

ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΠΕΡΙ
ΣΗΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

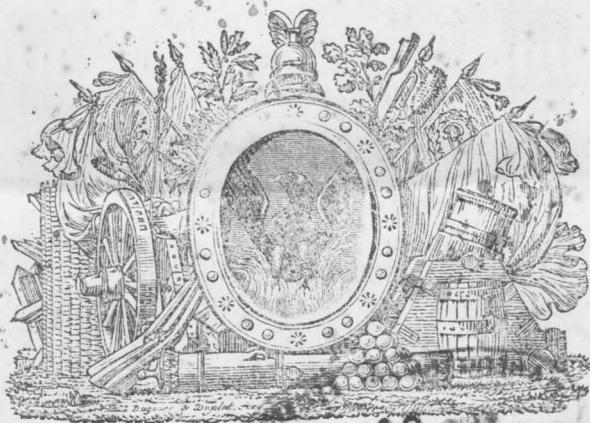
ΤΗΣ

ΦΩΤΑΚΟΥ

Πρώτου Υπασιπύτου

Της

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣ,

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΑ Π. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.

1858.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΕΣΚΙΑΝ

ΤΩΝ

ΥΨΗΛΑΝΤΩΝ,

καὶ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΠΙΖΩΝΤΑ ΔΙΤΩΝ ΓΟΝΟΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ,

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥΤΟ

ΑΦΙΕΡΩΣΕΝ

Ὁ Συγγραφεύς.

ΤΥΠΟΣ Η Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΕΙΟΥ

Φίλε Κύριε Τερτσίζη.

Μετὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμον βλέπεις πόσον ἀπεμακρύνθηκα ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά πράγματα· ἐγὼ φίλε μου ἔγεινα γεωπόνος καὶ προσπαθῶ νὰ ἀναστήσω μικρόν τι κτῆμά μου εἰς τοῦ Δάρα τῆς Μαντινείας διὰ νὰ ζῶ με τὸν ἰδρωῶτα τοῦ προσώπου μου καὶ νὰ περάσω οὕτως ἀναπαυτικὰ τὰ γηρατεῖά μου. Ὅσαις φοραῖς με βλέπεις δὲν με λέγεις τίποτε ἄλλο, ἀλλ' ἀδιάκοπα με παρακινεῖς νὰ βγάλω εἰς φῶς ὅσα γνωρίζω περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ ἴδιος εἶδα με τὰ ὀφθαλμοῦ μου. Τὰ αὐτὰ μοῦ ἐπαναλαμβάνεις κάθε ἡμέραν καὶ με τὰ γράμματά σου.

Αἱ πολλαὶ σου λοιπὸν αὐταὶ παρακινήσεις τέλος πάντων εἰσακούσθησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· διότι εἶδα καὶ ἐγὼ ὅτι ὅσοι πεπαιδευμένοι ἐπεχείρησαν νὰ συγγράψουν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος, ἀπὸ τὰς κακὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔλαβαν ἀπὸ τὴν φήμην καὶ ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας (α), ὅλοι

(α) Καὶ αὐτὰ τὰ δημόσια ἔγγραφα, καὶ τὰ ἔγγραφα τῶν ὀπλιρχηγῶν, τὰ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν καὶ κάθε ἡμέραν δημοσιεύονται δὲν ἐπραγματοποιήθησαν ὅθεν πολλοὶ ὀπλιρχηγοὶ φαίρονται εἰς τὰ ἔγγραφα ὅτι διετάχθησαν νὰ ὑπάρχουν εἰς διαφόρους πολέμους, ἀλλ' οἱ περὶ ἄσπετοι δὲν ἐπῆγαν, καὶ οὕτως γράφονται καὶ λέγονται ἀρχηγοί.

ἔπεσαν εἰς χονδρὰ σφάλματα. Αὐτοὶ ἔκαμαν ἄχαρα καὶ ἀπίστευτα τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα· ἡ πατρὶς λυπεῖται καὶ στεναρίζει, καὶ οἱ μεταγενέστεροι θὰ μᾶς ἀναθεματίζουν, διότι δὲν τοὺς ἀφήσαμεν ἀληθινὴν ἱστορίαν.

Εἶναι ἐντροπή, φίλε, ὁ Πελοποννήσιος, ὁ Στερεολλανθίτης, ὁ Νησιώτης, ὁ Ἕλλην ὅποιουδήποτε τόπου νὰ μὴ γνωρίζῃ γνήσια τὰ κατορθώματα τῶν πατέρων του, ἀλλὰ νὰ διαβάζῃ ἱστορήματα ἀνούσια.

Ἐγώ, φίλε μου, νομίζω καλὸν ὅτι πρέπει νὰ γράψῃ ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς γέροντας ὅσα ὁ ἴδιος εἶδεν ἢ ἔκαμε· διότι καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον τώρα θὰ κάμω, θὰ ἱστορήσω δηλ. μὲ τὴν γλῶσσάν μου ὅσα ἤκουσα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους μου, ἢ εἶδα μὲ τὰ ῥυτίτιά μου καὶ ἐνήργησα μὲ τὴν ἄδολον θέλησίν μου (β). Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ περιλαμβάνει ἱστορίαν δύο μόνον χρόνων, δηλ. ὄλων τῶν ἐπισημοτέρων κατορθωμάτων, τὰ ὅποια ἔκαμαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Ναυπλίου. Ἀλήθεια ἐμβαίνω καὶ εἰς τὸ 23, ἀλλὰ τοῦτο τὸ κάμνω διὰ νὰ φανῇ ποῖον τέλος ἔλαβε τὸ τρομερὸν σκάνδαλον τοῦ Δράμαλη, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα ἐμαζώχθησαν γύρω τοῦ φρουρίου τῆς Κορίνθου, περικυλισμένα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐγώ.

(B) Παρέλειψα πολλοὺς πολέμους, ὅπου ἔγειναν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Δράμαλη, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἤμουν παρὼν, καθὼς εἰς τὰ Βασιλικὰ τῆς Κορίνθου, Πέρα Χώρας, Κλένιας, Δερβερακιῶν, ὅταν ἐπετροῦσαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Κορίνθου τὰς τροφὰς εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ ἄλλους πρὸ τοῦ Δράμαλη, ὅταν ἐπολιορκήσαμεν τὰ διάφορα φρούρια.

νευσαν, καθώς και αἱ δυνάμεις ὄλαι, καὶ ὅσαι ἦλθαν ἔξωθεν τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ ἐντόπιοι ἀχόμα.

Προλέγω εἰς ὄλους τοὺς συναγωνιστάς μου καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ βιβλίου μου, ὅτι ἂν παρελείφθη εἴτε ὄνομα εἴτε κατόρθωμα, τοῦτο δὲν ἔγινε, διότι δὲν ἠθέλησα νὰ ἀναφέρω τὰς πράξεις ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα. Καὶ ποῖος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἤμπορεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ ὄλα ὅσα εἶδεν ἢ ἤκουσεν; Διὰ νὰ κάμω δὲ τὸ βιβλίον ὅσον τὸ δυνατὸν καταληπτότερον ἐπρόσθεσα καὶ ἑπτὰ πολεμικὰ σχεδιογραφήματα, τῆς μάχης τοῦ Βαλτετεσίου, τῆς Γράνας, τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς, τοῦ πολέμου τῆς 9 Μαρτίου τοῦ 1822 εἰς τὰς Πάτρας, καὶ τέλος τριῶν νικῶν τὰς ὁποίας ἔκαμαν οἱ Ἑλληγες κατὰ τοῦ φοβεροῦ στρατεύματος τοῦ Δράμαλη εἰς τὸ Δερβενάκι, Ἁγιον Σώστην καὶ Ἁγινόρι. Τοιοῦτον εἶναι, φίλε μου, τὸ βιβλίον μου, καὶ πιστεύω ὅτι θὰ χρησιμεύσῃ καὶ αὐτὸ πολὺ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ γράψῃ γενικὴν περὶ Ἑλλάδος Ἱστορίαν.

Ἐγίαινε λοιπὸν καὶ ἀκολούθει νὰ κάμνης πάντοτε τὸ καλὸν εἰς τὴν ὠραίαν πατρίδα μας.

Ὁ εἰλικρινὴς Σου φίλος

Τῆ 1 Δεκεμβρίου

ΦΩΤΑΚΟΣ

Ἐν Ἀθήναις 1858.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

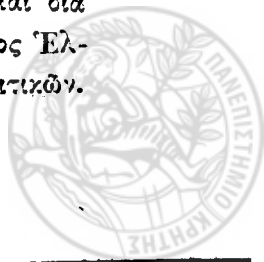
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Τυχαίαι περιστάσεις αι οποίαι συνετέλεσαν εις την ανάπτυσιν της πατροπαράδοτου ιδέας περι ελευθερώσεως του έθνους. — Διάδοσις της ιδέας της επαναστάσεως από τους Φιλικούς εις την Πελοπόννησον. — Προετοιμασίαι διά τον μέλλοντα αγώνα. — Είσοδος πολλών καπεταναίων εις την Πελοπόννησον από διάφορα μέρη και ιδίως του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

ΕΙΣ όλους τους Έλληνας υπήρχε πατροπαράδοτος ή ιδέα της ελευθερώσεως των από τους τυράννους των. Άλλ' έχρειάζοντο και περιστάσεις να τους συντρέξουν εις τούτο βοηθητικά και τοιαῦται δέν έλειψαν.

Γείτονάς μας προς τα βόρεια σύνορα της Ευρωπαϊκής Τουρκίας υπήρχεν ή ομόδοχος Ρωσσία, ή οποία πάντοτε έπεριποιείτο τους Έλληνας, τους έδέχετο εις τον στρατόν της, και εις όλα τα άλλα ύπουργήματα καθώς και τους ιδίους της ευγενείς. Τους έδιδε μέσα να έμπορεύωνται εις όλες τας έμπορικωτέρας πόλεις της Μαύρης Θαλάσσης· και διά τούτο βλέπομεν μέσα εις την Ρωσσίαν πλήθος Έλλήνων έμπόρων, αξιωματικῶν και επισήμων πολιτικῶν.

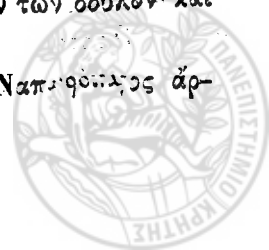

Αλλά και εις τὴν Βλαχίαν καὶ εις τὴν Μολδοβανίαν, ὡς γείτονα τῆς Ῥωσσίας καὶ ὁμόθρησκον, καὶ διότι οἱ ἡγεμόνες τῆς ἦσαν Ἕλληνες, πολλοὶ Ἕλληνες διὰ τὸ ἐμπόριον ἀποκατεστάθησαν.

Καὶ εις τὰ δυτικὰ δὲ τῆς Πελοποννήσου, εις τὴν Δημοκρατίαν τῆς Ἐπτανήσου, ἐξάπλώθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ εὗρισκαν μεγάλην συνδρομὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ ὅταν τὸν ἐξουσίαζαν ἀκόμη οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ῥῶσοι. Καὶ ἡ Ἀγγλία μετέπειτα ἐσχημάτισεν ἀπὸ τοὺς καταδιωκομένους καὶ καταφεύγοντας ἐκεῖ Ἕλληνας τὰ λεγόμενα ἐπικουρικά Ἀγγλικὰ τάγματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ῥιχάρδου Τζούρτζ, καὶ εις αὐτὰ ἐγυμνάζοντο οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι ἐχρησίμευσαν μετὰ ταῦτα νὰ ὀδηγήσουν τοὺς συμπατριώτας των εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ εις τὴν ἐκπαίδευσιν δὲ τοῦ ἔθνους πολὺ ἡ Ἐπτανήσος ἐσύντρεξε διὰ τοῦ φιλομούσου καὶ ἀειμνήστου θεμελιωτοῦ τῆς Ἐπτανησιακῆς Ἀκαδημίας λόρδου καὶ φιλέλληνος Γουλιφόρδ.

Ὅχι δὲ ὀλίγον ἐξύπνισε τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789· διότι ὄχι μόνον πολλὰ πλοῦτη ἔνεκα τῶν πολέμων ἐφέρναν οἱ ναῦται Ἕλληνες εἰς τὴν ἕως τότε πτωχὴν καὶ λησμονημένην Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ νέα ἐβλεπαν κάθε ἡμέραν πράγματα καὶ νέας ἰδέας ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνελάμβαναν περὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος των, βλέποντες τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους ἐλευθέρους καὶ εὐτυχεῖς καὶ τὸν ἑαυτὸν των δούλον καὶ καταφρονημένον.

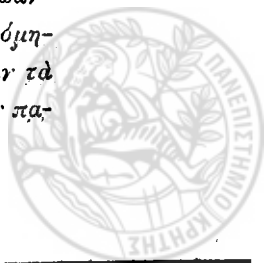
Μετὰ τοὺς πολέμους μάλιστα τοῦ Ναπολέοντος ἀρ-

χισαν να σκέπτονται περι της ελευθερώσεως της πατρίδος των οι εύρισκόμενοι εις Ρωσσίαν, Μολδαυίαν, Βλαχίαν, Κωνσταντινούπολιν και εις άλλας μεγαλοπόλεις Έλληνες, και έσχημάτισαν την περίφημον Φιλικήν Έταιρίαν, περι της οποίας τόσοσ μέγας λόγος άγεινε και γίνεται. Το κέντρον αυτής εφαινετο ότι υπήρχεν εις την Ρωσσίαν, διότι εκεί ήμποροϋσε να κρύπτεται και να ενεργή χωρις κανείς να εξετάζη τα σχέδιά της. Έπρωώδευεν έπειτα και εξαπλωνε τάς κλάδους της πανταϋ όπου ήταν Έλληνες, και τέλος εκλεξε τον Άλέξανδρον Υψηλάντην άρχηγόν αυτής και μέλλοντα να άρχιση τον άγώνα υπέρ της ελευθερώσεως του έθνους.

Κατά το 1817 και άκολούθως άρχισαν να έρχωνται εις την Ελλάδα και ιδίως εις την Πελοπόννησον διάφοροι άπόστολοι της Φιλικής Έταιρίας, καθώς ο μεγαλόκουσ Άναγνωσταράς Παπα Γεωργίου, ο Ηλίας Χρυσοσπάθης, ο Άντ. Πελοπίδας, ο Διονύσιος Εϋμορφόπουλος, ο Κ. Καμαρινός (α), ο Άρχ. Γρηγόριος Φλέσας, ο

(α) Ο Κυριακός Καμαρινός εκ Καλαμών ιστάλη το 1820 από τον Π. Μαυρομιχάλην συστημένος εις τον Οικουμενικόν Πατριάρχη, τον οποίοσ παρεκάλει να τον συστήση εις τάς επισημοτέρας οικογενείας της Κωνσταντινουπόλεως, δια να τον συστήσουν να υπάγη εις Όδησον και εκείθεν εις Πετροπολιν. Αυτός όθεν και άρ έπέγρα. εζήτουσε χρήματα και μάλιστα εις Όδησον εφιλοξενήθη από τον μεγαλέμπορον Ηλία Μάνεσι Τσάπκα και από τον Γεωργιον Άμβροσίον Καλαβρυτινόν. Αυτός είδαν το άνοιχορόμητον του άνθρώπου και τον επρόσθεσαν, άφου του έδωσαν τα αναγκαία χρήμ^α δια τον δρόμον, να επιστρέψη εις την πα-

Χ. Περραιβός, ὁ Ἰωάννης Γούστης, ὁ Καβαδίας, ὁ Ῥήγας Ἦθος, ὁ Ἀντώνιος Ἰζούνης καὶ ἄλλοι καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦσαν εἰς τὰ στρατιωτικὰ τάγματα τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τὴν διάλυσιν των, ἀφοῦ ἐπῆγαν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἐμύθησαν τὰ μυστήρια τῆς Ἑταιρίας, ἔμβαιναν κάθε ἡμέραν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐκατηχοῦσαν πρῶτον ὅλους τοὺς κλέπτας ὅσοι ἤσαν κατατρεγμένοι ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, ὡς εἰς τὰ Καλάβρυτα τοὺς Πετμεζαίους, εἰς τὰς

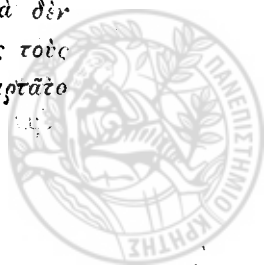
τρίδα του, ἀλλὰ τίποτε δὲν κατώρθωσαν. Ἐκεῖθεν ἐπέρασαν εἰς Πετροῦπολιν, ὅπου ἀντάμωσε τὸν Ι. Καποδίστριαν, ὁ ὅποιος τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως· αὐτὸς εἶχεν εἰδοποιηθῆ ἀπὸ τὴν Ὀδησοῦν περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Καμαρινοῦ καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων Ἑλλήνων ἔμαθε τὴν ἀσωτίαν τοῦ ἀνθρώπου. Μίαν μάλιστα τῶν ἡμερῶν πόρνη τις τοῦ ἀφῆρεσε τὰ ὅσα ἐταιρικὰ ἔγγραφα εἶχε καὶ εὐθὺς ἔφθασαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀστυνομίας. Τοῦτο τὸ ἔμαθεν ὁ Ι. Καποδίστριας τότε μυστικὸς σύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ δι' αὐτὴν του τὴν διαγωγὴν τὸν ἐδίωξε διὰ τῆς ἀστυνομίας ἐκεῖθεν. Ὁ δὲ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης τοῦ ἔδωσε τὰ ἔξοδά του καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Κισνόβι καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν γὰρ τὸν περιμένῃ ἐκεῖ. Ἦλθεν ἔπειτα καὶ ὁ Ὑψηλάντης εἰς Κισνόβι, τὸν ἐρώτησε τί βοήθειαν ζητεῖ, καὶ ἐκεῖνος εἶπε 2,000,000 γρόσια διὰ τὰ ἄρματώση ὁ Π. Μαυρομιχάλης τοὺς Μανιάτας. Οὐτε τὸ $\frac{1}{4}$ ἐμπορῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος γὰρ σὲ δώσω, ἀπεκρίθη ὁ Ὑψηλάντης· τότε θυμωθεὶς ὁ Καμαρινὸς τοῦ εἶπε γὰρ μὴ γελασθῆ καὶ ζυγώσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι δὲν θὰ τὸν δεχθοῦν, καὶ ἄλλα ἀκόμη λόγια εἶπε κατὰ τῆς Ἑταιρίας. Ὁ Ὑψηλάντης ἐσηγήθη ἔπειτα τὰ ὅσα τοῦ εἶπεν ὁ Καμαρινὸς καὶ ὅτι τὸν ἐφοβέρισε, καὶ ἐρώτησε τοὺς συναθροισμένους ἐκεῖ ἀποστόλους Ἀρχ. Φλίσαρ, Ἀτζ.

Πάτρας τούς Κουμανιωταίους, εἰς τὴν Ἀρκαδίαν τούς Μέλιους, εἰς τὸν Μιστράν τὸν Ἀντ. Νικολόπουλον, εἰς τὴν Μάνην ὅλα τὰ καπετανάτα τῆς ἔπειτα τούς ἀρχιερεῖς καὶ αὐτοὶ μαζί με τούς ἄλλους τούς Ἑλληνοδιδασκάλους, οἱ ὅποιοι πάλιν ἐκατηγοῦσαν ἄλλους καθὼς ὁ Νικηφόρος Χαμπούκης κτλ. τούς ἱερεῖς, ἡγουμένους καὶ καλογῆρους τῶν μοναστηρίων, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὅλους ἐλίγον κατ' ἐλίγον καὶ τούς ἀρχοντας καὶ τὸν μικρότερον λαόν.

Πελοπίδακ, Δ. Θέμελην, 1. Ἡπατρον, Χριστ. Περφραϊβόν, καὶ Διοκ. Εὐμορφόπουλον καὶ λοιπούς καὶ ἔμαθε εἰς ποίαν τάξιν ἀρῆκει.

Αὐτοὶ ἀκούσαντες ὅτι ἐφοβήρισε τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐταιρίας καὶ ἐποπετεύσαντες μὴ προδώσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Ἐταιρίαν ἔβαλαν ἀνθρώπους εἰς τὸν δρόμον τοῦ εἰς τὸν Δουναβίον καὶ τὸν ἐσκότωσαν.

Αὐτὸς εἶχε κατηχηθῆ ἀπὸ τὸν Ἡλ. Χρυσσοπάθη καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκατηγήθη καὶ ὁ Π. Μαυρομιχάλης, καὶ ὅχι καθὼς ἐσφαλμένως λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Α. 65) ὅτι ἐκατηγήθη ὁ Π. Μαυρομιχάλης ἀπὸ τὸν Κ. Καμαρινόν. Ὁ Τρικούπης προσθέτει ἀκόμη ὅτι ἀγαγῶσας ὁ Ι. Καποδίστριας τὰ γράμματα τοῦ Π. Μαυρομιχάλη περὶ ἐπαρυστάσεως κατέκρινεν αὐτὰ καὶ εἶπεν ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ ἐρεῖχτο. Τοιαύτας ἰδέας δὲν ἐπιστεύαμεν γὰρ ἔχῃ ὁ ἱστορικὸς μας περὶ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἐλληνικωτέραν καρδίαν καὶ καμμία ἄλλη σκέψις δὲν τὸν κατέτρωγε περισσότερο, παρὰ ἡ ἀπελευθερωσις τῆς πατρίδος, καὶ τοῦτο τὸ ἔδειξεν ὡσάκις τὸ ἐσυγχώρησαν αἱ περιστάσεις· ἀλλὰ δὲν ἦτον βέβαια καὶ κοντὸς ὁ Καποδίστριας, ὥστε καὶ εἰς τοὺς φανλοβίους γὰρ ἐμπιστεύεται λόγια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξαρτᾶτο ἡ τύχη τῆς πατρίδος του.

Ἄραυ ἑκατηχῆθησαν πολλοί, ἄρχισαν νὰ γίνωνται διάφορα μυστικά συμβούλια ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἑταιριστὰς εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη ὅπου τέσσαρες πέντε εὐρίσκοντο μαζί, καθὼς εἰς τὴν Μάνην εἰς τὸν Ἅγιον Ἡλίαν μοναστήριον τῶν Καλαμῶν εἰς τὸ Ἀυθράχιν της Μεγαλοπόλεως, ὅπου ἦσαν ὁ Κεφάλας, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Ἄρχ. Φλέσας, ὁ Νικήτας, οἱ Δικαῖοι εἰς τὰ Καλάβρυτα, ὅπου ἦσαν οἱ ἄρχοντες, ἀρχιερεῖς καὶ οἱ καπεταναῖοι Πετμεζαῖοι καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Καρύταιναν οἱ Δελιγιανναῖοι, οἱ Πλαπούται καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι καὶ πρόκριτοι εἰς τὴν Βοστίτσαν, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, Σπυρίδων Χαραλάμπης, Ἀγγελῆς Μελετόπουλος, Ἀναγνώστης Ἀλεξανδρόπουλος καὶ λοιποὶ πρόκριτοι εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον ὁ Ἀναγνώστης Κονδάκης, ὁ Σαριγιάννης καὶ ὁ Γ. Καραμάνος εἰς τὴν Ἀνδρίτσαιναν, ὁ Παπαλέξης, ὁ Τσανέτος Χριστόπουλος, οἱ Ζαριφόπουλοι, ὁ Α. Σιόρης καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι εἰς τὸ Σουλιμὰ της Ἀρκαδίας, οἱ ἀρχιερεῖς Χριστιανόπολεως καὶ Μεθώνης, οἱ Μέλιοι, ὁ Παπασιόρης, ὁ Ν. Ηονηρόπουλος, ὁ Πρωτοσυγ. Φραντσῆς, ὁ Α. Γρηγοριάδης κτλ. εἰς τὰς Πάτρας, ὁ Π. Πατρῶν, ὁ Ν. Λόντος, ὁ Ἰ. Παππαδιαμαντόπουλος, ὁ Ἀνδ. Κοντογούρης, ὁ Γ. Βλασόπουλος, ὁ Γ. Παπαρρηγόπουλος, οἱ Κουμανιωταῖοι καὶ ἄλλοι εἰς τὸ μέγα Σπήλαιον, ὅπου ὅλοι οἱ πατέρες τοῦ Μοναστηρίου ἦσαν κατηχημένοι καὶ ἐξαπλώθησαν παντοῦ εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ διαδώσουν τὰ της Ἐταιρίας εἰς Γαλατσίαν, ὁ Σισίνης, Χ. Βιλαέτης καὶ ἄλλοι. Καὶ μέσα δὲ εἰς τὴν Τριπολιτῆαν πολλάκις ἐπήγαιναν διὰ προτέρας συνεννοήσεως, ὡς ὁ Ἀναγνώστης Ἀρβᾶλης καὶ πολλοὶ ἔμποροι, καὶ ὠμιλοῦσαν περὶ τῶν πραγμάτων της Ἐται-

ρίας. Ἐγένετο μεγάλη ἐνέργεια καὶ ἡ Πελοπόννησος ὅλη ὑπόκωφα ἐσείετο.

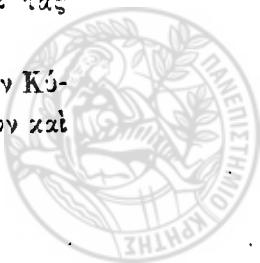
Αὐτοὶ ἐσκέπτοντο ἀρχιερεῖς, ἄρχοντες καὶ καπεταναῖοι καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ περὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἤμποροῦσαν νὰ μεταχειρισθῶν διὰ τὸν μέλλοντα ἀγῶνα.

Ἀπὸ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1821, ἀφοῦ τὰ πάντα ὠρίμασαν, ἄρχισαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο εἰς τὰ σπήτιά τους ἀπὸ τὰ ξένα, ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, Βλαχίαν, Μολδαυίαν, Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη διὰ νὰ λάβουν μέρος κατὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τῆς Ἐταιρίας ἡμέραν διὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Εὐθὺς καθὼς ἤρχοντο εἰς τὰ χωρία τους ἢ εἰς τὰς πόλεις των, διεδίδετο ἡ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονάς των.

Οἱ ἀρχιερεῖς ἐσυγχωροῦσαν εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ διαβάξουν εἰς τὰς ἐκκλησίας παρακλήσεις νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς τὸν θεὸν διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα· καὶ εἰς τοὺς πνευματικούς δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀλλοῦς κληρικούς ἐσυγχώρησαν νὰ παρακινῶν κατὰ τὴν ἐξομολόγησίν των τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἐπανάστασιν, καὶ νὰ τὴν θεωροῦν ὡς συγχωρημένην Ὀρθοσκευτικῶς· εἰς τὸν θεὸν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐπλασεν ἔλευθέρους. Πολλοὶ δὲ μάλιστα τῶν ἀρχιερέων ὡς ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνθίμος, ἔκαμαν ἐπίτηδες καὶ εὐχάς, τὰς ὁποίας εἰδὼν εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν των καὶ τὰς ἐδιάβαζαν μετὰ τὴν παράκλησιν.

Ἴδοὺ καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀνθίμου πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ τὸ ἐξαποστειλᾶριον καὶ

τὸ στιχηρὸν πρὸς τὴν Θεοτόκον, εὐρισκόμενα παρὰ τοῦ
προέδρου τοῦ Ἐρετείου Ναυπλίας Ν. Φλογαίτη.

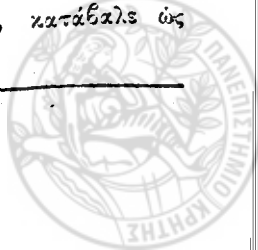
Θεὲ παντοδύναμε, ἀράτε, ἀκατάληπτε, ἀκατανόητε, ἡ
ἐνισχύσας τὸν προφήτην σου Μωϋσῆν τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ
κατατροπῶσαι τὸν τύραννον τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ, τὸν ἀλαζόνα
καὶ ἄκαμπτον Φαραὼ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσει, καὶ σώσας δι'
αὐτοῦ τὸν λαόν σου, ἐπάκουσον τῆς δεήσεως καὶ ἡμῶν τῶν
εὐτελῶν δούλων σου, τῶν χρισθέντων τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγα-
πητοῦ σου υἱοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπάλλα-
ξον ἡμᾶς, τὸν νέον Ἰσραήλ, τὸ βασιλῆιον ἱεράτευμα τῆς Ἰσμαη-
λίτιδος τυρχνίδος· ἐνίσχυσον καὶ ἐνδυνάμωσον ἡμᾶς, καὶ
τοὺς εὐσεβάστους καὶ θεοφυλάκτους ἡμῶν Πρίγκιπας καὶ ἠγε-
μόνας (*) καὶ τὸν φιλόχριστον Στρατὸν τῆς δυνάμει τοῦ τιμίου
καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, κατατροπῶσαι τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀγίας
σου ἐκκλησίας, καὶ ἀναφανῆναι νικητὰς καὶ τροπαιούχους ἐ-
ναντίον τῶν ἀπογόνων τῆς Ἄγαρ. Ἐπὶ σοὶ τὰς ἐλπίδας ἀνα-
τιθέμεθα, Κραταῖε ἐν πολέμοις, ὀρθῶς λατρεύοντες σε τὸν
μόνον Θεόν, καὶ σωτῆρα ἡμῶν· φώτισον ἡμᾶς μεμητὰς γενέ-
σθαι καὶ ὁπαδοὺς τοῦ ἀληθοῦς θεράποντός σου εὐσεβοῦς· βασι-
λέως Κωνσταντίνου, καὶ ἀξιώσον ἀκοῦσαι τῆς οὐρανοῦ ἐκεί-
νης φωνῆς « ἐν τούτῳ νικᾶτε, ἀπόγονοι Ἑλλήνων οἱ χριστώ-
νυμοι, καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εὐσεβῆ τέκνα, καὶ κατα-
βάλλετε τοὺς ἀθέους Ἀγαρηνοὺς », ὅπως καὶ ἡμεῖς οἱ τεταπει-
νωμένοι ἀξιωθῶμεν τῆς ποθητῆς ἡμῶν ἐλευθερίας, δοξάζοντες
τὸ παντοδύναμον ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος. *Ἀμήν.*

ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΟΝ.

Ὁ Οὐρανὸν τοῖς Ἄστροις.

Τοὺς μὴ τὴν σὴν εἰκόνα, Παρθένε, ἀσπάζομένους, καὶ τοῦ
υἱοῦ σου καὶ Θεοῦ, ἐκ πίστεως εἰλικρινοὺς, κατάβαλε ὡς
ἀθέους καὶ τῇ γενένη παραδος.

(*) Ἐρροεὶ τοὺς Ὑγιήλατας.

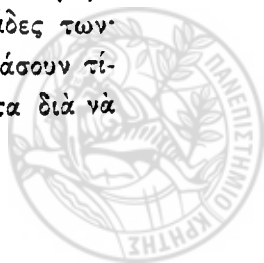
Στιχηρόν, ἦχος π.λ. α΄.

Χαίροις ἀσκητικῶς ἀληθῶς.

Δεῦρο, μήτηρ Χριστοῦ, πρὸς ἡμᾶς, σοῦ δεσμεμένους, συμπα-
θοῦς ἐπισκέψεως, καὶ ῥῦσαι κακακουμένους, τυραννικαῖς ἀπει-
λαις, καὶ δεινῇ μανίᾳ τῶν Ἀγαρηνῶν δι' οὗς ὡς αἰχμάλωτοι,
καὶ γυμνοὶ διωκόμεθα, τόπον ἐκ τόπου συνεχῶς διαμείβον-
τες, καὶ πλανώμενοι, ἐν σπηλαίοις καὶ ὄρεσιν· οἴκτερον οὖν
Πανόμνητε, καὶ δὸς ἡμῖν ἄνεσιν, παῦσον τὴν ζάλην καὶ σβέ-
σον τὴν καθ' ἡμῶν ἀγανάκτησιν, Χριστὸν δυσιποῦσα, τὸν
παρέχοντα τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ὅλαις ταῖς νύκταις οἱ Ἕλληνες τουφεξίδες (ὀπλο-
ποιοί), σιδηρουργοί, ξυλουργοὶ καὶ ἄλλοι ἐδούλευαν κρυ-
φὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ ταῖς γυναικῆς των τὰ
ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου καὶ ἦτον ἐμποδισμένον καὶ ἀφω-
ρισμένον νὰ κάμνουν μεταξὺ τους φιλονεικίᾳς καὶ ἐξη-
γήσεις διὰ τὸν μέλλοντα σκοπὸν των. Διὰ τοῦτο καθέ-
νας ἐργάζετο κρυφὰ εἰς τὸ σπίτι του, διώρθωνε τὸ του-
φέχι του, ἐπλαινε τὰ πιστόλια του, ἐπήγαινε εἰς τὸ
λόγχο καὶ ἔχυνε βόλια μὲ τὸ μονοκάλουπον καὶ καθ' ὅ-
λα προετοιμαζετο.

Ὅτι ἀκούαν οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἐλευθερίας των τὸ
ἐπίστευαν καὶ ἐφαρμόσθη ἡ κοινὴ παροιμία, νὰ μοῦ
λέγῃς ὅτι ἀγαπῶ καὶ τὸ πιστεύω. Ἐπίστευαν
τὴν ἀόρατον ἀρχὴν (τῆς Ἐταιρίας) καὶ τοὺς λόγους
τῶν ἀποστόλων τοὺς ἐνόμιζαν λόγους θεοῦ. Οἱ Τούρ-
κοι ἔβλεπαν τὴν κίνησιν τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δὲν ἔξουν
καθὼς προτῆτερα, καὶ ὅτι ἐσυνάζοντο εἰς πολλὰ μέρη
καὶ διὰ τοῦτο ἐπονηρεύθησαν διὰ τοὺς ῥαγιαδες των
ἐτεχνάσθησαν μυρίους τρόπους διὰ νὰ ξεσκεπάσουν τι-
ποτε, τοὺς ὑπόσχοντο νὰ τοὺς δώσουν χρήματα διὰ νὰ

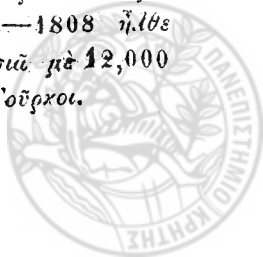

ἀγοράσουν βώδια, νὰ τοὺς χαρίσουν χωράφια, τοὺς ἐβάπτιζαν παιδία καὶ ἐκέρνων ταῖς μητέραις διὰ κουμπάραις κατὰ τὴν συνήθειαν, τοὺς ἐκαλοῦσιν καὶ τοὺς ἐδειχναν τάχα ὅτι τοὺς ἀγαποῦν, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐμποροῦσαν νὰ μάθουν, διότι οἱ Ἕλληνες ἐπροσποιοῦντο ὅτι δὲν ἐννοοῦσαν τίποτε.

Ἄκουαν οἱ Τούρκοι λόγια ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρματούνηται διὰ νὰ ἐπαναστατήσουν, τὰ ἔκεγαν τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπεκρίνοντο, « Ἀγάδες ἀπὸ μᾶς δὲν εἶναι τίποτε, αὐτὰ δὲν εἶναι ἐδικὰ μας πράγματα, τὰ κουβαλοῦν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλῆ Πασῆ, διὰ νὰ ἐνοχοποιήσουν ἐμᾶς τοὺς πιστοὺς δούλους τοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ κατορθώσουν νὰ συγχωρήσῃ ὁ Ἀφέντης μας τὸν Ἀλῆ Πασῆ καὶ νὰ τὸν στείλῃ πάλιν πίσω (α) εἰς τὴν Μελοπόννησον· ἐξεχάσατε τὰ περασμένα ὅπου μᾶς ἔκαμαν οἱ Ἀρβανῆται, καὶ πάσα ἐμεταχειρίσθημεν διὰ νὰ τοὺς βγάλωμεν ἀπὸ τὸν Μωριά; » Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐσκέπαζαν καὶ ἀπεκοίμιζαν τοὺς Τούρκους.

Ἄν τοχὸν ἔφαγαν κανένα καὶ τοῦ εὔρισκαν ἐπάνω του μπαρούτην ἢ ἄρματα ἢ τὸν ἐβλεπαν νὰ ἀγρᾶξῃ μπαρούτην ἢ μολύβι ἢ πέτραις, τὸν ἐρωτοῦσαν τί σὰ θέλει τοὺς ἀπεκρίνετο μωροθάμιαχα, δὲν γνωρίζετε Ἀγῆ μου, τί τραβοῦμαι ἀπὸ τὰ ζουλάπια (τύρκους καὶ ἄλλα ἄγρια θηρία), μελίσι εἶναι, μᾶς ἔφαγαν τὰ ζωντανά

(α) Μετὰ τὸ 1769 ἦσαν 15,000 Ἀρβανῆται εἰς τὴν Πελοπόννησον· καὶ ἐγάλασαν τὸν τόπον καὶ ἐπέφεραν οἱ Χριστιανοὶ καὶ Τούρκοι. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ 1807—1808 ἦθε πάλιν ὁ Βεῆ Πασῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ Πασῆ μετὰ 12,000 Ἀλβανοὺς καὶ τότε ἐπέφεραν περισσότερα οἱ Τούρκοι.

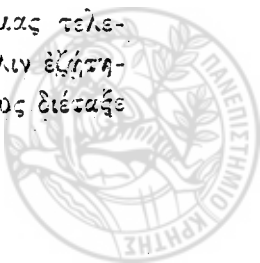

καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀφήσουν κανένα, ἐλύσσαξαν καὶ ἄρχισαν νὰ χύνωνται ἐπάνω μας νὰ μᾶς φᾶνε.

Διὰ νὰ τοὺς πιστεῦουν δὲ περισσότερον τὴν νύκτα εἶ-
τσοπάνιδες (ποιμένες) ἔρριχναν κάπου κάπου τουφέκια,
ἐφώναζαν ὅτι ἦλθαν λύκοι νὰ τοὺς φᾶν τὰ πρόβατα.
Πολλοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Τούρκους κεχαγιαδες, οἱ
ὁποῖοι ἐκάθοντο εἰς τὰ χωρία καὶ εἶχαν μαζὶ μὲ τοὺς
Ἑλληνας τὰ πρόβατα τοὺς εἶδαν μπαρούτη καὶ βόλια
διὰ τοὺς λύκους καὶ ἐθεθαίωσαν καὶ τοὺς ἄλλους Τούρ-
κους ὅτι διὰ λύκους ἀγοράζουν τὰ μπαρούτια οἱ
βραγιαδες.

Ἀργότερα ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ βουνὰ νὰ
ρίχνουν ἔς τὸ σημάδι καὶ νὰ γυμνάζωνται εἰς τὸ τουφέκι,
ἐφοροῦσαν τὰ ἄρματα, ἐπλεκαν τσαρούγια, ἐφίλιαν
παλάσκαις καὶ τὰ συλαχλίκια των, ἐτραγοῦδαγαν τοῦ
Ῥήγα τὰ ἥρωικά τραγῳδία, ἐδιάβαζαν τὰ γράμματα
τῆς Ἑταιρίας καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα τοὺς ἤρχαντο ἀπὸ τοὺς
ἀδελφοὺς καὶ τὰ ἔκρυβαν εἰς τοὺς θράγους ἢ εἰς τὰς
σπηλιαῖς τὰ δὲ ἄρματα τὰ ἀλειφον μὲ μελοῦδι καὶ τὰ
ἐκρέμουν εἰς τὰ ἔλατα καὶ εἰς ἄλλα δένδρα, διότι εἰς τὰ
σπήτια τοὺς τὰ ἔπερναν οἱ Τούρκοι καὶ ὅλο ἕνα προε-
ταιμάζοντά καὶ ἐπερίμεναν τὴν καλὴν ὥραν τῆς ἐπι-
στάσεως.

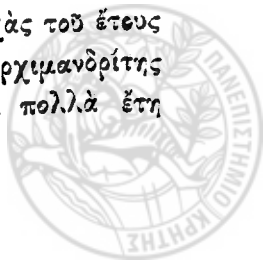
Πολλοὶ μάλιστα Τούρκοι ἐσφίζοντο διάφορα πράγ-
ματα, ἀλλὰ ἕνα ἀπὸ τὰ περιεργότερα εἶναι τὸ ἀκό-
λουθον. Ἐστειλαν μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Δεσπότην Ἐ-
λους Ἀνθιμον ἕνα Τούρκον, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλὰ
καὶ τὴν γλώσσάν μας καὶ τὰς θεοσκευτικὰς μας τελε-
τάς. Αὐτὸς καθὼς ἐπῆγεν εἰς τὴν Μητρόπολιν ἐζήτη-
σε νὰ προσκυνήσῃ τὸν Δεσπότην, καὶ ὁ Ἐλος διέταξε

καὶ τὸν ἐμβασαν εἰς τὴν κάμαράν του, ὅπου ἔκαμνε τὸν ἀβρῶστον διὰ νὰ μὴν ὑπάγῃ μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Εὐθὺς καθὼς ἐμβῆκεν ἔπεσε καὶ τὸν ἐπροσκύνησε καὶ τοῦ εἶπε, Δεσπότη μου, θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ εἰς τὴν Πανιερότητά σου ὡς χριστιανὸς ταῖς ἁμαρτίαις μου. Ὁ Ἐλous τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν, καὶ εὐθὺς ἄρχισε καὶ ἔλεγε ταῖς ἁμαρτίαις του μὲ χλαύματα καὶ μὲ πολλὴν προσποιητικὴν κατάνυξιν, καὶ τέλος τοῦ εἶπε « πότε θὰ ἔλθῃ, Δεσπότη μου, ἡ ἀγία ἐκείνη ὥρα νὰ πάρωμε τὰ ἄρματα, διὰ νὰ σκοτώσωμεν τοὺς ἀπίστους τυράννους μας καὶ νὰ ρουφήξω ἀπὸ τὸ αἷμά τους »; Ὁ Δεσπότης ἔκαμε τότε σημεῖα τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καθὼς εἶδεν ὅτι δὲν ἐνόησε τίποτε, ἐκατάλαβεν ὅτι εἶναι Τοῦρκος καὶ ἄρχισε νὰ τὸν συμβουλεύῃ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ « τέκνον τί λόγια εἶναι αὐτά· μὴ πιστεύεις τὰ λόγια ὅπου λέγονται. Ὁ Θεὸς ἔβαλεν εἰς τὸ κεφάλι μας τὸν Σουλτάνον διὰ τὸ καλὸν μας, αὐτὸν τὸν ἔβαλεν νὰ μᾶς ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ ἤμεθα πιστοὶ βασιλιάδες του καὶ εὐπειθεῖς, διότι αὐτὸς φροντίζει διὰ ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἀλλοιώτικα μᾶς κολάζει ὁ Θεός· » ἔπειτα τοῦ ἐδιάβασε τὴν συνεισισμένην εὐχὴν καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ καλόν.

Ὁ Μεταμορφωμένος αὐτὸς Τοῦρκος τὰ εἶπεν ὅλα ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Ἐλous εἰς τοὺς Ἀγάδες, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι δὲν τὸν ὑπώπτευοντο πλέον καὶ τὸν ἄφησαν ὡς ἀβρῶστον νὰ μὴν πάῃ εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Τοιαῦτα πολλὰ ἐγένοντο μέχρις ὅτου ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις.

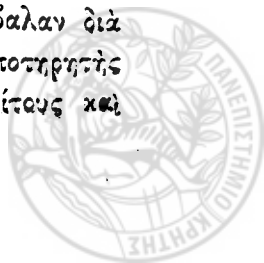
Ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἦλθαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1821 εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶναι καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φλέσας. Αὐτὸς κατηγῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη

εις άλλα μέρη εφάνη εις τὴν Πελοπόννησον καὶ πρῶτων ἀπὸ Ὑδραν καὶ Σπέτσας ἐπῆγεν εἰς Ἄργος, ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον καὶ Βοστίτσαν, ὅπου ἔμεινεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀναγνώστη Ἀλεξανδροπούλου. Ἐκεῖ ἐσυνάχθησαν κατὰ πρῶτον ὁ Ἄνδρ. Λόντος, ὁ Σπυριδῶν Χαραλάμπης, ὁ Ἀγγελῆς Μελετόπουλος, ὁ Σωτήρης Ἰωάννου καὶ ἄλλοι ἐντόπιοι. Εἰς αὐτοὺς ἐφανέρωσε τὸν ἐρχομὸν του, τὸν τίτλον του ὡς ἀπεσταλμένου παρὰ τῆς Γενικῆς ἀρχῆς κτλ. καὶ ὅτι ἡ 25 Μαρτίου εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπαναστάσεως.

Καθὼς ἄκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια οἱ ἐκεῖ μαζωμένοι, ἐξαλίσθησαν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ σχεδίου τῆς Ἑταιρίας, ἔγραψαν καὶ τῶν ἄλλων προϋχόντων καὶ τῶν ἀρχιερέων ὅσα τοὺς εἶπεν ὁ Α. Φλέσας. Αὐτὰ ἔδωσαν τὴν ἀφορμὴν νὰ γείνη ἡ λεγομένη μυστικὴ συνέλευσις τῆς Βοστίτσας, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτον νὰ περιστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν, διότι δὲν ἦτον, ὡς ἔλεγον, ἀκόμη καιρὸς, καὶ νὰ περιορίσουν εἰς κανένα μοναστήριον τὸν Α. Φλέσαν ὡς ἀνθρωπὸν ταραξίαν καὶ ἐπίφοβον.

Ὅταν ἐκόντευεν ἡ προσδιωρισμένη ἡμέρα νὰ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος, οἱ Τοῦρκοι τὸ ἐμυρίσθησαν καὶ ἄρχισαν νὰ λαμβάνουν τὰ μέτρα των. Ἐκαμναν κάθε ἡμέραν συμβούλια, καὶ τέλος ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Χουρσίτ Πασιᾶ κατὰ συμβουλήν τῶν ἐντοπίων Ἀγάδων ἐπροσχάλεσε κατὰ τὰ μέσα Φεβρουαρίου εἰς τὴν Τριπολιτσάν ὅλους τοὺς ἐπισημοτέρους προκρίτους καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἐξεκίνησαν καὶ ἐπῆγαν. Πολλοὶ ὅμως ἔκαμαν τὸν ἀρρώστον καὶ ἀνέβαλαν διὰ χάμπουσαις ἡμέραις τὸν πηγαϊμὸν των. Ὁ τοποτηρητὴς ἐνόμισεν ὅτι ἂν πιάσῃ καὶ φέρῃ τοὺς προκρίτους καὶ

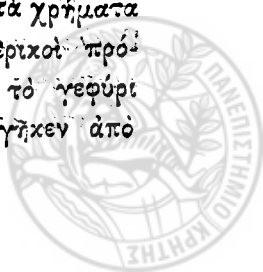

τούς ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Τριπολιτσάν, ὁ βασιλεὺς δὲν ἔα πολέμησεν νὰ κάμῃ κἀνένα κίνημα.

Κατὰ τὰ μέσα μάλιστα τοῦ Μαρτίου τὸ πρᾶγμα ἐπροχώρησε πολὺ, ὅλοι οἱ Πελοποννήσιοι τὸ ἐγνώριζαν, ἄφησαν ὅλαις ταῖς ἄλλαις δουλείαις των καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ πολέμου μόνον ἐνασχολοῦντο. Παντοῦ ἐβλεπεσ κινήσιν καὶ συνάμα φόβον καὶ χαρὰν διὰ τὸ ἀρχισμα τῆς ἐπαναστάσεως. Τὰ πάντα ὅσον ἤμποροῦσαν τὰ ἐτοίμασαν καὶ δὲν ἐχρειάζετο παρὰ νὰ δοθῇ τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος.

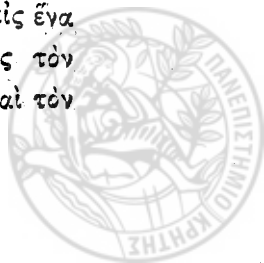
Οἱ Τούρκοι, οἱ ὅποιοι ἦταν εἰς τὰ χωρία ὡς σειμειδῆ καὶ τασιλταραῖοι (εἰσπράκτορες) καὶ ἄλλοι, τὰ ἐβλεπαν πλέον φῶς φανερὰ καὶ δὲν ἤμποροῦσαν τὰ πράγματα πλέον νὰ κρυφθοῦν διὰ τοῦτο διὰ νὰ μὴ πηγαίνουν αὐτοὶ εἰς τὴν Τριπολιτσάν καὶ λέγουσ ὅτι ἐβλεπαν εἰς τὰ χωρία, ἀρχισαν πρωτῆτερα ἀπὸ τὰς 15 Μαρτίου καὶ ὕστερα οἱ Ἕλληνας νὰ σκοτώνουν τοὺς διασκορπισμένους αὐτοὺς Τούρκους ἀνὰ ἓνα ἢ δύο ἢ καὶ περισσοτέρους, ὅπου τοὺς ἐξεμονάχιζαν.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὁ Νικόλαος Ταμπακόπουλος ἀπὸ Βυτινᾶν τραπεζίτης τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκίνησε ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα διὰ τὴν Τριπολιτσάν ἔχων εἰς ἀσφάλειάν του μαζί του καὶ τὸν Σεῖδῆν Λαλιώτην μετ' ἄλλους ἕως 5 Τούρκους καὶ κάμποσους Ἕλληνας. Τὴν ὥραν ὅπου ἐκαθάλικεν ἡ γυναῖκα τοῦ Σωτήρη Χαρά λάμπη του εἶπε κρυφὰ νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν του, διότι εἰς τὸν δρόμον ἔα τὸν κτυπήσουν διὰ νὰ πάρουν τὰ χρήματα καὶ ταῖς ὁμολογίαις ὅπου ἐχρεωστοῦσαν μερικοὶ πρόκριτοι τῶν Καλαβρύτων. Περνῶν λοιπὸν τὸ γεφύρι τοῦ Ἀμπίμπαγα ἀλλάξε τὸν δρόμον του, ἐβγήκεν ἀπὸ

τὸν δημόσιον δρόμον καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὸ χωρίον Κράβαρι. Ἐκεῖ ὁ Κουτσὸς Ἡλίας χωρικός τοῦ εἶπεν ὑποπτα λόγια καὶ διὰ τοῦτο ἐφόρτωσε τὰ ζῶα καὶ τὰ ἔστειλε μπροστὰ δι' ἄλλου δρόμου νὰ περάσουν τὴν Χελωνοσπηλιά, νὰ κολλήσουν τοῦ Παγκράτι καὶ νὰ υπάγουν κατὰ τοῦ Δάρα, ὄριον τῆς πατρίδος του. Κατόπιν ἐξεκίνησε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἄλλον δρόμον διὰ τὸ χωρίον Λυκούρια, νὰ πάη εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀναγνώστη Μακρῆ, καὶ καθὼς ἔφθασεν ἐκεῖ ἀκούσεν ὅτι σταλμένοι ἀπὸ τὸν Ζαίμην, ὁ Χονδρογιάννης ἀπὸ τὸ Μάζι, ὁ Λαμπρούλιας ἀπὸ τὸ χωρίον Μποσιά, ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν Κερπινήν, ἐκατέβηκαν καὶ εἰς τὸ χωρίον Κάνι καὶ ἐπῆραν καὶ τὸν Ἀσημάκη Ντόλκα, Γιάννη Ντόλκα ἀπὸ τὸ χωρίον Κάνι καὶ Γεώργιον Δημόπουλον ἀπὸ Μάζι, ἐπίασαν τὴν Θέσιν Χελωνοσπηλιά ἐκτὸς τοῦ δημοσίου δρόμου καὶ ἐπῆραν τὰ φορτώματά του.

Ἄφου ἐπῆραν τὰ φορτώματα ἐπῆγαν ἔπειτα διὰ νὰ εὔρουν καὶ τὸν Ν. Ταμπακόπουλον καὶ τὸν Σεῖδη εἰς τὰ Λυκούργια καὶ νὰ τοὺς σκοτώσουν, ἂν ἤμποροῦσαν. Ἐκεῖ ἀντάμωσαν τὸν Ἀναγνώστην Κολιόπουλον καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ κάψουν τὸ σπίτι τοῦ Μακρῆ μὲ τοὺς Τούρκους καὶ τὸν Ταμπακόπουλον καὶ ὅτι εἶναι σταλμένοι ἀπὸ τὸν Ἀσημάκην Ζαίμην. Ἄλλ' ὁ Μακρῆς τὸ ἔμαθεν, ἐδυσαρεσῆθη ὡς φίλος τοῦ Σωτ. Χαλαράμπη καὶ ἔδωσε τὸν υἱόν του κατὰ ζήτησιν τοῦ Ταμπακοπούλου νὰ τοὺς συντροφεύσῃ ἕως τοῦ Φαγιᾶ τὸν κάμπον. Ἐκεῖ ὁ Ταμπακόπουλος καὶ ὁ Σεῖδης εἰσακούσθησαν μὲ τοὺς Τούρκους τοῦ Φαγιᾶ, ἐκλείσθησαν εἰς ἕνα πύργον, ἔπειτα ἔφερε δύναμιν ὁ Ταμπακόπουλος τὸν Μάρκον Κολοκοτρώνην καὶ ἄλλους Βυτινιώταις καὶ τὸν

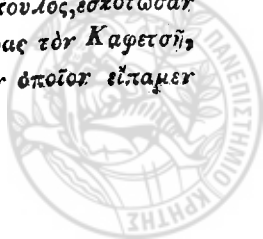
ἐπῆγαν εἰς τὴν Βυτίαν, ὁ δὲ Σεΐδης ἐπῆγεν εἰς τὴν Τριπολιτσάν (α).

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν αὐγὴν ὅπου οἱ ἄλλοι ἐπερναν τὰ φορτώματα τοῦ Ταμπακοπούλου, ὁ Σωτήρης Παπαδέας ἀπὸ Μάζι με τοὺς συντρόφους του Θανάση Φιφέ, τὸν Θανάση Κωστόπουλον Μαζαίους, τὸν Γιαννάκη Βίρα ἀπὸ τὸ χωρίον Κουρνόφιτα, καὶ τὸν Γαλάνη ἀπὸ τὸ χωρίον Βρόσθαινα, ἐσχότωσε τὸν Ἀράπη τοῦ Ἀρναούτογλου κατὰ τὴν θέσιν Παλαιόπυργον καὶ Κεφαλάβρυσσιν· αὐτὸν τὸν ἔστειλεν εἰς τοῦ Δάρα νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ραγιάδες του νὰ ἐβγουν νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ ἐτοιμάσουν νὰ τὸν δεχθοῦν εἰς τὸ χωριό, τὸ ὅποιον ἦτον τσιφλίκι του. Εἰς τὸν Ἀράπη ἠύραν καὶ γράμματα, τὰ ὅποια ἔστειλεν ὁ Ἀρναούτογλος εἰς τὴν Τριπολιτσάν, καὶ τὰ ἔστειλαν εἰς τὸν Σωτήρη Χαραλάμπη.

Κατὰ δὲ τὸ δεῖλι τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ἴδιοι ἀφοῦ ἤλθαν καὶ ἄλλοι καὶ ἔγειναν ἕως 12, χωσιασμένοι ὀλίγον παραπάνω εἰς τὰ Πλατάνια, ἐσχότωσαν τὸν καφετσην τοῦ Ἀρναούτογλου, ὁ ὅποιος ἤρχετο με τὸν σουρτζῆ εἰς τοῦ Δάρα, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη του (β). Ἀλλὰ τὸν σουρτζῆ ὡς χριστιανὸν τὸν ἀφη-

(α) *Αὐτὰ κατ' ἄλλον τρόπον ὁ Σ. Τρικούπης (Ἱστορ. Α. 77) τὰ ἐκθέτει καὶ λέγει μάλιστα ὅτι ἐτουφέκισαν τὸν Σεΐδην καὶ τὸν Ν. Ταμπακόπουλον, ἐγὼ καθὼς εἶπαμεν οὐδὲ τοὺς εἶδαν εἰς τὰ μάτια τους.*

(β) *Ὁ Σ. Τρικούπης δὲν γνωρίζει ὀλίως διόλου σχεδὸν τὸ συμβᾶν (Ἱστορ. Α. 77) περὶ Ἀρναούτογλου, οὔτε ὅτι τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ Ν. Ταμπακόπουλος, ἐσχότωσαν τὸν Ἀράπη καὶ κατὰ τὸ δεῖλι τῆς ἰδίας ἡμέρας τὸν Καφετσην, ἀλλὰ λέγει μόνον ὅτι ἡ καταλυματίας, τὸν ὅποιον εἶπαμεν*

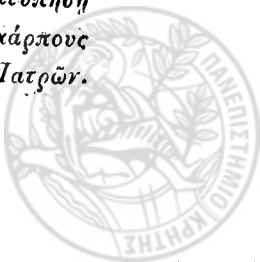

θαν και εκεινος ετρεξε πισω και ειδαποιησε τον αφεντη του, ο οποιος ηρχετο εως μιαν ωραν μακρότερα, τον σκοτωμόν του Καφετζη από τους κλέφτας. Εγύρισε λοιπόν ο Αρναούτογλους εθύς πίσω διά τα Καλάβρυτα και περνών νύκτα από τα Σουδενά αφήσε δύο φορτώματα από τα πράγματά του εις τό σπίτι του Ασημάκη Σκαλτσά αρματωλού και επήγε και εκλείσθη εις τα Καλάβρυτα.

Τήν άλλην ημέραν οι εδιδοι επιάσαν του Αμπιμπάγα τό γεφύρι και ερύλαγαν τον δημόσιον δρόμον διά να σκοτώσουν Τούρκους· εκεί ετυχε να ερχεται από τας Πάτρας ο Σελήμαγας, τζινδάραγας (κλειδούχος) του Ναυπλίου, με άλλους τρεις Τούρκους, τους επιάσαν ζωντανους και τους επήραν τα χρήματά τους και τον μεν Σελήμαγαν τον εζήτησαν από τον Σωτήρη Παπαδέα ως αγάν των και καλόν άνθρωπον ο καπετάνιος του χωριού Αρμπουνα Γεώργιος Πετρούτσος και οι άλλοι χωριανοί του, και αφού τους τον εδωσαν, τον εστειλαν εις τό σπίτι του εις τό Ναύπλιον, τους δε άλλους τους εστειλαν επειτα εις τα Καλάβρυτα. Κατ' εκείνας τας ημέρας εσχότωσεν ο Ν. Σολιώτης (α) με τον Αναγνώ-

Καφετζην, αφού επλησίασεν εις τό μέρος όπου ετουφεκίσθη ο Σειδης εμαθε τό γεγονός και φοβηθεις διά τον αφεντην του εγύρισε πίσω εντρομος και ειδοποίησεν αυτον διά τά γυρίσθη πίσω· άλλ' ο σουρτζης μόνον εγλύθωσεν, ως ειπομεν, και αυτος εγύρισε και ειδοποίησε τον αφεντην του.

(α) Αυτος επαραινθήθη από τον Αρχιφύλακα να κυνηγή πρωτίτερα Τούρκους και να κόψη τας μακρυνάς και ακάρπους συρλεύσεις των αρχόντων των Καλαβρύτων και Πατρών.

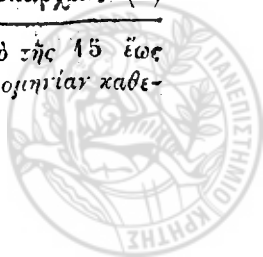

στη Κορδῆ καὶ λοιποὺς εἰς τὸ Ἀγρίδι εἰς ταῖς Ἠλου-
τσίναις τοὺς γυφτοχαρατοῖδες. Καὶ πάλιν δὲ ὁ ἴδιος
ἔπειτα ἀπὸ τρεῖς ἡμέραις ἐσκότωσε τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς
Βερσοβὰ τῶν Χασιῶν. Τότε συγχρόνως ἐσκότωσαν οἱ
Λιβαρτσῖνοι δύο Τριπολιτσιώτας Τούρκους σπαῖδες εἰς
τὸ Λιβάρτσι τῶν Καλαβρῦτων.

Εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν Τριπολιταῶς, ὁ Κολιὸς Μπακό-
πουλος καὶ ὁ Γεωργάκης Λαμπρόπουλος Δαριώτης με πολ-
λοὺς συμπατριώτας των καὶ με τὸν εὐρεθέντα ἐκεῖ Ζα-
κύνθιον Νικολῆ Πατσίρη ἐκυνήγησαν τοὺς κεχαγιάδες
τοῦ Γκιουσιοῦ καὶ τοῦ Παλαιοπύργου καὶ ἄλλους ἕως
ταῖς Τρόκλαις τοῦ Κάψα, ἐπολέμησαν μαζί τους καὶ
ἐσκότωσαν ἓνα, καὶ ἐλάβωσαν τὸν Κουτσομπραίμην, τὸν
ὁποῖον τὸ ἄλογόν του τὸν ἐπήγειν εἰς τὴν Τριπολιτασίαν,
ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἀπὸ τοῦτο ἀνεκατίωθη ἡ Τριπολι-
τασα καὶ ἔβαλαν εὐθὺς τοὺς προκρίτους καὶ ἀρχιερεῖς εἰς
τὴν φυλακὴν.

Ἐπίσης κατὰ τὰς 21 Μαρτίου ὁ Γεωργάκης Ντρι-
τζας ἀπὸ τὸ Γαρτσεινίκο, βαλμένος ἀπὸ τὸν Κωνσταν-
τὴν Ἀλέξανδρον καὶ ἀπὸ τὸν Θεοδόσιον Καρδαρᾶν ἐ-
σκότωσεν εἰς τὰ Βλάχικα τῆς Καρύταινας τέσσαρας
Τούρκους, ὅπου ἐπήγαιναν εἰς τὴν πόλιν Καρύταινα.
Ἀκόμη ὁ Γεώργιος Δανόπουλος ἀπὸ τὸν Ἀγιώργη κα-
τὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐσκότωσε κατὰ τὴν θέσιν Δερβε-
νάκι τὸν τέταρην τῆς Κορίνθου, ὅπου ἐπήγαινε διὰ τὸ
Ἄργος, καὶ ἔκοψε τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Ἄργους
καὶ τῆς Κορίνθου, ἀφοῦ ἐπίασε τὸ χωρίον Ζαχαριά. Καὶ
ἄλλοι ἄλλα παρόμοια ἔκαμαν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας. (α)

(α) Ὅλα αὐτὰ τὰ κτυπήματα ἐγέναν ἀπὸ τῆς 15 ἕως
εἰς τὰς 21 Μαρτίου ἐλήθησα γὰ βάλω ἡμερομηνίαν καθε-

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντῆς Πετιμεζᾶς ἀπὸ τὸ Μέγα Σπήλαιον ὅπου ἦτον κρυμμένος ἐτοιμάζετο νὰ πάγῃ εἰς τὸ χωρίον Μάζι εἰς ταῖς Κατσάναις διὰ νὰ σηκώσῃ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ διὰ γράμματός του τὴν 18 Μαρτίου εἰδοποιούσε τὸν Κωνσταντῆ Παπαδέα εἰς Μάζι, ὅτι ἔρχεται καὶ αὐτός, καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ πέντε κονάκια διὰ τοὺς στρατιώτας του (α). Αὐτὸν τὸν εἶχε διορίσει ἐκεῖ καπετάνιον διὰ νὰ μαζώξῃ στρατιώτας ὁ Σωτῆρης Χαλαράμπης καὶ πρὸς τοῦτο ἔγραψε τὴν 20 Μαρτίου ὁ ἴδιος καὶ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς γέροντας τῶν χωρίων Κατσάναις, νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτόν, καὶ ὅσοι εἶναι ἰ-

νὸς σκοτωμοῦ, ἀ.λ.λ' εἶναι ὅλοι αἱ ἡμερομηνίαι ἀσύμφωνοι περὶ τούτου, καὶ ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα αὐτὰ οὔτε νὰ τὰ μάθω ἀκριβῶς ὅλα τότε ἐγχεῖν διότι δὲν μᾶς ἤρχοτο αἱ εἰδήσεις εὐθύς.

(α) Ἴδου καὶ ἀντίγραφον τοῦ γράμματός του.

Σπήλαιο τὴν 18 Μαρτίου. 1821.

Τὴν ἐγγενεῖαν σας κὸρ Κωνσταντῆ ἀσπάζομέν σας, τὸ τίμιόν σας ἀρχοντικὸ ὁμοίως ποιῶ.

Ἐρωτῶ διὰ τὴν καλὴν σας ὑγείαν μάθετε καὶ διὰ μέρος μας χάριτι θείᾳ καλῶς ὑγιαίνομεν ἀπὸ τὸ ἄλλο τῆς φανερώνω ὡς ἐπροστάχθην ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους νὰ ἐτοιμάσσετε ἐντοῦ εἰς τὸ χωρίο σας πέντε κονάκια, διὰ τῆς γαμιλίας μας ἢ ὑπολαίς ἢ κυριακῇ ἢ δευτέρᾳ εἶναι ἐντοῦ προσέτι θέλει τοὺς προβλέψετε καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα κρατῶντες τὸν λογαριασμόν σας καὶ θέλει σὰς ἀποκριθοῦμαι ὡς ἐκουβέρτιστα με τὸν νιόν σας τὰ ὅσα χρειάζονται, καὶ ὡς ἐμιλήσαμε θέλει ἀκολουθήσομε τόσοον καὶ ἕατὰ ἀσπάζοράς σας μένω με ὅλον τὸ σέβας.

Ὁλος ἀδελφός

Κωνσταντῖνος Πετιμεζᾶς

κανοί και ἔχουν ἄρματα νὰ τὸν ἀκολουθοῦν εἰς ὅ,τι τοὺς διατάττει και τίποτε νὰ μὴν ἐπιχειρῆται κανεὶς χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ ὁ Καπετὰν Πετιμεζᾶς. (α)

~~SECRET~~

Εἰσοδος τῶν Καπεταναίων εἰς τὰς Καλάμας και παράδοσις τῶν ἐκεῖ Τούρκων. — Ἐκστρατεία τῶν Καπεταναίων διὰ τὰ διάφορα φρούρια τῆς Πελοποννήσου. — Ὁ Κολοκοτρώνης πηγαίνει διὰ τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. — Πρώτη μάχη κατὰ τῶν Φαναριτῶν Τούρκων. — Πολιορκία Καρύταινας.

Τὴν 6 Ἰανουαρίου 1821 ἐπέρασεν ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τρεῖς συντρόφους του εἰς τὴν Σκαρδαμούλαν τῆς Μάνης εἰς τὸν φίλον του Παναγιώτην Μούρταινον. Ἐκεῖθεν εἰσακούσθη μὲ τοὺς καπεταναίους τῆς Μάνης και Μεσσηνίας, και συνέδεσαν ἀναμεταξύ των ἀδελφι-

(α) *Περιεργείας χάριν τυπώομεν και τὴν Ἐγκύκλιον.*

*Ἀγαπητοὶ μας γέροντες τῶν χωρίων Κατζάναις
και λοιποὶ σᾶς χαιρετῶ*

Εἰς τὸ αὐτόθι ἐδιωρίσθη μὲ γνώμην και ἀπόφασιν ἐδικήμας ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς Πετιμεζᾶς διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ συνάξῃ ἀνθρώπους ὅσοι λοιπὸν εἴσθε ἱκανοὶ και μὲ ἄρματα ὅλοι θέλει ἀκολουθήσετε κορτά του προσέχορτες διὰ νὰ μὴ κάμνετε στραπάττον και ἀταξίαν εἰς κανένα μέρος, ἀλλὰ χωρὶς γνώμην τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ νὰ μὴν ἐπιχειρῆσετε τὸ παραμικρόν, ὅτι ὕστερον παιδεύεται ἐκεῖνος ὅπου μὲ ἐδικὸν του σκοπὸν ἐπιχειρῆται τὰ πράγματα, και ὡς σᾶς γράφω νὰ ἐξακολουθήσετε. Ταῦτα 20 Μαρτίου. Ζαρούγλα

ἐδικός σας.

Σωτήρης Χοραλάμπης

κας φιλίας και ἐλκυσμόνησαν τὰ παλαιά των πάθη διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Ὅλον τὸν καιρὸν ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ προσδιωρισμένη ἡμέρα εἰς αὐτὰ ἐκαταγίνοντο. Τέλος ἐσυνάχθησαν καὶ ἐβγήσαν εἰς τὰς 22 Μαρτίου (α) εἰς τὰς Καλάμας ὁ Π. Μαυρομιχάλης, οἱ Καπετανάκιδες, οἱ Κουμουνδουράκιδες, ὁ Π. Μούρτσιος, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος, ὁ Ἀρχ. Φλέσας, ὁ Μῆτρος Πέτροβας καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι μετὰ 2,500 στρατιώτας Μανιάτας καὶ ἄλλους, ὅπου ἀμέσως ἐπαραδόθησαν οἱ Τούρκοι τῶν Καλαμῶν εἰς τὸν Π. Μαυρομιχάλην. Αὐτὸς ἦτον τότε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος καὶ ἔπειτα ὅπου εὐρίσκετο εἶχε πάντοτε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τοὺς Μανιάτας.

Μετὰ ταῦτα ἔκαμαν οἱ καπεταναῖοι συμβούλιον πῶς νὰ ἐξαπλώσουν τὴν ἐπανάστασιν ἀπεφασίσθη λοιπὸν ἄλλοι νὰ πᾶν νὰ πολιορκήσουν μαζί με τοὺς ἐντοπίους τὰ φρούρια τῆς Μεσσηνίας, Μεθώνην, Κορώνην καὶ Νεόκαστρον (β), οἱ δὲ γέροντες Π. Μαυρομιχάλης, Ἰωάννης

(α) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἄρχισεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς Πάτρας καὶ μίαν ἡμέραν πρωτίτερα εἰς τὰ Καλάβρυτα. Πакτοῦ λοιπὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐγείρε συγχρότως ἡ ἐπανάστασις. Ἀλλὰ περιεργαί εἶναι πῶς ἐχώρησεν εἰς τὸν νοτὸν τοῦ κυρίου Τρικούπη (Ἱστορ. Α. 85) ὅτι αὐθιμὲρον ὅσοι καπεταναῖοι ἦσαν εἰς τὴν Μάρην, ἀκουσαν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πατρῶν καὶ ἐκινήθησαν. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Π. Πατρῶν εἰς τὰ ἀπομνημονεῦματά του σελ. 18 καὶ φαίνεται ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ὁ Ἱστορικός μας τὰ ἔλαβεν.

(β) Οἱ Ἑ.λ.ἠγες καθὼς ἐπῆραν τὰ ἄρματα εἰς τὰ χέρια ἐκλείσαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ Τούρκου ὅπου εὐρέθησαν εἰς τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου. Δεκέβρ. δὲ πολιορκίαι ἐγέναν

καὶ Γεώργιος Καπετανάκιδες, ὁ Ν. Χριστέας, ὁ Π. Κυβέλος, ὁ Ἰωάννης Κατσῆς ἢ Μαυρομιχάλης, ὁ Κυριακούλης Κουτράκος, ὁ Πατριαρχεὺς καὶ ἄλλοι ἔμειναν εἰς τὰς Καλάμας διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ ἔκαμαν τὴν λεγομένην Γερουσίαν τῶν Καλαμῶν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐψάλλη δοξολογία ἀπὸ τοὺς Καλαματιανούς ἱερεῖς εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τότε οἱ ἄλλοι μὲν ἐπῆγαν νὰ πολιορκήσουν τὰ φρούρια τῆς Μεσσηνίας· ὁ δὲ Κολοκοτρώνης μὲ 300 Μανιάτας, τοὺς ὁποίους ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Μούρτσινον καὶ ἀπὸ τὸν Π. Μαυρομιχάλην, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Ἀρχιμ. Φλέσας καὶ ὁ Π. Κεφάλας ἐξεστράτευσαν τὴν 24 Μαρτίου διὰ τὰ μεσόγεια τῆς Πελοποννήσου διὰ νὰ γενικεύσουν τὴν ἐπανάστασιν, καὶ κατὰ τὸ χωρίον Σχάλα εἰς τὸν δρόμον ἔμαθαν ὅτι οἱ Τούρκοι τοῦ Φαναρίου Ζαχχίαι, Μουτριζάνοι, Ζβουρτσάνοι ὑπὲρ τὰς 4,000 ψυχαῖς προετοιμάζοντο νὰ πᾶν εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Ἐχωρίσθη τότε ἀπὸ τὸν Ἀρχιμ. Φλέσαν καὶ ἀπὸ τοὺς λοιπούς, οἱ ὅποιοι ἐτράβηξαν διὰ τὴν Ἀρκαδίαν διὰ νὰ γενικεύσουν καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐκεῖνος ἐτράβηξε κατὰ τὸ Λεοντάρι καὶ τὴν Καρύταιναν.

Καθὼς ἐβλεπαν οἱ Ἕλληνες τὰς σημαίας καὶ τοὺς στρατιώτας ἐσήμαιναν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ σήμαντρα, καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἔβγαιναν ἐνδυμένοι τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ μὲ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰς χεῖρας, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἄν-

Καλαμάτας, Κορώνης, Μεθώνης, Νεοκάστρου, Λάλα, Χλουμουτσιῶν, τῆς Γαστούνης, Πατρῶν, Καστελιῶν, Κορίνθου, Ναυπλίου, Μορεμβασίας, Τριπολιτσᾶς, Καρύταινας, Φαναρίου, Λαγκαδίων καὶ Καλαβρύτων.

δρες, γυναίκες, παιδιά, ἐπαρακαλοῦσαν τὸν θεὸν νὰ τοὺς ἐνδυναμώσῃ. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης μάλιστα ἐφοροῦσε μίαν περικεφαλαίαν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐκύτταζαν μετὰ πολλὴν περιέργειαν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸν ἐδέχοντο μετὰ μεγάλην ὑποδοχὴν. Εἶχε δὲ καὶ σημαιοφόρον ἕνα καλόγηρον θεώρατον, ὁ ὁποῖος ἐκράτει ἕνα μεγάλον σταυρὸν ψηλὰ εἰς τὰ χέρια καὶ ἐπήγαινε πάντοτε ἔμπροστά εἰς τὸ στράτευμα. Ὁ κόσμος ἐγίνετο τοῖχος καὶ ἔκαμναν τὸν σταυρὸν τους καθὼς ἐπέραν ὁ καλόγηρος μετὰ τὸν σταυρὸν.

Εἰς τὰς 25 Μαρτίου ἐκατέβηκαν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Καρύταινας ὁ Θεοδοσίος Καρδαρᾶς μετὰ τοὺς Ζυγοβιστινοὺς, ὁ Κωνσταντῆς Ἀλεξανδρόπουλος μετὰ τοὺς Στεμνιτσιώτας καὶ Δημητσανίτας καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀπὸ τὸν κάμπον, μετὰ τοὺς καπεταναίους καὶ τὰς σημαίας των χάθε χωρίον, καὶ ἠθέλησαν νὰ πιάσουν τοὺς Τούρκους τῆς Καρύταινας· ἀλλ' αὐτοὶ τὰ ἔμαθαν πρωτύτερα καὶ ἐπίασαν τὸ Παλαιόκαστρο τῆς Καρύταινας, ἐπῆραν ἀπὸ τοὺς κατοίκους καὶ ὀλίγας τροφὰς καὶ τὰς ἔμβασαν εἰς τὸ φρούριον.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐπήγαινε τὸν δρόμον του καὶ πρὶν φθάσῃ εἰς τοῦ Τετέμπεη εἰς τὰς 27 Μαρτίου ἔλαβε γράμμα ἀπὸ τὸν Βασίλη Μπούδουνα (α) ἀπὸ ταῖς Καρυ-

(α) *Αὐτὸς ἐσκότωσε τότε τὸν Τούρκον κατὰ τὸ γεφύρι τῆς Καρύταινας, τὸν ὁποῖον ἐστειλαν οἱ Τούρκοι Φαναριῶται εἰς τὴν Τριπολιτὴν μετὰ γράμματα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπῆρε τὰ ἐστελεξ εἰς τὸν Κολοκοτρώνη· οἱ Ἕλλητες ἐπίστευσαν διὰ τὴν βοήθειαν καὶ νὰ ἔλθῃ τῶν χλεισιμῶν εἰς τὸ παλαιόκαστρον βοήθεια, ἀλλ' ἐγελάσθησαν.*

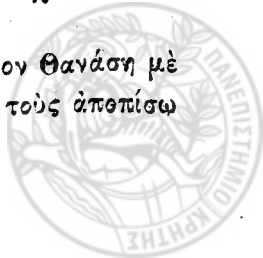
αἷς ὅτι οἱ Τούρκοι Φαναριῖται ἐκίνησαν διὰ τὴν Τριπολιτσάν, ἐτάχυνε τότε τὸν δρόμον του, ἔφθασεν εἰς τὴν Καρύταινα καὶ ἐβοήθησε τοὺς πολιορκουοντας τὸ παλαιό-καστρον, ὅπου εἶχαν, ὡς εἶπαμεν, κλεισθῆ οἱ Τούρκοι τῆς Καρύταινας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐτραβήξε καὶ ἐπίασε τὴν θέσιν Ἅγιον Θανάση καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔγραψεν εἰς τοὺς Ἀνδριτσάνους ὅτι ἐπίασεν ἐμπρὸς νὰ βαρέσῃ τοὺς Τούρκους, ὅπου ἔμειναν νὰ κοιμηθοῦν εἰς τὴν Σολδῖνα, καὶ αὐτοὶ νὰ ἔλθουν νὰ κτυπήσουν ἀπὸ πίσω.

Τὸ γράμμα του ἐπῆγε νύκτα εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον ἦτον εἰς τὰ Ῥόβια, ἀλλ' οἱ Ἀνδριτσάνοι, δὲν ἐγνώριζαν τὴν ὑπογραφὴν του, δὲν ἐπίστευσαν καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησαν τὸν πεζὸν ἕως ὅτου ἐξημέρωσεν, ὑποπτεύοντες μάλιστα μὴν ἦτον καμμία ἀπάτη ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, καὶ τὴν αὐγὴν τῆς 28 Μαρτίου ἀνοίξεν ὁ πόλεμος· καὶ ἀπὸ μπροστά τοὺς ἐκτύπα ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τοὺς ἐμπόδιζε τὸν δρόμον των καὶ ἀπὸ πίσω ὁ Τσανέτος Χριστόπουλος μὲ τοὺς Ἀνδριτσάνους καὶ λοιποὺς ἐπαρχιώτας τοῦ Φαναρίου. Εἶχεν ἔλθει τότε ἐκεῖ καὶ ὁ Καφετζῆς ἀπὸ Λιοδώρα καὶ τοὺς ἐκτύπα καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ πισινὸν μέρος.

Ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τοὺς Μανιάτας ἐπολέμησε πολλὴν ὥραν καὶ δὲν τοὺς ἄφησε νὰ προχωρήσουν· ἀλλ' ἡ φιλοτιμία τῶν Τούρκων ἐγείνεν ἀνδρεία καὶ ἐπῆραν ἐμπρὸς τὸν Κολοκοτρώνην· εἶχαν ὅμως σώσει οἱ στρατιῶταί του καὶ τὰ φουσέκια τους καὶ ἐτραβήθησαν κατὰ τὸ βουνὸ Κουρουγιῶ.

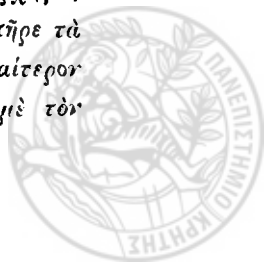
Οἱ Τούρκοι λοιπὸν ἐπέρασαν τὸν Ἅγιον Θανάση μὲ πόλεμον, ἐσκοτώθησαν ἀρκετοί, ἀπὸ δὲ τοὺς ἀπεπίσω

Ἕλληνας ἕνας σημαιοφόρος καὶ τρεῖς Μανιάται ἀπὸ τὸ στράτευμα τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ τινες ἐλαβώθησαν. Ἐπειτα οἱ Τούρκοι ἐμαζώχθησαν εἰς Ξεροκαρύταινα εἰς τὸ Κομμένο Τσαμί σκοπεύοντες νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ γεφύρι τῆς Καρύταινας· ἀλλ' ὑποπτεύοντες μὴν ἦναι πιασμένο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὠπισθοδρόμησαν καὶ ἐπέ-
ρασαν μέσα ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ρουφιᾶ εἰς τὴν θέσιν Χαλούλαγα. Τότε ἐφθασαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Πλαπούται Δημήτριος καὶ Γεωργάκης με τοὺς Λιοδωρίστους (α) καὶ ὁ Σπ. Σπηλιωτόπουλος με τοὺς Δημητσάνιτας ὅλοι ἕως 300· αὐτοὶ ἐνωθέντες με τοὺς Φαναρίτας ἔκαμαν ἀνα-
νέωσιν τοῦ πολέμου με περισσότερον θυμόν. Ὅταν ἐπρο-
σπάθουν οἱ Τούρκοι νὰ περάσουν τοὺς ἐκτύπησαν οἱ Ἕλληνες γερὰ καὶ μάλιστα ὁ Δ. Πλαπούτας· διὰ τοῦ-
το οἱ Τούρκοι ἔπεσαν εἰς τὸν ποταμὸν (β) καὶ ἐπνίγη-

(α) Τότε ὁ Δημ. Πλαπούτας ὄντα ἀνέβαινε τοῦ Ἀρτώνη τὸν Μύλον ἀπόστασεν ἀπὸ τοὺς πόρους τῆς λαβωματιᾶς ὅπου εἶχεν εἰς τὸ πόδι. Ὁ δὲ Τσαρέτος Χριστόπουλος τοῦ ἔδωκεν ἕνα ἄλογον ἀπὸ τὰ λίφουρα καὶ ἐβγήκε τὸν ἀνήφορον εἰς τὴν θέσιν Ἁγίου Θανάση.

(β) Ἀπὸ τὸν Ἁγίου Θανάση οἱ Τούρκοι ἐπῆγαν ἴσα τὸν δρόμον τοὺς εἰς τὸ Κομμένο Τσαμί καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὠπισθοδρό-
σαν καὶ ἔπεσαν εἰς τὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ, καὶ δὲν ἐπῆ-
γαν πέρα ἀπὸ τὸ Κομμένο Τσαμί ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ἱστορ. Α. 63), οὔτε ἐκτυπήθησαν ἀπὸ τοὺς Μανιάταις π. Μον·
διότι αὐτοὶ εἶχαν τραβηχθῆ, ὡς εἶπαμεν κατὰ τὸ βουνὸν
Κουρουνιού. Ὁ δὲ Τσαρέτος Χριστόπουλος, ὁ τότε ἀρχηγὸς
τῶν Ἑλλήνων Φαναριτῶν, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆρε τὰ
ἄρματα καὶ εἶχε σχηματίσει ἀπὸ συμπατριώτας του ἰδιαιτέρον
στράτευμα καὶ ἐκτόπα τοὺς Τούρκους συγχρότως με τὸν

σαν πολλοὶ καὶ πολλὰ γυναικόπαιδα καὶ ζῶα, ἀλλὰ καὶ ὅχι ὀλίγοι ἐσκοτώθησαν. Ὅσοι δὲ ἐπέρασαν τὸν ποταμὸν ἐγλύτωσαν καὶ ἐκόλλησαν κατὰ τὸ ἀντικρυ φρούριον τῆς Καρύταινας· ἐβγήκαν καὶ οἱ Καρυτινοὶ Τούρκοι κάτω εἰς τὰ ἀλώνια καὶ τοὺς ἐβοήθησαν καὶ ἐτοφέκαγαν καὶ αὐτοὶ τὴν πέραν μεριὰν τὸν Πλαπούταν καὶ τοὺς Ἀνδριτσάνους.

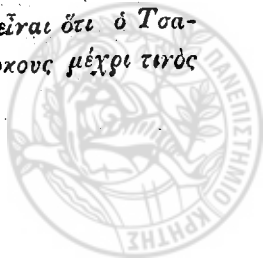
Τὴν 28 Μαρτίου μετὰ τὸν πόλεμον ἔφθασε καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης μετὰ τοὺς βουνιάους καὶ ἀνταμώθηκε μετὰ τὸν Κολοκοτρώνην, ἐφιλήθησαν καὶ ἐκοιμήθηκαν μαζί εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σπίτι τοῦ Μιχελῆ. Ἐκεῖ ἀντάμωσεν ὁ Δ. Πλαπούτας μετὰ τὸν Σταυρὸν Δημητράκοπουλον Ἀλωνιστιώτην καὶ ἐφιλιώθησαν διὰ παλαιὰ πάθη· διότι αὐτὸς εἶχε λαβῶσει πρωτῆτερα τὸν Δημήτριον Πλαπούταν, καὶ ὠρκίσθησαν νὰ ἐνωθοῦν καὶ νὰ κυνηγοῦν τὸν τύραννον τῆς πατρίδος· εἰς αὐτὰ ὅλα ἤμουν καὶ ἐγὼ παρών.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὸν πόλεμον ἔγραψεν ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τὸν Τσανέτον Χριστόπουλον τὸ ἀκόλουθον γράμμα.

Φίλιπτε Κύριε Τσανέτο.

Ἐλαβον τὸν τεσκερέ σου καὶ εἶδον· ἐκάματε καλὰ ὅπου ἐπιάσατε αὐτὸ τὸ μέρος, καὶ ἡμεῖς ἐδῶ κουσουρι δὲν κάνομεν· φόβον ἀπὸ Τριπολιτσάν δὲν ἔχομεν. Ἐμαθα ὅτι ἔχετε βολίμι καὶ διὰ τοῦτο διὰ νυχτὸς νὰ μᾶς ξημερώσητε τριακοσίας ὀκάδας βολίμι, καὶ ἀπὸ

Κολοκοτρώνην ἀπὸ τὰ ὀπίσω, καὶ ψεῦμα εἶναι ὅτι ὁ Τσανέτος καὶ λοιποὶ ἀκολουθοῦσαν τοὺς Τούρκους μέχρι τιγὸς ὡς φίλους τωρ.

ἐδῶ σὰς στέλνομεν μπαρούτη καὶ γίνεται οἰκονομία καὶ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ περιμένω τὸ βολίμι (α).

Τῆ 28 Μαρτίου 1821 Καρύταινα.

Θεοδωράκης Κολοκοτρώνης.

Εἰς τὰς 29 Μαρτίου τὸ πρῶτ ὁ Κολοκοτρώνης ἐπέ-
ρασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Τσανέτου Χριστοπούλου,
ὅπου ἦτον τοποθετημένος εἰς τὸ ἀντικρυ μέρος τοῦ πο-
ταμοῦ καὶ ὠμίλησαν περὶ Λαλαίων Τούρκων καὶ ἔκαμψαν
γράμμα εἰς τὸν Χασάν Φιδᾶ Λαλιώτην λέγοντές του
τὰ διατρέχοντα καὶ συμβουλευόντες καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς
ἄλλους Λαλαίους νὰ προσκυνήσουν καὶ ὅτι θὰ ζήσουν
ὡς ἀδελφοὶ καὶ ὁ καθένας των νὰ ἔχη τὴν πίστιν του.
Ἐφοῦ ἐκλείσαμεν τοὺς ἐντοπίους Τούρκους καὶ τοὺς
Φαναρίτας, οἱ ὅποιοι ἤλθαν καὶ ἐνώθησαν μὲ τοὺς Κα-
ρυτινοὺς εἰς τὸ φρούριον τῆς Καρύταινας, τοὺς ἀναγκά-
σαμεν διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ν' ἀρχί-
σουν νὰ ζητοῦν νὰ παραδοθοῦν.

Ἐγείνε λοιπὸν συμβούλιον ἀπὸ τοὺς μαζωχθέντας
ἐκεῖ καπεταναίους τὸν Ἄρ. Φλέσαν, Ἀναγνωσταρᾶν,
Κολοκοτρώνην, Κανέλλον Δελιγιάννην, Ἡλίαν Μαυρο-
μιχάλην, Χριστόδουλον Καπετανάκην, Δ. Παππατσώ-
νην, Κεφάλαν, Τσανέτον Χριστόπουλον, ἀπὸ τοὺς ἀδελ-

(α) Ἐκ τούτου τοῦ γράμματος μανθάνομεν ὅτι ὁ Κολοκο-
τρώνης τὴν 28, ὅταν ἐπολέμησε, δὲν εἶχε μολύβι καὶ διὰ ταῦτα
εἶχε τραβηχθῆ κατὰ τὸ βουνὸν Κουρουτιοῦ καὶ εἶχεν ἀφήσει
τοὺς Τούρκους νὰ περάσουν, καὶ ἀκόμα πῶς ἀρχισεν ἡ ἐπα-
νάστασις μας χωρὶς καμμίαν γενικὴν πρόβλεψιν, καὶ ὅτι οἱ
ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐδάνειζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον
υπαρούτη, μολύβι καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου.

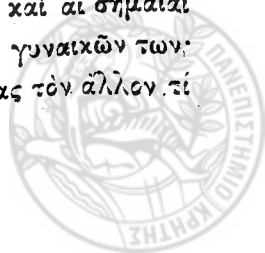

φους Πλαπούτας, τότε ὀνομαζομένους Κολισπούλους καὶ μετὸν Διονύσιον Εὐμορφόπουλον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει τότε μετὸν Ἀρχιμ. Φλέσαν.

Ἐδῶ ἐπρωτοεἶδεν ὁ Δ. Εὐμορφόπουλος τὸν Κολοκοτριῶνην καὶ τότε τὸν ἐσύστησεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἀρχ. Φλέσας. Μαζί τους ἦλθε καὶ ὁ Κωνσταντῆς Πελοπίδας ἰατρός μετὸν τίτλον δερητόρος τοῦ στρατοῦ. Πρῶτος αὐτὸς ἔκαμε σφραγίδα μακρουλήν ἄν δάκτυλον μετὴν ἐπιγραφὴν Ἐλευθερία ἢ θάνατος· αὐτὴ ἐχρησίμευσε διὰ νὰ σφραγίζουσι τὰ μαγαζεῖα τῶν Τούρκων. Εἰς αὐτὸ τὸ συμβούλιον ὠμιλήθησαν πολλὰ, ἀλλ' ἡ γνώμη τοῦ Κολοκοτριῶνη ἦτον νὰ μείνουν ὀλίγοι καὶ νὰ βαστοῦν τοὺς Τούρκους μέσα εἰς τὸ φρούριον κλεισμένους καὶ νὰ διαπραγματεύωνται τὴν παράδοσιν, διότι εἴμεθα κοντὰ ἕως 5000 στρατιῶται, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ υπάγουν νὰ πιάσουν τὰ Καλογεροβοῦνι, τοῦ Δούκα τὴν Σίκαλι καὶ τὴν Λαγκάδα (εἰς αὐτὰς τὰς θέσεις ἦταν δρόμοι, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἠθελον περάσει οἱ Τούρκοι διὰ Τριπολιτσάν)· ἐπειδὴ ἐμάθαμεν ὅτι ἔστειλαν οἱ κλεισμένοι Τούρκοι εἰς τὸ φρούριον δύο Τούρκους ἐνδυμένους χωριάτικα εἰς τὴν Τριπολιτσάν.

Οἱ καπεταναῖοι δὲν ἠμπόρουν νὰ συμφωνήσουν καὶ οὔτε ἐπήγαιναν οὔτε ἐκάθοντο, διότι ἐκαρτεροῦσαν νὰ ἰδοῦν τοὺς Τούρκους, ὅπου θὰ προσκυνήσουν καὶ ἦτο δι' αὐτοὺς τοῦτο μεγάλο θαῦμα· αὐτὸς δὲ ἦτον ὁ πρῶτος πόλεμος ὅπου ἐσυνάχθησαν τόσοι πολλοὶ Ἕλληνες στρατιῶται.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν χωρὶς ἄρματα καὶ ἄλλοι εἶχαν μαχαίρας, ἄλλοι σουγλιά, καὶ αἱ σημαῖαι τῶν περισσοτέρων ἦταν τσεμπέραις τῶν γυναικῶν των· ἐρωτοῦσαν οἱ ἄπλοῖ Ἕλληνες τότε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον τί

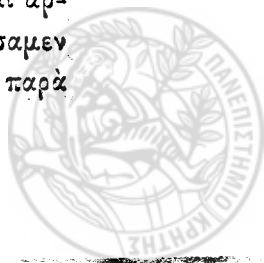

εμαζώχθημεν ἐδῶ καὶ τί θὰ κάμωμεν. Οἱ δὲ καπεταναῖοι τοὺς ἔλεγαν ὅτι ἐμαζώχθημεν νὰ σκοτώσωμεν τοὺς Τούρκους διὰ νὰ ἐλευθερωθῶμεν.

Ἐδῶ ἐβλέπαμεν τὴν μεγαλειτέραν προθυμίαν τοῦ λαοῦ. Καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ἰδία ἤρχοντο φορτωμέναις καὶ ἔφερναν καὶ τὰ ζῳά των φορτωμένα κρέατα, κρασία, ψωμία καὶ ἄλλας τροφάς διὰ νὰ φάγουν οἱ ἄνδρες των καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται· τὸ δὲ στρατόπεδον ὠμοίαζεν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν χωρικὸ πανηγύρι. Ἐλειπεν ὁμως ἀπὸ τὸ στρατόπεδον αὐτὸ ἡ πειθαρχία, διότι ὅλοι οἱ χωρικοὶ ὅσοι ἐμαζώχθησαν δὲν εἶχαν πλέον τὸν Τούρκον τὸν ἀφέντη τους εἰς τὸ κεφάλι τους. Ἡ ἔξαρση αὐτὴ μεταβολὴ ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀπλοῦς περισσότερον μωροθάμαχτους, τοὺς ἐφαίνετο ὅτι ἦτο παράξενον καὶ ἀπίστευτον, νὰ πάρουν ἀπὸ τοὺς ἀσθεντάδες των τὰ ἄρματα καὶ τὴν δόξαν.

Οἱ δὲ καπεταναῖοι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐμεταχειρίζοντο τοὺς στρατιώτας ὡς ἀδελφούς των, ἐπειδὴ ἐπροσπάθουν νὰ τοὺς μάθουν τί θὰ εἴπῃ ἐπανάστασις, καὶ ἀκόμη οὐδὲ ἐγνωρίζοντο ποῖοι ἦσαν οἱ ἀνώτεροι.

Ἀφοῦ ἐπέρασαν οὕτω δύο ἡμέραι τὴν 31 Μαρτίου μετὰ τὸ γεῦμα βλέπομεν ἔξαφνα καπνὸν πολὺν εἰς τὸ χωρίον Σάλεσι 3 ὥρας μακρὰν ἀπὸ τοῦ Σπολάτη τὴν βρύσιν παρακάτω ὅπου ἦταν χαλάσματα καὶ ἀλώνια· ἔως ἐκεῖ ἐβαστοῦσε τὸ γενικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐρχόμενοι Τούρκοι πρὸς βοήθειαν τοῦ φρουρίου ἔβαλαν φωτιά εἰς τὸ χωρίον Σάλεσι διὰ νὰ ἴδουν οἱ κλεισμένοι εἰς τὸ φρούριον νὰ βαστάξουν καὶ νὰ ἐμψυχωθοῦν καὶ ἄρχισαν νὰ ἀνακατώνωνται· καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐννοήσαμεν ὅτι ἔρχονται Τούρκοι, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἐβλέπαμεν παρὰ

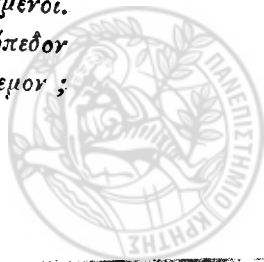
μόνον τὸν καπνὸν, διότι ὁ τόπος ἦτον βουνάκια καὶ λόγκος· τότε ὁ Κολοκοτρώνης ἐπῆρε μίαν σημαίαν, ἐκαθάλικεν ἓνα ἀλογον λαβωμένον τοῦ Νικολοῦ Καβαδία καὶ τοὺς εἶπε, πάγω εἰς τὴν θέσιν Βίγλα τοῦ βουνοῦ Φλωριοῦ νὰ ἰδῶ ἂν ἔρχωνται Τούρκοι καὶ ἂν ἡ φωτιαῖς εἶναι τῶν Τούρκων· καὶ ἂν ἰδῶ ὅτι Τούρκοι ἔρχονται θὰ ἀνοίξω τὴν σημαίαν τρεῖς φοραῖς καὶ θὰ τὴν μαζώξω, καὶ τότε νὰ φύγετε ἀπὸ ἐδῶ καὶ νὰ πιάσετε ἄλλην θέσιν διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσωμεν νὰ μὴν ἐνωθοῦν μὲ τοὺς κλεισμένους· εἰάν ὅμως δὲν ἦναι τίποτε θὰ τὴν ἀφήσω ἀνοικτὴν καὶ θὰ ἐξακολουθῆτε τότε τὸν πόλεμον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ πάη καὶ νὰ κάμῃ ὅσα εἶπε, ἀλλ' οὔτε ἐμεῖς ἐκυττάζαμεν ἐκεῖθεν, καὶ εὐθὺς Τούρκοι καβαλαραῖοι καὶ πεζοὶ περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδες ἐφάνηκαν ἐμπροστά μας καὶ μᾶς ἐπῆραν ταῖς πλάταις (α).

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (I. A. 237. κτλ.) λέγει ἐσφαλμένως ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης εἶδε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, ὅτι ἦσαν ἐχθροὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο καὶ τὸ ἐγνωστοποίησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἐπῆγε εἰς τὸ χωρίον Φλωριό, ἀλλ' ἐπήγαιεν εἰς τὸ βουνὸν τοῦ Φλωριοῦ διὰ νὰ ἀνοίξῃ τὴν σημαίαν καὶ νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ· ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε, διότι εἶδε τοὺς Τούρκους ἐρχομένους κοντιντέρὰ μας κατὰ τὸ χωρίον Καρβουνάρι καὶ εὐθὺς ἐγύρισε πίσω διὰ νὰ μὴν τὸν κλείσουν τὴν πέρα μεριὰ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ὅταν ἐγύρισε δὲν εὐρῆκεν ἐκεῖ τοὺς περὶ τὸν Ἥλιον Μαυρομιχάλην νὰ πολεμοῦν· διότι ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐπολεμοῦσαν, τότε οἱ Τούρκοι θὰ ἦσαν εἰς τὴν θέσιν ὅπου εἶχαμεν ἐμεῖς τὸ στρατόπεδόν μας, καὶ τότε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περάσῃ ὁ Κολοκοτρώνης· ἐπειδὴ ἐκεῖ ἦσαν τὸ γεφύρι. Ἐπέρασε λοιπὸν προτοῦ νὰ ἔλθουν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Καρύταινα καὶ προτοῦ

Ἄμέσως ἐσχορπίσθημεν καὶ οἱ κλεισμένοι ἐβ-γῆκαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν πύρταν τοῦ φρουρίου, καὶ τότε ἐὰν ἐμένναμεν ἠθέλαμεν εὐρεθῆ εἰς τὴν μέση δύο φωτιῶν. Ἐτραβήξαμεν κατὰ τὸ γεφύρι τοῦ Ἀτζιχόλου κατὰ τὸν ποταμὸν διὰ τὴν Δημητσάνα καὶ Στεμνίτσαν.

Οἱ δὲ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Μανιάται ἐκαμναν κάτω κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ ἐπίασαν τὸ γεφύρι τῆς Καρύταινας, ἐτουφέκισαν ἀπὸ μακρὰν τοὺς Τούρκους καὶ δὲν τοὺς ἀφῆσαν νὰ περάσουν τὸ πέρα μέρος ἂν ἤθελαν. Ὁ ποταμὸς ἦτον κατεδασμένος καὶ δὲν ἤμποροῦσαν ἀλλοῦ νὰ περάσουν. Ἐπερικύκλωσαν ἔπειτα οἱ Τούρκοι τὸ βουνὸν τοῦ Ἁγίου Ἡλίας τριγύρω, ὅσον τόπον εὐκολα ἐπάτα τὸ ἄλογον. Ὁ δὲ Φλέσας καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι ἐτραβήξαν κατὰ τὴν Στεμνίτσαν. Ὁ Κολοκοτρώνης θέλων καὶ αὐτὸς νὰ περάσῃ εἰς τὸ ἴδιον μέρος ἤρχετο κατόπι μας καὶ ἐπειδὴ ἐφοροῦσε κόκκινα φορέματα καὶ σπαλαίταις ἀγγλικαῖς, διότι ἦτο ταγματάρχης εἰς τὰ ἀγγλικά τάγματα τῆς Ἐπτανήσου, ἄρπαξεν ἀπὸ ἓνα τσοπάνην, τὸν ὁποῖον ἔτυχε νὰ ἀπαντήσῃ ἐκεῖ, μίαν

νὰ ἐνωθοῦν μὲ τοὺς κλεισμένους. Ὁ δὲ τουφεκισμὸς τοῦ γεφυρίου ἔγειρε μετὰ ταῦτα καὶ ξέμακρα. Καρεῖς δὲ δὲν μᾶς ἐκυνήγησε καὶ διότι ἦτον βράδν καὶ διότι δὲν ἦλθαν οἱ Τούρκοι μὲ τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὰ πάρουρ τοὺς ἐδικούστων καὶ τὰ φύγουρ. Οὔτε ἔχασεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸ τουφέκι του (Ι. Τρικ. Α. 239) διότι δὲν εἶχερ. Οἱ δὲ ἐκεῖ μαζωμένοι Ἕλληνες διεσχορπίσθησαν ὄχι αἰσχροῶς, διότι ἔξαφρα εἶδαν πλῆθος Τούρκους καὶ μάλιστα καβαλαραίους καὶ πεζοὺς, καὶ χωριστὰ ὅπου ἐβγῆκαν καὶ οἱ μέσα κλεισμένοι. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ σταθῇ τὸ νεοσύστατον τοῦτο στρατόπεδον καὶ νὰ σκοτωθοῦν ἀγύμναστοι οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν πόλεμον ;

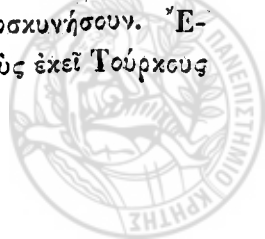

κοντόκαπα τὴν ἐφόρεσε καὶ ἐχώθη μέσα εἰς τὰ χαμό-
κλαδα καὶ οὕτως ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποι-
οι ἐκυνηγοῦσαν τοὺς φραγκοφορεμένους καὶ καλοφορε-
μένους Ἕλληνας, ἐνώθη ἔπειτα μετ' ἡμᾶς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ
τὴν νύκτα ἐπῆγεν εἰς τὴν Στεμνίτσαν. Οὕτως ἔγεινε τὸ
σκόρπισμα τοῦ στρατοπέδου, οἱ δὲ Τούρκοι ἐπῆραν τοὺς
πολιορρημένους καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Τριπολιτσάν χωρὶς
ἂ πολεμήσουν. Τότε κατὰ τὸ μέρος τοῦ Φραγκοβρύσου
ἦτον ὁ Νικήτας μετ' ἑσπέρους Λεονταρίτας, ὁ Ἡλίας
Φλέσας καὶ ὁ Κωνσταντῆς Μαυρομιχάλης καὶ Σταυριανὸς
Καπετανάκης μετ' οὓς ἐδικούς των Μανιάτας καὶ καμ-
πόσους Μιστριώτας καὶ τοὺς ἐτουφέκισαν ξέμακτρα.

*Στρατόπεδον Πάπαρι. — Διασκόρπισις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
Τούρκου τῆς Τριπολιτσᾶς. — Ἀπρόβλεπτος σὺναξις τῶν
καπεταναιῶν ὑποῦ ἐρέθησαν εἰς τὸν πόλεμον τῆς Καρύ-
ταινας καὶ ἄλλων εἰς τὸ χωρίον Πάπαρι. — Διάλυσις
τοῦ στρατοπέδου τῶν Κιρσιῶν. — Σύστασις τοῦ στρα-
τοπέδου Βερβαίνων.*

Ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης ἐτράβηξε διὰ τὰ Λαγκά-
δια τὴν πατρίδα του. Ἄλλ' ἀπ' ἔξω τοῦ χωρίου ἔμαθεν
ὅτι ἀνεχώρησεν ἡ φαμίλια του διὰ τὸ Μέγα Σπήλαιον, καὶ
εἰς τὴν Στρέζοβατὴν ἐφθασε καὶ τὴν ἐστελεν εἰς τὸ Μο-
ναστήρι δι' ἀσφάλειαν καὶ διὰ νὰ ἦναι ἐλεύθερος νὰ διοι-
κῆ καὶ νὰ παρακινή τὸν κόσμον εἰς τὸν πόλεμον. Ἐκεῖ
ἔμαθεν ἀκόμη ὅτι οἱ Τούρκοι τοῦ χωρίου του προετοιμά-
ζοντο ὅλοι νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Τριπολιτσάν καὶ ὅτι οἱ
συμπατριῶταί του ἐσκόπευαν νὰ προσκυνήσουν. Ἐ-
στελε λοιπὸν εὐθύς καὶ ἐσκότωσαν τοὺς ἐκεῖ Τούρκους

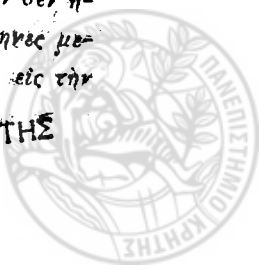

όλους έως 350, και ούτως ένοχοποίησεν όλην την έπαρχίαν του. Άμέσως από εκεί εξέδωκε διαταγάς να συναχθούν οι βουνίσιοι Μαγουλιανίται, Βυτινιώται και λοιποί να πιάσουν τό Διάσελον της Άλωνίσταινας.

Άπό Στεμνίτσαν ό Κολοκοτρώνης και λοιποί καπεταναίοι έπήγαν εις τό Χρυσοβίτσι, και από εκεί οι Μεσσήνιοι Άρχ. Φλέσας και λοιποί καπεταναίοι έτράβηξαν διά τό Λεοντάρι και ειπαν εις τόν Κολοκοτρώνην να πάη μαζί τους, διότι ήτον μοναχός, αλλά δέν ήθέλησε, μαλιστα τούς ειπεν ότι θα μείνη εκεί να τόν φάν τά πούλια τού τόπου του. Ό Άρχιμανδρίτης λοιπόν ειπε τότε εις ένα άνθρωπόν του βρέ Δημήτρη κάθησε καϋμένε κάμε του συντροφιά όσον να εϋρη τούς συγγενείς του διά να μην τόν φάγη κανένας λύκος, και ανεχώρησεν.

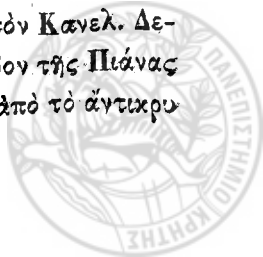
Άφού έφυγεν, ό Κολοκοτρώνης έμβήκεν εις την εκκλησίαν τού Χρυσοβιτσιού και έχαμε τόν σταυρόν του (α). Έπειτα έκαθάλιξε και έτράβηξε διά την Πιάνα και εις τόν δρόμον απάντησε τόν συγγενή του Άντώνιον Κολοκοτρώνην με όλίγους στρατιώτας, τόν έπήρε μαζί του και έπήγεν εις την Πιάνα. Άπό εκεί έγραφε

(α) Κατ' αϋτην την εποχήν οι κάτοικοι τού Χρυσοβιτσιού ως ποιμένες έλειπαν εις τά χειμαδιά και ήτον τό χωρίον έρημιά και τότε όχι 17 Τούρκοι, αλλά και δύο μόνοι ήμποροϋσαν όσα και άν εϋρισκαν ζϋα να τά φέρουν, χωρίς να τούς έμποδίση κανένας εις την Τριπολιτσάν. Λοιπόν δέν ήτον τό αίτιον, ό τρόμος τόν όποιόν έλαβαν οι Έλληνες με τά τόν πόλεμον της Καρύταινας καθώς ό Τρικούκης εις την Ιστορίαν του (4. 223.) λέγει.

κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ εἰς τὸ Διάσελο τῆς Ἀλωνίσταινας νὰ μαζωχθοῦν ὅλοι οἱ στρατιῶται εἰς τὴν Πιάνα καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐσυνάχθησαν ἐκεῖ ὅλοι οἱ καπεταναῖοι καὶ πρόκριτοι τῶν βουῶν μετὰ τοὺς στρατιώτας των, ἀρχισε νὰ συσταίνῃ στρατόπεδον καὶ φροντιστήριον, ἔχαμε καὶ γραμματικόν του τὸν Ἀναγνώστην Ζαφειρόπουλον καὶ συνενοήθη μετὰ τῶν καπεταναίων καὶ τοὺς εἶπε νὰ σχηματίσῃ τὸν ἱερὸν λόχον, καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται εἶναι οἱ ὅποιοι ἐσχημάτισαν ἔπειτα τὴν σωματοφυλακὴν του. Ἀρχισε λοιπὸν καὶ ἔχαμε τοὺς καπεταναίους τῶν σωματοφυλάκων καὶ τότε ἐπῆρε καὶ ἐμένα ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Δελιγιάννη καὶ μετὰ νόμασε διὰ διπλώματος πρῶτον καπετάνιον τοῦ λόχου καὶ δεῦτερον τὸν Β. Δημητρακόπουλον Ἀλωνιστιώτην (τώρα βουλευτὴν), καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀξιωματικοὺς ὅπου ἔχαμε διὰ τὸν λόχον τῶν σωματοφυλάκων ἐμοίρασε διπλώματα.

Ταῦτα ἐγένοντο ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῶν Βαίων ἕως τὴν μεγάλην τετράδην πρωτὴν (6᾽ Ἀπριλ). τότε ἤλθαν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν καὶ μᾶς διεσκόπισαν καὶ μᾶς ἐμείναν μόνον τὰ διπλώματα. Ὁ Κολοκοτρώνης μᾶς ἐφώναξε σταθῆτε νὰ πολεμήσωμε, ποῦ πᾶτε, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐμπόρεσε νὰ κάμῃ. Ἐπειτα ἐπῆρε εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ἀλέγου του τὸν Νικόλαον Μπούκουρα διὰ νὰ μὴ τὸν πιάσουν οἱ Τούρκοι καὶ ἐτράβηξε βιαστικὰ διὰ τὸ Διάσελο τῆς Ἀλωνίσταινας διὰ νὰ ἐβγῇ μπροστὰ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Τούρκους νὰ μὴν περάσουν κατὰ τὴν Βυτίαν καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς κωμοπόλεις. Ἐκεῖ ἀνταμώθη μετὰ τὸν Κανελ. Δελιγιάννη, ὁ ὅποιος ἤρχετο εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πιάνας καὶ ἐτουφέκισαν μαζὶ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τὸ ἀντικρυ

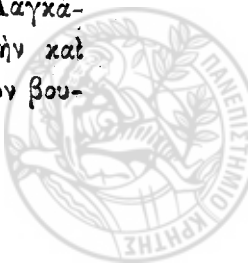

μέρος τοῦ χωρίου Ἀλωνίσταινας τοὺς ἐκτύπα ὁ Σταύρος Δημητρακόπουλος με τοὺς Ἀλωνισιώταις, διότι οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Πιάνα ἐπῆγαν καὶ ἔκαψαν τὴν Ἀλωνίσταιναν καὶ ἐσκότωσαν καὶ τὸν Δ. Σταμέλλον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤμπορεσαν οἱ Τούρκοι νὰ περάσουν τὸ Διάσελον ἐγύρισαν πίσω καὶ ἐπῆγαν πάλιν εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κ. Δελιγιάννης, Β. Δημητρακόπουλος ἐκεῖθεν ἐτράβηξαν διὰ τὸν κάμπον τῆς Καρύταινας καὶ ἐκεῖθεν αὐθμερὸν εὐρέθησαν εἰς τὸ χωρίον Πάπαρι.

Ἐκεῖ ἐσυνάχθησαν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι καὶ αὐτοῦ ἦλθαν ἀπὸ Ζάκυνθον τότε καὶ τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Κολοκοτρώνη ὁ Πάνος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ μετὰ ταῦτα ὀνομασθεῖς Γενναῖος.

Ἀπὸ ἐδῶ ἔστειλεν ἀμέσως τὸν Πάνον εἰς τὰ χωριά τῆς Καρύταινας με γραπτὴν διαταγὴν του νὰ βγάλη ὄλους τοὺς Καρυτινοὺς εἰς τὰ ἄρματα καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Πιάνα, Χρυσοβίτσι καὶ Διάσελον διὰ νὰ συστήσουν ἐκεῖ τὸ στρατόπεδον· εἶχε δὲ τὴν ἄδειαν ὁ Πάνος νὰ σκοτώνη, νὰ καίη τὰ σπίτια τους καὶ νὰ δημύη τὰ πράγματά τους πρὸς ὄφελος τῶν στρατιωτῶν, ἂν κανένας ἤθελε παρακούσει.

Ἀφοῦ ἐσκέφθησαν ὅλοι μαζί εἰς τὸ Πάπαρι διὰ νὰ πιάσουν τὰς θέσεις Χρυσοβίτσι, Διάσελον καὶ Βαλτέτσι, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ ἄλλοι ἐπῆγαν εἰς τὸ Βαλτέτσι, ὁ δὲ Κανέλ. Δελιγιάννης ἐτράβηξε διὰ τὰ Λαγκάδια τὴν πατρίδα του καὶ ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸν Η. Τσαλαφατῖνον με ὀλίγους Μανιάταις. Φθάσας εἰς τὰ Λαγκάδια ἀρρώστησε καὶ μόλα ταῦτα ἐξέδωκε διαταγὴν καὶ μᾶς ὠνόμασεν ἀρχηγούς τῆς στρατολογίας τῶν βου-

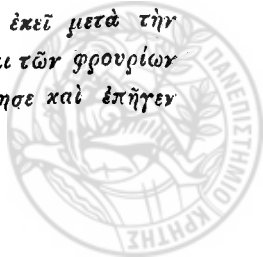

νῶν (α), νὰ υπάγωμεν δηλαδή ἐγὼ καὶ ὁ Ἡλίας Τσαλαφατῖνος νὰ στρατολογήσωμεν ἀπὸ τὰ Μαγούλιανα, Βυτίνα καὶ λοιπὰ χωρία καὶ νὰ τοποθετήσωμεν τοὺς στρατιώτας μας εἰς τὸ Διάσελον (β). Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶχαν συστήσει στρατόπεδον καὶ εἰς ταῖς Κερασιαῖς ὁ Ἄντ. Νικολόπουλος μὲ 300 Μιστριώταις καὶ ὁ Κυριακούλης μὲ ἄλλους τόσους Μανιάταις. Ἐναντίον τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα τὸ πρωτὴ ἦλθαν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν, ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ ἑξαφνα καὶ τὸ διέλυσαν χωρὶς νὰ προφθάσῃ κανένας νὰ τοὺς δώσῃ βοήθειαν οὔτε ἀπὸ τοῦ Πάπαρι, οὔτε ἀπὸ Βέρβαιναν, ὅπου τὴν 25 Μαρτίου εἶχον συστήσει στρατόπεδον ὁ Ἀναγνώστης Κονδάκης μὲ τοὺς Ἁγιοπετρίτας, Δολιανίτας, καμπήσιους Τριπολιτσιώτας, ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος καὶ ὁ Π. Βαρβιτσιώτης μὲ τοὺς Βαρβιτσιώτας, Βαμβακίτας, Ἀραχωβήτας, Βρεσθενίτας καὶ ἄλλους Μιστριώτας. Ἐδῶ ἦλθεν ἔπειτα μετὰ τὸν πόλεμον τῶν Κερασιῶν ὁ Ἐλους (γ), ἀφοῦ εὐλόγη-

(α) Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ τὸ ἔχει ἀκόμη ὁ Τσαλαφατῖνος.

(β) Ὅθεν ψεῦδος εἶναι (Σ. Τρικ. Ἰ. Α. 242.) ὅτι ὁ Κανέλλ. Δελιγιάννης καὶ ὁ Δ. Πλαπούτας ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ Διάσελον τῆς Ἀλωρίσταιρας.

(γ) Ἀφοῦ ὁ Ἐλους εὐλόγησε τὰ ἄρματα τῆς Μομεμβασίας ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς Βέρβαιναν ὅπου ἦδρε καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τὸν Βρεσθένης Θεοδώρητον, τὸν Μαλιτσίην, τοὺς ἀρχοντας Ἀναγρ. Κονδάκην, Κ. Ζαφειρόπουλον, Δ. Καραμάνον, Π. Κρεβατᾶν, Π. Γιατράκον καὶ λοιπούς, καὶ ἐσύστησε μαζί τους τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον. Ἀπὸ ἐκεῖ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Λεβιδιοῦ, ἀφοῦ ὄλαι αἱ πολιορκίαι τῶν φρουριῶν καὶ τῆς Τριπολιτσᾶς ἐρυστήθησαν, ἀνεχώρησε καὶ ἐπῆγεν

σε τὰ ἄρματα τῆς Μομεμβασίας, ὁ Δ. Καραμάνος με
τοὺς Τσάκωνας, ὁ Κ. Ζαφειρόπουλος με τοὺς Ἀγιαννί-
τας, ὁ Π. Γιατράκος, ὁ Π. Κρεβατᾶς με τοὺς Μιστριώ.

ἀπὸ τὰς Σπέτσας εἰς Ἴδραν διὰ τὴν κινήσῃ ἐκεῖ τὴν ἐπαρά-
στασιν.

Ἡ Ἴδρα πάντοτε εἰδέχτο τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι
ἐπερνοῦσαν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ δι' ἄλλα
μέρη, καὶ ἐκατηχεῖτο ἀπὸ αὐτοῦ καὶ εἰδείκνυε προθυμίαν διὰ
τὴν ἐπαράστασιν. Ἀλλ' ἐν ᾧ αὐτὴ εἶχερ ἐξαπλωθῆ εἰς ὅλην
τὴν Πελοπόννησον καὶ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τίποτε
ἄλλο δὲν ἐσυλλογίζετο παρὰ πῶς τὰ κερδήσῃ τὰ προπα-
τορικά του δικαίωματα, ἢ ὑπερήφανος καὶ πολυάνθρωπος
καὶ πλουσία Ἴδρα ἐκοιμᾶτο καὶ ἐσυλλογίζετο μόνον τὴν
ὑσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ τῶν χρημάτων της καὶ ὡς ἐκ τούτου
εὐρίσκετο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημοῦ.

Ὁ Ἀντώνιος Οἰκονόμου Ἰδραῖος με τὰς φίλους του
Γαίκαρ Θ. Γαίκα Ἰδραῖον, Πέτρον Μαρκέζην ἀπὸ Καστρὶ
τῆς Κυουρίας, Γεώργιον Ἀγαλλόπουλον Μιστριώτην, Δη-
μήτριον Πλατανίτην, Ν. Σπηλιωτόπουλον Δημητσαρίτην,
Ἰωάννην Στρατηγόπουλον Λαγκαδινόν, Παραγιώτην Μπε-
ρλῆν Ζυγοβιστινόν, τὸν Ἀχιλλέα καὶ πολλοὺς ἄλλους Ἰ-
δραῖους, παρατηρήσας τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῆς πατρίδος
του συνώμοσε μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν λεγομένων Οἰκοκυραίων
καὶ ἐκέρδησαν τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον ἦτο δυσαρεστημένον διὰ
τὰς πρωτύτερινάς των ἀδικίας εἰς τὰ μερδικὰ των, καὶ διότι
ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ αὐτοὶ οἱ Σπετσιῶται καὶ Φαριανοὶ
ἔλαβαν τὰ ἄρματα κατὰ τοῦ Σουλτάνου, οἱ Οἰκοκυραῖοι
τῆς Ἰδρας τότε ἔστειλαν τὴν ἀναλογίαν τους τοὺς ναύτας
εἰς τὸν Σουλτάνον.

Κατὰ τὸν βρασμὲν αὐτὸν ἐναρτίον τῶν Οἰκοκυραίων εἰ-

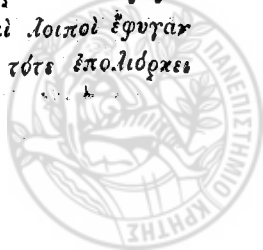

τας. Ὁ Βρεσθένης μάλιστα μετὸν Ἄν. Κονδάκην ἐσύστησαν καὶ τὸ πρῶτον φροντιστήριον τὸ ὀνομαζόμενον Κηλέρι καὶ φροντιστὰς διώρισαν τὸν Γ. Τροχάνην, τὸν Ἄναγ. Ῥοντόπουλον, καὶ τὸν Ἰων. Κρητικόν. Εἰς τὴν

χε φθάσει εἰς Ἰθράν καὶ ὁ Ἐλως Ἀρθιμος, ὁ ὁποῖος συν-έδραμε πολὺ τὸν Ἀρτῶρη Οἰκονόμου, ἐμψύχωσε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐπαράστασιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του καὶ τέλος συνετέλεσε τὸν ποθοῦμενόν του σκοπὸν γὰ φιλιωθῶν οἱ Οἰκοκυραῖοι μετὸν λαὸν καὶ γὰ κηρύξουν « ὅτι ἀφιερῶνται τῇ πλοῦτητι τῶν, τὰ καρδιά τῶν, καὶ τὴν ἰδίαν τῶν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος ». Τῆν 15 Ἀπριλίου, ἀφοῦ ἐψάλη δοξολογία, ὑψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία εἰς τὴν Ἰθράν καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἔνωσε τὸ πνεῦμά της μετὸ πνεῦμα ὅλου τοῦ ἔθνους.

Ἀλλὰ τὸν Ἀρτῶρη Οἰκονόμου οἱ Οἰκοκυραῖοι δὲν τὸν ἐχώρευαν καὶ διὰ τοῦτο ὠργάνισαν ἀντεπαράστασιν κατ' αὐτοῦ, τὸν ἐγκρέμισαν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ πιάσαντες τὸν ἔστειλαν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς συντρόφους τῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐφύλατταν εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τοῦ Φοιᾶ. Ἐπειτα τὸν ἄφησαν καὶ ὅταν ἤρχετο εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Ἄργου ἐβαλαν εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν ἐσχότῳσαν εἰς τοῦ Κουτσοπόδι, φοβούμενοι μὴν ἐπαρέλθῃ εἰς τὴν Ἰθράν καὶ κινήσῃ πάλιν τὸ πλῆθος ἐναντίον τῶν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀντεπαράστασιν ἐδίωξαν ὅλους τοὺς ἔξουους τοὺς Μωραϊτας καὶ ἄλλους ὡς συντρόφους τοῦ Ἀρτῶρη Οἰκονόμου καὶ ἔκτοτε ἀκόμη ἕως τώρα βοῦζει εἰς τὰ αὐτὰ τῶν Μωραϊτῶν τὸ « ἔστε Χουαί ». Οἱ δὲ Ἰθραῖοι σύντροφοι τοῦ Οἰκονόμου καὶ ὁ Γκίνας Θ. Γκίνας καὶ λοιποὶ ἔφυγαν καὶ ἦλθαν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, ὁ ὁποῖος τότε ἐπολιόρχεε τὴν Ἰθράν.

Βέρβαιναν τότε εὑρέθη ὁ Ν. Δελιγιάννης ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν (α).

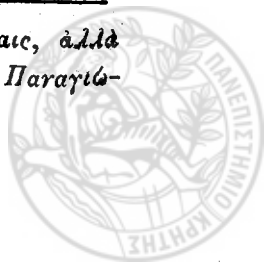
Εἰς ταῖς Κερασιαῖς ἐσκοτώθησαν ὑπὲρ τοὺς 15 Ἕλληνας καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μιστριωτῶν Ἄντ. Νικολόπουλος, καὶ τὰ κεφαλὰ τῶν καὶ τὰς σημαίας ὅπου τοὺς ἐπῆραν, τὰς ἐπῆγαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Τὸ δὲ στρατόπεδον τῶν Κερασιῶν διελύθη τότε καὶ ἐπῆγε καὶ ἐνώθη μὲ τὸ στρατόπεδον τῶν Βερβαίνων.

~~Μάχη Λεβιδίου~~
Μάχη Λεβιδίου.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθαν καὶ οἱ Καλαβρυτινοὶ πρόκριτοι καὶ καπεταναῖοι ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης, Σωτ. Θεοχαρόπουλος, οἱ ἀδελφοὶ Πετιμεζαῖοι ὁ Γεώργιος ἢ Κουλόσ, ὁ Γκολφίνος, ὁ Παναγιώτης καὶ ὁ Βασίλης, ὁ Κωνσταντῖνος Πετιμεζᾶς μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἄνδρέαν καὶ Ἰωάννην, ὁ Ἀναγνώστης Στριφτόμπολας, ὁ Ἀσημάκης Σκαλτσᾶς, Ν. Χριστοδούλου ἢ Σολιώτης, ὁ Π. Ἀρβάλης μὲ τοὺς Τριπολιτσιώτας καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ χωρίον Λεβίδι. Ὅλοι ἦσαν ὑπὲρ τὰς 600. Ἀφοῦ ἐσυσῆθη ἐκεῖ τὸ στρατόπεδον ἐσειλαν τὸν Σκαλτσᾶν μὲ τοὺς ἐδικούς του νὰ τοποθετηθῆ εἰς Κακούρι καὶ νὰ συνάξῃ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ χωριά στρατιώτας.

Οἱ Τοῦρκοι τῆς Τριπολιτσᾶς ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸν τῶν Καλαβρυτινῶν εἰς Λεβίδι ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν τὴν 14 Ἀπριλίου καβαλαραῖοι καὶ πεζοὶ ὅσοι ἦσαν καὶ ἅμα ἐφθασαν ἐκεῖ ἀρχισεν ὁ πόλεμος.

(α) Εἰς τὴν Βέρβαιναν δὲν ἦτον τότε Μανιάταις, ἀλλὰ μετὰ τὸ χάλασμα τῶν Κερασιῶν ἐπῆγαν ὅτε ὁ Παραγιώ-

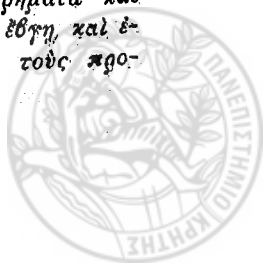

Καθώς τοὺς εἶδαν οἱ Ἕλληνες τοῦ Λεβιδίου ὅτι ἐπήγαιναν κατ' ἐπάνω τους ἀμέσως ἔστειλαν πεζοὺς καὶ μᾶς εἰδοποίησαν νὰ τρέξωμεν εἰς βοήθειάν τους. Εὐθὺς ἔστειλαμεν ἡμεῖς τοὺς μισοὺς στρατιώτας ἀπὸ τὰ Διάσελαν μὲ τὸν Κ. Παπαζαφειρόπουλον, Στέφανον Ἰωάν. Στεφανόπουλον, τὸν Ἀργύρη Ζούβελον, Κωνστ. Γιαβῆ καὶ τὸν Γεώργιον Ἀλεξόπουλον Μαγουλιανίτην μὲ τοὺς Μαγουλιανίτας εἰς βοήθειάν τους. Ἐκεῖ ἔτρεξε καὶ ὁ Σταῦρος Δημητρακόπουλος μὲ τοὺς Ἀλωνιστιώτας· καὶ ὁ Δ. Πλαπούτας, ὁ ὁποῖος ἤρχετο εἰς τὸ Διάσελον, καθὼς ἤκουσεν εἰς τὴν Βυτίνα εὕρισκόμενος ὅτι πόλεμος γίνεται εἰς τὸ Λεβίδι, ἔτρεξε καὶ αὐτός· καὶ τὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ Η. Τσαλαρατῖνος ὁ ὁποῖος τότε ἔτυχε νὰ ἦναι ἐκεῖ καὶ ὁ Νικόλαος Πετιμεζᾶς (α). Ὅλοι αὗτοι αἱ βοήθειαι ἐνώθησαν ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν τοῦ Λεβιδίου καὶ καθὼς ἐξαγνάντησαν ὅλοι μαζί ἔρριψαν μίαν παταριὰν τουφέκια καὶ ἔβαλαν ταῖς φωναῖς διὰ νὰ ἐμψυχώσουν τοὺς κλεισμένους καὶ πολιορκημένους εἰς τὰ σπῆτια Ἕλληνας.

Συγχρόνως δὲ ἀπὸ τὸ Κακοῦρι ἔφθασαν εἰς βοήθειάν των καὶ ὁ Σκαλτσᾶς μὲ τοὺς στρατιώτας του ἀπὸ τὸ μέρος τῶν βουνῶν Σταχτερό, Ἅγιο Νικόλα καὶ Ἕλληνίτσα καὶ ἐπῆρε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν μέρος ταῖς πλάταις τῶν Τούρκων.

της Ζαφειρόπουλος· διότι αὐτὸς τὴν 27 Ἀπριλίου ἦλθεν (Ἰ. Σ. Γρ. Α. 240) ἀπὸ τὴν Κωστατινούπολιν.

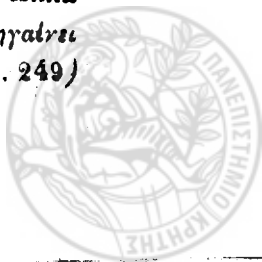
(α) Αὐτὸς ἐπήγαιεν εἰς τὰς Καλάμας μὲ χρήματα καὶ μὲ γράμματα εἰς τὸν Η. Μαυρομιχάλην διὰ νὰ ἔβρη, καὶ ἐκεῖνος ἔξω εἰς τὸ στρατόπεδον, στελεμένος ἀπὸ τοὺς προχρίτους τῶν Καλαβρύτων καὶ Πατρῶν.

Οἱ ταμπουρωμένοι Ἕλληνες εἰς τὸ Λεβίδι ἀφοῦ ἐστατοχωρήθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐτσάχισαν καὶ διεσκορπίσθησαν καὶ μόνον ἕως 60 γενναῖοι Ἕλληνες Τριπολιτσιῶται, Μαζαῖοι, Κατσανιῶται, Δαραῖοι, Καλαβρυτινοὶ Σουδενιῶται, ἐκλείσθησαν εἰς τὰ σπίτια τοῦ Λεβιδίου καὶ ἐκράτουν τὸν πόλεμον, καὶ ὁ Καρᾶ Σπῦρος ἐκ Νεζερῶν, ἀφοῦ τοῦ ἔφυγαν οἱ σύντροφοὶ του ἐκλείσθη εἰς τὸν ληνὸν τοῦ Σταμάτη Δημητρακοπούλου καὶ ἐκράτησε τὸν πόλεμον ἕως ὅτου ἦλθεν ἡ βοήθεια τοῦ Σκαλτσᾶ. Οἱ Τούρκοι εἶχον στενὰ πολιορκήσει τοὺς κλεισμένους εἰς τὰ σπίτια καὶ ἔβαλαν φωτιά διὰ νὰ τοὺς κάψουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπίασε βροχὴ καὶ εἶδαν καὶ τὴν βοήθειαν ὅπου ἤρχετο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἄφησαν τοὺς πολιορκημένους καὶ τοὺς σκοτωμένους ἀπὸ τοὺς ἐδικούς των ὑπὲρ τοὺς 40 καὶ ἐπῆγαν πάλιν εἰς τὴν Τριπολίτσαν.

Ἐδῶ ἀνδραγάθησαν ὁ Γεωργιάκης Πετιμεζᾶς, ὁ Ἀναγνώστης Τσαβαρόπουλος ἀπὸ Δάρα, ὁ Ἀναγνώστης Στριφτόμπολας, ἀλλ' ἔπεσαν καὶ οἱ δύο μαχόμενοι, καὶ ἄλλοι τέσσαρες στρατιῶται καὶ ἐλαβώθη καὶ ὁ Ι. Πετιμεζᾶς (α). Ἡ βοήθεια ἡ ὁποία ἤρχετο ἀπὸ Βυτίνα ἐπρό-

(α) Δὲν μετέβησαν εὐθὺς ὡς λέγει ὁ Τρικούπης εἰς Πιάνα (I. A. 243) ὁ Δ. Πλαπούτας καὶ ὁ Η. Τσαλαφατίτης μὲν εἰς Διάσελον, ὁ δὲ Καρέλ. Δελιγιάννης ἦτορ τότε ἀβρῶστος εἰς τὰ Λιγκάδια, ὕστερα ἦλθεν εἰς Διάσελον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγε εἰς Πιάνα ὅπου ἦρε καὶ τὸν Ἀγίωνη Κολοκοτρώνη καὶ ἐσύσταινε ἐκεῖ στρατόπεδον. Ἀλλὰ περίεργον εἶναι μὲ τὸν Σ. Τρικούπην ἐν ᾧ ἐδῶ πηγαίνει τὸν Η. Τσαλαφατίτην εἰς Πιάνα, κατωτέρω (I. A. 249)

φθασεν ένα Τούρκον χρυμμένον εις μίαν κοφίνα· αὐτὸν τὸν εἶδεν ὁ Λαστιώτης Λιάκος Καραμπέλας καὶ τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι. Ἐνας ἄλλος Τούρκος ἐμβήκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπου, ἔβγανε τὰ ἄμμάτια τῶν εἰκόνων καὶ ἐπῆρε τὴν κολυμβήθραν καὶ ἔφευγεν, ἀλλὰ τὸν ἐπρόφθασαν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἐσχότωσαν. Ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ Τούρκοι οἱ στρατιῶται οἱ Καρυτινοὶ ἐγύρισαν πάλιν εἰς τὸ Διάσελον.

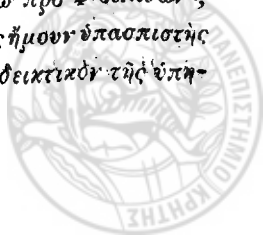

*Πρώτη σύστασις στρατοπέδου εἰς Βαλτέτσι
καὶ ταχεῖα διάλυσις αὐτοῦ.*

Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν 16 Ἀπριλίου ἀφήκαμεν τὸ στρατόπεδον τοῦ Διασέλου μὲ τὸν Κ. Πετρόπουλον καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὸ Βαλτέτσι ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης εὐθὺς μὲ ὠνόμασεν ὑπασπιστὴν του καὶ ἔκτοτε τὸν ἠκολούθουν ὡς τοιοῦτος εἰς ὅλους τοὺς πολέμους (α).

Εἰς τὸ Βαλτέτσι ἦταν ὅλοι οἱ Καπεταναῖοι τῆς Μά-

λέγει αὐτολεξεὶ οὕτως· οἱ εὐρισκόμενοι ἐν Λεβιδίῳ ὀπλαρχηγοὶ Τσαλαφατῖνος, Μπηλίδας καὶ Σκαλτσᾶς ἐκίνησαν διὰ Κόρινθον. Ἀλλὰ ἀκόμη παρακάτω (I. A. 253) φέρει πάλιν εἰς Βαλτέτσι τὸν Τσαλαφατῖνον ὡς διὰ ἀεροστάτου, καὶ τοῦ δίδει ἰδιαίτερον ταμποῦρι καὶ 80 στρατιώτας, ἐν ᾧ ὡς ἀλλαχοῦ λέγομεν αὐτὸς ἀκολουθοῦσε τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς Μανιάτας καὶ ποτὲ του δὲν εἶχεν ἐδικὸν του σῶμα. Ἐταῦναι πρᾶγμα ὁ Ἱστορικός μας τὰ μὴν ἐνθυμηθῆτι εἶπεν ἀνωτέρω πρὸ 6 σελίδων καὶ πάλιν ὀλίγον κατωτέρω πρὸ 4 σελίδων·
(α) Ὅτι δὲ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπανάστασεως ἤμουν ὑπασπιστὴς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη λέγει καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικτικὸν τῆς ὑπὲρ

νης καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης, ὁ Μούρτζινος, οἱ Καπετανάκιδες, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Ἡλίας Φλέσας, ὁ Μῆτρος Πέτροβας μετὰ τοὺς Γαραντσαίους, τὸ καλλίτερο τουφεκί τῆς Μεσσηνίας, ὁ Ἀθανάσιος Σιόρης μετὰ τοὺς Ἰσαραίους, τὰ καλλίτερα παληκάρια τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου, ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Δ. Παπατζώνης μετὰ τοὺς τέσσαρας ἀδελφοὺς Καραμεραίους Δημήτριον, Ἀναστάσιον, Ἰω-

ρεσίας μου, τὸ ὅποσον μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος μου ἔδωσέν.

Ὁ κύριος Φώτιος Χρυσανθόπουλος ἐκ Μαγουλιάων τῆς Γορτυνίας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως παρευρέθη εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα τῆς πατρίδος. Τοῦτον διὰ τὴν πολεμικὴν του εὐτολμίαν καὶ ἰκανότητα καὶ διὰ τὸν ἄσκητον καὶ ἐνεργητικὸν του χαρακτήρα ἔλαβον ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἔμνητοῦ ὡς πρῶτον ὑπασπιστὴν μου, βοηθὸν εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκστρατείας μου. Ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Τριπολιτσᾶς μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Αἰγυπτίων ἐκ Πελοποννήσου καὶ εἰς ὅλας τὰς παρεμπροσθούσας ἐκστρατείας καὶ μάχας. Ἐν γένει ὅπου εὐρέθην ἐγὼ καὶ ἐνιαχοῦ τυχῶν περιστατικῶς μόνος ὑπηρέτησε δείξας πάντοτε ἀνδρείαν καὶ ἀξιοσύνην, εὐπέθειαν καὶ προθυμίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν μου, τιμίαν καὶ ἄμεμπτον διαγωγὴν, ἐδικαίωσε τὴν ἐκλογὴν μου. Καὶ μετὰ ταῦτα μέχρι τῆς σήμερον ἐξηκολούθησε διατελῶν ἐν χρήσει τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ὑπασπιστοῦ μου.

Πιστὸς μάρτυς τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεών του δίδωμι τὸ παρὸν ἐνδεικτικὸν εἰς χεῖράς του, διὰ γὰρ τῷ χρησιμείῳ ὅπου ἀνήκει.

Θ. Κολλοκοτρώνης.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 4 Μαΐου 1839

άννην καὶ Μιχάλην, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὁ Δ. Εὐμορφόπουλος, ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος, οἱ Καλαματιανοὶ μὲ τὸν Π. Ζάρχον καὶ Ἀθανασούλην Κυριακόν, οἱ ἀδελφοὶ Μπουραῖοι ἀπὸ τοὺς Κωνσταντίνους, ὁ Καρακίτζος ἀπὸ τὸ χωρίον Κατζιφοῦ, ὁ Λιάκος Πετρόπουλος.

Τὴν περασμένην ἡμέραν ἐμετρήθησαν ὅλοι οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ καὶ ἡμεθα ὑπὲρ τὰς δύο ἡμισυ χιλιάδαις στρατιῶται. Εἰς αὐτὴν μάλιστα τὴν καταμέτρησιν ἐναντιώθησαν οἱ ἀπλοὶ Μανιάται στρατιῶται, δὲν ἤθελαν νὰ μετρηθοῦν, διότι τὸ εἶχαν κακόν, ἀλλ' ἐβιάσθησαν νὰ δεχθοῦν τὴν καταμέτρησιν, διότι δὲν ἤθελεν ὁ Κολοκοτρώνης νὰ τοὺς δώσῃ ταῖνι.

Ἀφοῦ ἐσύστήθη τὸ στρατόπεδον εἰς Βαλτέτσι ἐβάλαμεν βάρδιας παντοῦ εἰς τὸ Καλογεροβοῦνι. Ἡ βάρδια τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ μίαν ἡμέραν ἐπίασεν ἐβγαίνοντα ἀπὸ τὴν Ἰριπολιτσάν τὸν διδάσκαλον τῶν Καλαμῶν Γεράσιμον, ὁ ὁποῖος ἦταν στελμένος κρυφὰ ἀπὸ τὸν Π. Μαυρομιχάλην μὲ γράμματα εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ἐκεῖνοι ἀφοῦ τοῦ ἔδωσαν ἀπάντησιν, τοῦ ἔδωσαν ἀκόμη καὶ προσκυνοχάρτια διὰ τοὺς βαγιάδες. Ὁ Γεράσιμος, καθὼς τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τοὺς καπεταναίους, ἄρχισε νὰ λέγῃ λόγια ἄσχημα κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ διὰ τοῦτο οἱ καπεταναῖοι, καὶ μάλιστα ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, εἶπαν νὰ τὸν σκοτώσουν, ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς ἐμπόδισε διὰ νὰ μὴ καχοφανῇ τοῦ Μαυρομιχάλη. Τὸ ἔμαθαν συγχρόνως ὁ Κυριακούλης καὶ ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐλυπήθησαν καὶ ἐσυμφώνησαν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι καὶ ἔγραψαν γράμματα εἰς τὰς Καλάμας εἰς τὸν Π. Μαυρομι-

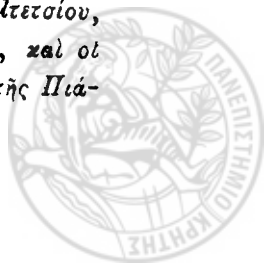
χάλην νά ἔλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδον διὰ νά ἐννοήσουν πῶς Ἕλληνες ὅτι θέλει τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὸν ὠνόμασαν ἀρχηγὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔστειλαν καὶ τὸν Ῥήγαν Παλαμῆδην διὰ νά κάμῃ γνωστὴν τὴν διαγωγὴν τοῦ Γερασίου καὶ νά τὸν καταπέσῃ νά ἔλθῃ. Μαζί του δὲ τοῦ ἔδωσαν οἱ καπεταναῖοι καὶ τὸν Γεράσιμον διὰ νά μὴ τὸν σκοτώσουν εἰς τὸν δρόμον οἱ στρατιῶται, ἐπειδὴ ὁ πηγαιμὸς του εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἦτον ἀδικαιολόγητος εἰς τὸν μικρὸν λαόν.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν (24 Ἀπριλίου) μετὰ τὴν καταμέτρησιν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Παλαμῆδῃ ἤλθαν οἱ Τοῦρκοι τῆς Τριπολιτσᾶς ἕως 9000, πεζοὶ καὶ καβαλαραῖοι καὶ ἀφοῦ μᾶς ἐκυνήγησαν, ἐγόγγισαν κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη οἱ Μανιάται καὶ ἔλεγαν ὅτι ἐξ αἰτίας ὅπου ἐμετρήθησαν τοὺς ἐμάγευσαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδειλίασαν καὶ δὲν ἐστάθησαν εἰς τὸν πόλεμον.

Οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἐπῆραν τὸ χωριὸ Βαλτέτσι καὶ μᾶς ἔσπρωξαν κατὰ τὸ βορεινὸν μέρος σιμὰ τοῦ χωριοῦ ὅπου εἶναι ὁ δρόμος τῶν Ἀραχαμιτῶν ἐκεῖ ἐπολέμησαν μόνοι τους οἱ μεγάλοι Καπεταναῖοι καὶ τοὺς ἐσταμάτησαν ἄλλως ἐπίαναν ζωντανὸν τὸν Κυριακούλην.

Τότε ἐφάνη ἀπὸ τὴν Πιάνα καὶ Χρυσοβίτσι ὑπὸ τὸν Πλαπούτα σῶμα Καρυτινῶν, Ζυγοβιστινῶν, Στεμνιτσιωτῶν καὶ λοιπῶν βουνισίων, τοὺς ἐκτύπησαν ἀπὸ ταῖς πλάταις (α) καὶ ἀμέσως οἱ Τοῦρκοι ἐτραβήχθησαν ὀπί-

(α) Ἀπὸ τὴν Βέρβαιρα ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούκης (I. Α. 244) δὲν ἤλθαν εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον τοῦ Βαλτετσιού, οὔτε ἦτο δυνατὸν νά ἔλθουν, διότι ἦτον μακρὰ, καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐστάθησαν πολὺ. Τὸ δὲ στρατόπεδον τῆς Πιά-

σιωμᾶς ἔκαψαν τὸ χωριό, ὅσον ἠθουήθησαν, ἐπῆραν τὰς τροφάς, τὴν καπόταν καὶ τὸ τάσι τοῦ Κολοκοτρώνη. Μᾶς ἔφαγαν καὶ ἓνα λεβέτι μεγάλο γεμάτο ἀπὸ κρέας χοιρινόν, τὸ ὁποῖον ἔβραζαν οἱ στρατιῶται. Ἄυτό μάλιστα μᾶς ἦλθε παράξενον πῶς ἔφαγαν οἱ Τούρκοι τὸ χοιρινόν, ὅπου τὸ Κοράνι τοὺς τὸ ἐμποδίζει, ἔκτοτε τοὺς ὕβριζαν οἱ Ἕλληνες γουρουνόπιστους καὶ γουρουνομύτιδες· ἐδῶ μᾶς ἐσκότωσαν καὶ δύο Ἕλληνας καὶ διὰ τὴν μᾶς φοβίσουν τοὺς ἔκαμαν κομμάτια. Ἀφοῦ μᾶς ἦλθεν ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν εἶπαμεν, τοὺς ἐκυνηγῆσαμεν ἐμεῖς ἐξοπίσω τοὺς ἕως τοῦ Μπολέτα καὶ Κάρτσοβα. Ὁ Νικητῆς τότε τοὺς εἶπε διὰ τί φεύγετε Περσιάνοι, σταθῆτε νὰ πολεμήσωμεν καὶ πλέον ἀπὸ τότε τοὺς ἔλεγαν οἱ Ἕλληνες τοὺς τούρκους Περσιάνους. Ὑπῆρχε πατροπαράδοτος ἡ ἰδέα εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι οἱ Τούρκοι κατὰγονται ἀπὸ τὴν Περσίαν καὶ ἀπὸ τὴν κόκκινην Μηλιάν.

Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἀνδραγάθησεν ὁ Ἀναγνώστης Σταυρόπουλος ἀπὸ Ζυγοβίσι καὶ ἐπληγώθη ελαφρά. Ὅσοι τῶν Ἑλλήνων ἐφοροῦσαν φράγκικα φορέματα τότε ἐτράβηξαν τὸ διάβολό τους. Τοὺς ἐκυνηγούσαν οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς σκοτώσουν ἐπίτηδες, ἐπειδὴ τοὺς ἐνόμιζαν ὅτι αὐτοὶ ἐσῆκωσαν τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν, τοὺς ἐπρῆπαιζαν καὶ τοὺς ἔλεγαν ἀφεντάδες τοῦ τόπου. Μοῦ ἐπῆραν τὸ ταμπάρο μου καὶ τὸ ἔκαμαν πολλὰ μικρὰ κομμάτια ἀπὸ τὸ πείσμά τους, ὅτι ἦτον ρούχο φράγκικο.

νας καὶ Χρυσοβιτιστοῦ τοὺς εἶχεν ἴδει πρωτῆτερα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόφθασε καὶ μᾶς ἐβοήθησε καὶ δὲν μᾶς ἐκαυσαν ὅλον τὸ χωριό.

Ἄφου ἐγλυτώσαμεν ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ χωριὸ Βαλτέτσι ἤψαμεν τοὺς σκοτωμένους χριστιανούς καὶ δὲν ἐζυγώναμεν κανέννας μας εἰς αὐτοὺς κοντά. Ἐκίτρινίσαμεν ἀπὸ τὸν φόβον μας διότι πρῶτην φοράν εἶδαμεν ἀνθρώπους σκοτωμένους. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης διὰ νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ ἐμάζωνε τὰ κομμάτια τοῦ καθενός, τὰ ἐφίλαγε καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς τριγύρω στρατιῶτας ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἅγιοι, θὰ πᾶν εἰς τὸν παράδεισον σὰν μάρτυρες, καὶ τότε ἐζυγώσαμεν καὶ τοὺς ἐθάψαμεν.

Τὴν αὐρινὴν ἡμέραν οἱ στρατιῶται ἐδειλίασαν, ἄρχισαν νὰ φεύγουν καὶ κανέννας ἐκτὸς τῶν καπεταναίων δὲν ἐξημερώθηκεν. Οἱ δὲ καπεταναῖοι ὠμίλησαν μεταξὺ των καὶ μὲ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ εἶπαν νὰ πᾶν εἰς τὸ Λεοντάρι νὰ συναχθοῦν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν ὀπίσω. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς εἶπεν ὅτι θὰ πάη καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν Καρύταιναν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θέλουν γραφοφορηθῆ (θέλει εἰδοποιήσει διὰ γραμμάτων ὁ ἓνας τὸν ἄλλον).

Κανεὶς δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ τὰ κλάμματα καὶ τοὺς ἀναστεναγμούς τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, μόνος μὲ δέκα ἀνθρώπους ἔμεινεν ἐπῆραν καὶ αὐτοὶ τὰ ἄρματα των καὶ ἓνα σουγλὶ 'ς τὸ χέρι διὰ ραβδί νὰ μὴ γλυστροῦν, διότι ὁ τόπος ἦτον ἀπὸ βροχὴν καὶ κατῆφορος.

Ἐπειτα ἐπήγαμεν εἰς τοῦ Δούκα τὴν Σίκαλι, ὅπου ἤψαμεν τοὺς Καρυτινοὺς τὸν Σπήλιον Κουλᾶν Καρυτινόν, τὸν Γέρο-Μιχαὴλ Κομητᾶ, τὸν Ν. Μπαλαμπάνην, τὸν Ἀνδρέαν Παππαδιαμαντόπουλον Δημητσανίτην, τὸν ὁποῖον εἶχε στείλει ὁ Κολοκοτρώνης πρωτῆτερα ἀπὸ τὸ Βαλτέτσι

νά στέκεται ἐκεῖ καὶ εἰς τὸ Χρυσοβίτσι ὡς ἀστυνόμος, νά παρατηρή καὶ νά ἐμποδίξῃ τὴν φευγάλα τῶν στρατιωτῶν ἀνευ τῆς ἀδείας του.

~~•••••~~

Σύστασις δευτέρα τῶν στρατοπέδων Πιάνας, Χρυσοβιτσιοῦ καὶ Βαλτετσιοῦ.—Σύστασις τοῦ στρατοπέδου τῆς Κορίνθου.

Ἄπο ἐκεῖ ἐπῆγεν εἰς τὸ Χρυσοβίτσι καὶ ἐκείθεν εἰς Πιάνα, ἐσυνενόηθη μετὰ τοῦ Κανέλ. Δελιγιάννη καὶ ἔμειναν σύμφωνοι εἰς τὸ Χρυσοβίτσι καὶ εἰς Πιάνα νά συστηθοῦν στρατόπεδα.

Ὁ Κανέλ, Δελιγιάννης εἶδεν ὅτι δὲν ἐγένετο πλέον ἀλλέως, ἐκινήθη ἀπὸ πατριωτισμὸν καὶ ἐπαράδωσε τὰ ἄρματα τῆς ἐπαρχίας Καρύταινας ὅλα εἰς τὸν Κολοκοτρώνην· τοῦ ἔγεινε τὴν 28 Ἀπριλίου καὶ ἔγγραφον ἀπὸ τοῦς εὐρεθέντας ἐκεῖ πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς καὶ τὸν ὠνόμασαν ἀρχιστράτηγον τῆς Καρύταινας.

Τότε ἔγεινε καὶ ἐφορία τοῦ στρατοπέδου ἀπὸ τοῦς Καρυτινοῦς καὶ πρόεδρος αὐτῆς ὁ Κανέλ, Δελιγιάννης καὶ μέλη ὁ Σπήλιος Κουλάς, ὁ Νικόλαος Ταμπακόπουλος, ὁ Δημήτριος Παππαγιαννόπουλος ἀπὸ τὰ Μαγούλιανα, ὁ Γ. Π. Δημητρακόπουλος ἀπὸ τὴν Ἀλωνίσταιναν. Αὐτὴ εἶχε πολλὴν δύναμιν διέταττε ὅλα καὶ ἀγροικέτο εἰς ὅλα, εἶχε τὴν ἀλληλογραφίαν ὅλης τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔξω ἀκόμα, καὶ χωρὶς τὴν διαταγὴν τοῦ Κανέλ. Δελιγιάννη δὲν ἐγένετο τίποτε. Ἐφρόντιζε διὰ τὰς τροφὰς καὶ τὰ πολεμοφόδια τοῦ στρατοπέδου καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν Μανιατῶν, καὶ ὁ Κολοκοτρώνης αὐτὸς ἦτον εὐπειθὴς εἰς ὅλας τὰς διαταγὰς τῆς.

Ἐπειτα ὁ Κολοκοτρώνης ἔγραψεν εἰς τὸ Λεοντάρι ὅτι ἔχει πολὺ στράτευμα καὶ ἠμπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἔλθουν καὶ αὐτοὶ νὰ πιάσουν τὸ Βαλτέτσι. Τοὺς ὑπεσχέθη ἀκόμη, ἂν ἔλθουν, καὶ ὅ,τι ἄλλο τοὺς χρειάζεται, τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, διότι ὁ Κολοκοτρώνης πρωτῆτερα ἐφρόντιζε νὰ ἔχη τροφὰς καὶ ἔπειτα νὰ φέρῃ τοὺς στρατιώτας.

Ὅλοι οἱ καπεταναῖοι ὅσοι καὶ πρωτῆτερα ἦταν εἰς Βαλτέτσι ἐπέστρεψαν ἐκεῖ πάλιν, ἐκτὸς τοῦ Μουρτζίνου καὶ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ὅπου ἐπῆγεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια νὰ τακτοποιήσῃ τὰς πολιορκίας, καὶ τοῦ Διονυσίου Εὐμορφοπούλου, καὶ τοῦ Νικήτα Σταματελοπούλου, ὅπου ἔλειπεν εἰς τὸ Ἄργος· ἔτυχε δὲ νὰ εὑρεθῇ εἰς Βαλτέτσι καὶ ὁ Νικήτας Φλέσας, πηγαίνων εἰς Κόρινθον εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἄρχιμ. Φλέσαν.

Τὰ δύο στρατεύματα τοῦ Χρυσοβοτισίου καὶ τῆς Πιάνας ἐθεωροῦντο ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτό, διότι ἦτον ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρύταινας. Οἱ καπεταναῖοι μάλιστα εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔδειξαν μεγάλην ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην ἀναμεταξύ των καὶ μάλιστα, ὡς εἶπαμεν, ὁ ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος Κανέλ. Δελιγιάννης. Κατὰ θέλησιν δὲ τοῦ Κανέλλου καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ διορισθέντος ἀρχιστρατήγου τῆς Καρύταινας Θ. Κολοκοτρώνη, ἐδόθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν (28 Ἀπριλίου) εἰς τὸν Δ. Πλαπούταν ἢ διοικήσεις τοῦ στρατοπέδου τῆς Πιάνας, τὸ ὁποῖον ἐσύγκειτο ἀπὸ τὰ τρία τμήματα τῆς Καρύταινας.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐστάλη ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην ὁ Διονύσιος Εὐμορφόπουλος εἰς τὰ μεγάλα Δερβενια ὡς ἀρχηγὸς νὰ συστήσῃ ἀπὸ τοὺς Δερβενοχωρίτας

και από άλλους εκεί στρατόπεδον, φυλάττων τὸν τόπον καὶ βοηθῶν τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου· διότι οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Δερβενοχωρίται ἔμειναν οἱ τελευταῖοι νὰ ἐπαναστατήσουν. Δύο φοραῖς ἐκινδύνευσαν τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἂν ἔλειπαν οἱ Πετιμεζαῖοι μετὰ τοὺς Καλαβρυτινοὺς καὶ ὁ Φλέσας, βεβαιότατα ποτὲ δὲν ἐκινουῦντο. Ἀφοῦ τοὺς ἐσήκωσαν τὴν πρώτην φοράν ὁ Φλέσας μετὰ τοὺς Πετιμεζαῖους καὶ ἐσύστησαν τὴν λεγομένην Καρχηλαρίαν τῆς Κορίνθου διὰ νὰ φροντίζη περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου καθὼς καὶ αἱ ἐφορίαι συγκεῖμεναι ἀπὸ τοὺς Χατζῆ Μελέτην Ῥάτην ἀπὸ Μπίσια, τὸν Σταυρὸν Νικολάου Κορίνθιον, τὸν Λογοθέτην Τουζίναν Ποριώτην, Νικόλαον Οἰκονόμου ἀπὸ τὸ χωρίον Γκούρα τοῦ Φονιά, τὸν Μίχον Λελέκον ἀπὸ τὸ Ἄγινόρι καὶ τὸν Ἀθανάσιον Δημόπουλον ἀπὸ τὴν Πέρα Χώρα, ἀνεχώρησαν καὶ ἄρῃσαν πολιορκητὴν τὸν Ἀναγνώστην Πετιμεζᾶν μετὰ τὸν Ν. Σολιώτην· ἀλλ' ἡ πολιορκία δὲν ἐπῆγαιεν ἐμπρός.

Ὅταν δὲ ἤρχετο ὁ Κεχαγιάς εἰς Κορίνθον εὐρέθη πάλιν ἐκεῖ ὁ Φλέσας καὶ διὰ νὰ ἐνοχοποιήσῃ τοὺς Κορινθίους καὶ τοὺς ἄλλους Δερβενοχωρίτας, οἱ ὅποιοι ἄκουαν ἀκόμη τὰς διαταγὰς τῆς μητρὸς τοῦ Κιαμίλμπεη καὶ ἐφοβοῦντο νὰ πιάσουν ὡς ἀγύμναστοι τὰ ἄρματα (α), βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς Αἰγινήτας καὶ Ποριώτας καὶ ἀπὸ τὸν Γεώργιον Χελιώτην ἢ Λύκον ἔκαυσε τὸ παλάτι τοῦ Κιαμίλμπεη, ἄνοιξε τὸν πύργον τοῦ Σοφικοῦ καὶ ἔδωκε τὴν ἀδειαν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ

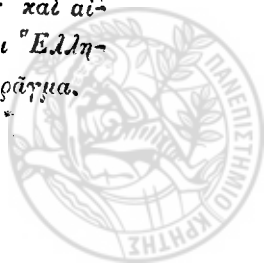
(α) Ἀποροῦμεν πῶθεν ἔλαβε τὸ ἐναντίον ὁ Σ. Τρικοῦκης (I. A. 88).

ἀρπάξουν μερικά πράγματα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν πύργον. Τὸ κάψιμον αὐτὸ ἐρέθισε τὴν μητέρα τοῦ Κιαμίλμπεη καὶ ἐσχότωσε τοὺς κρατημένους εἰς τὸ φρούριον τὸν Ἀνδρῖκον Νοταρᾶν καὶ λοιπούς, καὶ ἀπὸ τότε ἐχωρίσθησαν Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες τῶν μερῶν ἐκείνων (α) καὶ ἐσυστήθη ἐκ νέου ἡ πολιορκία τῆς Κορίνθου, εἰς τὴν ὁποίαν πολιορκητὴς πάλιν ἦτον ὁ Α. Πετιμεζᾶς. Ἦλθαν ὁμως πάλιν καὶ οἱ Αἰγινῆται μετὰ τὸν Σ. Μαρκέλον καὶ Γ. Λογιωττιδὴν μετὰ τὰ κανόνιά τους, καὶ ἔδωσαν ὅλα τὰ μέσα τῆς πολιορκίας, ἔπειτα οἱ Ποριῶται μετὰ τὸν Χριστόδουλον Ποριώτην καὶ Διονύσιον Ντουζίναν, καὶ οἱ Μεγαρίται μετὰ τὸν Ἰωνᾶν Δαμαλῶν, ὁ ὁποῖος εὐλόγησε καὶ τὰ ἄρματα τους, τὸν Γ. Δασκαλόπουλον, τὸν Χατζῆ Μελέτη καὶ Διον. Πανούσην καὶ διέτηρησαν τὴν πολιορκίαν μέχρις ὅτου ἔπεσε τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου. Ἀπὸ αὐτὸ ἐκ διαλειμμάτων δὲν ἔλειπεν ὁ Φλέσας, καὶ βοήθειαι πάντοτε ἐστεύλλοντο ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Τρικόρφων, διότι ἦτον τὰ κλειδιά τῆς Πελοποννήσου.

Ἔστειλεν ἔπειτα ἀπὸ τὴν Πιάνα τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Παναγιώτην Πουρναραίους καὶ τὸν Παπᾶ Γεώργην Περθεριώτην μετὰ τοὺς στρατιώτας των εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἐπάνω Χρέπας νὰ στέκωνται ἐκεῖ νὰ βλέπουν τὴν Τριπολιτσάν, νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ δίδουν εἰδήσεις εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ὅτι Τοῦρκοι

(α) Τῆς γενναίας ταύτης πράξεως τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Φλέσα· ὁ Μ. Πατριάρχης οὐκ ἀποδέδει ὡς ἀρπαγὴν καὶ αἰσχροκέρδειάν του· ἀλλ' οὔτε ὁ Φλέσας οὔτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐγγνώριζαν ἀκόμη τὰς λέξεις αὐτάς καὶ ὄχι τὸ πρᾶγμα.

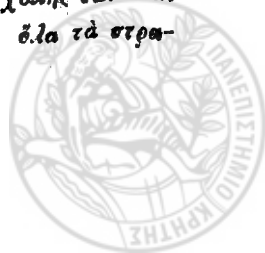
εργαίνουον ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά. Τὸ σημεῖον ἦτον τὸ ἀκόλουθον· ὅταν οἱ Τούρκοι ἐβγαίναν νὰ πᾶν διὰ τὸ Ναύπλιον ἐβάλαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τῆς Ἐπάνω Χρέπας ἓνα καπνόν, ἂν ἐπήγαιναν διὰ τὸ Λεβίδι τρεῖς, καὶ διὰ τὸ Βαλιτίτσι τέσσαρας καὶ καθ' ἑξῆς. Ἐδῶ πρώτην φοράν μετεχειρίσθησαν οἱ Ἕλληνες τοὺς καπνοὺς διὰ νὰ γνωρίζουον ποῦ πηγαίνουον οἱ Τούρκοι.

Ἀφοῦ ἐβλεπαν τοὺς καπνοὺς ἐτουφέκιζαν ἀπὸ ῥάχην εἰς ῥάχην καὶ στρατιῶται καὶ τσοπάνιδες ὅπου εὕρισκοντο, καὶ διεδίδετο ἀπὸ τὸν ἓναν εἰς τὸν ἄλλον ἡ εἰδησις τοῦ ἐβγαλμοῦ τῶν Τούρκων εἰς ὄλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον, καὶ οὕτως ἐφύλαττον τὰς οἰκογενείας των καὶ τὰ ζῶά των ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Καρύταινας εἶχε τότε ὑπὲρ τὰς 52000 ψυχάς, ὅμως ἕως 4000 ἦταν ἀρματωμένοι· ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐνεργοῦσαν καὶ οἱ ἱερεῖς ἀκόμα ἔτρεχαν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ αἱ γυναῖκες δὲν ἔμεναν πίσω, μόνον ὅπου καὶ αὐταῖς εἶχαν τὸ ἔργον των· διότι εἰς τὴν Δημητσάνα εἶχαν τὴν φροντίδα νὰ δένουον τὰ φουσέκια (α), καὶ εἰς τὰ Μαγούλιανα, Βυτίνα, Ζυγοβίσι, Σνεμνίτσα, Ἀλωνίσταινα καὶ Πιάναν ἐζύμωναν καὶ ἔψηναν εἰς τοὺς φούρνους ψωμί διὰ τοὺς στρατιώτας. Ἀυτὰ ὅλα τὰ εἶχε τακτοποιήσει καλῶς ἡ ἐφορία.

Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς Μαῖου ἀκούσθη ὁ ἐρχομὸς τοῦ Κε-

(α) Ὅταν ἔωσαν τὸ χαρτὶ καὶ πλέον δὲν εἶχαν ἄλλο, ἐχάλασαν τὴν πολὺτιμον Βιβλιοθήκην τῆς Σχολῆς των καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία διὰ νὰ προσθάουον ὅλα τὰ στρατεύματα τῆς Πελοποννήσου.

χαγιάμπη με 3500 Ἀλβανούς πεζούς, εἶχε δὲ καὶ καθαλαραίους· ἀλλὰ θὰ ἦτον καὶ περισσότεροι, διότι πάντοτε ἐλέγαμεν μικροτέρους ἀριθμούς διὰ νὰ μὴ δειλιῶν οἱ στρατιῶται. Ἡ βοήθεια αὐτὴ μᾶς ἀπέλπισεν δλους διότι ἦλθεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, καὶ δὲν ἐγνωρίζαμεν πῶς καὶ ποῖος τοὺς ἐπέρασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τί ἐγειναν τὰ καράβιά μας. Ἐμάθαμεν ἀκόμη ὅτι καὶ ἄλλοι Τούρκοι ἦταν περασμένοι (α) καὶ ἐσυλλογιζόμεθα τὸ πλῆθος τῶν Ἀλβανῶν ὅπου θὰ ἔλθῃ ἐκεῖθεν εἰς βοήθειάν των καὶ ἀκόμη δὲν ἦταν ἐπαναστατημένοι οἱ ἀδελφοί μας Ῥουμελιῶται. Τὸ αἶμά μας ἔφυγε καὶ μᾶς ἐβλεπες ὄλους κερωμένους.

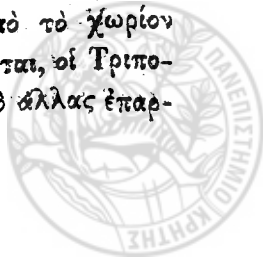
Ἄφου ἦλθαν τὰ στρατεύματα, ὡς εἶπαμεν, εἰς Βαλ-

(α) Ὁ κύριος Τρικούπης πάλιν λέγει αἰσχροῦς ἔφυγαν οἱ πολιορκοῦντες τὴν Κόρινθον καθὼς ἄκουσαν ὅτι ἔρχεται ὁ Κεχαγιάμπης (I.A. 246). ἀλλὰ παραπάνω λέγει «ὁ Κεχαγιάμπης ἀπέβη εἰς Πάτρας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου». Ἀλλὰ δὲν λέγει πόθεν ἐπέρασεν. Οἱ Πελοποννήσιοι εἶχαν γράψει εἰς τοὺς Μεσολογγίτας καὶ Γαλαξειδιώτας νὰ τραβήξουν ἀπὸ τὸν τόπον τοὺς τὰ κατὰ τῶν καὶ νὰ προφασισθῶν ὅτι τὰ ἔστειλαν διὰ ἐμπόριον εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν δὲ χασομέριαν αὐτοὶ τὴν πληρώνουν. Ἀλλὰ μόνοι οἱ Γαλαξειδιῶται ἠκολούθησαν τὴν συμβουλήν των, ὅχι δὲ καὶ οἱ Μεσολογγίται· ἀλλὰ αὐτοὶ μετέφερσαν κάθε ἡμέραν εἰς τὴν Πελοπόννησον Τούρκους καὶ αὐτὸν τὸν Κεχαγιάμπην. Ὅμως αὐτὰ ὁ ἱστορικός μας τὰ δὲν λέγει χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲ μίαν πᾶν λέξιν. Ἡμεῖς ἐγὼ δὲν κατηγοροῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας Μεσολογγίτας, ἀλλὰ παρακαλοῦμεθα διὰ ποταπὰς ἄβρεις, μὲ τὰς ἀπολας ἀφθόνως ὁ ἱστορικός μας φορτῶναι τοὺς Πελοποννήσιους.

τέτσι, τότε ὁ Κολοκοτρώνης διὰ πολλὰς ἡμέρας ἐπήγαινε καὶ ἤρχετο εἰς Βαλτέτσι τὴν αὐγὴν ἀπὸ ἐκεῖ τὸ μεσημέρι πάλιν εἰς Χρυσοβίτσι καὶ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖθεν εἰς Πιάνα. Ταῦτα ἦταν ἀδύνατον νὰ μὴ γένοιν καθε ἡμέραν, μολονότι τὸ διάστημα ἦτον ὄχι ὀλίγον, διότι ἀπὸ τὴν Πιάνα ἕως εἰς τὸ Χρυσοβίτσι εἶναι μία ὥρα καὶ ἐν τέταρτον, ἀπὸ τὸ Χρυσοβίτσι ἕως εἰς τὸ Βαλτέτσι σχεδὸν δύο ὥραις καὶ μισή. Εἰς Πιάνα ἦτον καὶ τὸ γραφεῖον τῆς γενικῆς ἀλληλογραφίας ὅλης τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω. Ἦτον ἀνάγκη νὰ εὐρίσκηται πάντοτε ἐκεῖ, μόνον ὅπου ὁ ἀρχηγὸς εἶχε γραφεῖον ξεχωριστὸν εἰς Χρυσοβίτσι καὶ τὸν Ἀναγνώστην Ζαφειρόπουλον γραμματέα καὶ μυστικὸν καὶ ἰδιαίτερόν του σύμβουλον. Ἐκεῖ ἦλθεν ἀπὸ τὰς Καλάμας καὶ ὁ Ῥήγας Παλαμῆδης καὶ ἄλλοι ὅσοι ἠδύναντο καὶ ἐγνώριζον νὰ γράφουν, διότι τὰ γράμματα τότε ἦταν ἀκριβά.

Ἀφοῦ ἔγειναν ὅλα τὰ στρατεύματα τὰ Καρυτινὰ ὑπὲρ τὰς 2000 στρατιῶται καλοὶ, ὁ Κολοκοτρώνης ἐπήγεν εἰς Βαλτέτσι μετὰ τοὺς ἐκεῖ καπεταναίους, ἔκαμε συμβούλιον διὰ νὰ κάμουν ταμπούρια εἰς ὅσα μέρη εἶχαν ὀδηγηθῆ ἀπὸ τὸν περαστὸν πόλεμον καὶ ἔκαμαν τὰ ἀκόλουθα ταμπούρια. Πρῶτον ἓνα τοῦ Ἡλίου καὶ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη (Μανιάτικον)· δεῦτερον τοῦ Κεφάλαι, τοῦ Παπατζώνη καὶ τοῦ Μητρο Πέτροβα τῶν Καλαματιανῶν καὶ ἄλλων Μεσσηνίων· τρίτον τοῦ Ἡλ. Φλέσσα μετὰ τοὺς Λεονταρίτας καὶ ἄλλους ἀπὸ ἄλλας ἐπαρχίας· τέταρτον ταμποῦρι εἶχαν κάμει ἐπάνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἀδελφοὶ Μπουραῖοι ἀπὸ τὸ χωρίον Κωνσταντίνους τῆς Μεσσηνίας, οἱ Μανιάται, οἱ Τριπολιτσιῶται καὶ οἱ ἐντόπιοι καὶ ἄλλοι ἀπὸ ἄλλας ἐπαρ-

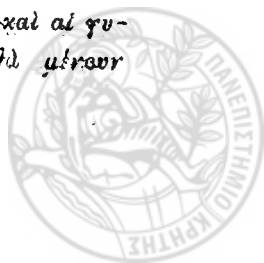
χίας, και μέσα εις την εκκλησίαν είχαν τὰς τροφάς και τὰ πολεμοφόδιά των. "Όλον δὲ τὸ στράτευμα αὐτὸ ἀνέβαινον ἕως χιλίους καλοὺς πολεμιστὰς (α).

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Βαλτετσίου εἶχε βάρδιας παντοῦ, εἶχε μυστικὸν και καλῶς τὰ πάντα τακτοποιημένα και ἦτον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Τῶν Μεσσηνίων τὸ ταμποῦρι, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκειτο ὁ Μῆτρο Πέτροβας, ἦτον εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ χωρίου ὅπου ἐδούλευε και ἡ καθαλαρία τῶν Τούρκων και αὐτὸ ἐδέχθη ὅλην τὴν Τουρκικὴν φωτιάν.

Εἰς τὴν Πιάνα ἦτον ἓνας τσιπινίτης γραμματοκομιστής, και ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάζη κανένας ἔκαμε τοῦτο τὸ ἔργον, ἔπερνε τὰ γράμματα ἀπὸ τὴν Πιάνα και τὰ ἐπήγαινον εἰς τοὺς Μύλους τοὺς Ἀφεντικούς εἰς τὴν Μπουμπουλίαν, ἡ ὁποία ἐπολιόρχει τὸ Ναύπλιον τότε διὰ ξηρᾶς και διὰ θαλάσσης. Ἡ ἀνδρογυναῖκα ἐκείνη εἶχε τὰ καράβια της εἰς τὴν θάλασσαν και εἰς τὴν ξηρὰν τὰ παιδιά της και τοὺς πατριώτας της τοὺς Σπεισιώτας, και μάλιστα τὸν κηπετὰν Ἀντώνη Σμπόνιαν· αὐτὸς ἦτον πολὺ ἐνθουσιασμένος και ἐδιατηροῦσε και μικρὸν στρατὸν ἐξ ἰδίων του.

Ὁ ἀχρεῖος αὐτὸς γραμματοκομιστής ἐπήγαινον εἰς Τρι-

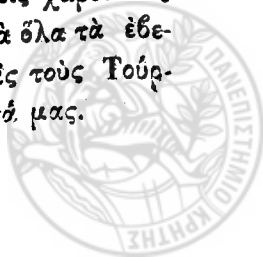
(α) Ὁ Σ. Τρικούκης (I. A. 252) λέγει ὅτι τέσσαρα ἦσαν τὰ ταμποῦρια και τῆς ἐκκλησίας κέντε. Ἀλλὰ αἱ λέφοι, ὅπου ἦσαν τότε τὰ ταμποῦρια ἐπέρχονσι και μέχρι σήμερον και ἡ ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὴν μέσην τοῦ χωρίου (ἴδε Σχεδιογράφημα Βαλτετσίου). Αὐτὰ τὰ ἡξέυρον και αἱ γυναῖκες και τὰ παιδιά τοῦ χωρίου και τοιαῦτα θὰ μένων ἐνδοσῶ ἐπέρχει τὸ χωρίον.

πολιτὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ ἔβλεπαν οἱ Τοῦρκοι, ἔπειτα τὰ ἐπήγαινε πάλιν εἰς τὴν Μπουμπουλίνα, καὶ τὰ γράμματα πάλιν τῆς Μπουμπουλίνας τὰ ἐπήγαιναν εἰς τὴν Τριπολιτῶν, καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἔβλεπαν ἐκεῖ τὰ ἔφερναν εἰς τὴν Πιάνα. Αὐτὸ τὸ πανηγύρι ἐγένετο διὰ πολλαῖς ἡμέραις καὶ δὲν ἐγνωρίζαμαν τίποτε. Τὸ καλὸν ἦτον ὅπου δὲν ἔγραφον τότε τὴν ἀλήθειαν, τοῦτο ἦτο γενικὸν τοῦ νὰ γράφουν ψεύματα, λέγοντες ἀντὶ πέντε δέκα χιλιάδας καὶ ἀντὶ ἐπτὰ δέκα πέντε, καὶ ἄλλα πολλά· ἔλεγον δὲ ἐπήραμεν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐκάψαμεν τὸν στόλον τοῦ Σουλτάνου, ἔγειναν ἐπανάστασις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχοῦ, ὅτι ἡ Τουρκία ἐχάθη κτλ. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Τοῦρκοι βλέποντες τὰ γράμματα καὶ ἀκούοντες τὰ λόγια τοῦ προδότου ἐδειλίασαν. Αὐτὸ τὸ ἐπινόημα ἦτον στελεμένο ἀπὸ τῶν θεὸν· πολλαὶς ἐνικοῦσαν οἱ Τοῦρκοι τὰ ἐλληνικὰ στρατόπεδα, μᾶς ἐκυνηγοῦσαν καὶ μᾶς ἔπερναν ταῖς τσάνταις ὅπου εἶχαν οἱ καπεταναῖοι τὴν ἀλληλογροφίαν τους.

Ἀπὸ τὸ Χρυσοβίτσι μάλιστα ἐβγήκαν πολλὰ γράμματα, διότι ἔγραφεν ὁ Ρήγας Παλαμῆδης διάφορα γράμματα, τὰ ἔδιδεν εἰς πεζοὺς καὶ τοὺς ὠδηγοῦσε νὰ λέγουν ὅτι ἔρχονται ἀπὸ μακρυνὰ μέρη, καὶ εἰς ὅλους ὅσοι τοὺς βλέπουν καὶ τοὺς ἐρωτοῦν νὰ ἀποκρίνωνται ὅτι ἔρχονται ἀπὸ ταῦς Μύλους ἢ ἀπὸ ἄλλα μέρη.

Ἔστειλε πάντοτε ἀνθρώπους ὅχι τόσο γινωστούς, καὶ ἀμέσως ἀφ' οὗ τὰ ἐδιάβαζαν ἔλεγον οἱ καπεταναῖοι ὅτι ἔλαβαν γράμματα, καὶ ὅτι ἔχουν εἰδήσεις χαροποιᾶς καὶ διέτατταν νὰ γείνη τουφεκισμὸς. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἐβεβίωνε καὶ ὁ προδότης μὲ τὸ στόμα του εἰς τοὺς Τοῦρκους, ὅταν ἐκεῖνοι ἐδιάβαζαν τὰ γράμματά μας.

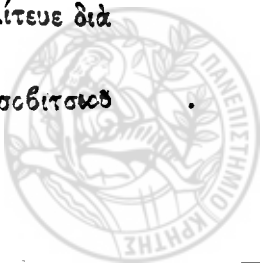

Ὁ Κολοκοτρώνης εἰς Χρυσοβίτσι εἶχε συνθήθειαν κά-
θε δύο ἡμέρας νὰ κατεβάζη τοὺς στρατιώτας κάτω εἰς
τὸν κάμπον, νὰ βάλλῃ τοὺς ὑπασπιστάς του νὰ τοὺς με-
τροῦν, νὰ τοὺς ὀμιλῇ καὶ νὰ τοὺς λέγῃ νὰ κάμουν ἀνά
δύο δύο διάφορα κινήματα μὲ τὰ τουφέκια τους καὶ πῶς
νὰ φέρωνται, νὰ τοὺς ἐμψυχώνῃ, νὰ τοὺς κάμῃ νὰ γνω-
ρίζωνται καὶ νὰ ἀγαπῶνται καὶ νὰ πονοῦνται ἀναμεταξύ
των, ὅταν ἔβλεπεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, μάλιστα ἔσταιναν
καθὼς οἱ τακτικοὶ τὰ τουφέκια τους ὅλα μαζί (πυραμί-
δας), ἐπαιζαν, ὠμιλοῦσαν, ἔβριχναν τὸ λιθάρι, ἐχόρευαν
ἐπὶ ἡδαιαν, καὶ ἔπειτα μὲ μίαν φωνὴν τοὺς ἐπανέφερε
πάλιν εἰς τὰ ἄρματα.

Μίαν νύκτα μάλιστα ἀπεκοιμήθη ἡ βάρδια, τοὺς ἐπῆρε
καὶ τοὺς ἔφερεν ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον ὅπου τοὺς ἐμετροῦσε
καὶ ἀφ' οὗ ἔκαμε τετράγωνον καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν μέση
τοὺς στρατιώτας, ὅπου ἦταν εἰς τὴν βάρδια, τοὺς ἔκαμε
λόγον περὶ τοῦ κινδύνου ὅταν ἀποκοιμᾶται ἡ βάρδια.
Ἐπειτα ἐρώτησε τοὺς στρατιώτας, ἐπειδὴ οἱ περισσότε-
ροι ἦταν τζοπάνιδες ἂν εἶχαν σκύλλους, καὶ ἀπεκρίθησαν,
μάλιστα. Ἄν οἱ σκύλλοι, τοὺς εἶπε, δὲν ἐφύλατταν, καὶ
ὁ λύκος ἔτρωγε τὰ πρόβατα, τί τοὺς ἐκάμνετε; Τοὺς
ἐσκοτώναμαν, εἶπαν, καὶ ἐφροντίζαμεν δι' ἄλλους
σκύλλους καλλιτέρους. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης εἶπε, νὰ
μὴν τοὺς σκοτώσωμεν διὰ πρώτην φοράν, ἀλλὰ θὰ τοὺς
βάλλω εἰς ἐκείνην τὴν μεριά καὶ νὰ περάσετε ὅλοι ἀπὸ
ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς φτύσετε εἰς τὰ μούτρα τους διὰ νὰ
μὴν τὸ κάμουν ἄλλην φοράν.

Ἄπο τοιαῦτα ἔκαμε συχνά καὶ τοὺς ἐστηλίτευσεν διὰ
σωφρονισμόν.

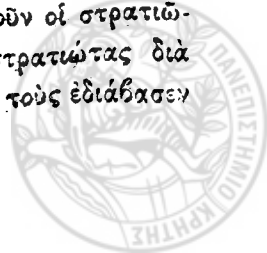
Ἐδυνάμωσαν τὰ δύο στρατόπεδα τοῦ Χρυσοβίτσιου

καὶ τῆς Πιάνας καὶ ἐγίνοντο καὶ μερικοὶ ἀκροβολισμοί. Ἐπηγαίναμεν εἰς τὴν Σιλίμνα καὶ κάτω ἀκόμη ὅπου ἐβλέπαμεν τὴν Τριπολιτσάν κυνηγοῦντες τοὺς Τούρκους.

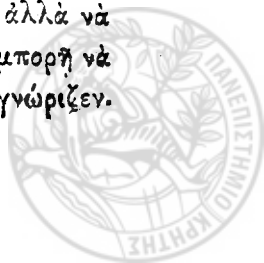
Μίαν ἡμέραν μάλιστα ἦλθαν οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν Πιάνα καὶ Χρυσοβίτσι, τοῦτο τὸ ἔμαθαν ἀπὸ τὸ Βαλτέστι, ἔτρεξαν εἰς βοήθειάν μας, ἐγένετο καλοῦταικος πόλεμος καὶ ἐσκοτώθηκαν κάμποσοι Τούρκοι καὶ ἓνας μπίμπασης ὁ περίφημος Μέραγας. Ἐκτοτε τὰ στρατόπεδα ἐβοηθοῦσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

Πολλάκις ἐφευγαν οἱ στρατιῶται χωρὶς ἄδειαν καὶ διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἦτο πολὺ ἀγανακτισμένος ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἐσυλλογίζετο ἐφοβέριζε τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἔλεγεν ὅτι θὰ κάμῃ ἓνα δικαστήριον νὰ τοὺς κρίνῃ καὶ νὰ τοὺς σκοτώνῃ. Μίαν ἡμέραν ἐπίασεν ἡ ἀστυνομία ἓνα ὑποπτον διὰ προδοσίαν, ὅτι ἐσχόπευε τάχα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Τριπολιτσάν εἰς τοὺς Τούρκους, τὸν ἔβαλαν εἰς φύλαξιν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ χωριστὰ οἱ ὑπασπισταὶ του ἔκαμαν τὴν ἀκόλουθον ὠμότατα, ἀλλὰ πολὺ ὠφέλιμον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, τὸν ἔσειλαν τὸν προδότην καταδικασθέντα εἰς τοῦ Τσαλτῆ τὸν ἔλατον ἀπὸ κάτω ὅπου σταυρώνει ὁ δρόμος καὶ τὸν ἔκαμαν τέσσαρα κομμάτια. Ἐκρέμασαν τὰ κομμάτια τριγύρω τοῦ τόπου ὅπου τὸν ἐλίάνισαν, καὶ τὰ κοιλιάντερα καὶ αἷματα ἔμειναν κατὰστρατα καὶ τὰ ἐβλεπαν οἱ διαβάται καὶ συγγενεῖς τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπερνοῦσαν. Ἀφ' οὗ ἔμαθαν τοῦτο οἱ στρατιῶται ἀνεκατώθησαν καὶ ἐγένιναν σὰν πεθαμένοι ἀπὸ τὸν φόβον τους. Τότε ὁ ἀρχηγὸς διέταξε νὰ κατεβοῦν οἱ στρατιῶται εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐμέτραγε τοὺς στρατιώτας διὰ νὰ τοὺς ἐξετάσῃ, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἐξέτασε τοὺς ἐδιάβασεν

Ἐπιτα τὴν διαταγὴν τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν ὅποιος φύγη χωρὶς ἄδειαν τοῦ καπετάνιου τοῦ θεωρεῖται ὡς λειποτάκτης καὶ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ τύχη του. Δὲν ἐτολμοῦσαν πλέον νὰ ἀναχωρήσῃ κανένας χωρὶς ἄδειαν γραπτὴν τοῦ ἰδίου ἀρχηγοῦ, διότι τοὺς ἐπιαναν οἱ φυλάττοντες ἀστυνόμοι τοῦ στρατοπέδου· ἐπειδὴ εἶχεν ἀστυνομίαν διὰ νὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔφευγε καὶ ποῖος ἤρχετο εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὅ,τι ἐγίνετο, καὶ τί ἔλεγαν οἱ στρατιῶται ἀναμεταξύ των.

Τὸν Τσιπιανίτην τὸν ἐφώτισεν ὁ διάβολός του νὰ διηγᾶται παρῆρησία, ὅτι ἐπήγαινε εἰς Τριπολιτσάν τὰ γράμματα καὶ τὰ ἐβλεπαν οἱ Τοῦρκοι καθὼς παρὰπάνω διηγήθηκα. Ἀρ' οὗ τὸ ἔμαθεν ὁ Κολοκοτρώνης ἔστειλε καὶ τὸν ἔφερε καὶ τὸν ἐξέτασε καλὰ τί ἔβλεπε καὶ τί τοῦ ἔλεγαν οἱ Τοῦρκοι ὅταν ἐδιάβαζαν τὰ γράμματα τῶν καπεταναίων. Ὁ προδότης τότε ὅλα κατὰ γράμμα, ὅπως τὰ ἔβλεπε καὶ τὰ ἤκουεν ἀπὸ τῶν Τοῦρκων, τὰ ἐμαρτύρησε· τότε ὁ ἀρχηγὸς τὸν ἔδωκεν ἀπὸ τὴν οὐρὰν τοῦ ἀλόγου του, τὸν ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν Πιάνα καὶ τὸν ἐπῆγεν εἰς Χρυσοβίτζι καὶ ἐκεῖ τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς φύλακας. Ἐκεῖ ἔτυχεν ὁ Κωνσταντῆς Λάπας ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν, περίφημος διὰ τὰς ὠμότητάς του καὶ πολὺ ἐνθουσιασμένος κατὰ τῶν Τοῦρκων, εἶχε πολὺ πάθος κατ' αὐτῶν καὶ ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ φάγῃ τοὺς Τοῦρκους ὠμοὺς μὲ τὰ δόντια του, καὶ ὅποιος τοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι φίλος τῶν Τοῦρκων τὸν ἔτρωγεν. Ἐκρίθη λοιπὸν εὐλογον νὰ στείλωμεν τὸν προδότην εἰς Τριπολιτσάν μὲ γράμματα εἰς τοὺς Τοῦρκους διὰ νὰ ἔλθουν νὰ προσκυνήσουν, ἀλλὰ νὰ τοῦ κόψωμεν τὴν γλῶσσαν ὀλίγον διὰ νὰ μὴν ἐμπορῆ νὰ ὀμιλῆ καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ καὶ γράμματα δὲν ἐγνώριζεν.

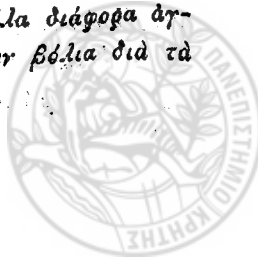

Ἀλλὰ ὁ καλὸς σου Λάπας ἐτράβηξε τὴν γλῶσσάν του πολὺ ἔξω καὶ τὴν ἔκοψεν ἕως εἰς τὰ κοκκαλάκια καὶ οὕτως ἐξεμάτωσεν ὁ δυστυχῆς καὶ ἀπέθανε.

Τὰ γράμματα λοιπὸν ἔμειναν ἀλλ' ἔτυχεν ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος καὶ ἄλλοι πολλοὶ νὰ ἦναι ἔτοιμοι νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ Ἄργος διὰ νὰ φέρουν μολύβι (α) ἀπὸ τὰ ἐκεῖ τσαμιὰ ὅπου ἦσαν μολυβοσκεπασμένα. αὐτοὶ ἐπήραν καὶ τὰ γράμματα μαζί τους, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν ἕως μισῆ ὥρα κατὰ τὴν Κάρτσοβα καὶ πέρα ἦταν γυναῖκες· αὐταὶ εἶχαν καὶ ἀράπισαις (μαύραις) μαζί τους καὶ ἐμάζωναν λάχανα ἡμερόνια καὶ ἄλλα διὰ νὰ τρώγουν. Αἱ ἄλλαι ἐπρόφθασαν καὶ ἔφυγαν, ἀλλὰ μία ἀράπισα δὲν τοὺς εἶδε καὶ τὴν ἐπιασάν τινες στρατιῶται τοῦ Νικήτα χωρὶς νὰ τοὺς ἴδῃ ὁ ἴδιος, τῆς ἐτρέπησαν τὸ πόδι εἰς τὸν ἀστράγαλον καὶ τῆς ἔβαλαν μία ραφίνα, καὶ ἀφ' οὗ τὴν ἐφούσκωσαν καὶ ἐπρίσθη σὰν ἀσκι τῆς ἔδωσαν τὰ γράμματα καὶ ἐπήγε μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσάν τὰ ἔδωσε τῶν Τούρκων καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἀπὸ τὸ πρίσιμον ἔσκασε.

Ταῖς γυναῖκες τῶν Τούρκων καὶ τὰ παιδιά, ὅσαι τὴν εἶδαν ἢ τὸ ἤκουσαν, τὰς ἐκυρίευσεν φόβος καὶ τρόμος, ὅτι οἱ Ἕλληνες τρώγουν ἀνθρώπους, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ ἔβγουν ἔξω τῆς πόλεως. Τοιαῦτα πανηγύρια εἶχαμεν ὅλημέρα, ἀν καὶ τὸ στρατόπεδόν μας ἦτο τέσσαρες ὥραις μακρὰν ἀ-

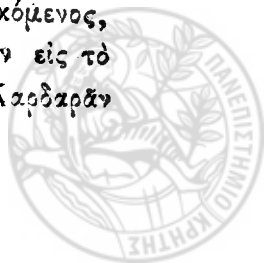
(α) Ἀφοῦ ἐσώσαμεν ὅσον μολύβι καὶ ἂν εἶχαμεν ἐλυώναμεν τὰ βαρῦδια τῶν στατεριῶν, τὰ κρεττήρια, τὰ παγοτήρια μας (ἀγγεῖα ὅπου βάλουν ρακί) καὶ ἄλλα διάφορα ἀγγεῖα μολύβδινα ἢ στάγγινα διὰ νὰ κάμωμεν βόλια διὰ τὰ τοσφενιά μας.

πὸ τὴν Τριπολιτσάν. Τὴν νύκτα ἔφευγαν οἱ στρατιῶται μὲ ἄδειαν τῶν καπεταναίων καὶ ἔκαμαν χωσιαῖς γύρω τοῦ φρουρίου τῆς Τριπολιτσᾶς ἐσχότωναν πολλοὺς Τούρκους, καὶ ὅ,τι εὔρισκαν τὸ ἔπερναν, καθὼς ἄλογα, μου-
'λάρια καὶ ἄλλα ζῶα καὶ πράγματα.

Ὁ δὲ Κολοκοτρῶνης ἐξακολουθοῦσε νὰ πηγαينوέρχεται καὶ νὰ βλέπη καὶ τὰς τρεῖς θέσεις, ὡς εἶπαμεν, τοῦ Χρυσοβιτζιοῦ, τῆς Πιάνας καὶ τοῦ Βαλτεταίου, καὶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα. Οἱ καπεταναῖοι ὅσοι ἐβαστοῦσαν τὴν Ἐπάνω Χρέπα ἐφρόντιζαν πάντοτε νὰ βάζουν καπνοὺς εἰς τὴν κορυφὴν διὰ νὰ εἰδοποιῆται ὁ κόσμος καὶ τὰ στρατόπεδα ὅτι ἐβγῆκαν οἱ Τούρκοι.

Τέλος πάντων ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ δοξασθοῦν καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἕλληνες μὲ τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν. Οἱ Τούρκοι ἐβγῆκαν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν ὅλοι ὑπὲρ τὰς 12,000 πεζοὶ καὶ καβαλαραῖοι ἦτο πολλὰ πρωί, ὅταν ἐπρωτοβγῆκεν ἓνα σῶμα ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας πεζοί, καὶ ἡ βάρδια, ἐπειδὴ ἐβγῆκαν νύκτα δὲν τοὺς εἶδε τὸ σῶμα αὐτὸ εἶχε τραβήξει τὸν δρόμον τοῦ Βαλτεταίου. Ἄλλ' ὅταν τὰ ἄλλα σῶματα ἐβγῆκαν, τὰ εἶδε καὶ ἀμέσως ἔβαλε τοῦ Καλογεροβουνίου τοὺς φανούς καὶ τοῦ Βαλτεταίου συνάμα. Ἄλλ' ἔξαφνα πάλιν ἡ βάρδια βλέπει τουρκικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐβγαίνει καὶ ἐπήγαινε διὰ τὸ Λεβίδι καὶ ἔβλεπε πάλιν φανούς ὅτι πηγαίνουν καὶ ἐκεῖ Τούρκοι. Οἱ Τούρκοι ἔκαμαν τοῦτο διὰ στρατήγημα, ἐβγῆκαν δηλ. εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον καὶ πάλιν ἐγύρισαν καὶ ἐξηκολούθουν νὰ πηγαίνουν κοντὰ εἰς τοὺς ἄλλους. Ὁ Κολοκοτρῶνης εἰς τὸ Χρυσοβίτσι τότε εὑρισκόμενος, ἅμα εἶδε τοὺς καπνοὺς ὅτι οἱ Τούρκοι πηγαίνουν εἰς τὸ Βαλτέτσι, ἀμέσως ἔστειλε τὸν Θεοδόσῃν Καρδαρᾶν

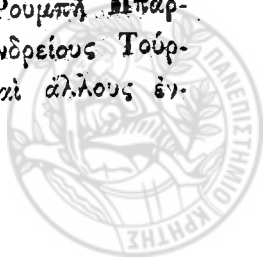

καβαλάρην με μίαν σημαίαν να έβγη εις την ράχην του Βαλτετσιου δια να τον βλέπουν οι κλεισμένοι εις το Βαλτέτσι οτι τους πηγαίνομεν βοήθειαν. Έπειτα διέταξε τους στρατιώτας να τον ακολουθήσουν, έστειλε και εις την Πιάνχ και ειδοποίησε και τον Κανέλ. Δελιγιάννην και τους λοιπούς καπεταναίους να έλθουν κοντά εις τον πόλεμον.

Ακόμη δέν ελειψεν ο Κολοκοτρώνης να στείλη παζους με γράμματά του εις τας χωμοπόλεις και τας επαρχίας εν γένει της Πελοποννήσου οτι οι Τούρκοι εβγήκαν και παν εις το Βαλτέτσι, να τρέξουν εκει ολοι με τα τουφέκια τους, με ψωμί, κρέας και ξύλα της φωτιάς, και να φέρουν ζφα φορτωμένα με νερόν και ο,τι άλλο χρειάζονται δια το στρατόπεδον.

Πρωτήτερα ειχε μάθει, οτι οι Τούρκοι εσκόπευαν να έβγουν ολοι πανστρατιᾶ να πάγουν εις του Σινάνου (Μεγαλούπολιν) να στήσουν εκει τα τσαντήριά τους, καθως εκαμαν οι πατέρες των εις τα 1769, και εκειθεν να προσκαλέσουν τους κατοίκους της Πελοποννήσου να έλθουν να προσκυνήσουν, και αυτό οπου εμαθεν ο αρχηγός ητον αληθινόν· επειδη και δια της τωρινῆς εκστρατείας το έβαλαν εις ενέργειαν.

Δια να υπάγουν εις του Σινάνου οι Τούρκοι ηθέλησαν πρώτα να χαλάσουν το στρατόπεδον του Βαλτετσιου και εδιαίρεσαν τον στρατόν τους εις πέντε κολώναις. Η πρώτη κολώνα, η οποία εβγήκε νύκτα ολοι πεζοι με αρχηγόν τον περίφημον παληκαρά Ρουμπή Μπαρδουνιώτην υπέρ τας 3000 χιλιάδας ανδρείους Τούρκους, Μπαρδουνιώταις, Φαναρίταις, και άλλους εν-

τοπίους (α), ἐτράθηξεν ἰαία εἰς τὸ Βαλτέτσι ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὰς 2,000 πεζοὶ καὶ καβαλαραῖοι ἐπέρασε τὸ Καλογεροβοῦνι καὶ ἐπῆγεν εἰς τοὺς Ἀραχαμίταις· ἡ τρίτη ὑπὲρ τὰς 2000 χιλιάδας πεζοὶ καὶ καβαλαραῖοι ἐπῆγαν εἰς τὸ Φραγκόβρυσον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ νὰ προσέχη μὴν τύχη καὶ ἔλθῃ βοήθεια ἀπὸ τὴν Βέρβαινα· ἡ τετάρτη ἕως 2000 ἔστρηψεν ἀπὸ τοῦ Καλογεροβουνίου τὰ βουνὰ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὸ Βαλτέτσι, πεζοὶ καὶ καβαλαραῖοι, ἐνωμένοι διὰ νὰ προφθάσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ πρώτου σώματος, ὅπου εἶχεν ἤδη ἀνοίξει τὸ τουφέκι εἰς Βαλτέτσι· ἡ πέμπτη κολώνα ἕως 3000 (β) μὲ τὰ κανόνια τὰ

(α) "Οἱ αὐτοὶ ἐξεσπνεριζοῦτο μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς, ποῖος τὰ κάμη περισσότεραις παληκαριαῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἐβγήκαν γύκατα καὶ ἐπῆγαν πρωτότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ Βαλτέτσι.

(β) "Ὡστε ὅλον τὸ στράτευμα ἦτορ ἕως 13,000, τὸ ὁποῖον ἐβγήκεν εἰς Βαλτέτσι· ἔμειναν δὲ καὶ ὡς φρουρὰ εἰς τὴν πόλιν ὑπὲρ τὰς 2,800. Διότι ἕως 7,000 ἦταν οἱ Τριπολιτισῶται Τούρκοι στρατιῶται, 1,500 Φαναρίται, Καρυτινοὶ καὶ Λεορταρίται, 1,500 Μιστριῶται καὶ Βαρδουσιῶται, 1,900 Ἀλβανοὶ σείμένιδες καὶ κεχαριάδες τῶν Ἀγάδων, 1,000 ἡ βοήθεια τὴν ὁποῖαν ἔστειλεν ὁ Χουρσίτ μὲ τὸν Κεχαριάμπην καὶ πόσους ἀκόμη ἔστειλεν ὁ Χουρσίτ ἀπὸ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου πίσω ὅταν ἐβγαίρε διὰ τὰ Ἰωάννινα· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τριπολιτιῶς ἀρέβαιναν ταῖς 36,000 ψυχαῖς, Τούρκοι, Ἕλληνες Ἐβραῖοι, καὶ αὐτοὺς εἶναι ὁ μικρότερος ἀριθμὸς, καὶ ὅχι καθὼς λέγει ὁ Ἱστορικὸς μας Σ. Τρικούπης (Τόμ. β'. σελ. 68) ὅτι ἦταν ἕως 30,000 ψυχαὶ καὶ 10,000 πολεμισταί. Μὲ ἡμᾶς συμφωνεῖ καὶ ὁ Γόρδων λέγων ὅτι 14 χιλιάδες ἐξεστράτευσαν διὰ τὸ Βαλτέτσι.

βουνίσια, τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰ τσαντήριά τους (σκηναῖς) καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου, καθὼς τοὺς σακάδες μὲ τὰ νερά κτλ. ἐπροχωροῦσε πολὺ ἀργά. Ἄφου ἐτράβηξε κατὰ τὸν δρόμον τοῦ Σινάνου πέραν ἀπὸ τὸ Φραγκόβρυσον ἔκαμε δρόμον πολὺν, ἄργησε νὰ ἔλθῃ εἰς Βαλτέτσι ἀπὸ τὴν μεσημβρινοδυτικὴν πλευρὰν καὶ μόλις ἔφθασε τὸ δεῖλι. Ἐκτὸς τούτου ὅλοι οἱ Τούρκοι ὅσοι εἶχαν ἄλογα καὶ ἐξεστράτευσαν καβάλα, εἶχαν καὶ ἓνα σείζην κοντὰ τους, καθὼς καὶ ἄλλους δούλους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀκολουθοῦσαν μὲ τὰ ἰδιαίτερα φορτώματά των, ὅπου εἶχαν τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου καὶ τὰς τροφάς των.

Ἡ πολιορκία τῶν Ἑλλήνων ἄρχισεν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ βορεινὴν πλευρὰν, ὅπου εἶναι ἡ βρύσις καὶ τὰ πηγάδια καὶ τοὺς ἐπῆραν τὸ νερόν. Ἄφου ὁ πόλεμος ἄρχισεν εἰς τὰ καλά ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τοὺς Χρυσοβιτσιώτας (α) καὶ ἄλλους κοντὰ 700 καὶ ἐπῆρε ταῖς πλάταις τῶν Τούρκων. Ἐπειτα ἦλθαν καὶ ἄλλοι Τούρκοι καὶ ἐπῆραν πάλιν ταῖς πλάταις τῶν ἐδικῶν μας καὶ τοὺς ἔσπρωξαν κατὰ τὸ ψηλὸ βουνὸν πρὸς τὴν θέσιν Μπαρκόσι. Ὁ δὲ Πλαπούτας, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Πιάνας μὲ τοὺς στρατιώτας του ὑπὲρ τοὺς 800 ἐξέκίνησε διὰ τὸ Βαλτέτσι καὶ ἀφου ἔφθασε κοντὰ εἰς τὴν

(α) Εἰς τὸν δρόμον ἐπίασαν οἱ στρατιῶται λαγούς ζωντανούς, καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἐθεωροῦσαν τὸν λαγὸν ὡς κακὸν σημεῖον, ὁ Κολοκοτρώνης εἶπερ εἰς τοὺς στρατιώτας καλὸν σημεῖον στρατιῶται, ἔτσι θὰ πιάσωμεν ζωντανούς καὶ τοὺς Τούρκους, γὰρ ψήσουσιν τοὺς λαγούς καὶ οὕτως ἐπιθυμῶμεν καὶ αὐτοὺς νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸ κρέας των.

Δαβιά, ἢ βάρδιαις τοῦ ἐφώναξαν ὅτι οἱ Τούρκοι πᾶν εἰς τὸ Λεβίδι, διότι εἶδαν, ὡς εἶπαμεν, τὸν καπνὸν τοῦ Λεβιδιοῦ. Τότε ἐστρέψε πίσω πάλιν διὰ τὸ Λεβίδι καὶ ἐπροχώρησεν κοντὰ ἕως τὴν Ἀλωνίσταινα, ὅπου ἐπῆρε μαζί του ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὸν Ἀναγ. Δημητρακόπουλον Ἀλωνισιώτην. Πάλιν τοῦ ἐφώναξαν ἢ βάρδιαις καὶ πολλοὶ τσοπάνιδες ὅτι λάθος ἔγεινε καὶ οἱ Τούρκοι ὅλοι εἶναι εἰς τὸ Βαλτέτσι καὶ ὄχι εἰς τὸ Λεβίδι. εἰς αὐτὸ τὸ ἐπάνω κάτω ἔχασεν ὁ Πλαπούτας τέσσαρας ὥρας καιρὸν (α), καὶ τοῦτο ὠφέλησε πολὺ· διότι οἱ Τούρκοι, κατὰ τὸ σχέ-

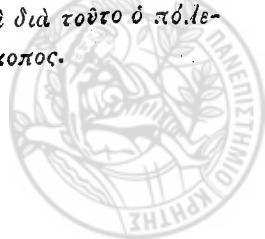
(α) Ὁ Πλαπούτας λοιπὸν, ὅταν ὁ πόλεμος ἄρχισε πρῶτα πρῶτῃ, ἦλθε μετὰ τὸ μεσημέρι καὶ ὄχι καθὼς λέγει ὁ Σ. Τρικουπῆς (Ι. Α. 554.) μετ' ὀλίγον μετὰ τὸν Κολοκοτρώνην· αὐτὸ δὲν εἶναι ἀδιάφορον εἰς τοὺς πολέμους· ἐπομένως ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἠμποροῦσε γὰρ πάρη τόσον δρόμον εἰς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ μάλιστα ἐμεῖς ὅταν εἶδαμεν τοὺς καπνοὺς ἦτον ἡμέρα, ἐνῶ ὁ Ρουμπῆς γύφτα τοὺς ἐπὶ ἄκωσεν εἰς τὸ Βαλτέτσι, ὥστε οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι ἐπολέμησαν ὑπὲρ τὰς 3 ὥρας ἕως γὰρ τοὺς πᾶμεν βοήθειαν. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Πλαπούτας τοποθετηθέντες «τοὺς διέκοψαν ὡς λέγει αὐτόθι, τὴν συγκοινωνίαν τῶν Τούρκων» ἀ.λ. εἶναι ψευδὲς (ἴδ. σχεδ. Βαλτετσίου), διότι πολὺ μικρὸν μέρος κατεῖχον οἱ Ἕλληνες οἱ κλεισμένοι εἰς τὰ ταμπούρια, καὶ οἱ ἐλθόντες ἀπ' ἔξω εἰς βοήθειαν· ὅλον δὲ τὸ ἄλλο ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι καὶ στρατιωτικὴν γραμμὴν ἐβαστοῦσαν μέχρι τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἐπίσης κατὰ τὰ μεσάνυκτα (Ι. Τ. Α. 255.) ἡ βοήθεια ὅπου ἦλθεν ἐκ Βερβαίων μετὰ τὸν Ἄντ. Μαυρομιχάλην, Π. Μπαρμπιτσιώτην καὶ τὸν Σακελλῆριον Καλογωριάτην ἐστάθη πολὺ μακρὰ, διότι οἱ Τούρκοι ἐβαστοῦσαν ἕως τοῦ Μπυλῆτα καὶ τὸ Καλογεροβοῦρι, ἀπὸ ὅθ

διαν ὅπου εἶχαν, ἐνόμιζαν ὅτι θὰ φύγουν οἱ Ἕλλη-
νες καὶ θὰ πέσουν κατὰ τοὺς Ἀραχαμίταις καὶ τότε
θὰ τοὺς πιάσῃ ἡ καθαλαρία ζωντανούς καὶ σκοτωμέ-
νους ὅλους· ἀλλ' ἐματαιώθησαν οἱ σκοποί των, καὶ ὅλα
τὰ σώματα τὰ Τουρκικὰ ἐμαζώνοντο εἰς Βαλτέτσι καὶ
ἐπῆραν μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθα-
σε καὶ ὁ Πλαπούτας εἰς ὦραν καλὴν ἐκλείσει καὶ
ἐκεῖνος κατὰ τὸ βορεινὸν μέρος τὸν Ῥουμπῆν μὲ τὸ
σῶμά του.

Ὁ Ῥουμπῆς, ἀφοῦ ἦλθεν ὁ Πλαπούτας, ἐκτυπᾶτο ἀ-
πὸ τρία μέρη, ἀπὸ τοὺς κλεισμένους μέσα εἰς τὸ Μα-
νιατικὸ καὶ εἰς τὸ Λεονταρίτικο ταμποῦρι, ἀπ' ἐξω ἀπὸ

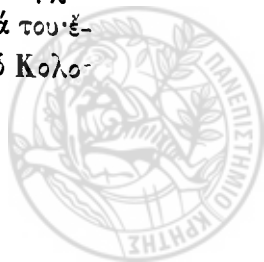
τὸ ἐδικόν μας μέρος δὲν ἦλθαν ὅπου ἔπρεπε νὰ ἔλθουν· ἀλλ'
οὔτε ἠμποροῦσαν νὰ περάσουν καὶ νὰ ἔλθουν εἰς ἐμᾶς· διότι
ἦτον ἡ στρατιωτικὴ γραμμὴ τῶν Τούρκων. Ἐκτὸς τούτου
μόνον ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Κολοκοτρῶνῃ ἐβλέπαμεν τὸ χωριὸν
Βαλτέτσι, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ὑψώματα, ὅπου ἐφαίνετο ἀκόμη
τὸ χωριὸν, ἦταν σκεπασμένα ἀπὸ Τούρκους. Ἀλλ' ἂν ἦρ-
χοτο πάλιν ἀπὸ τοὺς Ἀραχαμίταις, ἤθελαν κάμει πολὺ μα-
κρυνὸν γύρον. Πολὺ δὲ μεγαλείτερον ψεῦδος εἶναι ὅτι ὁ
Βαροβιτωιώτης ἐμβῆκε μέσα τὴν νύκτα· πόθεν ἤθελεν ἐμβῆ,
Μήτε θόρυβος ἔγριε τὴν νύκτα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε ἐτου-
φεκίσθησαν μὲ τοὺς Τούρκους πλησίον εἰς τὸ Βαλτέτσι, οὔτε
οἱ ἐδικοὶ μας ἔβριψαν κατὰ τὴν συνθήθειαν τουφέκια ὅτι τοὺς
ἐπῆγε βοήθεια. Ἐκτὸς τούτου δὲν ἦτον σκότος τὴν νύκτα
ἐκείνην, διότι ἡ νύκτα ἦτον μικρὰ μαϊάτικη, ὅπου τὰ ἄστρα
ἐφώταγαν σὰν φεγγάρια, καὶ τὸ φεγγάρι ἦτο βγαλμένον κατὰ
τὰ μεσάνυχτα (ἦτον 22 ἡμερῶν φεγγάρι) καὶ ἐβλέπαμεν ὅχι
ἄνθρωπον ἀλλὰ καὶ τὸν παρὰ χάμον· καὶ διὰ τοῦτο ὁ πόλε-
μος ὅλην τὴν νύκτα ἐξακολούθησεν ἀδιάκοπος.

τὸ βορεινὸν μέρος τοὺς ἐκτυποῦσεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἀπὸ δὲ τὸ βορειανατολικὸν τοὺς ἐκτυποῦσε κακὰ ὁ Πλαπούτας καὶ ἐκεῖ ἔγεινεν ὁ φοβερώτερος πόλεμος.

Ἄμα ἤλθεν αὐτῇ ἡ βοήθεια, οἱ μέσα κλεισμένοι καὶ ἔξω Ἕλληνες ἔρριξαν ἀπὸ τὴν χαρὰν τοὺς ὅλοι μία πταριὰ τουφέκια, ταυτοχρόνως ἔρριξαν καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν ὅλους τοὺς ἐδικούς των. Ὁ σύγχρονος αὐτὸς τουφεκισμὸς ἐκ μέρους καὶ τῶν δύο στρατευμάτων ἔκαμε μεγάλον βρόντον, οἱ Τοῦρκοι ἤλπίζαν ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ τρομάξουν καὶ θὰ φύγουν καὶ δὲν ἐπίστευαν νὰ εὑρουν στρατιώτας· ἔλεγαν μάλιστα οἱ ἐντόπιοι Τοῦρκοι εἰς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Χουρσίτ Πασσιᾶ ὅτι εἶναι κλέπται καὶ ὄχι στρατεύματα πολλά, καὶ τὸν ἐπληροφοροῦσαν ὅτι δὲν ἐπανεστάτησαν οἱ ῥαγιάδες ὅλοι· τοῦ ἔλεγαν ἀκόμη ὅτι ἔτσι τὸ ἔκαμαν οἱ πατέρες μας εἰς τὸ ἄλλο σφερί (τὸ 1769 Μ. Χ), ὅτε πάλιν οἱ ἐπαναστάται τοὺς ἐπροσχύνησαν. Καὶ οἱ Ἕλληνες πάλιν εἶχον τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ὅτι ἀφοῦ περάσῃ ἡ ἡμέρα καὶ νυκτώσῃ, οἱ Τοῦρκοι θὰ φύγουν· ὅλον ἓνα ὅμως ἤρχοντο στρατιῶται καὶ ἐξηκολούθει ὁ πόλεμος.

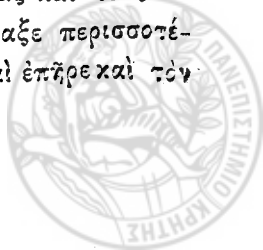
Ὁ Κολοκοτρώνης ἀφοῦ ἐδυνάμωσε τοὺς ἀπέξω καὶ τοὺς ἐτοποθέτησεν εἰς καλὰ ταμπούρια ἀνέβη εἰς μίαν ῥάχην, ἡ ὁποία καὶ τώρα λέγεται τοῦ Κολοκοτρώνη τὸ βουνὸ καὶ ἔκαμε τρόπον νὰ εἰσακουσθῇ μὲ τοὺς μέσα καὶ μάλιστα μὲ τὸν Μητρο Πέτροβα· τοῦ ἐφώνησεν ἀπὸ τὴν ῥάχην τοῦ βουνοῦ διὰ νὰ ἀκούσουν οἱ κλεισμένοι Μπάρπα Μητρο (οὕτως ἔλεγεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Μητρο Πέτροβα), καὶ διὰ νὰ μάθουν οἱ Τοῦρκοι ὅτι ἔρχεται καὶ ὁ Κολοκοτρώνης νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὸ ὄνομά του· ἔβαλε λοιπὸν τὴν βροντώδη φωνὴν του, ἔρχεται ὁ Κολο-

κοτρώνης με 10,000, έρχεται και ο Πετρόμπεης με όλους τους Μανιάταις, βαστάτε και σας φέρνει από όλα· και με την φωνήν έρριξαν πάλιν οι Έλληνες μίαν παταριά από την χαράν τους δι' αυτήν την είδησιν.

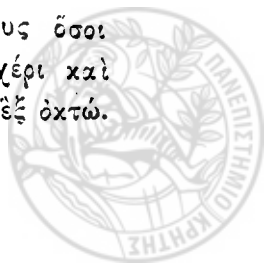
Πρην νυκτώση κάμποσοι Τούρκοι έσυνάχθησαν σωρό εις ένα μέρος άντικρυ του ταμπουρίου του Κεφάλια και Μητρο Πέτροβα, έστησαν τα κανόνιά τους, έκαμαν κάμποσα γιουρούσια, άλλ' απέτυχαν, και μάλιστα τα κανόνιά τους δεν έμπορούσαν να βαρέσουν το ταμπούρι το Μανιάτικο, διότι ήτον ή θέσις άνάποδος· αν τα έψήλωναν έπερουούσαν ή μπάλες το ταμπούρι, και εκτυπούσαν πίσω τους έδικούς των τον Ρουμπή με το σώμά του, διότι ήτον όλοτρόγυρα του χωρίου Βαλτετσίου Τούρκοι· αν τα έχαμήλωναν δεν έβαρούσαν τίποτε, διότι ήτον καταράχι.

Εις την δυτικην πλευράν ήτο τό Γιουρούς Μπαϊράκι και όλοι οι καλοί και δυνατοί Τούρκοι. Έδω ό Κολοκοτρώνης ήθέλησε να κάμη γιουρούσι επάνω εις το ταμπούρι τους, δια να τους διώξη εκειθεν, να ανοίξη την πολιορκίαν και να δώση ψωμί, νερόν, πολεμοφόδια και κρέας ψητόν, όπου ειχον φερμένα πολλά φορτώματα κατά διαταγήν της Έφορίας οι Έλληνες άνδρες και γυναίκες από τα τριγύρω χωρία. Τότε τί έκαμεν ό αρχηγός; με έστειλεν εις ένα μέρος, όπου οι Τούρκοι δεν με έβλεπαν, με έκαμε σημαδούρι, καθώς εις την θάλασσαν οι ναύται δένουν ένα βαρέλι δια σημαδούρι να φαίνεται αποπάνω της άγκουρας, εκείνος δε έγύριζε μέσα εις τα ταμπούρια και ειδιάλεγε τους στρατιώτας και τους έστελνεν εκει όπου ήμουν και εγώ· έσύναξε περισσοτέρους των έξήντα, ήλθε και ό ίδιος και έπήρε και τον

Ηλαπούτκν νά τόν βοηθήσῃ διὰ νά ἀνοίξουν τήν πολιορκίαν. Τούς εἶπε τὸ σχέδιόν του, τοὺς ἐγαργάλισε τὴν φιλοτιμίαν, ὅτι θέλει νά κάμῃ γιουρούσι ἐπάνω εἰς τὸ Γιουρούς Ταμποῦρι καὶ νά πάρῃ τὴν σημαίαν τῶν Τοῦρκων, τοὺς ἐζύγωσε πολὺ κοντὰ εἰς τὸ Ταμποῦρι, διότι ἦτον βράχος, καὶ εἶχε γούβα καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔβλεπαν. Ἀφοῦ ὁ Ἥλιος ἐκάθησεν ἔστειλε καὶ ἐζύγωσε τὰ πολεμοφόδια, καὶ τὰς τροφάς, τὰς ὁποίας εἶχε νά στείλῃ μέσα εἰς τὸ Βαλλέτσι διὰ τοὺς πολιορκημένους· τότε εἶπε νά μὲ ἀκολουθήσετε ἕς ὅ,τι κάμω ἐγώ, ἅμα ρίξω τὴν πιστόλαν μου καὶ φωνάξω ἐπάνω τους, σεῖς νά πέσητε εἰς τὸ ταμποῦρι μέσα· οὕτως ἔγεινεν, ἔρριψε τὴν πιστόλαν του, ἐφώνασε καὶ εὐθὺς ἐπήδησεν ὁ Ηλαπούτας καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μέσα, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀμέσως ἐδόθησαν εἰς φυγὴν. Ἄνοιξε τότε ὁ τόπος καὶ ἔστειλε μέσα μὲ ἐντοπίους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους τοὺς εἶχεν ἐκεῖ ἐτοιμοὺς τροφάς καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελαν, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τῶν δύο μερῶν, οἱ Τοῦρκοι ἔλεγαν ὅτι τώρα θὰ φύγουν οἱ Ἕλληνες, καὶ πάλιν οἱ Ἕλληνες ἔλεγαν τώρα θὰ φύγουν οἱ Τοῦρκοι καὶ φεύγομεν καὶ ἡμεῖς ὀλονυκτῆς.

Ἀφοῦ ἐξημέρωσεν, οἱ Τοῦρκοι ἔστησαν τὰ κανόνιά τους καὶ ἐμαζώχθησαν εἰς διάφορα μέρη σωρός, καὶ ἐτοιμάζοντο νά κάμουν γιουρούσι. Πολλαῖς φοραῖς ὤρμησαν εἰς τοῦ Μητρο Πέτροβα τὸ ταμποῦρι, ἀλλὰ αὐτὸς ὀρθὸς ἐπολεμοῦσε μέσα εἰς τὸ ταμποῦρι του, τοῦ ἐγέμιζαν τουφέκια, τοῦ τὰ ἐδίδαν εἰς τὸ χέρι καὶ ἐσχότωνε καθυλαραίους· ἐδιάλεγε μάλιστα ἐκείνους ὅσοι ἀπόλυγαν τὰ ἄλογά τους μὲ τὸ σπαθὶ ἕς τὸ χέρι καὶ ἔκλειγαν τὰ μμάτια τους, ἐσχότωσε τοιοῦτους ἕξ ὀκτώ.

Οἱ Τούρκοι εἶδαν ὅτι δὲν κάμουν τίποτε καὶ ἀπελπίσθησαν. Ἐνας δὲ ἀράπης (α) εἶχεν ἀναβῆ ἀπὸ τὸ βράδυ εἰς μίαν ἀχλαδιά ἐπάνω καὶ ἐβλεπε μακρύτερα τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἐσχότωνεν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζαν πόθεν ἔρχεται τὸ βόλι.

Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ βουνὰ αὐτὰ κάμνει ψύχρα πολλή τὴν νύκτα καὶ μάλιστα τὴν ἀνοιξιν, εἶχαν ἀπὸ μικρὰ τσάχαλα καὶ ἀπὸ χαμόκλαδα φωτιά, ἀλλὰ δὲν ἐξεσταίνόμεθα καὶ αὐτὴν τὴν νύκτα τὴν ἐπεράσαμεν κακὰ ἀπὸ τὸ κρύο. Ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Κωνσταντῖνος Πετρόπουλος καπετάνιος ἀπὸ Μαγουλιάνα καὶ ἐγώ, οἱ τρεῖς μας εἶχαμεν μόνον μίαν κοντοκαπότα τσοπάνικην, ἀλλὰ ποῖος νὰ πρωτοσκεπασθῆ, μάλιστα ἐγὼ ἐκρύωσα, ἐγείνα μαῦρος σὰν τὸ σηκῶτι καὶ μοῦ ἐπῆραν ἔπειτα αἷμα καὶ ἐγυίανα.

Τὴν αὐγὴν ὁ Κωνσταντῖνος Ἀλεξανδρόπουλος ἀπὸ Στεμνίτσαν ἐπροσχάλεσε τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἂν ἠθέλαμεν νὰ πᾶμεν εἰς τὸ ταμποῦρί του, ὅπου εἶχε φωτιά, κρασί καὶ μπογάτσα, διὰ νὰ φάμε νὰ καί ζεσταθοῦμε. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐπέρναμεν ὀλίγην μπογάτσαν ὁ καθένας μας καὶ ἐπίναμεν καὶ κρασί, οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸν μέρος τῆς ἀνατολιχομεσημβρινῆς πλευρᾶς ἔκαψαν μπαρούτη καὶ ἔκαμαν φουμάδα (β), εἰς τὴν ὁποίαν ἀνταπεκρίθη ὁ Ῥουμπῆς. Ὁ Κολοκοτρώνης

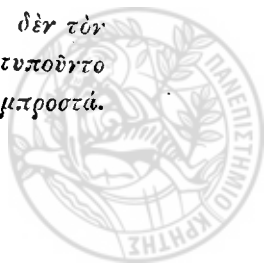
(α) Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες τοὺς μαῦρους.

(β) Οἱ Τούρκοι δι' αὐτῆς ἐσυναγροικῆθησαν, καὶ ὅχι ὡς λέγει ὁ Σ. Τριχούπης (Ι. Α. 255.) ἐσήμασαν ὁ Κεχαγιάς περὶ τὴν πρώτην ὥραν τῆς ἡμέρας τὴν ἀνάκλησιν. διότι οὔτε τύματα εἶχαν οὔτε σάλπιγγας. Ὁ δὲ Ῥουμπῆς δὲν ἦτο

νης, ἄφου εἶδε ταῖς φουμάδαις ἐγνώρισεν ὅτι ἦτο σημεῖον
νὰ φύγουν, καὶ ἐπειδὴ τὸ στόμα του ἦτον γεμάτο μπο-
γάτσα ὅπου τρίβεται καὶ δὲν ἀφίνει εὐκολὰ τὴν φωνὴν νὰ
ἔβγη ἔβαλεν εὐθύς τὸ δάκτυλόν του καὶ τὴν ἔβγαλε, καὶ
ἔβαλε ταῖς φωναῖς οἱ Τοῦρκοι θὰ φύγουν καὶ ριχθῆ-
τέ τους ἐπάνω τους· ὁ τόπος τότε ἐβούησεν ἀπὸ ταῖς
φωναῖς τοῦ Κολοκοτρώνη. Καὶ τῷ ὄντι οἱ Τοῦρκοι ὅπου
φύγη φύγη, ἄφησαν τὰ τσαντήριά τους, τὰ πολεμικά
τους πράγματα καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔρριψαν τὰ ἄρμα-
τά των, ὁ δὲ ἀράκης, ὁ ὁποῖος πάλιν τὸ πρῶτ' ἀνέβη εἰς
τὴν ἀχλαδιά, δὲν ἐπρόφθασε νὰ καταβῆ κάτω καὶ κάποι-
ος Ἕλληγν τὸν εἶδε καὶ ἄφου τοῦ ἔρριξε καὶ τὸν ἐσκότω-
σεν, ἔπεσε κάτω ἴσ' ἄσκι, τὰ ροῦχά του ἐπῆραν τότε
φωτιά καὶ ἐκάη ὅλος ἴσ' ἄν τὸ κερί· ἐγὼ δὲ ἤμουν κοντὰ
του, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔβλεπα· ὁ βρόντος του ὅμως, ὅταν
ἔπεσε, μὲ ἔκαμε καὶ ἐπήδηξα ἴσ' ἄν λαγὸς μανιάτικος ἀπὸ
τὸν φόβον μου.

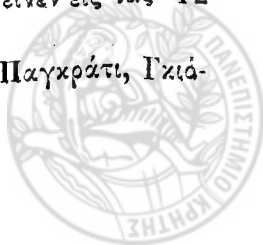
Οἱ Τοῦρκοι ἐβιάσθησαν νὰ φύγουν οὕτω χωρὶς ἡμεῖς
νὰ τὸ περιμένωμεν· διότι ὅλα τὰ στρατεύματα τῶν Βερ-
θαίνων μὲ τὸν Νικηταρᾶν, (ὁ ὁποῖος ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ
Ἄργος ἔτυχε τὸ βράδυ νὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μαζί
του εἶχε καὶ τὸν νέον ἐξαδελφόν του Γενναῖον), μὲ τὸν
Π. Γιατράκον, τὸν Π. Ζαφειρόπουλον, τὸν Ἄντ. Μαυ-
ρομιχάλην καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους ὅπου ἦταν
ἐκεῖ, ἤρχοντο εἰς βοήθειάν μας καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς εἶ-

*παταχόθεν ὡς λέγει καταστενοχωρημένος, καὶ τοῦτο ἀνω-
τέρω τὸ εἰδείξαμεν. ἀλλ' ἂν ἤθελε νὰ φύγη καρεῖς δὲν τὸν
ἐμπόδιζεν. Ἀφου δὲ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν δὲν ἐκτυποῦντο
ἀπὸ ἔμπροσθεν οἱ Τοῦρκοι, διότι καρεῖς δὲν ὑπῆρχε μπροστά.*

θαν εἰς τὴν λίμνην Τάκαν· ὁ δὲ Ἄναγρ. Κουδάκης καὶ ὁ Π. Βαρβιτσιώτης μετὰ τοὺς Ἀγιοπετρίτας καὶ Βαρβιτσιώτας εἶχαν ἔλθει πρῶτῃτερα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Καλογεροβουνίου. Οἱ Ἕλληνες ἤρχοντο νὰ πιάσουν τὴν ρευματιὰν καὶ τὸν δρόμον τοῦ Βαλτεταίου ὅπου πάγει εἰς τὴν Τριπολιτσά, καὶ βεβαίως ἤθελαν χαθῆ ὅλοι οἱ Τούρκοι· δι' αὐτὸ ἔκαμαν τὴν φουμάδα καὶ ἔφυγαν καὶ ἀφῆκαν σκοτωμένους γεμάταις ταῖς ράχαις δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καθὼς πάει ἡ ρευματιὰ εἰς τὴν Τριπολιτσά· πόσοι ὅμως ἐλαβώθησαν αὐτοὶ τὸ γνωρίζουν τοῦτο δὲ μόνον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὅτι ὀλονυκτῆς ἐκουβάλαγαν μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσά· θρῆνος καὶ κλαυθμὸς πολὺς ἐγένετο μέσα εἰς τὴν πόλιν, καὶ δὲν ἦτον κανένα σπίτι χωρὶς μυρολόγια καὶ κλάμματα. Αἱ γυναῖκες των, τὰ παιδιά των καὶ ὅλη ἡ Τουρκιὰ τῆς Τριπολιτσᾶς ἔτρεχαν τοὺς δρόμους (ὡς μᾶς εἶπαν ὕστερα οἱ κλεισμένοι μέσα Ἕλληνες) καὶ ἐρωτοῦσαν καὶ ἐφώναζαν ὁ καθένας διὰ τοὺς δικούς των, ἂν τοὺς εἶδαν ζωντανούς ἢ σκοτωμένους, καὶ ἂν ἐρχονται ἢ τί ἐγείναν. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις τὰς γυναῖκας τῶν Τούρκων νὰ κορωνυχιάζουσι τὰ μάγουλάτους μετὰ τὰ νύχιάτους καὶ νὰ τραβοῦνε τὰ μαλλία τους, τὰ παιδιά νὰ φωνάζουσι καὶ νὰ γυρεύουσι τοὺς πατέρας των. Τοιαύτη ἦτον ἡ θέα τῆς Τριπολιτσᾶς εἰς τὸ ἔμβασμα τῶν Τούρκων τῶν τσακισμένων εἰς τὸ Βαλτέτσι. Ἀλλὰ ποῖος ἤμπορεῖ πάλιν νὰ ζωγραφίσῃ τὴν χαρὰν τῶν Ἑλλήνων! ἡ ἐνδοξος αὐτὴ μάχη τοῦ Βαλτεταίου, ἡ ὁποία ἐδιάρκεσεν 23 ὥρας καὶ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος μας, ἐγείνεν εἰς τὰς 12 καὶ 13 Μαΐου 1821.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης ἀπὸ τοῦ Παγκράτι, Γκιά-

σα καὶ Διάσελον ἤλθον εἰς Πιάνα ὁ Ἄνδρέας Ζαίμης, Θάνος Κανακάρης, Σωτήρης Χαραλάμπης, οἱ Πετιμεζαῖοι (α) καὶ λοιποὶ Καλαβρυτινοί.

~~***~~

Μάχη Βερβαίνων καὶ Δολιανῶν.

Εἰς τὰς 17 Μαΐου ἐστάλη ἀπὸ τὸν Κολκοτρώνην ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τοῦ Χρυσοβιτσιοῦ ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος καὶ ὁ ἀδελφός του Νικόλαος μὲ 150 στρατιώτας (κατ' ἀναλογίαν νὰ τοὺς πάρη ἀπὸ ὅλα τὰ σώματα τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἀπὸ τὸ Χρυσοβίτσι, ὅπου ἔλαβε τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλεξανδρόπουλον μὲ 58 Στεμνιτσιώτας), νὰ ὑπάγῃ νὰ συστήσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, ἣ ὅποια ἀκόμη δὲν εἶχε πῆξαι καλὰ, νὰ ἦναι κοντὰ εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια νὰ μαθαίνῃ ἂν ἔρχωνται Τοῦρκοι, νὰ μᾶς εἰδοποιῇ,

(α) Ὁ Σ. Τρικούλης (Ι. Α. 256.) φέρει αὐτοῦ ἀπὸ τὸ Λεβίδι εἰς τὴν Πιάνα καὶ ὅτι ἐστρατοπέδευσαρ πρὸς φέλαξιν τῆς θέσεως ἐκείνης. Ἀλλ' εἰς τὸ Λεβίδι δὲν ὑπῆρχε στρατόπεδον Ἑλληνικόν· καὶ ἂν ἤθελεν ὑπάρχει τότε βεβαίως ὅλοι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠμποροῦσαρ νὰ ἔλθουν εἰς τὸ Βαλιέτσι. Ὁ Ἀρβάνης ἤθελε κατ' αὐτὰς πάλιν νὰ συστήσῃ εἰς τὸ Λεβίδι στρατόπεδον μὲ τοὺς Τριπολιτσιώτας, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε· διότι ἀρρώστησεν, ἐπῆγεν εἰς τὴν Βυτίρα καὶ ὅταν ἐρίνετο ὁ πόλεμος εἰς τὸ Βαλιέτσι ἀπέθανεν. Ἦταν δὲ ἐκεῖ μόνον οἱ ἐντόπιοι μὲ τὸν Ἀλέξ. Νικολόπουλον καὶ ὁ Κολιὸς Δαριώτης καὶ Γεωργ. Λαμπρόπουλος μὲ τοὺς Δαριώταις ὅλοι ἕως 450 ἄνθρωποι.

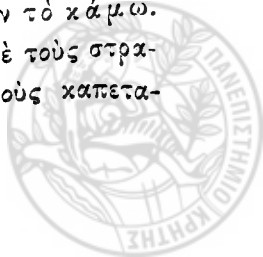

και να μᾶς στέλνη μολύβι ἀπὸ τὰ τζαμιά τῶν Τούρκων
και κριθάρι· διότι τότε ἄρχισαν νὰ θερίζουν εἰς τὸ
Ἄργος.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Νικήτας μὲ τοὺς στρατιώτας
του και ἔτυχε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ Δολιανά, ὅπου ὀλίγον
ἐσταμάτησε και ἐπῆρεν ὅσας τροφαῖς τοῦ ἐχρειάζοντο.

Οἱ Τούρκοι εἶχαν ἐβγη πανστρατιᾷ ἀπὸ Τριπολιτσᾶν
ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδες μὲ τὰ κανόνια και τσαντήριά
τους διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς Μιστρᾶ, ἀφοῦ χαλάσουν τὸ
στρατόπεδον τῶν Βερβαίνων, και ἐκεῖθεν νὰ καλέσουν
τοὺς Ἕλληνας εἰς ὑποταγὴν· διότι ἀφ' οὗ ἀπέτυχαν εἰς
Βαλτέτσι ἐνόμιζαν τὸν Μιστρᾶν καταλληλότερον πρὸς
τὸν σκοπὸν τους, και διότι ὁ Ρουμπῆς και ἄλλοι Μπαρ-
θουνιώται Τούρκοι τοὺς ἐπαρακίνησαν εἰς τοῦτο και
τοὺς ὑπεσχέθησαν ὅτι αὐτοὶ μόνοι τους εἶναι ἱκανοὶ νὰ
χαλάσουν τὸ στρατόπεδον τῶν Βερβαίνων.

Ὁ Νικήτας ἐβγήκεν ἀπὸ τὰ Δολιανά και ἐπῆρε τὸν δρό-
μον τοῦ Ἄργους, ἀλλὰ καθὼς ἐφθασεν εἰς τὴν ἐκκλησιᾶν
Ἀγιάννη οἱ Δολιανῖται, ἐπειδὴ εἶδαν μία κολώνα Τούρ-
κους ὅπου ἤρχετο κατὰ τὸ χωρίο τους, ἔτρεξαν και τοῦ
ἐφώναξαν νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὁ ἀδελφὸς ὁμως τοῦ Νικήτα
Νικόλας, ἐπειδὴ ἦτον θυμωμένος ὅτι δὲν τοὺς ἔδωσαν οἱ
Δολιανῖται ἓνα φόρτωμα κρασί διὰ τὸν δρόμον τους εἶπε
τότε τοῦ Νικήτα, πᾶμε εἰς τὸν δρόμον μας και ἂς
μὴν ἀφήσουν ἀπ' αὐτοὺς οἱ Τούρκοι οὔτε βουθου-
νι. Ὁ Νικήτας τότε τοῦ λέγει ὅχι ἐγὼ διὰ Περσιά-
νους πάω εἰς τὸ Ἀνάπλι γυρεύοντας και τὴν ὥρα
ποῦ τοὺς ἤῤῥα ἐδῶ νὰ τοὺς ἀφήσω, δὲν τὸ κάμω.
Ἐὐθὺς ἐγύρισε και ἐκλείσθη εἰς τὰ σπίτια μὲ τοὺς στρα-
τιώτας του και μὲ τοὺς Δολιανίτας ὑπὸ τοὺς καπετα-

νκίους Μητρομάραν Ἀθανασίου, Ἡλίαν Κωνσταντόπουλον ἢ Λιάπην, καὶ τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ ἕως 100 Ἀγιοπετρίτας μὲ τὸν Θεόδωρον Ἀντωνάκην, Θεόδωρον Πολίτην, καὶ Ἀναγνώστην Προεστάκην καὶ ἄλλους· ἄλλοι οἱ κλεισμένοι εἰς τὰ σπίτια στρατιῶται ἦσαν κοντὰ 300. Ἀρχισεν ὁ πόλεμος ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τῶν κλεισμένων, τὰ σπίτια ὅπου ἐπίασαν ὅλα ἦσαν ἕως 13, καὶ ὁ μὲν Νικήτας ἐπίασε τὸ σπίτι τοῦ Χριστοφίλη, ἡ δὲ σημαία του ἦτον μὲ τοὺς κλεισμένους εἰς τὸ σπίτι τοῦ Καραμήτρου καὶ ἐκεῖ ἔβαλαν οἱ Τούρκοι καὶ τὰ κανόνια· διότι ἐνόμιζαν ὅτι ἐκεῖ ἦτον ὁ καπετάνιος· ἐβάρεσαν ταῖς πόρταις μὲ τὰ κανόνια καὶ ταῖς ἐτρύπησαν, ἀλλ' ἀπὸ μέσα ταῖς εἶχον κτίσει μὲ πέτραις, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ μίαν τρύπαν ἐστημάδευσεν ἓνας βαρβιτσιώτης τὸν τοπταίμπαση καὶ τὸν ἐσχότωσε.

Καθὼς τὸ ἔμαθε τοῦτο ὁ Κεχαγιάμπεης, ὁ ὁποῖος ἐστέχετο εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ χωριοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ἐλυπήθη καὶ διέταξε καὶ ἔπαυσαν νὰ ρίχνουν τὰ κανόνια.

Ἄλλη δὲ κολώνα Τούρκοι ἐπῆγεν εἰς Βέρβαινα καὶ ἄρχισε τὸν πόλεμον μὲ τὰ ἐκεῖ Ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ τρίτη κολώνα ἐπῆρε τὸ Δραγοῦνι καὶ ἀφοῦ ἐκτυπήθη εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὸν Γ. Διγενῆν Ἀγιοπετρίτην α), ὁ ὁποῖος ἔπεσε μαχόμενος καθὼς καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐγύρισεν αὐτὴ πάλιν καὶ ἀνέβη τὴν Ψηλὴ Πάχη

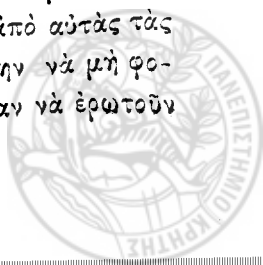
(α) Αὐτὸν ὁ Σ. Τρικούλης δὲν λέγει ποῦ ἐφορευθῆ, ἀλλὰ βεβαίωτατα τοῦτο ἐξάγει ὁ ἀναγνώστης ἢ εἰς Δολιαρὰ ἢ εἰς Βέρβαινα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀληθές.

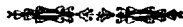
καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐκατέβη καὶ ἐπολιορκῶσε καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ἄλλην τὰ Βέρβαινα.

Βλέποντες οἱ ἐδικοί μας ὅτι οἱ ἐχθροὶ κοντεύουν νὰ φθάσουν εἰς τὰ Βέρβαινα ἐπῆγαν κατ'αὐτῶν ἓνα σῶμα ἕως 500 μὲ τὸν Γιατράκον, ἀλλὰ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ βε-
στάξουν καὶ ἐγύρισαν πίσω, καὶ τότε ἐβγήκαν καὶ ὅλοι οἱ ταμπουρωμένοι εἰς τὰ σπίτια τῶν Βερβαίνων καὶ ἄρχι-
σεν ὁ πόλεμος εἰς τὰ γερά. Οἱ Τούρκοι Μπαρδουνιώται ἔπυσαν ἐπάνω εἰς τὰ ταμπούριά τους μὲ τὰ μούτρα, ἀλ-
λὰ εἰς τὴν πρώτην ὀρμὴν ἔτυχαν οἱ ἐδικοί μας καὶ τοὺς ἐσκότωσαν δύο μπαϊρακταραίους καὶ ἄλλους πολλοὺς Τούρκους, τοὺς ἔτρεψαν τότε εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἔφερ-
ναν κυνηγοῦντες τὸν κατήφορον καὶ ἐπέρασαν ἀπέξω ἀπὸ τὰ Δολιανά. Τότε οἱ πολιορκοῦντες τὸν Νικήτα καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εἰς τὰ Δολιανά, καθὼς εἶδαν τοὺς ἐδικούς των φεύγοντας, ἔφυγαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἄ-
φησαν ἐλευθέρους τοὺς κλεισμένους. Ἐπειτα βγαίνει καὶ τοὺς πέρνει κατόπιν ὁ ἥρωας ὁ κλεισμένος μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ μὲ τοὺς ἄλλους, ὅσοι τοὺς ἔφερ-
ναν κυνηγοῦντες, τοὺς πέρνει τὰ κανόνια καὶ ἄλλα πρά-
γματα τοῦ πολέμου, καὶ ἂν εἶχαν οἱ Ἕλληνες μίαν ὥραν ἀκόμη ἡμέραν ἤθελαν τοὺς κατασφάζει ὅλους. Ἐδῶ ἔχα-
σαν οἱ Τούρκοι σκοτωμένους ὑπὲρ τοὺς διακοσίους καὶ κάμποσοι ἐλαβώθησαν ἀπὸ δὲ τοὺς ἐδικούς μας ἐφο-
νεύθησαν εἰς τὰ Δολιανά ὁ Ἀναγνώστης Ῥόρης καὶ ἄλ-
λοι ὀλίγοι.

Ἡ μάχη αὕτη εἶναι πολὺ σημαντικὴ, διότι προτοῦ εἶχε γείνει ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου, καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰς τὰς μάχας ἔλαβαν οἱ Ἕλληνες τόλμην μεγάλην νὰ μὴ φο-
βούνται πλέον τοὺς Τούρκους, καὶ ἄρχισαν νὰ ἐρωτοῦν

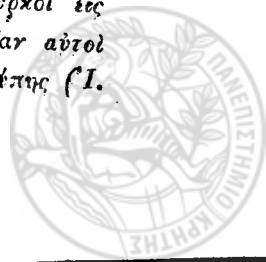
που είναι οί Τούρκοι, ὅχι σάν πρῶτα ὅπου ἔλεγαν ἔρχονται οί Τούρκοι καί ἔφρουγαν. Πολλάίς φοραίς ἐκυνήγησαν τὰ Ἑλληνικά στρατεύματα καί πολλάίς καπόταις ἔχασαν οί Ἕλληνες στρατιῶται ἕως νά συνειθίσουν νά πέρουν τῶν Τούρκων ταίς καπόταις (α).

Στρατοπέδενσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ζαράχοβα καί εἰς τὰ Τρίκορφα.— Ἐλευσις τοῦ Δ. Ὑψηλάρτου καί ὑποδοχὴ αὐτοῦ.— Παράδοσις τῆς Μογεμβασίας.— Μάχη τοῦ Πάνου Κολοκοτρῶνη κατὰ τὸν Μικρὸν Μύτικα καί Ματζαγρὰ

Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ Βαλτετσιοῦ ὁ Κολοκοτρῶνης ἐπίασε τὸ χωρίον Ζαράχοβα, τὸ ὅποιον εἶχεν ἓνα πύργον πολὺ ὑψηλὸν καί δυνατὸν καί ἐκεῖ μετέφερε τὰ στρατόπεδα τοῦ Χρυσοβιτσιοῦ καί τῆς Πιάνας· ἡ δὲ Ἐφορία ἔμεινεν ἀκόμη εἰς Πιάνα διὰ πολλάίς ἡμέραις.

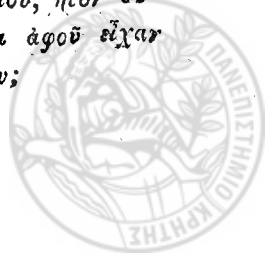
(α) Ὁ Π. Πατρῶν σελ. 39 λέγει ὅτι 2,000 Τούρκοι ἐβλήθησαν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσὰν διὰ τὰ Δολιὰ καί ὅτι μὲ κανόνια καί μὲ καβαλαρία ἐνικήθησαν ἀπὸ τὸν Νικήτα καί τοὺς ἐκεῖ κλεισθέντας ἕως 200 στρατιώτας, καί ὅτι μὴ δυνάμενοι νὰ τοὺς ρυθώσωσι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καί ὁ Νικήτας τοὺς κατεδίωξε καί τοὺς ἐπῆρε καί τὰ κανόνιά τους. Αὐτὰ δὲν ἔχουν ὅλως διόλου ἀλάτι. Ἄφου τοὺς ἐκλείσαν καί τοὺς ἐπολιμοῦσαν μὲ τὰ κανόνιά τους, πῶς ἦτο δυνατόν οἱ ὀλίγοι κλεισμένοι νὰ τοὺς ρυθώσωσι; Ἦτο πρᾶγμα νὰ μὴν μάθῃ ὁ Ἱεράρχης τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Βερβαίων; διότι τί ἤθελεν οἱ Τούρκοι εἰς τὰ Δολιὰ ἦταν ἐκεῖ στρατόπεδον, ἢ ἐγνώριζαν αὐτοὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ εὐρεθῆ καί ὁ Νικήτας; Ὁ δὲ Σ. Τρικοπέης (I.

Ἀπὸ τὴν Ζαράκοβα ἀνταπεκρίθη μὲ τοὺς καπεταναίους ὅπου ἔμειναν εἰς τὸ Βαλτέτσι· νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ νὰ ἔλθουν νὰ ταμπουρωθοῦν εἰς τὴν Σιλίμνα, καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ πιάσῃ τὰ πίσω Τρίκορφα κατὰ τὴν Ζαράκοβα ἕως τὸ Ἄλῶνι καὶ Διάσελον τῆς Ἐπάνω Χρέπας, ὅπου χύνει κατὰ τὸ Περθῶρι ὁ δρόμος, ἕως ἐκεῖ θὰ βαστᾷ διὰ νὰ μὴ τοῦ πάρουν οἱ Τούρκοι ταῖς πλάταις.

Ἄφου ἐπῆγεν ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν Ζαράκοβα, μετὰ τὸ γεῦμα τὰ ἐπῆρεν ὁ ἴδιος μὲ ὄλους τοὺς καπεταναίους καὶ ἐπῆγαν εἰς τὰ Τρίκορφα ὅπου δὲν φαίνεται ἡ Τριπολιτσά, τοὺς ἔδειξε τὰς θέσεις καὶ ἔκαμαν ταμπούρια. Αὐτὰ λέγονται τὰ πρῶτα ταμπούρια· διότι ἔκαμαν καὶ ἄλλα ὕστερα, ἕως ὅτου ἐπήγαμεν εἰς τὸν Ἅγιον Βλάσσην. Ἄφου λοιπὸν τοὺς ἔδειξε τὴν θέσιν, οἱ στρατιῶται καὶ οἱ καπεταναῖοι ἄρχισαν ὄλοι καὶ ἔκτιζαν ταμπούρια, ἀλλὰ τὰ καλλίτερα ἔκτισαν οἱ Λαγκαδινοί, τὸ σῶμα τῶν Δελιγιανναίων ὅσοι ἦσαν μὲ τὸν Ἀθανάσιον Κίντζον· διότι ὄλοι ἦσαν κτίσται, οἱ δὲ ἄλλοι στρατιῶται τοῦ τμήματος τῶν Δελιγιανναίων ἦταν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Λάλα μὲ τὸν Δημήτριον Δελιγιάννην, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Λαλαίων εἰς Πάτρας ἤλθαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τότε ἐσυνάχθη εἰς τὴν

Α. 257.) τοὺς λέγει 4,000. Ἄλλ' ὅταν ἐπήγαιναρ νὰ ἐπιχειρίσουν τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοπέδου τῶν Βερβαίνων, τὸ ἄποϊον ἦτορ ὑπὲρ τὰς 2,500, καὶ εἶχε κοτὰ του τὰ στρατόπεδα τοῦ Βαλτετσίου, Πιάνας καὶ Χρυσοβιτσιίου, ἦτορ δυτὸν νὰ ἔβγουν μὲ τόσους ὀλίγους καὶ μάλιστα ἀφού εἶχαν χῆσαι πρὸ 8 ἡμερῶν τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου;

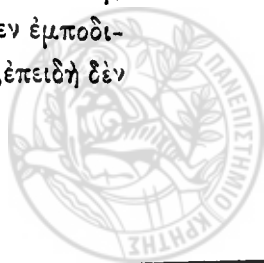

πολιορκίαν ὅλον τὸ στράτευμα τῆς ἐπαρχίας Καρύ-
ταινας.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐπειτα μὲ ἐπῆρε καὶ μὲ ἐπῆγεν ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ χονδρὸ βουνὸ τῆς Σιλίμνας ὅ-
που βλέπει τὴν Τριπολιτσάν καλά. Ἐπῆγαμεν φυλακτὰ
νὰ μὴ μᾶς βλέπουν οἱ Τοῦρκοι, μὲ ἔχωσε μέσα εἰς μίαν
χασμάδα ἀπὸ πέτραις καὶ μοῦ ἔδωκε τὸ κιάλι νὰ
βλέπω ὅλην τὴν Τριπολιτσάν, διὰ νὰ μὴν ἔβγουν οἱ
Τοῦρκοι καὶ νὰ τοὺς δώσω εἶδησιν. Ἐκάθησα ἕως ὅτου
ἐνόκτωσε οἱ δὲ στρατιῶται ἔκτιζαν τὰ ταμπούριά τους.

Ὅταν ἤμουν ἐκεῖ κρυμμένος εἶδα ἓνα Μανιάτην
ὅπου ἐπῆγε φυλακτὰ κοντὰ εἰς μίαν μεγάλην πέτραν
καὶ ἐσῆκωσε μίαν ἄλλην πέτραν, ἔβγαλε τρεῖς φο-
ραῖς πρᾶγμα ἀπὸ τὸν κόρφον του καὶ τὸ ἔχωσε. Τοῦτο,
ὅταν ἐγύρισα πίσω, τὸ εἶπα εἰς τὸν ἀρχηγὸν καὶ μοῦ
ἀπεκρίθη, πῆγαινε εἰς τὴν δουλεία σου τίποτε κλειδαριαῖς
ἔκρυψεν. Ἐγὼ περίεργος ἐπῆγα καὶ τὰς ἡῦρα· ταῖς εἶχε
πάρει ἀπὸ τὸ χωριὸ Σιλίμνα. Μοῦ ἐφάνη πολὺ παράξε-
νον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ ὅλα τὰ ἔθιμα τῶν
Μανιατῶν καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ λησμονήσω
ποτέ μου.

Κατὰ τὰς 5 Ἰουνίου ἀφήσαμεν τὰ ταμπούρια μας
καὶ ἐπῆγαμεν εἰς τὰ καθ' αὐτὸ Τρίκορφα, ὕστερα πάλιν
εἰς τὴν ράχην τοῦ βουνοῦ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου, καὶ ἀπὸ
τὰς δύο θέσεις αὐτὰς φαίνεται ἡ Τριπολιτσά. Εἰς τὰς
ἀρχὰς τῆς πολιορκίας οἱ στρατιῶται Ἕλληνες ἦσαν
ὅλως διόλου ἀγύμναστοι καὶ διὰ νὰ γεμίσουν τὸ τουφέ-
χι τους πολλοὶ ἔβαλαν πρῶτα τὸ βόλι καὶ ἐπειτα τὴν
μπαρούτη. Μίαν ἡμέραν μάλιστα, ἐνῶ εἶχαμεν ἐμποδι-
σμένους τοὺς στρατιώτας νὰ ρίχνουν τουφέκια, ἐπειδὴ δὲν

είχαμεν πολὺ μολύβι ἕξαφνα ἀκούομεν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Περθωριοῦ τουφέκια, ὑπωπτεύσαμεν ὅτι οἱ Τούρκοι ἐβγήκαν νύκτα καὶ μᾶς ἐπῆραν ταῖς πλάταις. Ἀμέσως ὅλον τὸ στράτευμα διατάσσεται εἰς τὰ ἄρματα καὶ εὐθὺς στέλλεται ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀκούσαμεν τὰ τουφέκια. Ἐπῆγε τὸ ἀπόσπασμα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ εὔρη Τούρκους εὔρηκεν Ἕλληνας στρατιώτας καμπίσιους, οἱ ὅποιοι εἶχαν κρεμάσει μίαν καπότα εἰς ἓνα μέρος διὰ σημάδι καὶ τὴν ἐτουφεκοῦσαν. Ὁ σκοπὸς των ἦτον νὰ μάθουν καὶ νὰ ἰδοῦν ἂν κόβῃ τὸ βόλι, καὶ ἂν ἤμπορουν νὰ εὔρουν τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὅλοι οἱ στρατιῶται ἐγέλασαν καθὼς τὸ ἤκουσαν διὰ τὴν ἀπλότητά των, τοὺς ἐμάλωσεν ἐλαφρὰ νὰ μὴ χαλοῦν τὴν μπαρόττη, διότι δὲν εἶχαμεν, καὶ τοὺς ἄφησε.

Μετὰ δέκα ἡμέρας ἦλθαν καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Βαλτετσίου καὶ ἐπίασαν τὸ χονδρὸ βουνὸ τῆς Σελίμνας (α), αὐτὸ βλέπει ὅλην τὴν Τριπολιτσάν. Ἐπειδὴ λέγομεν περὶ πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκρίναμεν καλὸν νὰ περιγράψωμεν αὐτήν.

Ἡ Τριπολιτσά ἦτον τριγυρισμένη μὲ φρούριον, τὸ τὸ ὅποιον εἶχεν ἑπτὰ πόρταις (β) καὶ κοντὰ εἰς κάθε

(α) Δέκα ἡμέρας μόνον ἔμειναν μετὰ τὸν πόλεμον εἰς τὸ Βαλτέτσι οἱ Ἕλληνες, καὶ ὄχι καθὼς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ι. Β'. 69) γενικὰ πράγματα ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσκήνωσαν μετὰ τὴν νίκην Βαλτετσίου καὶ Βερβαίνων πλῆθει τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ διετήρουν καὶ τὰς ἀνωτέρω θέσεις τοῦ Βαλτετσίου κτλ. Τί τὰς ἤθελαν πλέον αὐτὰς τὰς θέσεις ὅταν ἐπίασαν τὰ καθ' ἑαυτὸ Τρίκορφα;

(β) Ἴθε αὐτὴν εἰς τὸ σχεδιογράμ.

πόρτα ἦτον καὶ μία τάπια μὲ κανόνια. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦταν καὶ ἄλλαις τάπiais μὲ πολεμότρυπαις διὰ τὸ λιανοτούφεκο. Τὸ ὕψος τοῦ φρουρίου ἦτον πέντε ἡμισυ μέτρα, καὶ κατὰ τὰς θέσεις ἀλλοῦ ἐψηλῶνετο καὶ ἀλλοῦ ἐχαμηλῶνετο. Ὁ δὲ γύρος του ἦτο 3500 μέτρων, καὶ τὸ ἐμβαδὸν 1,320,000 τετραγωνικῶν μέτρων. Μέσα εἰς αὐτὴν ἐκατοίκουν ὑπὲρ τὰς 35,000 ψυχαί, Τοῦρκοι, Χριστιανοὶ καὶ Ἑβραῖοι, καὶ εἶχαν ἔλθει ἐκεῖ, ὡς εἶπαμεν, καὶ ἕως 4,000 Ἀλβανοὶ μὲ τὸν Κεχαγιάμπετην.

Αὕτη εἶχε πολλὰ πηγὰδια μὲ βουνίσια νερά, ἀλλ' εἶχε καὶ ἀπ' ἐξω δύο νερά τρεχούμενα, τὰ ὁποῖα ἔρχονται τὸ ἓν ἀπὸ τοὺς κήπους καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν Μάνα· ἀλλ' αὐτὰ ἡμεῖς ἅμα ἐζυγώσαμεν τὴν πολιορκίαν τὰ ἐκόψαμεν.

Τὴν 7 Ἰουνίου εἶχεν ἔλθει ἡ εἰδήσις ὅτι ἐφθασεν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης εἰς Ὑδραν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχεται εἰς τὸ Ἄστρος, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐμψυχώθη· μάλιστα δὲ οἱ στρατιῶται ἐπίστευσαν ὅτι θὰ παύσουν τὰ δεινὰ των, διότι καὶ τὰ λόγια τῶν ἀποστόλων ἦταν ἀκόμη εἰς τὴν ἐνθύμησίν των. Μετὰ 4 ἡμέρας ἔλαβεν ἡ Ἐφορία τῆς Πελοποννήσου τὸ ἀκόλουθον γράμμα ἀπὸ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ὅτι ἦλθεν εἰς Ὑδραν.

*Εὐγενέστατοι καὶ φιλογενέστατοι Ἐφοροὶ τῆς
Πελοποννήσου.*

Μετὰ ἐπίπονον ὁδοιπορίαν καὶ θαλασσοπορίαν ὁ παντοῦναμος θεὸς καὶ ὑπέρτατος προστάτης τῆς κοινῆς πατρίδος μὲ ἠξίωσε νὰ φθάσω εἰς Ὑδραν κατὰ πρῶτον, ἐξ ἧς στέλλω τὸ παρόν· δηλοποιῶ εἰς τὴν φιλογενειάν σας ὅτι ἀποστέλλομαι παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου τοῦ σεβαστοῦ μοι αὐταδέλφου

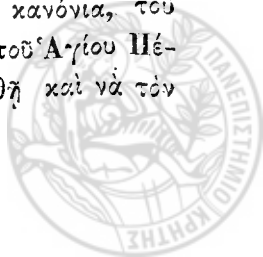

πληρεξούσιος στρατηγός τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος· διὸ μετὰ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν σᾶς προβάλλω νὰ φανερώσητε τὴν ἀφίξίν μου εἰς τοὺς γενικοὺς καπεταναίους καὶ εἰς ὅσα ἄλλα μέρη θέλετε ἐγκρίνει· ἐπειδὴ δὲ ἔμαθον ὅτι οἱ πολιορκοῦντες τὴν Τριπολιτσὰν ἠτοιμάζοντο νὰ κάμουν ρεσάλτον, ἐγκρίνω, διὰ νὰ μὴ γείνη αἰματοχυσία πολλή, νὰ προσμένωσι τὸν αὐτόθι ἐρχομὸν μου καὶ ἴσως παραδοθῶν μὲ συνθήκας. Πρὸς τούτοις παρακαλῶ νὰ μοῦ γράψητε διὰ τῶν ἐπιφερόντων τὸ παρὸν μου Κωνσταντίνου Καντιώτου καὶ Γεωργίου Ἀντωνωπούλου, τοὺς ὁποίους καὶ σᾶς συσταίνω ὡς φιλογενεστάτους καὶ ἀξιοπίστους εἰς ποῖον μέρος πρέπει νὰ ξεμπαρκαρισθῶ. Καὶ ἐκεῖ νὰ στείλετε στρατιώτας ὅσους ἠμπορεῖτε νὰ διορίσετε χωρὶς νὰ ἀδυνατισθῶσιν αἱ πολιορκίαι χιλίους δηλαδὴ ἢ πεντακοσίους πρὸς ὑποδοχὴν μας. Ταῦτα καὶ μένω τῇ 6 Ἰουνίου Ὑδρα. Τῆς φιλογενείας ὑμῶν

*Ὁ πατριώτης Δημήτριος Ὑψηλάντης
πληρεξούσιος τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου τῆς ἀρχῆς.*

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν τότε πολλοὶ νὰ πᾶν νὰ τὸν προὔπαντήσουν εἰς τὸ Ἄστρος· καὶ ἐπῆγαν ὁ Πετρόμπεης, ὁ Κολοκοτρώνης, Ζαίμης, Κανέλ, Δελιγιάννης, Π. Γιατράκος, Κεφάλας, Ἀρχ. Φλέσας, Ἀναγνωσταρᾶς, Π. Πατρῶν, ὁ Βρεσθένης, ὁ Ἐλους, ὁ Σωτηράκης Χαραλάμπης καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ Ἄστρος μὲ τὸ καράβι, τοῦ ἔγεινε μεγάλη ὑποδοχὴ, ἔρριψαν πολλὰ κανόνια, τοῦ ἐπλεξαν στεφάνους, καὶ ὅλη ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐκατέβηκεν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῇ καὶ νὰ τὸν

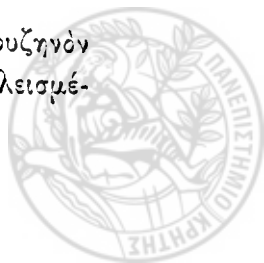

πολυχρονήση. Ἐφερε μαζί του ὁ Πρίγγιψ τὸν Π. Ἀναγνωστοπουλον, τὸν Νεόφυτον Βάμβαν, τὸν Καντακουζηνόν, τὸν Γ. Τυπάλδον, τὸν Γ. Ἀντωνόπουλον καὶ τὸν Σάλαν ὡς ὑπασπιστὴν του, τὸν Α. Παίικον, τὸν Ἐμμ. Βασιλειάδην, τὸν Φρ. Μαῦρον, τὸν Ι. Λιβέριον, τὸν Κ. Καντιώτην, τὸν Στεφ. Βαλιάνον, τὸν Διον. Ὀρφανόν, τὸν Ν. Φλογαίτην, καὶ ἄλλους. Ἀπὸ τὸ Ἄστρος ἐπεράσαμεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφοῦ τὴν ἐπαύριον ἐγευματίσαμεν εἰς τὰς Καμάραις τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Βέρβαινα.

Καθὼς ὁ Ὑψηλάντης ἐκατέβη εἰς τὰ Βέρβαινα εὐθὺς ἐζήτησε φρουρὰν παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος διέταξεν ἀπὸ τὸ Ἁγιοπέτριον σῶμα ἑκατόν στρατιώτας νὰ τὸν φρουροῦν προσωρινῶς. Τὴν δὲ ἐπαύριον ἔγεινε παράταξις εἰς τὰ Ἀλώνια τῶν Βερβαίνων καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐψάλλη δοξολογία, ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀνέβη ὁ Ν. Βάμβας ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ ὁποῖον εἶχαν φτιάσει ἐπίτηδες, καὶ ἀνέγνωσε τὰ ἔγγραφα διὰ τῶν ὁποίων ἐδιορίζετο ὁ Δ. Ὑψηλάντης πληρεξούσιος τοῦ γενικοῦ πληρεξουσίου ἐπιτρόπου τῆς ἀρχῆς καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεώς των ἐφώναξαν Ζήτω ἢ πατρίς, Ζήτω ὁ Ὑψηλάντης, καὶ ἔρριψαν πολλὰ κανόνια καὶ τουφέκια.

Μετὰ τοῦτο ἐζήτησεν ὁ Ὑψηλάντης τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Καλτεζιαῖς Γερουσίας καὶ νὰ τοῦ δοθῇ ἐγγράφως ἢ πληρεξουσιότης νὰ διοικῇ. Τοῦτο δὲν ἐπαρεδέχθησαν οἱ ἀρχοντες· καὶ ὁ Ὑψηλάντης τότε ἐδυσσαρεστήθη καὶ ἐτοιμάζετο νὰ φύγῃ διὰ τὰς Καλάμας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔστειλε τὸν Ἀλέξ. Καντακουζηνόν εἰς τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας· διότι οἱ ἐκεῖ κλεισμέ-

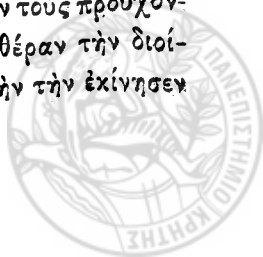

νοι Τούρκοι εἶχον μάθει ὅτι ἦλθεν ὁ ἀφέντης τοῦ τόπου, καὶ ἐζήτησαν νὰ παραδοθοῦν εἰς ἐπίτροπόν του· ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστεύοντο νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς πολιορκοῦντας Μανιάτας καὶ λοιποὺς.

Τὴν Μονεμβασίαν τὴν ἐπολιόρκησαν μετὰ τὰς 25 Μαρτίου, ἀφοῦ ὁ Ἑλούς εὐλόγησε τὰς σημαίας των, διὰ ξηρᾶς ὁ Γεώργιος Μιχαλάκης Λεωνιδιώτης μὲ 250 Τσάκωνας, ὁ Νικόλαος Ντρίβας μὲ τοὺς Μονεμβασίτας, οἱ Καλογεραῖοι κοὶ οἱ Δεσποταῖοι μὲ τοὺς ἐντοπίους, οἱ Μανιάται μὲ τοὺς ἀρχηγούς των, Τσανετάκην, Δ. Τσιγκουράκον, Ἰωάννην Κρανίδην, Νικόλαον Καρακίττον, τοὺς Πετροπουλάκιδες καὶ λοιποὺς, καὶ διὰ θαλάσσης τὰ Σπετσιώτικα πλαῖα. Εἰς τὴν ἐφοδον, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν κατὰ τοῦ πύργου τῆς Μονεμβασίας, ὁ ὁποῖος ἦτον μέσα ἀπὸ τὴν γέφυραν καὶ κατὰ τὸ φρούριον, ἀφοῦ τὸν ἐκυρίευσαν, ἐφονεύθησαν τρεῖς στρατιῶται, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ καπετάνιος Γεώργιος Γούρελος ἀπὸ Πραστόν. Ἐκτοτε ἐπολιόρκησαν στενὰ τὸ φρούριον καὶ ἐζήτησεν, ὡς εἶπαμεν, νὰ παραδοθῆ.

Ἀφοῦ ὁ Καντακουζηνὸς ἦλθε καὶ τὸ παρέλαβε διέταξε τοὺς Τσάκωνας νὰ τὸ φυλάξουν καὶ φρούραρχον τὸν Γ. Μιχαλάκην, ἀλλὰ τὸ ἀπεποιήθησαν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς· ὁ δὲ μείνας ἐκεῖ ἐπειτα φρούραρχος κατὰ διαταγὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ ἦτον ὁ Τζανετάκης καὶ ὁ Δημ. Τσιγκουράκης, ἀλλ' ὁ δευτέρος ἀπατήθη ἀπὸ τὸν πρῶτον καὶ ὠργίσθη καὶ ἐφυγεν.

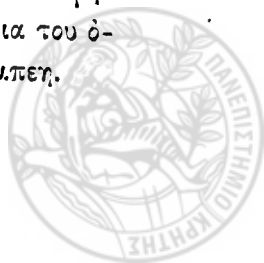
Ἄλλὰ προτοῦ νὰ φύγῃ ὁ Ὑψηλάντης διὰ τὸ Λεοντάρι ἀνεφάνη ὀχλαγωγία διὰ νὰ σκοτώσουν τοὺς προύχοντας ὅπου δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀφήσουν ἐλευθέραν τὴν διοίκησιν, ὡς ἤθελεν ὁ Ὑψηλάντης· καὶ αὐτὴν τὴν ἐκίνησεν

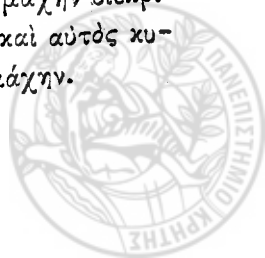
ὁ Σωτηράκης Παπχιαννόπουλος ἀπὸ Βαλτετινίκον τῆς Γόρτυνος· αὐτὸς μὲ ἄλλους πολλοὺς τὴν εἶχεν ὀργανίσει πρὸ ἡμερῶν.

Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρῶνης ἐβγήκε καὶ τοὺς καθησύχασε διὰ τῆς δημηγορίας του, ἀφοῦ ἔγεινε πρῶτα σύντροφός των καὶ τοὺς ἐβγάλε ξέμαχρα τοῦ χωριοῦ διὰ νὰ τοὺς ὀμιλήσῃ. Τοὺς εἶπεν ὅτι θὰ τοὺς ὀμιλήσῃ καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν ὅ,τι ἀποφασίσουν θὰ τοὺς ἦναι σύντροφός των· διότι καὶ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὸν σκοτωμὸν τῶν ἀρχόντων. Ἐπειτα τοὺς ἔφερε διάφορα παραδείγματα καὶ λόγους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ εἰς τὸ τέλος εἶπεν, ἀλλ' ἂν τοὺς σκοτώσωμεν, νὰ τὸν βεβαιώσουν τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης· θὰ τὸ ἐπαινέσουν ἢ θέλουν τὸ κατηγορήσει· θὰ εἰποῦν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπαναστάτησαν νὰ σκοτώσουν τοὺς Τούρκους τοὺς τυράννους των, ἀλλὰ σκοτώνονται οἱ ἴδιοι μεταξύ τους καὶ σκοτώνουν τοὺς προκρίτους των καὶ δὲν εἶναι ἄξιοι ἐλευθερίας. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔκαμαν τὸ πλῆθος καὶ διελύθη, ἀφοῦ τοὺς ὑπέσχέθη ὅτι τοὺς φέρνει πίσω τὸν Ὑψηλάντην.

Εὐθὺς ἐστάλη ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ Ἀρχιμ. Φλέσας καὶ τὸν ἐγύρισαν πίσω ἀπὸ τὸ Λεοντάρι καὶ τὸν ἐσυνώδευσαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρικῶρων, ὅπου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πολιορκίας αὐτῆς καὶ ὅλης τῆς Πελοποννήσου. Ἐκτοτε ὅλα τὰ σώματα ἔπερναν τὸ μυστικὸν ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἔπαυσαν πλεόν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐγύρευαν νὰ ἐξέχουν τῶν ἄλλων. Ἐκτοτε ἐσυστήθη ἡ πολιορκία καλλίτερα, ὁ δὲ Ὑψηλάντης ἔκαμε τὴν καλύβα του καὶ τὰ ταμποῦρια του ὀλίγον παρεμπρὸς ἀπὸ τὸ ταμποῦρι τοῦ Πετρόμπεη.

Ταῖς ἡμέραις ὅπου ἐκατέβη ὁ Θ. Κολοκοτρώνης διὰ νὰ ὑποδεχθῆ μὲ τοὺς ἄλλους καπεταναίους τὸν Ὑψηλάντην ἀφῆσεν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοπέδου τῶν Τρικώρων τὸν υἱὸν τοῦ Πάνου καὶ τὸν ἕκαμε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους προσεκτικούς. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι φαίνεται νὰ ἐνόησαν ὅτι ἔλειψεν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἀπὸ τὴν κίνησιν ὅπου ἐγένετο, καὶ διότι τοὺς τὸ ἐφώναζαν οἱ στρατιῶται ὅτι ἔρχεται ὁ ἀφέντης μας καὶ τότε θὰ ἰδῆτε τί θὰ σᾶς κάμωμεν. Ἐβγήκαν λοιπὸν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν πόρταν τῶν Καλαβρύτων, ἐπῆραν κατὰ τὸ Μερκοβουῖνι καὶ ἐκαβάλικαν τὰ βουνά, διὰ νὰ πάρουν ταῖς πλάταις τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀκόμη ἦτον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ Ἀγίου Θεοδώρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάνος ἐπαρακίνησε τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐτόλμησε νὰ τοὺς κατεβάσῃ εἰς τὴν πεδιάδα, ἐπῆρε τότε ταῖς πλάταις τῶν τούρκων καὶ ἐβιάσθησαν νὰ γυρίσουν πίσω, ἀλλ' ἡ καβαλαρία ἐπερικύκλωσε τοὺς στρατιώτας κατὰ τὴν θέσιν Μικρὸν Μύτικα καὶ κατὰ τὸ μέρος τοῦ Μερκοβουνίου καὶ τοὺς ἔφερον εἰς κίνδυνον μὲ πολὺν ὅμως κόπον οἱ στρατιῶται ἠναγκάσθησαν καὶ ἐπυκνώθησαν καὶ ἔγειναν ὅλοι ἓνα σῶμα, ἐπολέμησαν καλὰ καὶ ἐσχότωσαν πολλοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δέκα μόνον κεφάλια τοὺς ἐπῆραν (διότι τοὺς ἄλλους σκοτωμένους, ἐπειδὴ ἦταν κοντά, τοὺς ἐπήγγαιναν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν πόλιν) καὶ τὰ ἔφεραν εἰς τὰ Βέρβαινα, ὅπου ἐπαινέθη ἀπὸ τὸν Πρίγκιπα ὁ Πάνος, ἀλλ' ὁ πατέρας του τὸν ἐμάλωσε διότι ἔβαλε τοὺς στρατιώτας εἰς κίνδυνον πολεμῶν εἰς τὴν πεδιάδα. Εἰς αὐτὴν τὴν μάχην διεκρίθη ὁ Παπᾶ Δημήτρης ἀπὸ τοῦ Τετέμπεη καὶ αὐτὸς κυρίως ἔσωσε διὰ τῆς παληκαριᾶς του τὴν μάχην.

*Σύστασις τοῦ Στρατοπέδου εἰς τὸν Ἅγιον Βλάσση καὶ
εἰς τὰ τριγύρω μέρη τῆς Τριπολιτσᾶς.*

Ἐρχομένου τοῦ Ὑψηλάντου ἐκατέβηκε μὲ τὰ στρατεύματά του ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἐπίασεν ἀντικρῦ τοῦ Ἁγίου Βλάσση καὶ ἕως σήμερον ἡ θέσις αὐτὴ ὀνομάζεται Καλύβα τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἐπήραμεν ἔπειτα τὴν μέσσην τοῦ βουνοῦ Ἁγίου Θεοδώρου καὶ ἐκάμαμεν τὰ ταμπουριά μας καὶ ταῖς καλύβαις μας καὶ ἐκεῖ ἐμείναμεν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς.

Κατὰ διαταγὴν τῆς Γερουσίας τῶν Καλτεζῶν εἶχε σχηματισθῆ καὶ ἡ ἐφορία τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτσᾶς· μέλη αὐτῆς ἦταν ὁ Βασίλειος Χρηστακόπουλος, Εὐγένιος Σταυρόπουλος, Ἀναγνώστης Ῥοντόπουλος καὶ Γ. Γιαννακόπουλος. Αὐτὴ μετέπειτα ἐδιαιρέθη εἰς δύο· καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι ἐσχημάτισαν στρατόπεδον ἀπὸ 800 στρατιώτας εἰς τὰ Τρίκορφα καὶ τὴν Πηγὴν μὲ τοὺς καπεταναίους τῶν Ἀλέξιον Νικολόπουλον Λεβιδιώτην καὶ λοιπούς· ὁδηγὸς δὲ αὐτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Κολοκοτρώνη ἐδιωρίσθη ὁ Κίντζος καὶ ἐμεινεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς, τὸ δὲ φροντιστήριόν τῶν εἶχαν εἰς τὸ Περθῶρι (α)· οἱ δὲ ἄλλοι δύο Ῥοντόπουλος καὶ Γιαννακόπουλος συγκεντρώσαν μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δ. Ὑψηλάντη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἐπαρχίας στρατόπεδον ἀπὸ 500 στρατιώτας καὶ περισσοτέρους εἰς ταῖς ρίζαις ὑπὸ τοὺς καπεταναίους Λάμ-

(α) Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας ἐξώδευε καὶ πολλὰ ἐξ ἰδίων του ὁ Β. Χρηστακόπουλος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐμπόρων τῆς Τριπολιτσᾶς.

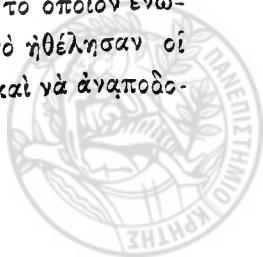

προν Ριζιώτην, Μπαμπανικολόν Μπερζοβίτην, Γιάννακα Ἀποστολόπουλον, Κωνσταντῖνον Διαμαντόπουλεν ἀπὸ τὰ Ἀγιοργίτικα καὶ λοιπούς· εἰς αὐτὸ τὸ μέρος εἶχαν καὶ τὸ φροντιστήριόν των.

Ἀφοῦ ἐξυγώσαμεν τόσον κοντὰ εἰς τὴν Τριπολιτσάν εἶχαμεν ἀκροβολισμοὺς καὶ χωσιαῖς καὶ ἐσκοτώνοντο καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη κάθε ἡμέραν πολλοὶ καθὼς καὶ ἐλαβώνοντο· ἐπειδὴ οἱ στρατιῶταί μας ἐπήγαιναν ἔξω ἀπὸ τὸ φρουρίον καὶ ἐρέθιζαν τοὺς Τούρκους ὅλον ἔν. Ἐβάλαμεν μάλιστα καὶ κανόνια, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Κάρτσοβα, ἀντικρυ τοῦ μεσιανοῦ μύλου εἰς τὸ Πετροβουνάκι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντικρυ τῆς μεγάλης τάπιας καὶ ἐκάμαμεν ἐκεῖ μεγάλο ταμποῦρι κλειστὸν καὶ δυνατὸν, τὸ ὁποῖον ἐφυλάγετο ἀπὸ τοὺς Μιστριώτας· ἀλλ' εἰς αὐτὸ ἐπήγαιναν καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα σώματα καὶ ἐπολεμοῦσαν.

Αὐτὸ τὸ ταμποῦρι ἐχρησίμευσε διὰ νὰ γυμνάζωνται οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ ἄρματα καὶ ἐγένετο πολλὴ ξεσυνέρισις μεταξύ των ποῖος θὰ βαρέση καλλίτερα εἰς ταῖς πολεμίστραις τῶν Τούρκων· διὰ τοῦτο καὶ κανένας Τούρκος δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῇ ἐπάνω εἰς τὴν Μεγάλην Τάπιαν, καὶ τὰ κανόνιά της ἔμειναν ἀχρηστα. Οἱ Μανιάται μάλιστα πολὺ ἐπετύχαιναν νὰ ἐμβάξωσι τὸ βόλι εἰς ταῖς πολεμίστραις τοῦ φρουρίου· ἐπειδὴ ἦταν συνειθισμένοι ἀπὸ ταῖς πολεμίστραις τῶν πύργων των.

Εἰς τὴν μέσσην τῆς Τάπιας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτοῦ ταμπουριοῦ ἦτον ἓνα χωματοβοῦνι, τὸ ὁποῖον ἐνώνετο μὲ τὴν Μεγάλην Τάπιαν· εἰς αὐτὸ ἠθέλησαν οἱ ἀρχηγοὶ νὰ κάμουν λαγοῦμι (ὑπόνομον) καὶ νὰ ἀναποδο-

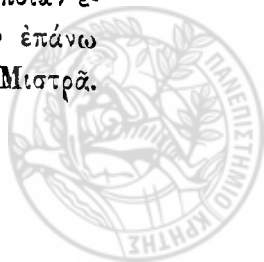

γυρίσουν τὴν Τάπια, ἀλλὰ δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ τὸ τελειώσωμεν.

Οἱ Ἕλληνες ἦτον ἀκόμα ἀπλοὶ καὶ ἀδιαβόλευτοι καὶ ὅσα τοὺς ἔλεγαν νὰ κάμουν κατὰ τῶν πολιορκουμένων Τούρκων τὰ ἐπίστευαν. Ἦλθαν ἄνθρωποι ἐνόςῳ ἐδικοῦσεν ἡ πολιορκία καὶ μᾶς ὑπόσχοντο διὰ διαφόρων μηχανῶν νὰ κάψουν τὴν πόλιν· καὶ ἄλλοι μᾶς ἐζήτησαν γάταις ἢ σκύλους διὰ νὰ δέσουν εἰς ταῖς οὐραῖς των πράγματα κατασκευασμένα σὰν ρουκέταις καὶ νὰ ταῖς ἀπολύσουν εἰς τὴν πόλιν μέσα νὰ τὴν κάψουν, ἄλλοι πάλιν νὰ τοὺς δώσωμεν δοκάρια μακρὰ ἐλάτινα διὰ νὰ δέσουν ἐμπρὸς μίαν ρουκέταν ἀπὸ ὕλην καυστικήν, τὴν ὁποίαν τὴν ἔλεγαν ἄσβεστον πῦρ, καὶ νὰ ταῖς ρίψουν ἐπάνω εἰς τὰ σπίτια τῆς πόλεως καὶ νὰ τὴν κάψουν· μᾶς ἐπαρέσταιναν ἀκόμη ὅτι δὲν σβύνει καὶ ὅπου πέσει καίει τὸν τόπον καὶ ταῖς πέτραις λυώνει.

Εἰς αὐτοὺς ἐδώσαμεν τὴν ὕλην καὶ αὐτοὶ ἔκαμαν κάτι πράγματα σὰν προσκέφαλα, τὰ ἔδεσαν εἰς τὴν ἄκραν τῶν δοκαριῶν καὶ τὰ ἔρριξαν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ πᾶν εἰς τὸ φρούριον ἐγύρισαν πίσω καὶ ἔπεσαν ἐπάνω εἰς ταῖς καλύβαις τῶν στρατιωτῶν. Αὐτὰ οἱ Τούρκοι τὰ εἶδαν ὅπου τὰ ἐκάμαμεν τὴν νύχτα, μᾶς ἐπεριγελοῦσαν καὶ μᾶς ἔλεγαν ὅτι ὁ θεὸς θὰ μᾶς κάψῃ ὡς ἀπίστους, διότι ἐπατήσαμεν τὸ ψωμὶ τοῦ ἀφέντη μας Σουλτάνου· ἐπειδὴ μᾶς ἄφησε καὶ ζοῦμεν ἀπὸ πολλὴν του εὐσπλαγχνίαν.

Τὸ πρῶτον κανόνι τὸ ὁποῖον ἐφέραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν ἦτον ἡ περίφημος Κοψαχείλα, τὴν ὁποίαν ἐμαζώχθησαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ τὴν ἔφεραν ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸ τοῦ Ὑψηλάντη, τραβοῦντες ἀπὸ τὸ Μιστρά.

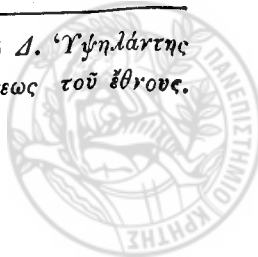
Ἄφοῦ τὸ ἐβάλαμεν εἰς τὴν θέσιν του ἐκάμαμεν καμίνι καὶ ἐκοκκινίζαμεν ταῖς βάλαις καὶ ταῖς ἐβρίπταμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν νύκτα· ἔπεφτε πολλάκις μέσα εἰς τὴν πόλιν, ἀφοῦ ἡ βάλα ἔσκαζε· καὶ οἱ Ἕλληνες ὄλην τὴν νύκτα ἔμεναν αὔπνοι, διότι ἐκαρτεροῦσαν νὰ ἴδουν τὴν πόλιν νὰ καῆ ἀπὸ τὴν χόβολην τῆς Κοψαχείλας ἢ ἀπὸ τιναις βόμβαις, τὰς ὁποίας μᾶς ἔστειλαν Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες.

Ἡ Κοψαχείλα ἅμως ἔσκασε καὶ ἐφέραμεν τοὺς Στεμνισσιώτας, οἱ ὅποιοι μὲ ταῖς λίμαις τῆς ἔκοψαν ἕως μίαν πῆχυ μπροστά, καὶ πάλιν ἐπήγαινε ταῖς βάλαις εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Ἀλλὰ καὶ αἱ βόμβαι μας ἐσχίσθησαν, ἐπειδὴ οἱ κανονιέριδες δὲν ἐγνώριζαν νὰ ταῖς γεμίσουν καὶ ἔμειναν ἄχρηστοι. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τοῦ πυροβολικοῦ μας μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς.

Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς ἐστέλλοντο στρατιῶται εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια, τὰ ὁποῖα εἶναι πέραν τοῦ Ἴσθμοῦ κοντὰ τρεῖς ὥραις, καὶ πέρα εἰς τὴν Ρούμελη, ἀπὸ ὅλα τὰ σώματα κατ' ἀναλογίαν, ἀλλ' ἰδίως Καραυτινοί, Φαναρίται, Λεονταρίται καὶ Μανιάται, διὰ νὰ φυλάττουν αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ἔμβη βοήθεια τῶν Τούρκων· Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶται ἐπερίμεναν τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἤθελαν νὰ πᾶν εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια, ὁ Ὑψηλάντης διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ ὄλους ἐξέδωκεν εἰς τὸν στρατὸν τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν.

(Τ Σ) (α) Ἀρχηγοὶ καὶ καπεταναῖοι, προκηρύξατε εἰς

(α) Ἐδῶ ἐκόλλησαν οἱ ἑταιρισταὶ καὶ ὁ Δ. Ὑψηλάντης τὸν Φοῖνικα, ὡς σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους.

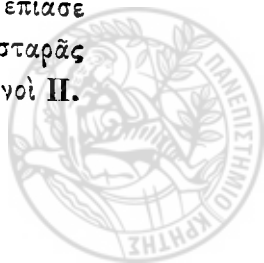
τοὺς στρατιώτας σας ὅσους στέλνετε εἰς τὰ Δερβένια ὅτι θέλει ἔχουν ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Τριπολιτσᾶς τὸ ἀνάλογον πρῶτοι ἀπὸ ὅλους καὶ καπεταναῖοι. καὶ στρατιῶται καὶ περισσοτέραν τιμὴν παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῆς πατρίδος, διὰ τοῦτο σᾶς διορίζομεν νὰ καταγράψετε τὰ ὀνόματα τῶν ἐκεῖ πεμπομένων στρατιωτῶν, διὰ νὰ τὰ παρουσιάσετε πρὸς ἡμᾶς ἐν καιρῷ· τοὺς δὲ μὴ ἀκολουθοῦντας, μῆτε μένοντας ἐκεῖ ἀλλὰ λειποτακτοῦντας καὶ ἀφίνοντας τὸ ἐκεῖ διωρισμένον πόστον, βεβαιώσατέ τους ὅτι δὲν ἔχουν μῆτε σπίτι, μῆτε ζωντανά, μῆτε πατρίδα, ἀλλὰ θέλει τοὺς ἀναποδογυρίσει ἢ πατρίς ὡς προδότας καὶ φιλοτούρκους. Τὴν 6 Αὐγούστου 1821.

Δημήτριος Ὑψηλάντης Πληρεξούσιος κτλ.

Μάχη Γράνας

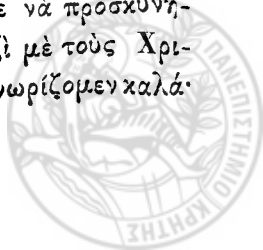
Ὅταν ἤμεθα ἐδῶ εἰς τὸν Ἅγιον Βλάσση ὁ ἀρχηγὸς διέταξε τὸν καπετὰν Δαγρὲ νὰ στείλῃ ἀνθρώπους νὰ φυλάττουν τὴν θέσιν (ἴδε σχεδ. Γράνας), ἡ ὁποία ὀνομάζεται Μύτικας· ἀπὸ ἐκεῖ φαίνεται βορρηνὰ ὁ κάμπος ὅλης τῆς Παλαιᾶς Μαντινείας καὶ τὰ πέριξ χωρία τοῦ Λουκά, ὁ Κόκκινος βράχος, ἡ Καπνίστρα, δεξιὰ φαίνεται ὁ Ἅγιος Βλάσσης, ἡ Τριπολιτσά, τὸ Ζευγολατιό, τὸ Μερκοβοῦνι, τὸ Μαντσαγρά, καὶ ἡ περιφέρεια ὅλη τῆς Παλαιᾶς Τεγέας, τοῦ Ὑψηλάντη τὰ ταμπούρια καὶ πέραν ὁ Μύλος τοῦ Βράχου· τὴν θέσιν αὐτὴν ἔπιασε μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ὑψηλάντη ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ Δ. Παπατζώνης, οἱ Μεσσηνιοί, οἱ Καλαματιανοὶ Π.

Ζάρκος, Ἀθανασούλης Κυριακός, οἱ ἀδελφοὶ Μπουραῖοι, ὁ Μ. Πέτροβας μὲ τοὺς Φαραντσαίους, ὁ Ἡλίας Φλέσας μὲ τοὺς Λεονταρίταις. Ὁ δὲ Π. Μαυρομιχάλης μὲ τοὺς ἐδικούς του ἕως 400 Μανιάτας ἔμεινεν εἰς τὸ Χονδρὸ Βουνὸ τῆς Σιλίμνας ὀπισθεν τοῦ Δ. Ὑψηλάντη.

Ὅλιγον ἀποκάτω τοῦ ἀρχηγείου τοῦ Κολοκοτρῶνη ἐτοποθετήθη, ἀφοῦ ἦλθεν ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τοῦ Λάλα, ὁ Τσενέτος Χριστόπουλος μὲ τοὺς Φαναρίταις καὶ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Θανάση ἦτον ὁ Μούρτσινος μὲ τὰ κανόνια, ὅπου εἶχαμεν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν, καὶ τὰ ἐφύλαγαν τετρακόσιοι Μανιάταις. Τὸ σῶμα αὐτὸ ἦτον ἀπὸ ὄλα τὰ καπετανάτα τῆς Μάνης, ἐκτὸς τῶν Μαυρομιχαλαίων. Ὅλοι αὐτοὶ ἐπληρώνοντο καὶ ἐτρέφοντο ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρύταινας· οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Μαυρομιχάλη ἐπληρώνοντο καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην ὅσον καιρὸν ἐστάθη εἰς τὰ Τρίκορφα, ἕως ὅτου ἐκυριεύθη ἡ Τριπολιτσά, ἀλλ' ἐτρέφοντο ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Φαναρίου.

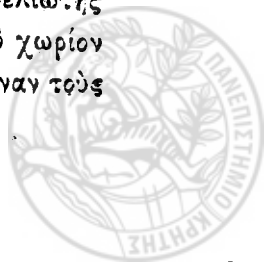
Εἰς τὰς 20 τοῦ Ἰουλίου οἱ Τούρκοι εἶχαν κάμει μίαν χωσιὰ, διότι ἦσαν παρὰ πολὺ θυμωμένοι· ἐπειδὴ οἱ ἐδικοί μας ἔκαμαν χωσιαῖς εἰς τὰ ἀμπέλια καὶ εἰς ταῖς γράναις καὶ φράκταις, ἐσκότωναν Τούρκους ὀλημέρα καὶ μάλιστα δὲν εἶχαν περάσει πολλαῖς ἡμέραις, ὅπου εἶχαν σκοτώσει οἱ Ἅγιοπετρίται τὸν Χατζῆ Κουλελέ, Τούρκον διάσημον τοπτσῆ (πυροβολιστὴν)· αὐτὸς ἦτο χονδρὸς καὶ καλόγνωνμος καὶ εἶχε πάντοτε σχέσεις μὲ τοὺς χριστιανούς. Ἐβγαίνε πολλαῖς φοραῖς καὶ τοὺς ἀντάμωνε καὶ ὄλον ἕνα τοὺς ἐπαρακινούσε νὰ προσκυνήσουν. Ἀγαποῦσε τὸ κρασί καὶ ἔπινε μαζί μὲ τοὺς Χριστιανούς. Τὸ πῶς τὸν ἐσκότωσαν δὲν γνωρίζομεν καλά.

φαίνεται θά εἶπε κανένα λόγον ἀσχημον ὡς Τοῦρκος καί πιωμένος ἢ ἐμάλωσε μαζί τους. Ἀφ' οὗ τὸν ἐσχότωσαν καί τρεῖς ἄλλους συντρόφους του, τὰ πτώματά των ἔμειναν ἀθαφτα καί τὰ ἔτρωγαν τὰ ὄρνια. Δι' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐκδίκησιν ἀπεφάσισαν καί ἔκαμαν τὴν χωσιὰν καὶ ἐπέτυχαν. Εἰς τὰ ἀμπέλια τοῦ Μουχλιοῦ ἐκρύφθησαν οἱ Τοῦρκοι καί ἐσχότωσαν τότε Ἕλληνας ἕως εἴκοσι.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὸ μεσημέρι ἔγεινε καὶ ἄλλος μικρὸς πόλεμος κατὰ τὰς θέσεις Ἀγιάννην καὶ Θάνα ἕως εἰς τὸν Ψηλὸν Ὦμον καὶ ἐσκοτώθησαν τέσσαρες Ἕλληνες. Τοὺς νεκροὺς αὐτοὺς ἐδιέταξεν ὁ Ὑψηλάντης καὶ Κολοκοτρώνης νὰ τοὺς πᾶν εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, χωρίον τοῦ κάμπου τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ νὰ τοὺς θάψουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅλους χωρὶς κεφάλια· διότι οἱ Τοῦρκοι ἐσυνείθιζαν ὅσους ἐσχότωναν εἰς τὸν πόλεμον, τοὺς ἔκοβαν τὰ κεφάλια των καὶ τὰ ἔπερναν καὶ τὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸν ἀρχηγόν τους διὰ νὰ τοὺς δώσῃ μπαξίσι (δῶρα) διὰ τὴν παληκαριὰν τους· διότι ὅποιος ἐπήγαινε κεφάλια ἐθεωρεῖτο παληκάρι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

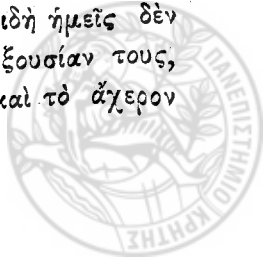
Εἰς τὰς 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κοντὰ ἕς τὰ ξημερώματα ὁ ἀρχηγὸς ἐβουλήθη νὰ ἐξετάσῃ τοὺς στρατιώτας οἱ ὅποιοι εἶχαν ταμπουρωθῆ κατὰ τὰς θέσεις Μύτικαν, Καπνίστρα, Λουκά, νὰ τοὺς εἰπῆ νὰ πλησιάσουν πλέον κοντήτερα καὶ νὰ συγκετρωθοῦν εἰς τὸν Μύτικα ἀντικρυ εἰς τὴν Καπνίστραν. Τὰς θέσεις αὐτάς, ὡς εἶπαμεν, ἐβαστοῦσαν ὁ Δαγρὸς ἀπὸ ταῖς Καρυαῖς τοῦ Ἄργους, ὁ Καπετὰν Κωνσταντῆς Καρώνης, ὁ Ἰ. Ῥεβελιώτης ἀπὸ τὰ Τσιπιανὰ καὶ ὁ Π. Κοκκώνης ἀπὸ τὸ χωρίον Κακοῦρι καὶ ἄλλοι· ὅλοι δὲ οἱ στρατιῶται ἀνέβαιναν τοὺς

500. Ὁ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸν Μύτικα μὲ τὰ χαράματα, πάνω κάτω μὲ δέκα καθαλαραῖους καὶ πεζούς, δὲν ἤυρε στρατιώτας νὰ φυλάττουν τὸν δημόσιον δρόμον, ἀλλ' αὐτοὶ ἦταν ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν ὡς δραγάταις ἀμπελιῶν. Τοὺς ἐφώναξε, τοὺς ἐμάλωσε καὶ τοὺς ἐκατέβασε κάτω. Τοὺς εἶπε νὰ μὴν τὸ κάνουν ἄλλην φορὰν, ἀλλὰ νὰ φυλάττουν κατὰκαμπα διὰ νὰ μὴ περάσουν Τοῦρκοι καὶ τίποτε γραμματοκομισταὶ καὶ προδόται τῶν Τοῦρκων, μὴ τύχη νὰ λάβουν οἱ Τοῦρκοι καμμίαν συνενόησιν μὲ τὰ ἄλλα φρούρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν πολιορκημένα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Ἐκεῖθεν ἐτράβηξε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ χωρίον Λουκᾶ, τοὺς ἐξέτασε καὶ αὐτούς· ἐκεῖ ἔμεινε πολλὴν ὥραν, διότι ἠθέλησαν οἱ καπεταναῖοι νὰ τὸν φιλεύσουν. Ἀφοῦ ἀπέφαγε καὶ ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ ὀλίγον ἀμέσως ἐσηκώθη, διότι ἡ βάρδιας τῶν βουνῶν ἔβαλαν φωναῖς καὶ φωτιαῖς διὰ νὰ βγάλουν καπνὸν καὶ ἔρριχναν καὶ τουφεκιάς ὅτι ἐβγήκαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν.

Ἀφοῦ ἔγινε γνωστὸν ὅτι ἐβγήκαν οἱ Τοῦρκοι, δ' ἀρχηγὸς μὲ διέταξε νὰ πάγω νὰ ἰδῶ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν διὰ ποῦ πηγαίνουν, διὰ χόρτον καὶ διὰ στάχρα ἐβγήκαν· διότι κάθε ἡμέραν ἔβγαιναν πτωχοὶ Τοῦρκοι καὶ χριστιανοὶ, ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ καὶ ἐμάζωσαν στάχρα καὶ χόρτον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐφύλατταν καθαλαραῖοι Τοῦρκοι ὀλόγυρα γιὰ νὰ μὴν τοὺς φεύγουν καὶ τοὺς πέρνουν οἱ Ἑλληνες.

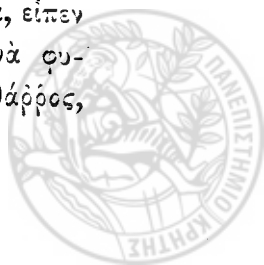
Ὁ κάμπος ὅλης τῆς Τριπολιτσᾶς ἦτον σπαρμένος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν εἶχαμεν καθαλαρίαν, τὸν εἶχαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, ἔβαλαν καὶ τὸν ἐθέρισαν καὶ τὸν καρπὸν καὶ τὸ ἄχρον

τὰ ἐκουβάλησαν μέσα εἰς τὴν πόλιν. Εὐθύς λοιπὸν ἐκαθάλιχα τὸ ἄλογον, τὸ ὁποῖον μοῦ εἶχε χαρίσει πρωτῆτερα ἡ ἐφορία τοῦ στρατοπέδου, ὁ Κανέλ. Δελιγιάννης καὶ λοιπὰ μέλη· ἐκόλλησα τὸ βουνὸν τῆς Καπνίστρας νὰ ἀναβῶ ψηλὰ καὶ νὰ παρατηρήσω ὅλον τὸν κάμπον, ἀλλ' ἤμουν ἀσυνείθιστος καὶ δὲν ἐγνώριζα νὰ διοικήσω τὸ ἄλογόν μου. Ἐπήγαινα ἴσια ἔμπηχτὰ τὸν ἀνήφορον, ὥστε τὸ ἄλογόν μου ἀπόστασε. Ἔδεσα τότε τὸ γκέμι (χαλινὸν) εἰς τὴν σέλα καὶ ἐπήγα ὑψηλότερα μὲ τὰ ποδάρια. Ἐβαλα τὸ κιάλι καὶ ἐπαρατήρησα τοὺς Τούρκους, εἶδα ὅτι ἦτον βγαλμένοι διὰ στάχυα καὶ χόρτον κατὰ τὴν συνήθειάν των. Ἀλλὰ τὸ ἄλογόν μου ἔκαμε τὸν κατήφορον καὶ ἐβγήκεν εἰς τὸν δημόσιον δρόμον, ὅπου πηγαίνει εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἀπὸ τοῦ Λουκᾶ καὶ τὰ Τσιπιανά, ἦτον Τουρκικὸν ἐγνώριζε τὸν δρόμον καὶ ἐπονοῦσε νὰ πάη πίσω.

Ἀφοῦ τὸ εἶδα ἔβαλα ταῖς φωναῖς καὶ τὰ κλάμματα, ἀλλὰ ἔτυχε τότε νὰ ἔρχεται ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸ περίφημον ἄλογόν του τὸ λεγόμενον Κεχαγιᾶς, τὸ ὁποῖον ὀλίγαις ἡμέραις πρωτῆτερα εἶχε φέρει Βούλγαρης φευγαλᾶς σείζης τοῦ Κεχαγιᾶ. Μὲ ἠρώτησε τί εἶδα καὶ τί ἔχω ποῦ κλαίω. Τοῦ εἶπα ὅτι οἱ Τούρκοι ἐβγήκαν διὰ νὰ μαζώξουν στάχυα καὶ ἄλλα καὶ ὅτι μοῦ ἔφυγε τὸ ἄλογόν μου. Τότε ἔτρεξε τὸ ἔσωσεν εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἔγεινεν ἡ Γράνα, καὶ ἀφοῦ τὸ ἐπίασεν ἐπήγα καὶ ἐγὼ καὶ τὸ ἐκαθαλίκεψα.

Ἐκεῖ ἐν ᾧ ἐστάχετο καὶ ἐκαρτέρει τοὺς λοιποὺς συντρόφους νὰ ἔλθουν, ἐκύτταζε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἶπεν ὅτι δὲν εἶναι ἄσχημον νὰ γείνη ἐδῶ μία Γράνα νὰ φυλάττουν τὴν νύκτα στρατιῶται, νὰ ἔχουν θάρρος,

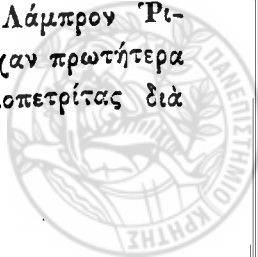

καὶ ἂν τοὺς εὖρη τίποτε νὰ ἠμποροῦν νὰ διαφεντεύωνται· ἐπειδὴ ἐκεῖ κοντὰ τότε κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν ἦτον ἀμπέλια, εἰς δὲ τὰ ριζώματα τοῦ Μύτικα εἶναι ὁ δημόσιος δρόμος ὅπου πάει ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν διὰ τὰ Καλάβρυτα· ὅλον τὸ μέρος εἶναι πέτραις, καὶ ἔπειτα ἀρχίζει καὶ τὸ ψαχνὸν μέρος τῆς γῆς ὅπου ἔγεινεν ἡ Γράνα.

Εἶπε λοιπὸν εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐρχομένους συντρόφους τὸν Θεοδόσιον Καρδαρᾶ καὶ ἔκαμεν ἓνα γράμμα εἰς τὰ πέριξ χωρία Κάψια, Λεβίδι, Σημιάδαις, Κανδύλια, Δάρρα, Χουτούσια, Κώμην, Ἄγαλι, Καμενίτζα, Μπεζενίχο, Μποντιά, Κακοῦρι, Τσιπιανά, Σάγκα, καὶ Λουκά, ἅμα λάβουν τὸ γράμμα νὰ ἔλθουν μὲ ξινάρια καὶ φθιάργια νὰ σκάψουν μίαν Γράναν καὶ ἔδειξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἐφύλατταν τὴν θέσιν, καὶ καβάλα ὑπέγραψε καὶ ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ κανεὶς πλέον δὲν ἐφρόντιζε διὰ νὰ ἴδῃ τί σκάψιμον ἔκαμαν καὶ τί εἶδους Γράνα ἔγεινεν.

Ἄπὸ ἐκεῖ ἐτράβηξε διὰ τὸ Στενόν, ἀλλ' εἰς τὴν μέσσην τοῦ δρόμου ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ Ζευγολατιὸ εἰς τὸ βουνὸν τοῦ Μοναστηρίου Βαρσῶν ἐξέτασε καὶ τὸν Ἄθανάσιον Δελιγιάννην ἀπὸ τὸν Ἅγιον Βασίλειον, ὅπου ἐστέκετο ἐκεῖ μὲ μικρὸν σῶμα στρατιωτῶν Τριπολιτσιωτῶν.

Ἐκεῖθεν ἐφθασεν εἰς τὸ Στενόν, ὅπου ἦταν ὁ Π. Ζαφειρόπουλος καὶ Α. Κονδάκης μὲ τοὺς Ἄγιοπετρίτας, καὶ μέρος Τσακώνων μὲ τὸν Παναγιώτην Σαράντην καὶ οἱ καμπίσιοι Τριπολιτσιῶται μὲ τὸν Λάμπρον Ριζιώτην, καὶ λοιποὺς κατοίκους. Αὐτοὶ εἶχαν πρωτύτερα εἰδοποιηθῆ νὰ ἐνωθοῦν ἐδῶ μὲ τοὺς Ἄγιοπετρίτας διὰ

νά εξετάση καὶ αὐτούς καὶ νά τοὺς μεταφέρῃ νά πιά-
σουν τὸν Ἅγιον Σώστην.

Ἄφου τοὺς εξέτασε καὶ τοὺς ἐκατέβασε κάτω εἰς τὸ
ποτάμι ἔστειλεν ἐμένα ἐμπρός νά κατασκοπεύσω μὲ τὸ
κιάλι τὸν τόπον καὶ τὴν Τριπολιτσάν διὰ νά μὴν ἔβγουν
οἱ Τούρκοι ἔξω καὶ μᾶς ἰδοῦν καὶ ἔλθουν ἐπάνω μας.

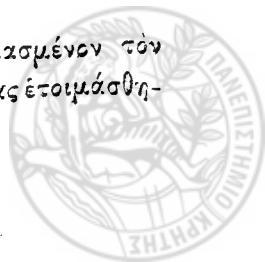
Καθὼς ἐπῆγα κάμποσο καὶ ἐπλησίασα ταῖς ρά-
χαις, ἔβαλα τὸ κιάλι καὶ ἐκύτταξα, ἦτον εἰς μίαν θέσιν
ὑψηλὴν ὄρνια πολλὰ ὅπου ἐστέκοντο καὶ ἔτρωγαν ἀπὸ
τὰ πτώματα τῶν Τούρκων Χατζῆ Κουλελέ καὶ λοιπῶν.
Αὐτὰ ἀφου μὲ εἶδαν ἐγύρισαν ὅλα καὶ μὲ ἐκύτταζαν. Ὁ
ἥλιος ἦτον χαμηλωμένος, ἐπήγαινε νά βασιλεύσῃ καὶ
ἐπειδὴ τὸν εἶχα ἐμπρός μου, καθὼς ἐκύτταξα καὶ τὸ ἄ-
λογον ἐσείετο, μὲ τὸ κιάλι δὲν ἔβλεπα καλά. Μοῦ ἐφά-
νηκαν τὰ ὄρνια ὡς στρατιῶται τακτικοὶ μὲ ἄσπρα βρα-
χιὰ καὶ γελέκια. Ἐτρεξα ἀμέσως πίσω καὶ εἰδοποίησα
τὸν ἀρχηγόν διὰ νά ἰδῇ τοῦτο τὸ παράδοξον. Εὐθύς λοιπὸν
ὁ ἀρχηγὸς ἅμα τοῦ τὸ εἶπα ἐσταμάτησε τοὺς στρατιώ-
τας, καὶ τὸν ἐπῆγα εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἤμουν πρωτῆτερα·
ἔβαλεν ὁ ἴδιος τὸ κιάλι καὶ εἶδε τὰ ὄρνια. Τότε μοῦ
λέγει ὄρνια εἶναι βρὲ ὄρνιο. Ἐπειτα μὲ ὠδήγησε
πῶς νά πλησιάσω τὸν Ἅγιον Σώστην. Νά πάω τριγύρω
ξέμακρα νά μὴ μὲ τρώγῃ τὸ βόλι εὐχολα. Πρόσεξε
μοῦ εἶπεν ἀκόμη τὰ πουλάκια τὰ μικρὰ ὅταν τὰ
σηκῶνης ἢ σηκῶνωνται μοναχὰ τους, ἐὰν περ-
νοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τὰ ἰδῆς νά κά-
θωνται μέσα εἰς τὸ χωριὸ ἄφοβα, τότε δὲν εἶναι
μέσα Τούρκοι καὶ πῆγαινε ἄφοβα· εἰ δὲ καὶ τὰ
βλέπεις ἅμα φθάσουν κοντὰ εἰς τὸ χωριὸν
καὶ γυρίζουν πίσω φοβισμένα καὶ κάμουν λιγ-

μοὺς ξαφνιασμένους τότε εἶναι μέσα Τοῦρκοι καὶ νὰ μὴν πᾶς.

Ἄφου λοιπὸν ἔκαμα ὅλας τὰς παρατηρήσεις καθὼς με ὠδήγησεν ἐμβῆκα ἔπειτα εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην· καὶ ἀπὸ τὴν βορεινὴν πλευρὰν ἔτρεξα με τὸ ἄλογόν μου νὰ περάσω εἰς τὴν μεσημβρινήν· εἰς τὴν μέσην τοῦ χωρίου ἦτον ἡ ἐκκλησία, καὶ εἶχε τὴν πόρταν τῆς ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν μέρος. Καθὼς ἐπήγαίνα ἔσκυφα καὶ εἶδα τὴν ἐκκλησίαν γεμάτην ἀπὸ πτώματα κοψοκέφαλα. Ἐφοβήθηκα πολὺ καὶ ἐγύρισα πίσω εἰς τὸν ἀρχηγόν, ὃ ὁποῖος ἤρχετο με τοὺς στρατιώτας, διὰ νὰ πιάσουν τὸ χωρίον καὶ νὰ κάμουν ὅλην τὴν νύκτα ταμπούρια, καθὼς με εἶδε, πῶς ἐγείνες μου λέγει ἔτσι κίτρινος ἀπὸ τὸν φόβον σου; Τί εἶδες; Τοῦ ἐδιηγῆθηκα φοβισμένα, ὅσα εἶδα καὶ ἀμέσως ἐσταμάτησε τοὺς στρατιώτας καὶ ἐκάλεσε τοὺς καπεταναίους, τοὺς ἐρώτησε τί πτώματα εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι δὲν ἐθάψαμεν τοὺς σκοτωμένους. Τότε ἐδιάλεξεν ἀνθρώπους συνειθισμένους νὰ μὴ φοβοῦνται τοὺς νεκροὺς (διότι τότε ὁ φόβος ἦτον πολὺς εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἐπειδὴ ἦτον ἀσυνείηστοι νὰ πιάσουν καὶ νὰ θάψουν πτώματα), καὶ τοὺς ἔστειλε καὶ ἔκαμαν ἓνα μεγάλον λάκκον καὶ τοὺς ἔρριξαν ὅλους μέσα.

Ἐπειτα ἐδιέταξε νὰ πάγουν τὰ στρατεύματα μέσα εἰς τὸ χωρίον. Ὅλην αὐτὴν τὴν νύκτα δὲν ἐκλείσαμεν διόλου ἄμμάτι, διότι ἐστάθη ἐπάνω εἰς τοὺς στρατιώτας ἕως ὅτου ἔκαμαν τὰ ταμπούριά τους. Αὐτὰ ἐγείναν εἰς τὰς 21 καὶ τὸ ξημέρωμα τῆς 22 Ἰουλίου.

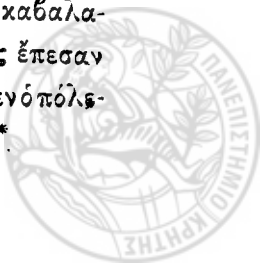
Ἄφου ἐξημέρωσεν οἱ Τοῦρκοι εἶδαν πιεσμένον τὸν Ἅγιον Σώστην· ἔπειτα δὲ ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐτοιμάσθη-

καν και ἐβγήκαν πανστρατιᾷ νύκτα ἀπὸ τὴν πόρταν τὴν λεγομένην τοῦ Σαραγιοῦ, τώρα δὲ δρόμον Βελουδέγιον, ἐτράθηξαν κατὰ τὸ πηγάδι τῆς Βολιμῆς, ὅπου πάει ὁ δρόμος κατὰ τὸν Ἅγιον Βασίλη, και ἀφοῦ ἐφθασαν εἰς τὸ Ζευγολατιὸ ἐχωρίσθησαν εἰς δύο σώματα· τὸ ἓνα ὄλο πεζοὶ ἐκόλλησαν τὸ βουνὸν τῶν Βαρσῶν διὰ νὰ ἐβγουν ἀνακέφαλα τοῦ χωρίου Λουκᾶ και νὰ λαφυραγωγήσουν ὅ,τι εὔρουν, και αὐτὸ τὸ σῶμα ἦτον ἔως 3,000· τὸ ἄλλο σῶμα καβαλαραῖοι και πεζοὶ ἀκόμη περισσότεροι ἐπῆραν τὸν μαλακὸν τόπον και τὰ πρόποδα τοῦ βουνοῦ και ἐπήγαιναν νὰ περάσουν εἰς τὴν Γράναν.

Κατὰ τὸ μέρος τοῦ βουνοῦ Καπνίστρα δὲν εἶχαν βγάλει ἔως πέρα τὴν Γράναν, ἀλλὰ εἶχαν ἀφήσει ἀσκαφτον τόπον 3 ἔως 4 στρέμματα μάκρος. Οἱ Τούρκοι περνῶντες εἶδαν μίαν γράναν ἀνάβαθην και ἀτεχνον και τὸ χῶμά της ἦτον ριγμένον κατὰ τὴν Τριπολιτσάν. Εἶπαν ἀναμεταξύ των, διότι δὲν ἐνόησαν τὸν σκοπὸν τῆς Γράνας, ὅτι οἱ βασιάδες μοιράζουσι τὰ χωράφιά μας.

Οἱ πεζοὶ ἐκαβάλικαν τὸ βουνὸν και ἐβγήκαν ἀνακέφαλα τοῦ χωρίου Λουκᾶ, ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ εὔρουν γηδοπρέβατα και γελάδια και ὅ,τι εἶχαν κρυμμένον οἱ Ἕλληνες. Ἐφαξαν ὄλον τὸν τόπον και ἤραν βούτυρο, τυρὶ και γεννήματα, ἡ δὲ καβαλαρία και πολλοὶ πεζοὶ ἐπήγαιναν εἰς τὰ χωρία Λουκᾶ, Τσιπιανά, Σάγκχα, Πικέρνι και λοιπά, ἐσύναξαν γεννήματα, δεμάτια σκουτιὰ (ἐνδύματα), και ὅ,τι ἄλλο ἤραν και ἐφόρτωσαν ἔως 1,000 ζῶα. Ἐπειτα ἓνα μέρος τοῦ σώματος τῶν πεζῶν και καβαλαραίων ἀνέβηκαν κατὰ τὴν θέσιν τῆς Καπνίστρας ἔπασαν νύκτα ἐπάνω εἰς τὸ ταμποῦρι τοῦ Δαγρέ και ἄρχισεν ὁ πόλε-

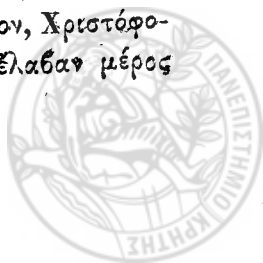

μος. Οί Τούρκοι έστενοχώρησαν τούς έδικούς μας εις μίαν σπηλιάν και ειχον σκοτώσει υπέρ τούς 30 Έλληνας.

Ο Κολοκοτρώνης άμα ειδε ταίς φωτιαίς τών τουφεκιών από τόν Άγιον Βλάσσην από τό ταμπούρι του έγνώρισεν ότι οί Τούρκοι ήταν βγαλμένοι από την Τριπολιτσάν και άμέσως με διέταξε να ειδοποιήσω τούς καπεταναίους Δημήτριον Δελιγιάννην, Τζανέτον Χριστόπουλον, Δημ. Πλαπούταν, Κωνσταντινον Παππαζαφειρόπουλον και λοιπούς καπεταναίους τών βουνών και του κάμπου της Καρύταινας και όλόκληρον τό σώμα τών Τριπολιτσιωτών με τόν τότε οδήγόν Άθανάσιον Κίντζον από τὰ Λαγκάδια (όλοι ήταν περισσότεροι από δύο χιλιάδες) να πάγουν να γεμίσουν την Γράνα, και οί λοιποί να κάμουν κάτω να πιάσουν ταίς γράναις και φράκταις τών άμπελιών.

Αυτήν την θέσιν τών άμπελιών την έπίασεν ο Κίντζος με τούς Τριπολιτσιώτας και λοιπούς. Ούτω κατά την διαταγήν του έτοποθετήθησαν και έφχιασαν ένα γάμμα· τό δέ μέρος τό όποιον ήτον εις τό άνοιγμα του γάμμα τό άφησαν άνοικτόν καθώς και τόν δρόμον που πηγαίνει εις του Λουκά· διότι από πάνω είναι βουνόν όπου έπολεμοϋσεν ο Δαγρές με τούς Τούρκους και δέν ήμπορούσαμεν να τό κλείσωμεν και να του στείλωμεν και βοήθειαν.

Την περασμένην ήμέραν ειχεν έλθει από την Βλαχίαν ο Γιαννάκης Κολοκοτρώνης με τόν υίόν του Άποστόλην και με τόν Ίωαν. Πέτα Ζαχύνθιον, Διονύσιον Άντίοχον Ζαχύνθιον, Καραγεώργην Σέρβον, Χριστόφορον Ζαχαριάδη και λοιπούς. Όλοι αυτοί έλαβαν μέρος εις τόν πόλεμον της Γράνας.

Ἄφ' οὗ ἐτοποθετήθησαν οἱ στρατιῶται ἤλθε καὶ ὁ ἀρχηγός καὶ με διέταξε νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον τοῦ Λουκᾶ διὰ νὰ ἰδῶ ποῦ εὐρίσκονται οἱ Τούρκοι, ὅπου ἦσαν εἰς τὸν κάμπον εἰς τὰ χωρία σκροπισμένοι. Ἐπροχώρησα πέραν τῆς Γράνας ἕως 15 λεπτὰ καὶ εἶδα σῶμα ἕως 100 καβαλαραίους, οἱ ὅποιοι ἔβοσκαν τὰ ἀλόγατους. Καθὼς με εἶδαν ὅλοι ἐκαθάλικαν διὰ μιᾶς καὶ με ἔβαλαν κόντὰ νὰ με πιάσουν. Ἐγὼ τὰ ἔχασα, ἄφησα τὸ γκέμι τοῦ ἀλόγου καὶ ἐπῆρε τὸν δρόμον τῆς Τριπολιτσᾶς, ἐκουνοῦσα χέρια καὶ πόδια διὰ νὰ τρέχη τὸ ἀλόγον. Ἀπὸ τὴν βίαν μου ἐπήδησα τὴν Γράναν, ἣ ἀποία μάλις εἶχεν 6 πιθαμαῖς πλάτος καὶ 5 βᾶθος. Οἱ Τούρκοι ὅμως, οἱ ὅποιοι με ἔφερναν κυνηγῶντες, ἅμα ἐκοντοζύγωσαν καὶ εἶδαν τὴν Γράνα γεμάτην Ἑλληνας, ἔστρηψαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔδωσαν τὴν εἶδωσιν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Τούρκους.

Ἄφ' οὗ ἔμαθαν τοῦτο οἱ Τούρκοι ἐχωρίσθησαν τῶρα εἰς τρία σῶματα, τὸ ἓνα ὅλο πεζοὶ ἐπολεμοῦσαν με τὸν Δαγγρέ, τὸ ἄλλο ἐλαφυραγωγῶσε, καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ ὅλο καβαλαραίους ὑπερ τοὺς 1000 ἤλθε καὶ ἐπέρασε τὴν Γράνα χωρὶς πολλὴν βλάβην· διότι οἱ Ἕλληνες ὅπου ἦταν εἰς ταῖς φράκταις τῶν ἀμπελιῶν ἦτον ὀλίγον ξέμακρα καὶ δὲν τοὺς ἐτουφέκιζαν καὶ μόνον ὅσοι ἦταν εἰς τὴν Γράνα αὐτοὶ τοὺς ἐχτύπησαν.

Ἦλθε καὶ τὸ δεῦτερον σῶμα σχεδὸν ἄλλοι τόσοι. Πρὶν τοῦτου ὁ Κολοκοτρώνης ἔστειλε καβαλάρην (α)

(α) Ἀπὸ τοῦ Μύτικα ἕως τοῦ Ὑψηλάντη τὸ ταμποῦρι μόλις εἶναι τὸ διάστημα μία ὥρα, καὶ ὁ καβαλάρης ἐπῆρε πολὺ γλήγορα.

νά υπάγη εἰς τὸν Ὑψηλάντην, Ἀναγνωσταρᾶν, Π. Για-
τράκον καὶ λοιποὺς νά ζυγώσουν κοντὰ ὅσον ἤμποροσιν
τριγύρω εἰς τὴν Τριπολιτσάν διὰ νά κάμουν τάχα ἔφο-
δον καὶ οὕτω νά ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος καὶ νά γείνη ἀντιπε-
ρισπασμὸς τῶν Τούρκων, νά δειλιάσουν καὶ νά φύγουν
καὶ τὰ δύο σώματα, καὶ νά πάγουν πρὸς βοήθειαν τῶν
παιδιῶν τους.

Ὁ Ὑψηλάντης εὐθὺς κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἀρ-
χηγοῦ διέταξε τὸ στράτευμα νά ζυγώσῃ εἰς τὴν Τριπο-
λιτσάν καὶ νά ἀρχίσουν τὸν πόλεμον, ἐκατέβασεν ἀκόμη
καὶ τοὺς Μανιάτας τοῦ Π. Μαυρομιχάλη· καὶ ἀρχισεν
ὁ πόλεμος εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἀπὸ μέσα καὶ ἀπέξω μὲ
τὰ κανόνια καὶ μὲ τὰ λιανθοτούφεκα.

Τὸ πρῶτον σῶμα τῶν Τούρκων, τὸ ὁποῖον ἐπέρασε
τὴν Γράνα, ἐσταμάτησεν ὀλίγον ξέμακτρα αὐτῆς καὶ
ἠθέλησε νά γυρίσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ δευτέρου σώμα-
τος. Τότε ὁ ἀρχηγὸς μὲ διέταξε νά πάγῃ καὶ νά βάλλῃ
τοὺς στρατιώτας τῆς Γράνας πλάτη μὲ πλάτη, καὶ ὁ
ἓνας στρατιώτης κάθε σειρᾶς νά τουφεκᾷ καὶ ὁ σιμά του
δχι! (α). Ὁρμησε λοιπὸν πίσω τὸ πρῶτον σῶμα νά δια-
σπάσῃ τὴν γραμμὴν καὶ τὰ δύο σώματα ἔβαλαν τότε
τοὺς στρατιώτας μέσα σὲ δύο φωτιαῖς καὶ μετὰ βίας
κατῶρθωσε νά περάσῃ καὶ τὸ δεύτερον σῶμα· εὐθὺς ὁ
ἀρχηγὸς στέλνει κατ' αὐτῶν ἄλλους στρατιώτας, οἱ
ὁποῖοι τοὺς ἐκυνήγησαν ἐξοπίσω, τοὺς ἀπεμάκρυναν ἀ-
πὸ τὴν Γράνα κατὰ τὴν Τριπολιτσάν καὶ ἐκρῦφθησαν

(α) Ἐδῶ ἐφήρμωσεν εἰς τοὺς ἀτάκτους εὐθὺς ὁ ἀρχηγὸς
τὸ δίζιγον πῦρ.

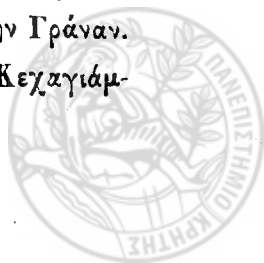
εις ταις ἐκεῖ πέτραις, ὅπου ἡ καβαλαρία δὲν ἤμποροῦσε νὰ τοὺς βλάψῃ.

Τὰ δύο αὐτὰ Τούρκικα σώματα, ἀφοῦ ἄκουσαν ἀπὸ ταις κανονιαῖς καὶ ταις τουφεκαῖς ὅτι εἰς τὴν Τριπολιτῶν ἀνοιξεν ὁ πόλεμος, ἀπελπίσθησαν καὶ ἐνόμισαν ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐμβουν μέσῃ ἢ ἐμβῆκαν, διὰ τοῦτο ἄφησαν τοὺς συντρόφους των διὰ νὰ προφθάσουν νὰ σώσουν ταις φαμίλιας των. Ἐπειτα ὁ ἀρχηγὸς διέταξε νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν Γράναν ἓνα μέρος στρατιωτῶν καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἦταν κρυμμένοι πίσω ἀπὸ ταις πέτραις, νὰ πάρουν ταις πλάταις τῶν Τούρκων ὅπου ἐπολεμοῦσαν τὸ σῶμα τοῦ Δαγρέ.

Αὐτοὶ οἱ Τούρκοι εἶχαν βάλει φωτιά εἰς τὴν σπηλιὰ ὅπου εἶχαν κλείσει τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἂν δὲν τοὺς ἐπροφθάναμεν, ὁ καπνὸς ἤθελε τοὺς πνήξῃ, ἢ θὰ παρεδίδετο ὅλον τὸ σῶμα τοῦ Δαγρέ.

Ἀφοῦ οἱ Τούρκοι εἶδαν τὴν ἐρχομένην βοήθειαν εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους, τοὺς ἄφησαν καὶ ἔφυγαν καὶ ἐνώθησαν μὲ τοὺς ἄλλους Τούρκους, οἱ δὲ κλεισμένοι μὲ ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἦλθαν εἰς βοήθειάν των τοὺς ἐπῆραν κατόπι. Ἐπειτα ἐβγήκε καὶ ὁ Κίντζος ἀπὸ ταις φράκταις μὲ τοὺς Τριπολιτσιώτας καὶ τοὺς ἐπῆραν τὰ ὀπίσθια. Τότε οἱ Τούρκοι βλέποντες τὸν μέγαν κίνδυνον ἐνώθησαν εἰς ἓνα σῶμα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Εἰς τὴν μέσσην ἔβαλαν ὅλους τοὺς πεζοὺς, καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ αὐτοὺς ἐμβῆκαν οἱ καβαλαραῖοι, οἱ ὅποιοι καθ' ἓνας ἐτράβα φορτωμένα ζῶα, καὶ οὕτως ὅλοι μαζί ὡς ἓνα σῶμα ἐκινεῦντο καὶ ἤρχοντο νὰ περάσουν τὴν Γράναν.

Τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ἐδιοῖκει ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κεχαγιάμ-

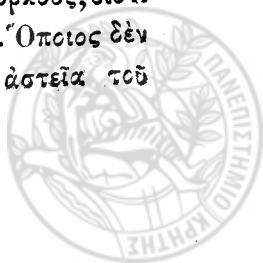
πει, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔδειξε πολλὴν στρατηγικὴν ἰκανότητα.

Ἐπλησίασε λοιπὸν τὸ Τουρκικὸν σῶμα τὴν Γράνα, καθὼς ἤρχετο καὶ δὲν ἐφαίνετο τίποτε ἄλλο παρὰ ζῶα φορτωμένα με δεμάτια σιτάρι, κριθάρι, βούτυρον, τυρὶ καὶ ἕτι ἄλλο εἶχαν πάρει λάφυρον, ἐδοκίμασαν τότε οὕτω νὰ περάσουν, ἀλλὰ δὲν ἐμπόρεσαν, διότι οἱ Ἕλλη- νες τοὺς ἐπερικύκλωσαν ὀλοτρόγυρα καὶ οἱ Τούρκοι ἐβι- ἀσθηκαν νὰ ἀνοίξουν καὶ ἄφησαν ὅλα τὰ φορτηγὰ ζῶα καθὼς ἦταν φορτωμένα ἐμπροσθεν τῆς Γράνας.

Οἱ καβαλαραῖοι τουφεκιζόμενοι καὶ τουφεκίζοντες τοὺς Ἕλληνας ἐπήδησαν τὴν Γράναν καὶ ἔτρεξαν νὰ πάγουν εἰς τὴν Τριπολιτσάν. Ὅταν ἐπερνεῦσαν αὐτὴν τὸ ἄλογον τοῦ διοικητοῦ ἔφαγεν ἐπτὰ λαβωματιαῖς καὶ ἔπεσεν ὀλίγον ξέμακρα τῆς Γράνας, καὶ ὁ ἴδιος ὁ διοικη- τῆς ἐπληρώθη εἰς τὸ μερὶ καὶ πηγαινάμενος εἰς τὴν Τριπολιτσάν, ὡς ἐμάθαμεν ὕστερα, ἀπέθανεν.

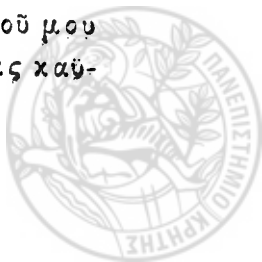
Οἱ δὲ πεζοὶ Τούρκοι, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἤλθαν νὰ περά- σουν τὴν Γράναν, ἐπίασθησαν με τοὺς Ἕλληνας χέρια με χέρια, ἄνθρωπος με ἄνθρωπον, καὶ ὁποῖος ἐδύνατο τὸν ἄλλον τὸν ἐσχότωνεν. Τότε οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ Ζακύν- θιοι ἐστέκοντο ὀρθοὶ εἰς τὸ κεφάλι τῆς Γράνας κατὰ τὸ μέρος τοῦ βουνοῦ Μύτικα, καὶ ἐπολεμοῦσαν φωνά- ζοντες οὕτως Ἄγὰ κράτει τὸ κεφάλι σου, Ἄγὰ κράτει τὸ φέσι σου, Ἄγὰ βάστα καλὰ τὸ διά- βολο τῆς κεφαλῆς σου, καὶ ἐννοοῦσαν τὸ κεφαλό- δεμα τῆς κεφαλῆς των.

Αὐτοὶ ἔκαμαν πολὺν θρῆνον εἰς τοὺς Τούρκους, διότι ἦτον συνειθισμένοι ἔς τὸ τουφεκί ὡς κυνηγοί. Ὅποιος δὲν τοὺς εἶδε τότε τίποτε δὲν γνωρίζει ἀπὸ τὰ ἀστεῖα τοῦ

κόσμου. Ἐγὼ ἐτραβήχθηκα μὲ τὸ ἄλογόν μου πίσω ἀπὸ τοὺς Ζαχυνθίους καὶ ἐπαρτηροῦσα ὄλους τοὺς Ἕλληνας ὅπου ἔγειναν ἓνα πρᾶγμα μὲ τοὺς Τούρκους. Ἐχασα ὡς ἀσυνείηστος καὶ ἔμεινα μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτόν, εἶδα ὅμως ἓνα Τούρκον γέροντα ἀσπρογένην· αὐτὸς εἶχεν εἰς τὸν ὦμον ἓνα σακκὶ μὲ ὀλίγον σιτάρι καὶ ἐπήδησε μέσα εἰς τὴν Γράνα διὰ νὰ περάσῃ· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἴμποροῦσε νὰ ἀναβῆ τὸ χῶμα τῆς Γράνας, ἐπίασε τὸ σακκὶ μὲ τὰ δόντια καὶ ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἀναβῆ μὲ τὰ χέρια. Τότε ἓνας Ἕλλην τὸν ἐτραβήξε μίαν δύο φοραῖς νὰ καθίσῃ κάτω· αὐτὸς ὅμως ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἀναβῆ διὰ νὰ φύγῃ. Τότε θυμωθεὶς ὁ Ἕλλην τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι καὶ ἔμεινεν αὐτὸ μὲ τὸ σακκὶ εἰς τὰ δόντια. Μέσα εἰς τὴν Γράνα ἦτον ὁ Ἀποστόλης Κολκοτρώνης εὐρεθεὶς εἰς τὴν πλέον ἐπικίνδυνον θέσιν, καὶ κοντά του ἐλαβώθη εἰς τὸ στόμα ὁ καπετὰν Γεωργιάκης Νερίτσας, ὁ ὁποῖος πηγαϊνάμενος εἰς τὸ Γαρζενίκο μετὰ 8 ἡμέρας ἀπέθανεν.

Ἄλλος Ἕλλην Πανουσάκος ὀνομαζόμενος ἀπὸ τὸ χωρίον Παλούμπα, ἀφοῦ ἀδειασε τὰ ἄρματα του εἰς τοὺς Τούρκους καὶ δὲν εἶχε πλέον καιρὸν νὰ γεμίσῃ, ἐσῆκωσε τὸ τουφέκι του ἀπὸ τὸ μπροσθινὸν μέρος καὶ κτυπῶν κατακέφαλα ἐσχότωσεν ἀπὸ αὐτοὺς δύο. Διὰ ταύτην του τὴν πρᾶξιν ἐπαινέθη ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς. Ἄλλος πάλιν Τσιπιανίτης ἀφοῦ ἐσχότωσεν εἰς τὴν Γράναν ἓνα Τούρκον, ἐπῆγε νὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι καὶ ἤρην εἰς αὐτὸν τὸ κεφάλι τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸ ἐπῆρε λοιπὸν καὶ κλαίων μου τὸ ἔφερε μέσα εἰς τὴν ποδιά του. Νά, μου λέγει μὲ τὰ κλάυματα, τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ κεφάλι. Τότε ἐγὼ τοῦ εἶπα μὴ κλαίεις καὶ-

μένε, αὐτὸς εἶναι ἅγιος καὶ τὴν ἄνδρα ἔχεις ἕναν ἅγιον ἀπὸ τὸ γένος σου. Πήγαινε λοιπὸν νὰ εὐ-
ρης τὸ κορμί του καὶ νὰ τὸ θάψῃς.

Ὅτως ἐγένετο ὁ περίφημος πόλεμος τῆς Γράνας χωρὶς φθορὰν τῶν Ἑλλήνων, διότι δύο ἐσκοτώθησαν καὶ 5—6 ἐλαβώθησαν, ἐκτὸς τῶν 30 σκοτωμένων ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Δαγρὲ εἰς ἄλλην θέσιν, εἰς τὴν σπηλιά καὶ εἰς τὸ ταμ-
πούρι του. Τοῦρκοι ὅμως ἔπεσαν ὑπὲρ τοὺς 400 καὶ ἐλαβώθησαν ἀρκετοὶ καὶ πολλὰ ἄλογα τῆς καβάλας, ἀπὸ τὰ ὅποια πολλὰ εὐρήκαμεν μὲ πληγαῖς τῶν λαβω-
ματιῶν, ὅταν ἐπήραμεν τὴν Τριπολιτσάν. Ἐκτοτε πλέον οἱ Τοῦρκοι δὲν εὐυνήθησαν νὰ ἐβγουν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν. Ὁ πόλεμος λοιπὸν τῆς Γράνας αὐτὰ ἔ-
φερε καὶ ἐτάχυνε τὴν πτώσιν τοῦ φρουρίου. Ὅταν ἐπα-
γεν ὁ ἀρχηγὸς πίσω εἰς τὴν καλύβαν τευ εἰς τὸν Ἄ-
γιον Βλάσσην ὁ πρίγγιψ Δημήτριος Ὑψηλάντης τοῦ ἔστειλεν ἑγγραφὸν ἐπαινετικὸν διὰ τὴν καλὴν διοίκη-
σιν τοῦ πολέμου (α)· δι' αὐτοῦ εὐχαριστοῦσε καὶ τοὺς

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης συγκεχυμένας λέγει ὀλίγας λέξεις περὶ Γράνας (Ἱστορ. Β'. 71) ὅτι μόνον ἕως 4,000 Τοῦρ-
κοι ἐξεστράτευσαν, καὶ ὅτι φθάσαντες ἀνύποπτοι πρὸς τὸ
χεῖλος αὐτῆς ἐτουφεκίσθησαν αἰφνης ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ παρα-
φυλακτότων Ἑλλήνων καὶ πολλοὶ ἐχάθησαν ὡς ἀπρόσμετοι
καὶ ἀπροσβ. λατοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν, οἱ μὲν περὶ
διαβάστες διὰ τοῦ πλησίον τῆς ῥίζης τοῦ βουνοῦ ἀκόπιον
μέρους, οἱ δὲ ἱππεῖς ὑπερπηδῶντες τὴν τάφρον μὴ οὖσαν
ικανῶς πλατεῖαν, ὅλα δὲ τὰ ζῶα τῶν τὰ κομίζοντα τὰς τό-
σον ἀναγκαίας ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἰς χρῆσιν τῶν πει-
νῶντων Τοῦρκων τροφὰς ἔμειναν ἐκείθεν τῆς τάφρου καὶ

ἄλλους καπεταναίους, καὶ ὅτι διὰ τὰς χήρας τῶν φευθέντων θέλει εἰσάξει νόμον νὰ τρέφονται καὶ αὐταὶ καὶ τὰ παιδιά τους ἀπὸ τὴν πατρίδα!

~~Συνθήκη~~

Συνθήκη μετὰ τοὺς στελεμένους Μπέηδες ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασῖᾶ. — Συνθήκη τῶν Ἀλβανῶν καὶ Τούρκων τῆς Τριπολιτοῦς μετὰ τῶν πολιορκούντων Ἑλλήνων. — Ἀλωσις τῆς Τριπολιτοῦς. — Φυγὴ τῶν Ἀλβανῶν.

Επανερχόμεθα πάλιν εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ στρατοπέδου μας (α) εἰς τὰς κοντοτέρας θέσεις τριγύρω τῆς Τριπολιτοῦς.

ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀνύπαρκτα λέγει περὶ ἐνὸς τῶν ἐνδοξοτέρων πολέμων μας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Π. Πατρῶν σελ. 61 λέγει τι καλλίτερον· δὴ εἴρηται γράναι ἢ μία εἰς τὸν Μύτικα καὶ ὄχι εἰς τοῦ Κάψια, καὶ ἢ ἄλλη εἰς τὸ Στερό, ἢ ὅπεκα δὲν μᾶς ἐχρησίμευσεν. Ὁ δὲ Δαγρὲς ἐπολέμα εἰς τὸ ταμποῦρί του εἰς τὴν Καπρίστραν καὶ δὲν ἐκοιμᾶτο ὡς εἴπαμεν· εἰς δὲ τοῦ Λουκᾶ δὲν ὑπῆρχε στρατιώτης τοῦ Δαγρὲ διὰ νὰ φύγῃ καὶ τὰ περίξ τοῦ Λουκᾶ καὶ τὰ βουνὰ οἱ Τούρκοι τὰ ἐπῆραν νύχτα.

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 69) τίποτε δὲν ἔχει σωστὸν περὶ στρατευμάτων καθ' ἐνὸς σώματος, διότι ὁ Κολοκοτρώνης εἶχεν ἐκεῖ τότε ἕως 5,000 καὶ ὄχι 2,500, ὁ Π. Γιατράκος εἶχε περισσοτέρους τῶν 1,500, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς δὲ εἶχεν ἰδιαιτερον ἐδικόν του στρατευμα, ἀλλὰ μόνον διὰ τμήν ἦτον ἐκεῖ καὶ διὰ τὴν ἰκανότητά του ἐδιοίκει τὸ στρατευμα ἔλων τῶν Μεσσηνίων ὅπου εὐρίσχοτο· τούτου ἀρχηγοὶ ἦταν ὁ Δ. Παπακωζῶνης, Π. Ζάρκος, Θ. Κυριακός, οἱ Φλοσαῖοι,

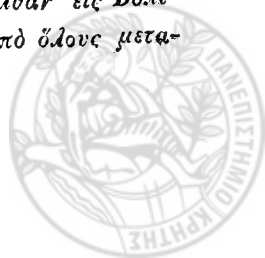

Ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς καλύβας τοῦ Κολοκοτρώνη ἐτοποθετήθη ἡ Ἐφορία τοῦ στρατοπέδου μετὸν πρόεδρον αὐτῆς Καν. Δελιγιάννη. Παρακάτω ἀπὸ τὸν Τσανέτον Χριστόπουλον κατὰ τὸν Ἅγιον Θανάση κοντὰ εἰς τοὺς Μανιάταις ἦτον τοποθετημένοι οἱ καμπίσιοι Καρυτινοὶ μετὸν ὀδηγὸν Ἀνδρέαν Παππαδιαμαντόπουλον Δημητσανίτην.

Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ἐπειτα ἐξάπλωσε τὸ στράτευμά του ἀπὸ τὸν Μύλον τοῦ Βράχου ἕως ταῖς ράχαις τοῦ Θάνα ὅπου εἶναι ὁ Ἀγιάννης καὶ πέρα κατὰ ταῖς ράχαις τοῦ ἁγίου Σώστη. Εἰς τὸν Ἀγιάννην ἦτο τοποθετημένος ὁ Κεφάλας. Ὁ δὲ Π. Γιατράκος ἐκατέβη παρακάτω ἀπὸ τὸν Δ. Ὑψηλάντην κοντὰ εἰς ταῖς Καμάραις τοῦ νεροῦ καὶ ἕως εἰς τὸν μεσιανὸν Μύλον.

Ἐπειτα ὁ Κεφάλας καὶ ὁ Δ. Π. ...τωνης καὶ ἄλλοι πολλοὶ Μεσσήνιοι κοντὰ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκατέβησαν κοντήτερα καὶ ἐπίασαν ἔξω ἀπὸ

ὁ Κεφάλας, ὁ Μητρο Πέτροβας, ὁ Καρακίτζος ἀπὸ τοῦ Κατήραρο, οἱ ἀδελφοὶ Μπουραῖοι καὶ ἄλλοι. Ὁ δὲ Π. Μαυρομιχάλης δὲν εἶχεν ὡς εἶπαμεν 1,500 Μανιάτας. Ἄλλ' οὔτε περὶ τοποθετήσεως τριγύρω τῆς Τριπολιτσᾶς ἠμποροῦμεν εἰς ὅσων λέγει νὰ ἐρνοήσωμεν τίποτε. Ἀκόμη περισσότερο συγκεχυμένα ὁμιλεῖ ὁ Π. Πατρῶν εἰς τὴν σελ. 67, διότι ὁ Ἅγιος Σώστης ἐπιώσθη εἰς τὰς 23 Ἰουλίου ἀπὸ τοῦς Ἀγιοπετρίτας καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Κεφάλαν, τὸ δὲ Μαρτσαγρὰ ἐπιώσθη μετὰ τὸν πόλεμον τῆς Γράνας, καὶ οἱ Ἀγιοπετρίται ἄφησαν τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ ἦλθαν εἰς Βολιμὴν. Ὁ δὲ Κεφάλας ἐκράτει πλησιέστερα ἀπὸ ὅλους μετὰ τῆς Πόρτας τοῦ Μιστρά καὶ Λεονταρίου.

τοῦ Μιστρᾶ τὴν Πόρταν, ὅπου καὶ τώρα ἀκόμη λέγονται ταμπούριζ τοῦ Κεράλα. Οἱ δὲ Φλισταῖοι καὶ Μισινοχωρίταις καὶ λοιποὶ ἐπίασαν ἔπειτα πλησίον τοῦ Κεράλα ἐπάνω εἰς τὴν Παλουκώραχην. Τότε συγχρόνως ἤλθαν καὶ οἱ Ἀγιοπατριῆται ἀπὸ τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ με αὐτοὺς ἐνώθησαν ὅλοι οἱ Τσάκωνες, καὶ ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἦσαν πρωτῆτερα εἰς τὴν πολιορκίαν, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὅποιοι εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὴν Μονεμβασιάν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γεωργάκη Μιχαλάκη καὶ ἐπίασαν ἀπὸ πάντων ἀπὸ τὸ πηγάδι τῆς Βολιμῆς εἰς τὴν βράχην. Οἱ δὲ Τριπολιτσιῶται καπεταναῖοι οἱ ὑπὸ τὸν Λάμπρον Ριζιώτην καὶ λοιποὶ ἐκατέβησαν καὶ ἐπίασαν τὸ πετροβουνάκι τὸ μεταξὺ τῆς Πόρτας τοῦ Μιστρᾶ καὶ τοῦ Ναυπλίου ὅπου εἶναι ἡ καταβοθρίτσα (α).

Προτὸ νὰ γείνη ἀκόμη ὁ πόλεμος τῆς Γράνας ἐβγήκαν δύο νέοι Ἄλθανοι ὁ Σουμάνης καὶ ὁ Τζαφέρης ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν καὶ ἤλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πλαπούτα καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι θέλουν νὰ ἦναι εἰς τὴν δούλευσίν του. Ὁ Πλαπούτας τοὺς ἐδέχθη, ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς ὑπῶπτευε τοὺς ἐχώρισε καὶ ἔστειλε τὸν Τζαφέρην εἰς τὴν Λιοδώρα τῆς Καρύταινας με ἓνα συγγενῆ του διὰ νὰ συνάξῃ πρόβατα διὰ τὸ στράτευμα. Ὁ δὲ Σουμάνης εἰς ὅλους τοὺς ἀκροβολισμοὺς ἐπήγαινε καὶ ἐπολέμει με τοὺς Ἑλληνας κατὰ τῶν Τούρκων πιστά.

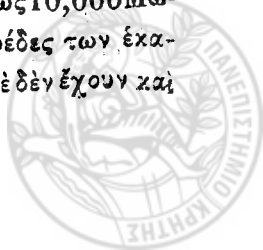
(α) Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἐπίασεν ὁ Κεράλας, ἢ Βολιμῆ καὶ τὸ χωρίον Μαντσαργᾶ ἐπιάσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας μετὰ τὸν πόλεμον τῆς Γράνας, καὶ μόνον ὁ Ἅγιος Βλάσης καὶ αἱ ἄλλαι θέσεις, τὰς ὁποίας προεἶπα, ἦσαν πισωμένα πρωτῆτερα.

Μίαν ἡμέραν ἐβγήκε κατὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον μὲ τὸν Φώτῃ Ντάρρα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐφώναξεν ἓνα Τοῦρκον φίλον του, ὁ ὁποῖος ἦτον εἰς τὴν ἐκεῖ Τάπια τὸν Κουτσὸ Χαμπίμπη· αὐτὸς ἦλθεν ἔξω καὶ τὸν ἠρώτησε ποῖος εἶναι ἔξω, καὶ ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι εἶναι ὁ ἀρχηγὸς Κολοκοτρώνης, τότε τοῦ λέγει· αὐτὸς εἶναι καπετάνιός μου καὶ ἕκαμα μαζί του ἀρματωλός, τοῦτο τὸ ἔμαθεν ὁ Πλαπούτας καὶ τὸ εἶπεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην· καὶ αὐτὸς πάλιν τὸν ἐπροσκάλεσε νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν ἴδῃ. Ἐπῆρε λοιπὸν πᾶσαι ὁ Χαμπίμπης ἀπὸ τοὺς Ἀγάδες καὶ ἐβγήκε καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, ὁ ὁποῖος τὸν ἐγνώρισε καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ μέσον τῆς φιλίωσης τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς Ἀλβανούς.

Ἄρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔπειτα ἀπὸ τοῦτο εἰ Ἀλβανοὶ νὰ δίδουν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄρματα καὶ νὰ πέρνουν σῦκκα, καὶ νὰ μὴ ὑβρίζουν πλέον τοὺς Ἕλληνας οἱ Τοῦρκοι καθὼς πρωτῆτερα, ἀλλὰ νὰ λέγουν πολλοὶ ὅτι θέλουν νὰ φύγουν καὶ νὰ πάγουν εἰς τὸν τόπον τους καὶ ἄλλοι νὰ μείνουν μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ ζήσουν μαζί σὰν ἀδελφοί, διότι ἡ πίστις μόνον τοὺς χωρίζει, ἓνας θεὸς τοὺς ἕκαμε.

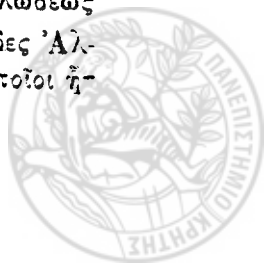
Κατ' ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ἀρβανιτιὰν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ καὶ ἀπὸ τοὺς Μπέηδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἀπεσταλμένοι εἰς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, Κολοκοτρώνην καὶ λοιποὺς καπεταναίους δύο χριστιανοὶ ὁ Χρηστάκης Στίκιος καὶ ἄλλος ἓνας διὰ νὰ ζητήσουν βοήθειαν ἀπὸ αὐτούς. Ἐγύρεψαν δὲ τότε ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ρούμελην ἕως 10,000 Μωραῖται καὶ αὐτὸς τοὺς πληρώνει τοὺς λουφέδες τῶν ἑκατὸν γρόσια τὸν μῆνα κάθε στρατιώτην· ἀν δὲ δὲν ἔχουν καὶ

ἄρματα αὐτοῦς τοὺς ἄρματωνεῖ, ὅσοι καὶ ἂν πάγουν, μὲ καλὰ ἄρματα. Ὅσοι μικροὶ καπεταναῖοι ὑπάγουν, θὰ τοὺς δώσῃ ἓνα ταχίμι χρυσᾶ ροῦχα καὶ ἄρματα, καὶ κάθε μῆνα λουφὲ 500 γρόσια. Κάθε δὲ χιλίαρχος θὰ ἔχῃ ἓνα ταχίμι ἀσημένια ἄρματα καὶ μίαν ἀλλαξιά χρυσᾶ φορέματα, καὶ κάθε μῆνα λουφὲ χίλια γρόσια. Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνας θὰ ἔχουν μίαν σημαίαν, καὶ ἀπὸ τὴν μίαν μερίαν θὰ ἔχῃ τὸν σταυρὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὸ μισοφέγγαρον.

Ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς ὑπεσχέθη τὴν βοήθειαν ἀφεῦ πάρῃ τὴν Τριπολιτσάν, ἀλλὰ πρωτῆτερα νὰ ἔλθουν εἰς τὸν Μωριά ὅλοι οἱ Μπέηδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦταν κλεισμένοι εἰς τὰ Ἰωάννινα εἰς τὸ φρούριον, νὰ πάρουν καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα, νὰ γείνουν καὶ ἀπὸ αὐτοὺς Γερουσιασταί. Ἄλλ' ἄς ἔλθουν, εἶπεν, οἱ Μπέηδες καὶ πρωτῆτερα, καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ὅπου εἶναι εἰς τὴν Τριπολιτσάν καὶ οἱ ἄλλοι ὅπου εἶναι εἰς τὰ ἄλλα φρούρια τοῦ Μωρέως (διότι ἦταν κοντὰ χιλιάδες καθὼς τοὺς ἐλογαριάζαμεν), καὶ τότε σᾶς δίδομεν καὶ ἐμεῖς τὰς δέκα χιλιάδες στρατιώτας καὶ πάνε ὅλοι εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀλη Πασιᾶ· καὶ ἀφοῦ τὸν ἐλευθερώσωμεν ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Σουλτάνου νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς ἔπειτα μέσα εἰς τὸν Μωριά καὶ νὰ γείνη τότε συνέλευσις ἀπὸ Τοῦρκους καὶ Ἕλληνας· ἢ καθέδρα ὁμως νὰ ἦναι πάντοτε ὁ Μωριάς.

Αὐτὰ τὰ λόγια τοὺς εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἀλλὰ προτοῦ νὰ φύγουν οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπῆγαν μέσα νὰ ἀνταμώσουν μὲ τὸν Καλιόμπη, ὁ ὁποῖος πρὶν τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπέθανε, καὶ μὲ ἄλλους Μπέηδες Ἄλβανούς, διότι οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἦ-

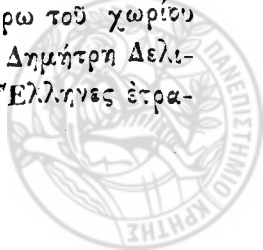

ταν εἰς τὴν Τριπολιτσάν, ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ Ἄλῃ
 Ηασιᾶ.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Κολοκοτρώνη ἦτον διπλοῦς· νὰ παί-
 ζωνται πρῶτον τὰ πράγματα, καὶ ὅσον ἐβάστα ὁ Ἄλῃ
 Ηασιᾶς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ἐπειδὴ ἐμ-
 πόδιζε τὰ στρατεύματά του νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Πελοπόν-
 νησον, τόσον περισσότερον οἱ Ἕλληνες ἐδυνάμωναν
 καὶ τόσον πλειότερα φρούρια ἔπερναν· δεύτερον ἂν ἤρ-
 χοντο οἱ Μπέηδες εἰς τὴν Πελοπόννησον, τότε θὰ τοὺς
 εἶχαμεν εἰς τὰ χερίά μας καὶ οἱ μικροὶ Ἄλβανοὶ δὲν
 ἤμποροῦσαν νὰ ἔλθουν ἐναντίον μας ὡς ἐχθροί. Ἐμά-
 θαμεν ὁμως ἔπειτα ὅτι οἱ Μπέηδες ὁ Ἄγα Μουχουρτά-
 ρης, Ταῖρ Ἀμπάζης καὶ λοιποὶ ἔφθασαν ἕως τὸ Μεσο-
 λόγγιον, ἀλλ' ἀφοῦ εἶδαν τὰ τσαμῖα τῶν χαλασμένα,
 τοὺς Τούρκους σκοτωμένους καὶ ἔμαθαν καὶ τὰς νίκας
 τῶν Μωραϊτῶν ἐνόησαν τότε ὅτι ἦτον γενικὴ ἐπανά-
 στασις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐγύρισαν πίσω.

Διὰ νὰ πιάσουν οἱ Ἕλληνες τὸ χωρίον Μαντσαγρᾶ
 ἐχρειάσθησαν νὰ κόψουν γράνας· ἔπειτα ἀπὸ τὸ βου-
 γὸν ἐπίασαν τὸν Ἀγιάννη καὶ ἐκεῖ ἐκατέβηκαν κοντὰ
 εἰς τὸν δρόμον τῶν Καλαβρύτων καὶ ἔκαμαν κλειστὸ
 ταμποῦρι εἰς τὸ χωράφι τοῦ Σ. Σαρδέλη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ
 πάλιν οἱ Ἕλληνες ἔσκαψαν καὶ ἄλλην γράναν εἰς τὸ
 χωρίον Μαντσαγρᾶ· αὐτὰς οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ ἦτον
 κάμπος, τὰς ἐμεταχειρίζοντο ὡς δρόμον νὰ προφυλάτ-
 τωνται ἀπὸ τὴν καβαλαρίαν τῶν Τούρκων.

Τὸ δὲ βράδυ ὀλονυκτικῆς ἐπῆγαν ὅλοι οἱ στρατιῶται
 μὲ ξινάρια καὶ φανάρια καὶ ἔκαμαν γύρω τοῦ χωρίου
 γράνα διὰ πόλεμον καὶ ἄφησαν ἐκεῖ τὸν Δημήτρη Δελι-
 γιάννην μὲ τὸ σῶμά του· οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐτρα-

ἔήθησαν ὁ καλένας εἰς τὸ ταμποῦρι του. Τὰς θέσεις αὐτὰς τὰς ἐβάσταξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς (α).

Εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρικόρφων τῆς ἐπαρχίας Καρύτλαινας ἦσαν Ὑδραῖοι ὑπὲρ τοὺς διακοσίους στρατιώτας μὲ τὸν Γκίκαν Θεοδώρου Γκίκα καὶ μὲ τὸν Πέτρον Μαρκέζη, τοὺς συντρόφους τοῦ μακαρίτου Ἀντώνη Οἰκονόμου. Εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ εὐρίσκετο καὶ ὁ Παντελῆς Νέγκας Ὑδραῖος. Αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἄνδρες ἦσαν ὅλοι ὠπλισμένοι καλὰ μὲ τοὺς λεγομένους σαλτιρμάδες (μαχαίρας).

Ἐν ᾧ τοιοῦτοτρόπως ἐπολιορκούσαμεν τοὺς Τούρκους πανταχόθεν, κατὰ τὰς 12 Σεπτεμβρίου ὁ Καϊμακάμης καὶ οἱ λοιποὶ Ἀγάδες τῆς Τριπολιτσᾶς βλέποντες ὅτι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐπερικύκλωσαν πολὺ καὶ φοβούμενοι τὴν ἔφοδον ἔστειλαν εἰς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, Θ. Κολοκοτρώνην, Πετρόμπεην, Ἀναγνωσταρᾶν, Κα-

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης λέγει ὅτι κατήντησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ στήνωσιν οἱ Ἕλληνες τοὺς συνήθεις προμαχῶνας τῶν 900 ὀργυιάς μακρὰν τῆς πολιορκουμένης πόλεως. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα λέγει καὶ τοποθετεῖ τὸν στρατὸν εἰς τὴν πλησιεστάτην θέσιν, εἰς τὴν σελίδα 70 παραπέμπει διὰ σημειώσεως ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς πολιορκίας ἀφῆκαν τὰς θέσεις τῶν οἱ Ἕλληνες καὶ ἦλθαν πλησιέστερα τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἦτον δυνατὸν νὰ ἔλθουν πλησιέστερα ἂν 900 ὀργυιάς; Ἀλλὰ λάθος ἔκαμεν ὁ ιστορικός μας καὶ ἔπρεπε νὰ εἶπῃ ὅτι τῶν Βερβαίνων τὸ στρατόπεδον καὶ τοῦ Στενοῦ μετὰ τὴν μάχην τῆς Γράνας ἐκατέβηκαν καὶ ἦλθαν πλησιέστερα, καὶ οἱ Καρυτινοὶ ὅτι ἐπίασαν μετὰ τὴν αὐτὴν μάχην τὸ χωρίον Μαρτσαργᾶ.

νέλ. Δελιγιάννην, Π. Γιατράκον καὶ λοιποὺς οἱ ὅποιοι εἶχαν εἰς τὰς χεῖράς των τὰ ἄρματα τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐζήτησαν νὰ ὀμιλήσουν περὶ παραδόσεως (α). Ἐπροσδιωρίσθη δὲ τὸ πῶς καὶ ποῦ νὰ γείνη ἡ ἀντάμωσις καὶ ἡ ὀμιλία περὶ παραδόσεως καὶ ἀπεφασίσθη συμφώνως καὶ

(α) "Οτι ἐβγήκαν τὴν 13 τὸ δείχνει καὶ τὸ γράμμα τοῦ Εὐθ. Ταμπακοπούλου, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ἐκ Βυτίνης πρὸς τὸν Θεοδωράκην Μπούκουραν καὶ Γεώργιον Μαριολόπουλον.

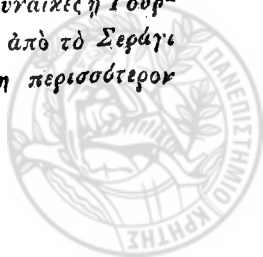
Ἀδελφοὶ κὺρ Θεοδωράκη καὶ κὺρ Γεώργη Σὰς ἀσπάζομαι.

Ἐλαβον τὸ ἀδελφικὸν σας μᾶς γράφουν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον ὅτι χθὲς ἐβγήκαν ὁ Μουσταφάμπεης, ὁ Μπιτὰ Ἐμίρης, ὁ Κιαμίλης καὶ ἄλλοι δευτερότεροι καὶ τοὺς ἔκαμαν οἱ ἐδικοὶ μας τὰ ζητήματα, καὶ ἐπῆγαν μέσα καὶ ἐκουβεντιάσατε, καὶ ὅτι ἐμάθατε πῶς οἱ Ἀλβανῖται ἐβαλαν χάψι τὸν Κιχαριά, τὸν Καϊμακάμη καὶ τὸν Κιαμίλη ζητοῦντές τωρ τοῖς λουφέδες τωρ δὲν ἤξεύρομεν ἂν ἀληθεύῃ καὶ ἄμποτες. . . .

Εἰς τοὺς ὀρισμοὺς Σας

15 Σεπτεμβρίου Βυτίνα. Εὐθύμιος Ταμπακόπουλος.

Ἐδῶ ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 92) λέγει ὅτι οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι ἔχοντες σχέσεις πρὸς τοὺς Προκρίτους τῆς Πελοποννήσου ὡς συμπατριώτας τωρ, ἤλιπζαν πάντοτε τὰ συμβιβασθῶσι καὶ τὰ λυτρωθῶν. Ἀλλὰ ποῖαν χάριν τοὺς ἐγνώριζαν οἱ Ἕλληνες, μήπως ἐπεριποιήθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τωρ; Ὁ δὲ Κεχαγιαμπεης (ἄνωτέρω σελ. 93) λέγει ὅτι ἐνὸσω ἐτίχα ἦτο μέγας καὶ πολλὸς ἐν τῇ Τριπολιτσᾷ ἀλλὰ εἰς ποῖαν μύχην ἐτίχησε; Τρεῖς ἐκστρατείας ἔλαμεν εἰς Βαλιέτσι, Βέρβαιρα καὶ Δολιανά, καὶ Γράνα, καὶ εἰς χαμμίαν μύχην δὲν ἐκέρδησε. Εἰς δὲ τὴν σελίδα 93 λέγει ἔτι ὅτι καὶ αἱ γυναικες ἡ Τούρκισσαις τὴν 6 Σεπτεμβρίου ἐπῆγαν ἀποκάτω ἀπὸ τὸ Σεράφι καὶ ἐφώραζαν ψῶμι καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦτο ἀκόμη περισσότερον

ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, ἡ θέσις τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὅπου ἐστήσαμεν καὶ ἓνα τσαντήρι διὰ ἴσχιον.

Καὶ οἱ μὲν Ἑλληνες ἀρχηγοί, τοὺς ὁποίους εἶπαμεν, ἐκλεξάν διὰ τὴν διαπραγματεύσειν τῆς συνθήκης καὶ τοὺς πολιτικούς Ἀναγνώστην Δελιγιάννην, Παναγιώτην Κρεβατᾶν, τὸν Η. Πατρῶν εὐρεθέντα τότε ἐκεῖ, τὸν Ἀνθίμον Ἐλους, καὶ ἐπειδὴ ἔλειπεν ὁ Ὑψηλάντης διώρισεν εἰς τὸν τόπον τοῦ ἓνα ὑπασπιστήν του. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους διωρίσθη ὁ Σεχνεζίπ Ἐφέντης, ἀπὸ δὲ τοὺς Ἀλβανούς ὁ Ἀλμάς Μέτσοσ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσημοι Τούρκοι. Τρεῖς φορᾶς ἐβγήκαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ συμβιβασθοῦν με τοὺς Ἑλληνας, διότι τοὺς ἐζήτησαν ἀκόμη νὰ παραδώσουν καὶ τὰ ἄρματα τοὺς καὶ αὐτοὶ δὲν ἔστερξαν, ἀλλὰ ἐζήτησαν μάλιστα καὶ πολλὰ ζῶα διὰ νὰ τοὺς φέρουν εἰς τὸν γιᾶλὸν τοῦ Ναυπλίου καὶ τροφάς, ὅλα χάρισμα.

Συνθήκη λοιπὸν δὲν ἔγεινε καμμία με τοὺς ἐντοπίους Τούρκους, οὔτε περὶ χαρεμιῶν· μόνον δὲ με τοὺς Ἀλβανούς ἔκαμεν ὁ Κολοκοτρώνης ἐν γνώσει τοῦ Κανέλ. Δελιγιάννη καὶ Δημητρίου Πλαπούτα καὶ τοῦ Ὑψηλάντη συνθήκην, διότι αὐτοὺς οἱ Ἀλβανοὶ ἐμπιστεύοντο. Κατ' αὐτὴν τὴν συνθήκην ὑπεχρεώοντο ὁ Κολοκοτρώνης νὰ δώσῃ ἐνέχυρα συγγενεῖς του, τὸν ἀνεψιὸν του Χριστ. Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Βασίλ. Δημητρακόπου-

ἠραγκάσθησαν οἱ Τούρκοι νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ παραδόσεως, ἀ.λ.λ' αὐτὸ εἶναι ψεῦδος· διότι πρὶν τῶν 6 ἐπηγεῖν καὶ ἐρχόμεθα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τοιοῦτον πρᾶγμα δὲν ἔγινε.

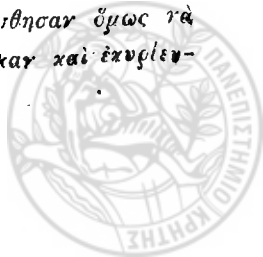

λον από Ἀλωνίσταιναν καὶ ἄλλους ἐδικούς του, καὶ ὁ Κ. Δελιγιάννης τὸν ἀδελφόν του Ν. Δελιγιάννην, νὰ τοὺς συντροφεύσῃ ὁ Δ. Πλαπούτας μὲ σῶμα ἕως 200 στρατιώτας, καὶ νὰ τοὺς στείλῃ εἰς τὴν Βοστίτσαν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἐμβαρκαρισθοῦν μὲ ὄλα τοὺς τὰ πράγματα καὶ μὲ τὰ ἄρματά τους καὶ νὰ ὑπάγουν ὅπου θέλουν. Ἀλλὰ πρὶν φύγουν οἱ Ἀλβανοί, ὅταν ἐγένετο ἡ συνθήκη, ἐξέδωκεν ὁ Κολοκοτρώνης διαταγὴν εἰς τοὺς στρατιώτας του νὰ προσέχουν κανεὶς νὰ μὴν δώσῃ αἰτίαν παραπόνου εἰς τοὺς Ἀλβανούς· καὶ οἱ Μπέηδες δὲ τῶν Ἀλβανῶν ἔκαμαν τὸ παρόμοιον.

Αὐτοὶ οἱ Μπέηδες ἀφοῦ ἔκαμαν μπέσα μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, ἔβγαλαν τὰ πράγματά τους ἐξω καὶ τὰ ἔστειλαν εἰς τὴν καλύβαν του, εἴκοσι ἕξ φούρτσια (πλευρὰ πέτσινα), εἰς τὰ ὅποια εἶχαν τοὺς μισθοὺς τῶν 4,000 Ἀλβανῶν στρατιωτῶν διὰ τέσσαρας μῆνας καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, ἀσημικά, χρυσαφικά καὶ διαμαντικά (α).

Ὑπὲρ τὰς δέκα ἡμέρας πρὸ τοῦ βρασάλτου (ἐφόδου) κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ εὕρισκόμουν μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσά μὲ τοὺς Ἀλβανούς Μπέηδες μὲ τὸν Βελῆ Κογιάτζιο, μὲ τὸν Σαλιάγα καὶ μὲ τὸν Ἐλμᾶς Μέτσον. Ἐνὸσω ἤμουν μέσα, ἤρχοντο Ἕλληγες καὶ Ἕλληγίδες ἀπὸ τὴν Πόρτα τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ἦσαν

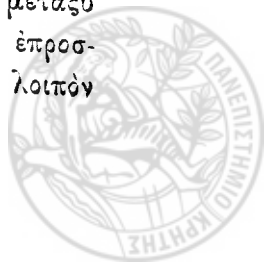
(α) Ὁ Σ. Τρικούπης λέγει (Ἰστ. Β'. 90) ὅτι ἦτον ὠρισμένη ἡ 23 Σεπτεμβρίου νὰ ἐξέλθωσι οἱ Ἀλβανοί, ἀλλ' οὐδέποτε ἔγινε τοιοῦτον πρᾶγμα· ἠραγκάσθησαν ὅμως νὰ ἔβγουν εἰς τὰς 23, διότι οἱ Ἕλληγες ἐμβῆκαν καὶ ἐκνύρυσαν τὴν Τριπολιτσάν.

Ἄλβανοί, τοὺς ἄφιναν καὶ ἔμβαιναν ἐλευθέρως· διότι οἱ Ἄλβανοὶ εἶχον τρεῖς πόρταις εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, τῶν Καλαβρῦτων, τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου καὶ τῆς Καρυταινας, ἀλλὰ ἡ τελευταία μόνον ἐδοῦλευε. Τοὺς ἐρχομένους Ἕλληνας ἀπὸ τὴν πόρτα τοὺς ὠδηγοῦσεν εἰς τὸ κονάκι τοῦ Ἐλμάς Μπέη, ὅπου ἐκαθήμεν καὶ ἐγώ. Ὁ Μπέης τότε τοὺς ἐδίδεν ἓνα Ἄλβανὸν διὰ συντροφίαν νὰ ὑπάγῃ ὁ καθένας εἰς τὸν γνῶριμόν του Τούρκον τὸν ὁποῖον ἤθελεν.

Οἱ Τούρκοι ἅμα τοὺς ἐβλεπαν εἰς τὰ σπίτιά τους τοὺς ἐκαλοδέχοντο καὶ τοὺς ἐδίδαν πολύτιμα πράγματα καὶ ἄρματα, ἄλλα διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσουν καὶ νὰ φιλιωθοῦν με τοὺς βραγιάδες των καὶ ἄλλα με σκοπὸν νὰ τὰ φυλάξουν, με τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τοὺς τὰ δώσουν πίσω. Τὸ αὐτὸ ἔκαμαν καὶ ἡ Τούρκισσαις με ταῖς γυναῖκες τῶν βραγιάδων. Ὁ δὲ Ἄλβανός, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐσυντρόφευεν, ἦτον εἰς χρέος νὰ τοὺς φέρῃ πάλιν εἰς τὸν Μπέην, καὶ πάλιν νὰ τοὺς συνεβγάλῃ ἕως εἰς τὴν πόρταν τοῦ φρουρίου, διὰ νὰ μὴ πάθῃ κανένας Ἕλληνας τίποτε ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους. Αὐτὸ τὸ πανηγύρι ἐγένετο διὰ πολλαῖς ἡμέραις.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔδειξε σταθερὸν καὶ ἐθνικὸν χαρακτῆρα καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἄλβανοὶ δὲν εἶχαν καμίαν ὑποψίαν ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του. Ἐπειδὴ ὁμως με τοὺς ἐντοπίους Τούρκους δὲν ἐσυμβιβάσθημεν καὶ συνθήκην με αὐτοὺς δὲν ἐκάμαμεν, αὐτοὶ ἀπελπίσθησαν· διότι οἱ Ἄλβανοὶ ἀμέλησαν καὶ διόλου δὲν τοὺς ἐγνίαζε περὶ αὐτῶν. Ἐγεννήθη μεταξὺ των ψύχρα καὶ ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους ἐπροσπαθοῦσε νὰ σώσῃ τὴν φαμίλιάν του. Ἀρχισαν λοιπὸν

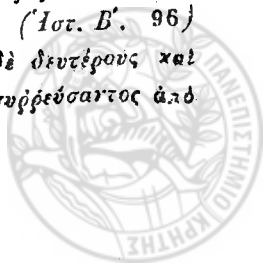

οἱ ἐντόπιαι καὶ ἔβγαιναν· οἱ Φαναρίται παραδείγματος χάριν ἔβγαιναν μὲ ταῖς οἰκογένειαις των ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ ἐζήτουν τοὺς συντοπίτας των Ἑλληνας, οἱ Μπαρδουσιῶται ἔβγαιναν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐβαστοῦσαν οἱ Μιστριῶται μὲ τὸν Γιατράκον, οἱ Καρυτινοὶ κατὰ τοὺς Καρυτινοὺς καὶ καθ' ἑξῆς. Ἀλλὰ οἱ Ἑλληνας δὲν τοὺς ἐδέχοντο, τοὺς ἔστελναν νὰ πᾶν πίσω μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βαρύνουν καὶ τοὺς ἄλλους, νὰ φάγουν δηλαδὴ τὰς τροφάς καὶ νὰ βιαθοῦν νὰ παραδοθοῦν. Οἱ δὲ Τριπολιτσιῶται Τούρκοι εὐχαριστοῦντο ὅπου αὐτοὶ ἔφευγαν καὶ ὅτι καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ἤθελον φύγει ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον, καὶ ἐσχεδιάζαν μόνον νὰ βαστάξουν ἕως ὅτου νὰ τοὺς ἔλθῃ βοήθεια ἀπὸ τὸν Σουλτάνον μὲ τὰς τροφάς, τὰς ὁποίας ἀκόμη εἶχαν εἰς τὰ σπιτία τους καὶ δὲν ἐδίδον εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς ἄλλους (α).

Αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ γυρίσουν πίσω, ἀλλὰ καὶ οἱ μέσα Τούρκοι δὲν τοὺς ἐδέχοντο καὶ οὕτως ἀναγκάσθησαν νὰ ριζώσουν κοντὰ εἰς τὸ φρούριον καὶ νὰ μείνουν ἐκεῖ ὀλοκλήρους ἡμέρας. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ὅλοι ἐκ συμφώνου ἔδωσαν διαταγὰς εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ μὴ τοὺς πλησιάζῃ κανεὶς χωρὶς τὴν ἀδείαν τους (β).

(α) Εἰς τὴν Τριπολιτσάν, ἀπὸ τὴν ἐκκριέσασμεν, εὐρήκαμεν τροφάς, διὰ τῶν ὁποίων ἠμποροῦσαν νὰ περάσουν ἀκόμη καὶ δύο καὶ τρεῖς μῆνας, τόσα λαμπρὰ ἄλογα καὶ μούλια, τὰ ὁποία μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ἐπήραμεν.

(β) Ἐπεὶ δὲ τούτων ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 96) λέγει ὅτι ἐδέχθημεν τοὺς πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους καὶ διότι δὲν εἶχαμεν σχεδὸν ψωμὶ ἕνεκα τοῦ σφάγγεσσαντος ἀπὸ

Τὰ πράγματα εἶχαν ἀνακατωθῆ ἐντός τῆς Τριπολι-
τσᾶς καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας δὲν ἤμποροῦσε
νὰ προΐδῃ τί ἤθελε γεῖνει τὸ πρᾶγμα. Τὴν 22 Σε-
πτεμβρίου ἡμέραν πέμπτην τῆς ἐβδομάδος οἱ ἐντόπιοι
διετάχθησαν ἀπὸ τὸν Κεχαγιάμπεη νὰ συναθροισθεῖν
τὴν παρασκευὴν τὸ πρωὶ εἰς τὰς 23 Σεπτεμβρίου ὅλοι
μικροὶ καὶ μεγάλοι εἰς τὸ Σεράγι διὰ νὰ κάμουν συ-
νέλευσιν· ἔστειλαν δὲ καὶ διὰ τοὺς Μπέηδες Ἄλθανοὺς
νὰ πᾶν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν συνέλευσιν διὰ νὰ σκεφθοῦν
τί νὰ κάμουν διὰ τὴν σωτηρίαν τους. Ἀκόμη τὰ χαρέ-
μια τοῦ Χουρσίτ Πασιά ἔστειλαν εἰς τοὺς Ἄλθανοὺς

γύρω πλήθος καὶ διότι ἠθέλαμεν νὰ στεροχωρήσωμεν πε-
ρισσότερον τοὺς μέσα τοὺς ἐτουφεκίσωμεν ἐξερχομένους, καὶ
ὅτι καὶ οἱ Τούρκοι αὐτοὶ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ τεῖχος τοὺς ἐ-
τουφεκίζον. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι ψεῦδη τροφὰς ὅσοι ἦλθαν
περιπλοῦν διὰ τὰ λάφυρα ἔφεραν ὁ καθένας διὰ τὸν ἑαυτὸν
του μαζί του, καὶ αὐτοὶ δὲν ὑπάγονται εἰς τὸν στρατόν· τὸ
δὲ στρατόπεδον εἶχε πλήθος τροφῶν κατὰ τὴν τάξιν του.
Διότι ἡ Ἐφηρία εἶχε φροντίσει, περὶ τούτου· καὶ ἀπὸ 7 φούρ-
ρους τὰς τελευταίας ἡμέρας ἤρχοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς
Καρύταινας κατὰ τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν τῆς Ἐφορίας
ἕπερ τὰς 7,000 ταῦτρα.

Ἴδὸν ἡ διαταγὴ.

Ἀδελφοὶ πρόχρητοι καὶ ἐπιστάται τῶν φούρρων Πιάκας,

Ἀλωρίσταινας, Βυτίνας, Μαγουλιάνων κ.λ.

Μὲ τὸ νὰ ἀρχίσαν οἱ Τούρκοι γυναικόπαιδι καὶ ἐργα-
τῶν, μάλιστα σήμερον θὰ ἐβγουν καὶ οἱ Ἀρβανῖται ὅλοι (καὶ
τοῦτο λέγει διὰ τὰ τοὺς βιάσθη) στοχασθῆτε πόσον ψωμὶ χρει-
άζεται διὰ τοῦτο τώρα εἰς τὸ ὑστερον νὰ δεῖξετε γαῖρετι νὰ γέ-
ρῃ ὁ κάθε φούρρος ἀπὸ χίλια ταῦτρα τὴν κάθε ἡμέραν καὶ πε-

Μπέηδες νὰ μὲ πάρουν μαζί τους εἰς τὸ Σεράγι διὰ νὰ μὲ ἰδοῦν καὶ δι' ἐμοῦ νὰ στείλουν τὰς παρακλήσεις των εἰς τὸν Κολοκοτρώνην. Ἦθελαν νὰ τοῦ ζητήσουν δύο διαβατήρια διὰ δύο χριστιανούς ὑπηρέτας τοῦ χαρεμίου, τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ πάρῃ μαζί της ἡ Πασσίνα καὶ ἔδιδεν ὅσα χρήματα ἤθελε τῆς ζητήσουν· διότι τὰ χαρέμια εἶχαν τὴν ιδέαν ὅτι θὰ ἐπιμείνουν οἱ Ἄλβανοὶ νὰ τοὺς πάρουν καὶ νὰ τοὺς υπάγουν τοῦ Πασιᾶ· ἀλλ' εἶχαν ἀκόμη μάθει ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης θὰ ἐξετάσῃ

ρισσότερα γιὰ τέσσαρες πέντε ἡμέραις· προσέχετε ὅμως μὴν δείξετε ἀμέλειαν εἰς τοῦτο καὶ δὲν ἔλθουν τὰ ταῦτα ὡς ἄρῃθεν ὅτι στοχασθῆτε τὸ κακόν.

τῆ 20 Ἰβρίου Ἁγιος Βλάσσης

Οἱ ἀδελφοὶ

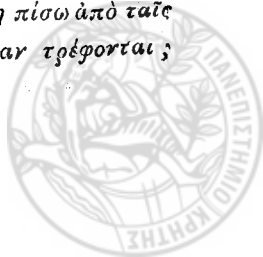
Καρέλλος Δελιγιάννης

Σπήλιος Κουλάς

Δημητράκης Παπαγιαννόπουλος

Γεώργιος Δημητρακόπουλος.

Τοὺς Τούρκους οἱ ὅποιοι ἐβγαίταν οὔτε οἱ Ἄλβανοὶ ὡς λέγει παραπάνω τοὺς ἐρύμνωσαν, οὔτε ἡμεῖς, ὡς εἶπαμεν, τοὺς ἐτουφεκίζαμεν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον οἱ Τούρκοι, οἱ ἑποῦν ἤθελαν νὰ τοὺς ξεφορτωθοῦν, ἀλλῶς θὰ ἦσαν τὰ μεγαλότερα θηρία τοῦ κόσμου. Ὁ δὲ Π. Πατρῶν σελ. 74 λέγει ὅτι ἐβγαίταν καὶ παρεδίδοτο πρὸ τῆς ἀλώσεως, ἀλλὰ δὲν λέγει ὅτι δὲν τοὺς ἐδεχόμεθα. Ὁ Τρικούπης λέγει ἀκέραια ὅτι τοὺς ἐβάλαμεν ὀπίσω μας, κατὰ τὴν ὁδὸν Καλαβρύτων καὶ τοὺς ἀφήσαμεν νὰ τρέφονται ὅπως ἤμποροῦσαν· ἀλλ' εἶναι δυνατὸν τοὺς ἐχθροὺς του κατέρας νὰ τοὺς ἔχη πίσω ἀπὸ ταῖς πλάταις του; καὶ ἐκτὸς τούτου ἀπὸ ποῦ ἤθελαν τρέφονται; Ἀπὸ πίσω μας ἦσαν βουνὰ καὶ πέτρας.

τοὺς Ἀλβανούς ὅπου θὰ ἔβγουν, καὶ ἂν εὕρῃ Χριστιανούς θὰ τοὺς κρατήσῃ δι' αὐτὸ ἐζήτησαν τὰ διαβατήρια.

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ Ἀλβανοὶ Μπέηδες ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ Σεράγι νὰ ἰδοῦν τί τοὺς θέλουν οἱ ἐντόπιοι, διότι εἶχαν κόψει τὴν συχνὴν ἀντάμωσίν των, ἐπειδὴ εἶχαν παράπονον ἐναντίον των οἱ ἐντόπιοι, ὅτι τάχα δὲν ἔκαμαν ἄν Τούρκοι νὰ ὑποφέρουν μαζί τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ἐσυμφώνησαν νὰ φύγουν μόνοι τους, ἐκίνησαν καὶ ἐπῆραν στρατιώτας μαζί των ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Εἶπαν καὶ τῶν ἄλλων μπουλουξίδων, ὅπου θὰ μείνουν πίσω νὰ ἔχουν τὸν νοῦν των μὴ τοὺς κάμουν οἱ ἐντόπιοι τίποτε ἀπιστίαν, τοὺς κλείσουν δηλ. ταῖς πόρταις τοῦ Σεραγίου καὶ τοὺς σκοτώσουν, νὰ τοὺς πᾶν βοήθειαν ἂν ἀκούσουν τουφέκια.

Ὁ Ἀλβανὸς Ἐλμάς Μπέης κατὰ παραγγελίαν τῆς Πασίνας μὲ ἐπῆρε μαζί του, καὶ ἐπηγαίναμεν εἰς τὸ Σεράγι, ἀλλ' ἅμα ἐκοντοφθάσαμεν εἰς τὴν βορεινὴν πλευρὰν ἀκούσαμεν τουφέκια κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ἦτον τότε ἡ ὥρα ἐννάτη τῆς ἡμέρας· τὸ δὲ Σεράγι εἶχε μεγάλην ἔκτασιν καὶ ἔξαφνα καθὼς ἐπηγαίναμεν ἐπαρουσιάσθησαν ἐμπρὸς μας Ἕλλητες καὶ μᾶς ἐτουφέκισαν καὶ ἐσκότωσαν κάμποσους Ἀλβανούς· τοὺς ἐφώναξα εὐθὺς νὰ στρέψουν τὴν ἄλλαν πλευρὰν ὅτι εἶναι οἱ φίλοι μας οἱ Ἀλβανοὶ καὶ νὰ μὴ μᾶς τουφεκοῦν, καὶ οὕτως ἔκαμαν.

Τότε βλέπομεν ἔμπροστά μας τὸν Δ. Πλαπούταν, ὅπου τὸν ἔφερεν μπράτσο ὁ Βελῆ Κογιάτσο, καὶ ἄλλους ἀκόμη Μπέηδες Ἀλβανούς· ἐκεῖ εὐρέθησαν ἀκόμη ὁ Κωνσταντῆς Παππαζαφειρόπουλος, ὁ Ἀναγνώστης

Ζαφειρόπουλος καὶ ὁ Ἀναστάσιος Λογιώπαιτος. Καὶ ἀντὶ πλέον νὰ πᾶμε εἰς τὸ Σεράγι, ἐστρήψαμεν τότε κατὰ τὴν Πόρταν τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ἤυραμεν ἐκεῖ ἔξω τῆς Πόρτας καὶ τὸν Κολοκοτρώνην (α). Ὁ Ἀναγνώστης Δελιγιάννης ἦτον ὀλίγον ξέμακρα τῆς πόρτας, ἀνατολικά τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, μὲ στρατιώτας συμπατριώτας του καὶ ἐσχότωναν Ἀλβανούς καὶ τοὺς ἐλαφραγωγοῦσαν· καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐφοβήθησαν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ ἐπερικύκλωσαν πρὸς ἀσφάλειάν τους τὸν Κολοκοτρώνην, ὁ ὁποῖος ἐστέκετο ἐκεῖ καβάλα σχεδὸν μοναχός. Εἶχαν δὲ ὑποπεύσει ἐπιβουλὴν τῶν Ἑλλήνων κατ' αὐτῶν. Τοῦτο ἐτάραξε πολὺ τὸν Κολοκοτρώνην, διότι εὐρέθη εἰς μεγάλον κίνδυνον. Δὲν ἠμπόρει νὰ ἐννοήσῃ ἂν ἐπίτηδες ἔκαμνε τοῦτο ὁ Δελιγιάννης διὰ νὰ χαλάσῃ τὴν συνθήκην μεταξὺ Κολοκοτρώνη καὶ Ἀλβανῶν διὰ νὰ χαθῇ ὁ Κολοκοτρώνης. Τότε λέγει εἰς τὸν Πλαπούταν νὰ πάρῃ τοὺς Μπέηδες καὶ νὰ τραβήξῃ κατὰ τὴν Ἁγίαν Βαρβάραν. Ἐκεῖ διέταξε νὰ πᾶν νὰ συναχθοῦν ὅλοι οἱ Ἀλβανοὶ κατὰ τὸ μέρος ὅπου ἐστέκετο ὁ Δελιγιάννης· διότι καθὼς εἶδεν ὅτι οἱ

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (Ιστ. Β'. 99) λέγει ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τὸν φόβον τους, ἅμα ἐκνυριεύθη ἡ πόλις, συνη. ἴθρον ὅλοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σαραγιοῦ ὡς ὑπὸ συνθήκην· ἀ. λ. ἦτον καιρὸς τότε νὰ μένωσι πλέον μέσα; Καὶ ἀπὸ ποίους ἐζήτουν εἰς τὸ Σεράγι νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ συνθήκη. Τὸν Δ. Πλαπούταν τότε τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἐπῆραν μαζί τους καὶ δὲν ἦτον ἀπὸ πρωτότερα ὄμηρος, οἱ δὲ ὄμηροι ἐδόθησαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη κατὰ τὰς 11 ὥρας Π. Μ. τῆς 23, ἅταν ἐβγήκακ οἱ Ἀλβανοὶ ἔξω.

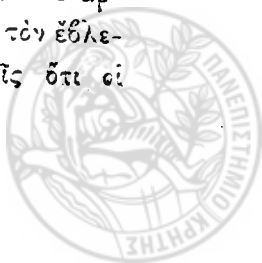

Ἄλβανοὶ ἐπῆγαν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν εὐθύς ἀπεμα-
κρύνθη καὶ αὐτὸς ἐκείθεν.

Ἐν ᾧ ἐστέκετο εἰς τὴν μέσσην τῶν Ἄλβανῶν ὁ Κο-
λοκοτρώνης πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοῦ ἐξήτουν τοὺς λου-
φέδες των, ἄλλοι ταῖς πιστόλαις των καὶ ἄλλοι τὰ ἄρ-
ματά τους, τὰ ὅποια τοὺς εἶχαν ἀρπάξει οἱ Ἕλληνες,
ὅταν τοὺς ἐξεμοναχίαζαν. Κοντὰ εἰς τὸν Κολοκοτρῶ-
νην ἐπῆγε καὶ ἐστάθη ὁ Ἑλμᾶς Μπέης καὶ ἐκρατοῦσε
μόνος του τὸ ἄλογόν του καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ καθαλί-
ξη, διότι ὑπόπτει· τότε ἓνας Ἄλβανὸς ἐστενοχώρει
πολὺ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ τοῦ δώσῃ τὴν πιστόλα του,
τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχαν πάρει οἱ Ἕλληνες. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς
τοῦ εἶπε θέλεις νὰ σοῦ δώσω τὴν ἐδικήν μου· καὶ ἔβγα-
λε μίαν πιστόλα ἀπὸ τὸ κουμπουρλοῦχι τοῦ ἀλόγου του.
Ἄπλωσε λοιπὸν εὐθύς ὁ Ἄλβανὸς νὰ τὴν πάρῃ χωρὶς
νὰ ἐννοήσῃ τὰ λόγια τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀλλ' ὁ φρόνιμος
Ἑλμᾶς Μπέης θυμωθεὶς ἔσυρεν εὐθύς τὸ σπαθί του καὶ
τοῦ ἐκτύπησε τὸ χέρι.

Τραβιχθῆτε ἔπειτα τοὺς εἶπεν ὁ Μπέης καιρὸς διὰ
πιστόλια εἶναι τώρα, δὲν βλέπετε ὅπου κοντεύετε νὰ
χάσετε τὰ κεφάλιά σας; Ἀφοῦ τοὺς ὠμίλησεν, ἐτρέ-
βήθησαν πέρα καὶ ἀνάσανεν ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὴν βεῖν
τους καὶ ἀπὸ τὰ γυρέματά τους.

Ἐκατάφερην ἔπειτα ὁ ἀρχηγὸς τὸν Μπέην νὰ καβα-
λικεύσῃ, ἐφιληθήκαμεν μαζὶ καὶ τὸν ὠδήγησα νὰ τρα-
βήξῃ εἰς τὴν Ἀγίαν Βαρβάραν, καὶ ἐκεῖ τοῦ εἶπα νὰ
ὑπάγῃ ὅπου ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι Μπέηδες καὶ ὅπου ἐμα-
ζώνοντο οἱ στρατιῶταί του. Ἄλλ' ἀκόμα ἦτον ὁ ἀρ-
χηγὸς τριγυρισμένος ἀπὸ Ἄλβανούς· ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐβλέ-
πα ὅτι ἐστενοχωρεῖτο πολὺ ἔβαλα ταῖς φωναῖς ὅτι οἱ

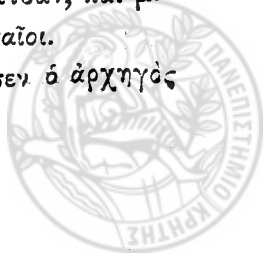

Μπέηδες ζητοῦν τὸν Κολοκοτρῶνην, τοὺς εἶπα νὰ ἀνοίξουν νὰ περάσῃ, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἤυρε καιρὸν ἐβάρησε τὸ ἄλογόν του καὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τοὺς Μπέηδες ἐπῆγεν εἰς τὴν καλύβαν του, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐφρόντισε νὰ τοὺς στείλῃ τὰ πράγματά τους, τὰ ὁποῖα ὡς εἶπαμεν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ εἶχαν ἀφήσει, καὶ τοὺς ἔδωσε τὰ βεχέμια (ὀμήρους) τοὺς συγγενεῖς του τὸν Χρηστάκην Κολοκοτρῶνην καὶ Βασιλείον Δημητρακόπουλον· ὁ δὲ Πλαπούτας, μὲ τὸν Δημητρακόπουλον, τὸν Γκίκαν Θεωδώρου Γκίκα, Πέτρον Μαρκέζην ἐπῆγαν εἰς συνοδείαν τῶν Ἀλβανῶν καὶ αὐτοὶ εἶχαν καὶ τὰ βεχέμιά των. Ἀλλ' ὁ Κ. Δελιγιάννης δὲν ἔστειλε τὸν ἀδελφόν του, καὶ ἀπὸ τώρα ἐπιείσθη ἡ ἔχθρα μεταξὺ αὐτῶν καὶ Πλαπούτα.

Εἰς τὸν δρόμον κατὰ τὰ Σουδενὰ ἀπάντησαν Καλαβρυτινοὺς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἤλθον νὰ σκοτώσουν τοὺς Ἀλβανούς, καὶ καθὼς ἐπροχώρουν εὗρηκαν κατὰ τὴν Βοστίτσαν καὶ τὸν ἴδιον Ἀνδρέαν Λόντον, ὁ ὁποῖος ἤλθε καὶ αὐτὸς νὰ χαλάσῃ τὴν συνθήκην. Τότε ὁ Πλαπούτας ἐβιάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς λόγους μαζί του καὶ τοῦ εἶπεν ὅταν ἐσεῖς θέλετε νὰ χαλάσετε τὴν συνθήκην τὴν ὁποῖαν ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ προσώπου μας ἐκάμαμεν, ἐωνόμεθα λοιπὸν μὲ τοὺς Ἀλβανούς καὶ ἐμεῖς καὶ σὰς γενόμεθα μισοφιρόει εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας καὶ τότε μᾶς βλέπετε τί εἴμεθα.

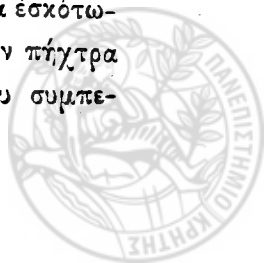
Μετὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν καμμίαν ὑποψίαν οἱ Ἀλβανοὶ, ἀνεκατῶθησαν μὲ τοὺς Ἑλληνας καὶ ἔγειναν ἕνα ἕως ὅτου ἐμπαρκαρίσθησαν εἰς Βοστίτσαν, καὶ μάλιστα οἱ Μπέηδες ἔμειναν οἱ ὄλω τελευταῖοι.

Ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ ἔξω Ἀλβανοὶ ἐνόμισεν ὁ ἀρχηγός

ὅτι δὲν ὑπάρχουν μέσα ἄλλοι καὶ διέταξε νὰ κλείσω-
μεν τὴν πόρταν τῶν Καλαβρύτων διὰ νὰ μὴν ἐβγαί-
νουν οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι, τὸ ἴδιον ἔπειτα ἔκαμαν καὶ
διὰ ταῖς ἄλλαις πόρταις οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαρ-
χιῶν. Ἄφησα καὶ ἐγὼ τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐδόθηκα εἰς
τὰ λάφυρα, ἐτράβηξα νὰ ὑπάγω κατὰ τοῦ Τσεκούρα,
περιφήμου Τούρκου διὰ τὰς ὠμότητάς του, ἀλλ' εἶδα
ὅτι οἱ Ὑδραῖοι τὸν εἶχαν ξεπουπουλιάσει καὶ εἶχαν
σκοτώσει ὅλους τοὺς ἐδικούς του· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος
εἶχε βάλει φωτιά νὰ καῖ μέσα εἰς τὸ σπίτι του, καὶ
ὅτι εἶχε σκοτώσει, καθὼς μὲ εἶπαν οἱ Ὑδραῖοι, τὴν γυ-
ναϊκά του, τὴν μάνα του καὶ τὴν θυγατέρα του, νέαν
ὠραίαν ὡς εἶχον χρόνων.

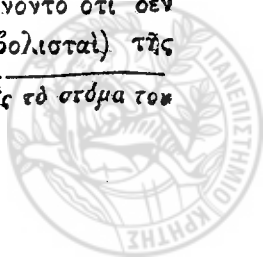
Πρὶν φθάσω εἰς τοῦ Τσεκούρα εἰς ἓνα στενὸ δρόμο
εὗρήκα ἔμπροστά μου τοὺς Ὑδραῖους, οἱ ὅποιοι εἶχαν
ἔμπλέξει ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς διακοσίους Ἀλβανούς καὶ ἄλ-
λους Τούρκους· αὐτοὶ ἤρχοντο νὰ ἐβγουν εἰς τὴν πόρ-
ταν τῶν Καλαβρύτων, τοὺς ἐπῆραν τὰ ἄρματα καὶ τοὺς
ἐπελέκησαν ὅλους μὲ τοὺς σαλιρμάδες. Ἀκόμα καὶ
τώρα ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μου τὸ λιάνισμα καὶ τὸ τρίξιμον
τῶν κοκχάλων καὶ ἀνατριχιάζω. Τοὺς ἐπαρακάλεσα νὰ
παύσουν τὴν σφαγὴν ἀλλὰ δὲν ἐκατώρθωσα τίποτε, ἀλλὰ
μάλιστα ἐφοβήθηκα μὴ μοῦ δώσουν καὶ ἐμένα καμμία·
τόση ἦτον ἡ μέθη των διὰ νὰ σκοτώνουν Τούρκους!
Ἐκεῖθεν ἐτράβηξα διὰ τὸ σπίτι τοῦ Σεχνετζίπη, ἐπισή-
μου Τούρκου ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐντοπίους, καὶ ἀφοῦ
ἐπολεμήσαμεν ὀλίγον, διότι δὲν μᾶς ἐδέχετο καὶ ἐσκο-
τώσαμεν δύο τρεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ μέσα ἐσκοτώ-
ναν πολλοὺς Ἕλληνας, ἐπειδὴ οἱ δρόμοι ἦσαν πύχτρα
καὶ βόλι δὲν ἔπεφτε κάτω ἄδειο, ὡς ἐκ τούτου συμπε-

ραίνω ὅτι ἐγάθησαν ἐκεῖ πολλοὶ Ἕλληνες, ἐμβήκαμεν τέλος πάντων μέσα καὶ ἔμεινα ἐκεῖ. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἤλθεν ὁ Νικολάκης Δελιγιάννης καὶ τοῦ ἀνοίξαμεν τὴν πόρταν τὴν μεγάλην τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμβήκε μέσα. Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἀντάμωσα τὸν ἀρχηγὸν καὶ οὔτε ἐγὼ ἐγνώρισα ἐν τῷ μεταξύ ποῦ εὕρισκόμουν, οὔτε ἐκεῖνος τί ἔγεινε, διότι ὁ καθένας ἦτον ἐλεύθερος νὰ κάμῃ ὅτι ἤθελε,

Τώρα θέλω διηγηθῆ τὸν τρόπον, πῶς οἱ Ἕλληνες ἐμβήκαν ἔξωφρα εἰς τὴν Τριπολιτσάν χωρὶς νὰ ἦναι προμελετημένον καὶ μήτε νὰ τὸ γνωρίζουν οἱ μεγάλοι καπεταναῖοι. Οἱ Τούρκοι εἶπαμεν εἶχαν προσκληθῆ ἀπὸ τὴν πέμπτην (22 Σεπτεμβρίου) διὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Ἄφησαν λοιπὸν κατὰ τὴν ὥραν τῆς συνελεύσεως καὶ ταῖς τάπαις τοῦ φρουρίου ἀφύλακται καὶ τὰ σπίτια τους ἀκόμη, καὶ ἐπροσηλώθησαν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς. Ἡ Τριπολιτσά ἦτον καθὼς εἶπαμεν τειχογυρισμένη καὶ εἶχε τάπαις μὲ κανόνια· εἰς τοῦ Ναυπλίου τὴν Πόρταν ἦτον μία μεγάλη Τάπια καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς τῆς Τάπιας εἶναι ἐκκλησία Ἁγία Σωτήρα ὀνομαζομένη, καὶ ὡς εἴκοσι χαλασμένα σπίτια, ὀνομαζόμενα Ἄρσενέκα. Εἰς αὐτὰ τὰ χαλάσματα ἐπήγαιναν οἱ Ἕλληνες συχνὰ καὶ ἐμπορευόντο μὲ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἐκατοικοῦσαν ἐπάνω εἰς τὴν Τάπικαν, τοὺς ἔδιδαν ψωμὶ καλὸ, σῦκα, κρέας καὶ ἔπερναν ἄρματα καὶ ἄλλα πράγματα πολύτιμα. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐγνώριζαν τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ἦταν χωρὶς ἄρματα ἐκάμωνοντο ὅτι δὲν ταὺς ἔβλεπαν (α). Οἱ τοπταῖδες (πυροβολισταὶ) τῆς

(α) Ὁ Σ. Τρικοῦνης ἀδιακόπως ἔχει εἰς τὸ στόμα του

τάπιας αὐτῆς Τοῦρκοι ἦταν Ἀλβανοὶ καὶ Ἀνατολίται ἀδιὰβόλευτοι, συχνὰ ἀνταμώνοντο μὲ τὸν Ἐμμανουὴλ Δούνια Τσάκωνα, καὶ μὲ τοὺς Σπετσιώτας Αὐραντίνην καὶ Γκίκαν Ρουμάνην συντεχνήτας των, ἐπειδὴ ἐγνώριζαν καλὰ νὰ ρίπτουν τὰ κανόνια· αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἐγνώριζαν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἐμπιστεύοντο ἀναμεταξύ των ἐπήγαιναν συχνὰ ἐκεῖ καὶ τοὺς ἀνέβαζαν εἰς τὴν τάπιαν, ἐκρέμαγαν δηλαδὴ ἓνα σχοινὶ δεμένον ἀπὸ ἓνα κανόνι καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐπιάνοντο καὶ ἀνεβαινοκατέβαιναν εἰς τὴν Τάπιαν.

Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς συνελεύσεως, ὅτε ἔλειπαν οἱ ἀξιωματικοὶ ἀνέβηκαν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες εἰς τὴν Τάπιαν μὲ σχοινία, τὰ ὅποια εἶχαν φέρει μαζί τους μιμούμενοι τὸν Αὐραντίνην, ὅπου ἀνέβαινε μὲ τὸ σχοινὶ καὶ τὰ ἔδεσαν ἀπὸ ἄλλα κανόνια. Ἦλθαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἰς τὰ γαλάσματα τὰ ὅποια ἦταν ἀπέξω. Αὐτοὶ τότε συνενόηθησαν μὲ τοὺς μέσα, καὶ ἐπειδὴ ἡ Πόρτα τοῦ Ναυπλίου ἦτον κοντὰ τὴν ἀνοιξαν καὶ ἐμβῆκαν μέσα ἄλλοι Ἕλληνες Τσάκωνες καὶ ὅσοι ἦταν ἐκεῖ ἀπ-

τὴν λέξιν αἰσχροῦς καὶ παριστᾷ τὸ στρατόπεδον τὸ τριγύρω τῆς Τριπολιτοῦς εἰς μερίστην ἀταξίαν, ὥστε ἐλευθρεμπόρουν τινὲς αἰσχροκερδεῖς τοῖς πολιορκουμένοις. Ἀλλ' αἰσχροκερδεῖα εἶναι νὰ δώσῃ τις μίαν τσαπέλαν σῶκα καὶ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν του μίαν πιστόλαν ὅταν πολεμᾷ μὲ τὴν βουκέντραν τοῦ βοδιοῦ του; ψεῦδος δὲ εἶναι ἀκόμη ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἐλάμβανε μέρος εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς καθὼς καὶ οἱ μεγάλοι καπεταναῖοι αὐτὸς διέταττε πάντοτε ἀπὸ τὸ ταμποῦρι του, διότι ἦτον πλησίον καὶ τοὺς ἐβίλεπε, τὴν δὲ νύχτα ἦταν βάρδιας παρτοῦ καὶ οὔτε τουφεκί τότε ἐκίπτε, οὔτε κατέρως ἐσείετο ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν.

ἔξω Ἀγιοπετρίται. Καθὼς δὲ τοὺς εἶδαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἀγιοπετρίται ἀπὸ τοῦ ταμποῦρι τοὺς ὅτι οἱ ἐδικοί τοὺς ἐμβῆκαν μέσα ἄρπαξαν καὶ αὐτοὶ τὰς σημαίας καὶ ἐπῆγαν ἔξω ἀπὸ τοῦ φρούριον καὶ ἐμβῆκαν μετὰ τοὺς ἀρχηγούς των ἀπὸ τοῦ Σεραγιοῦ τὴν Πόρταν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἀνοίξει οἱ σύντροφοὶ τοὺς· ὁ δὲ Αὐραντίνης ἀπὸ τὴν Τάπιαν, ἀφοῦ τὴν ἐπῆραν, ἐγύρισε τὰ κανόνια καὶ ἐβάρει τὸ Σεράγι(α).

(α) Πρὸς διασκέδασις τῶν ἀγαγρωστῶν μου θέτω περι-
κοπήν ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ κυρίου Τρικούπη (Ἱστ. Β'.
98—99.) «Ἐντοσοῦτω ἡ ἔξοδος τῶν Ἀλβανῶν ἔβαλεν εἰς
κίνησιν ὄλους τοὺς ἐντὸς τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπὸ Πρωτάς. Τι-
τὲς τῶν Ἑλλήνων ἐπαρτήρησαν ὅτι τὸ πρὸς τὴν πόλιν τοῦ
Ναυπλίου κἀνοσοστάσιον ἔμεινεν ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας ἀφρο-
ρητον, καὶ τρεῖς ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας, ἀνευ οὐδεμιᾶς
προμελέτης ἢ προετοιμασίας ἢ εἰδήσεως τῶν ἀρχηγῶν ἀνέ-
βησαν ἀλλεπαλλήλως ἕως πενήντα ἐπὶ τῶν ὤμων ὁ εἰς τοῦ
ἄλλου ἐν τάχει ἐν οἷς καὶ ὁ Κεφάλας, ἐπήδησαν ἔσωθεν τοῦ
τείχους, ἀνοίξαν τὴν ἀφρούρητον καὶ ἀτειχιστον ἐκείνην
πύλιν εἰσήγαγον τοὺς προκαθημένους συναγωνιστάς των
καὶ ἔστησαν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.» Πρῶτον ἐπειδὴ ἡ ἔξο-
δος τῶν Ἀλβανῶν δὲν ἦτον προμελετημένη, διὰ τὸν λόγον
τὸν ὁποῖον εἶπεν, ἄφσαν ἀφυλάκτους τοὺς περισσοτέρους
προμαχώνας. Ἀλλὰ δὲν εἶται ἐντροπὴ γὰρ μὴ γνωρίζῃ ὁ
Ἱστορικὸς μας πῶς ἔγεινεν ἡ ἔφοδος τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ
ἀπὸ ποίους; Ὁ Κεφάλας ἔπειτα ἐμβῆκεν ὡς λέγομεν ἀπὸ
τὴν πόρταν τοῦ Μιστρᾶ. Ἐδῶ παρουσιάζει τοὺς στρατιώ-
τας καὶ αὐτοὺς τοὺς στρατηγούς ὡς τὸν Κεφάλαν παίζοντας
τὰ καθάλια καὶ ἀρεβαίνοντας εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον εἶμι
ψευδές. Ἀλλὰ καὶ ἀληθινὸν ἀνὴρ ὑποτεθῆ μικρὰ σχέψις δύναι-
ται γὰρ μᾶς πείσῃ ὅτι ὁ Ἱστορικὸς μας κοιμώμενος ἔγραφε

Συγχρόνως ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ταμποῦρί του τοὺς εἶδεν ὁ Κεφάλας καὶ ὁ Παππατζώνης ἔτρεξαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐμβῆκαν ἀπὸ τοῦ Μιστρᾶ τὴν πόρτα. Ἀμέσως καὶ ὁ Δημήτριος Δελιγιάννης ἀπὸ τοῦ Ματζαγβᾶ ὅπου ἦτον ἐμβῆκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Σεραγιοῦ τὴν Πόρταν. Πανταχόθεν ἀνοιξεν ὁ πόλεμος, ὅσοι ἐμβαιναν ἀνοίγαν ταῖς Πόρταις· ἀλλ' οἱ περισσότεροὶ ἐμβαιναν ἀπὸ τὰ τεῖχη, ὅπου δὲν ἐβλεπαν ἀντίστασιν.

Οἱ Τοῦρκοι εἰδοποίηθησαν, ἐν ᾧ ἦτον ἀκόμη εἰς τὴν συνέλευσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμβῆκαν, ἔτρεξεν ὁ καθένας εἰς τὸ σπίτι του διὰ νὰ σώσῃ τὴν φαμίλια του καὶ τὰ πράγματά του καὶ καμμίαν προσοχὴν δὲν ἔδωσαν διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸ ἐμβασμα τῶν στρατιωτῶν. Οἱ Ἕλληνες ἔπειτα ἐπροχώρησαν, ἐπήραν ὅλαις ταῖς Τάπαις καὶ τὰ δυνατὰ σπίτια, καὶ μερικοὶ μόνον Τοῦρκοι ἐπρόφθασαν καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τινὰ σπίτια δυνατὰ καὶ εἰς τὴν μεγάλην Τάπιαν.

Ἡ σφαγὴ ἄρχισε εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως, τὸ τουφέκι ἐδόουλε πανταχοῦ καὶ ἀνηλεῶς κατὰ τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐσκοτώνοντο πάσης ἡλικίας ἀν-

διὰ τὰ παραδῶση μυθιστόρημα εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς. Ἦτο δυνατόν ἐπὶ τῶν ὤμων ὁ εἰς τοῦ ἄλλου νὰ ἀναβῶσιν, ὅταν τὸ ἐλάχιστον ἐπὶ πῆχεις ὕψος εἶχε τὸ φρούριον; Ἐπειτα τί ἐννοεῖ ὁ ιστορικός μας ἤ ῥοιξαν τὴν ἀφροῦρητον καὶ ἀτειχιστον ἐκείνην πύλην! Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Π. Πατρῶν σελ. 74 περὶ Κεφάλαι· εἶναι κρίμα μέγιστον νὰ ζητοῦν ὁ ἕνας ἀντιγραφὸς τοῦ ἄλλου νὰ ὑφαιρέσουν ἀπὸ τοὺς Ἀγιοπετρίτας καὶ τοὺς Τσάκωνας τὸ λαμπρὸν αὐτὸ κατόρθωμα.

θρωποι ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ ἀνήλικα. Οἱ Ἕλληνες ἐδῶ ἐξεδικήθησαν δι' ὅσα τόσους χρόνους εἶχαμεν πάθει ἀπὸ τοῦς τυράννοῦς μας. Πολλοὶ δὲ Τοῦρκοι ὅπου ἐκλείσθησαν εἰς τὰ σπιτία των, ἐπροτίμησαν καὶ ἐκάησαν μέσα εἰς αὐτὰ μὲ ταῖς φαιμίαις των παρὰ νὰ παραδοθῶν εἰς τοῦς δούλους των.

Πολλοὶ Καπεταναῖοι καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπὸ φιλανθρωπίαν ἤθελαν νὰ σώσουν κανένα Τοῦρκο, ἀλλὰ ἄλλος Ἕλληνας, τοῦ ὁποίου ὁ Τοῦρκος τὴν γυναῖκα, τὸ παιδί ἢ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον εἶχε κατὰ διαφόρους τρόπους ἀτιμάσει, τυραγνήσει καὶ ἀδικήσει, ἅμα ἐβλεπε τὸν ἐχθρόν του τοῦ ἀναπτεν ἀπὸ πίσω τὴν πιστόλαν ἢ τὸ τουφέκι του ὅσοι ἤθελαν νὰ σώσουν Τοῦρκους καὶ νὰ κάμουν καλὸν ἔπρεχαν κίνδυνον· διότι πολλάκις τὸ βόλι ἐπέρνα τὸν Τοῦρκο καὶ ἐφόνευε καὶ τὸν Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ τοῦ σώσῃ τὴν ζωὴν· καὶ οὕτω τοῦς ἀφίναν εἰς τὴν διάκρισίν των. Δὲν ἦτον κανένας Τοῦρκος ὁ ὁποῖος νὰ μὴν εἶχε δύο καὶ τρεῖς ἐχθρούς· διότι ποτέ τους δὲν ἐσυλλογίσθησαν ὅτι θὰ σηκωθῶν οἱ ραγιαδες των καὶ θὰ ζητήσουν τὴν ἐλευθερίαν τους· τὸ δὲ κακὸν ἕξαφνα τοῦς ἦλθεν εἰς τὸ κεφάλι τους (α).

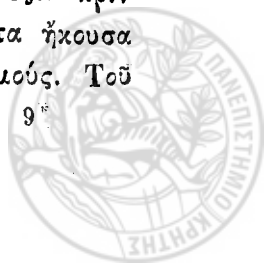
(α) Ὁ Σ. Τρικούκης (Ἰστ. Β. 104) λέγει ὅτι 40 Τοῦρκοι ἐροπλοὶ ἐφυγαν καὶ ἐπῆγαν εἰς Ναύπλιον· πῶς ἦτο δυνατὸν τοῦτο νὰ περάσῃ ἀρματωμένος Τοῦρκος, ὅταν μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ἦταν 20,000 στρατιῶται Ἕλληνες καὶ ἀπείρος ἄλλος κόσμος· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ Μανιάται εἶχαν ἔλθει διὰ νὰ τοὺς ξεπουλιάσουν. Ὅταν πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εὐρῆκαν νὰ πάρουν λάφυρα, ἀλλ' ἐφορτώθησαν ταῖς πόρταις τῶν σπιτιῶν, ἤθελαν ἀφήσει ἀρματωμένους Τοῦρκους νὰ περάσουν ;

Δὲν τοὺς ἐσκότωναν λοιπὸν ἀπὸ ὠμότητα οἱ Ἕλλη-
νες τοὺς Τούρκους, καθὼς ἡ πολιτισμένη Εὐρώπη μᾶς
ἐκατηγόρησεν, οὔτε διὰ κανένα ἄλλον σκοπὸν, καθὼς
εἶδαμεν, ἀλλὰ ἀπὸ δικαίαν ἐχθίρησιν, τὴν ὁποίαν ἐτρε-
φαν ἐναντίον τους· ἐν ᾧ τοὺς καλοὺς Τούρκους, ὅσοι
πρότερον δὲν τοὺς ἐκακομεταχειρίζοντο, τοὺς ἐπῆραν
μαζί τους καὶ τοὺς ἐπεριποιήθησαν ὅσον καλλίτερα
ἤμποροῦσαν, τοὺς εἶχαν ὁμοτραπέζους των, τοὺς ἐσω-
σαν καὶ τοὺς ἐστείλαν ὅπου ἤθελαν.

Ἄλβανοὶ δὲ ὑπὲρ τοὺς 300 ἐκλείσθησαν μέσα εἰς
τὰ κονάκια τοῦ Σεραγιοῦ καὶ κοντὰ τὸ δεῖλι ἐζήτησαν
τὸν Κολοκοτρώνην ὡς φίλον τους καὶ πιστὸν διὰ νὰ
παραδοθοῦν. Ἦλθεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἀλλὰ διότι δὲν
τὸν ἐγνώριζαν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἦτον κανένας μπουλούμ-
πασης Ἄλβανὸς μαζί τους ἀπὸ ἐκείνους ὅπου τὸν ἐγνώ-
ριζαν νὰ τοὺς βεβαίωση, δὲν εἶδαν πίστιν. Ὁ Κολο-
κοτρώνης τοὺς ἔλεγε μὰ τὸν θεόν, μὰ τὰ τέσσα-
ρα κετάπια τοῦ θεοῦ, μὰ τὸν προφήτην Χασρέτ
Ἰσα (Χριστὸν) ἐγὼ εἶμαι· ἀλλὰ αὐτοὶ πάλιν δὲν τὸν
ἐπίστευαν. Τότε τοὺς εἶπε καὶ αὐτός, ἐπειδὴ δὲν παρε-
δίδοντο, νὰ ἦναι τὸ κρίμα εἰς τὸν λαιμόν τους
καὶ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι παραβάτης τῆς μπέσας.
Ἐφυγεν ἔπειτα ὁ ἀρχηγὸς καὶ οἱ στρατιῶται ἀμέσως
ἔβαλαν φωτιά εἰς τὰ κονάκια καὶ τοὺς ἐκαψαν ὅλους.

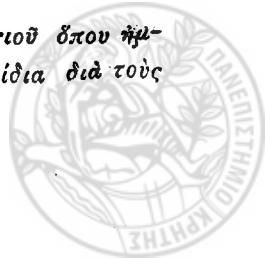
Τὴν ἡμέραν ὅπου ἀντάμωσα τὸν ἀρχηγὸν εἶχα πάγει
εἰς τὸ σπίτι τοῦ Δημητρίου Δελιγιάννη, εὗρηκα μέσα
καὶ τοὺς Καπεταναίους του τοὺς ἐχαιρέτησα, καὶ δὲν με
ἐδέχθησαν με τὸν τρόπον ὅπου με ἐδέχοντο ἔξω πρὶν
ἐμβωμεν μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσάν, μάλιστα ἤκουσα
ὑβρεῖς κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ μου καὶ φοβερισμούς. Τοῦ

ἔκαμα τὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν ἀρμόζουσι αὐτὰ τὰ λόγια νὰ τὰ λέγῃ ὁ Δελιγιάννης διὰ τὸν φίλον του τὸν Κολοκοτρώνην, καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι δὲν τὸν ἔχει φίλον τὸν κλέφτην, καὶ δὲν τὸν φοβεῖται πλέον. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἔκαμα γνωστὰ εἰς τὸν ἀρχηγόν μου· αὐτὸς δὲ μοῦ εἶπα καμῶ σου ὅτι δὲν μοῦ εἶπες τίποτε· τώρα ὅπου ὁ Ἅγιος Θεὸς ἠθέλησε καὶ μᾶς ἐδυνάμωσε καὶ ἐπήραμεν τὴν Τριπολιτσάν, ἃς λέγουσι ὅτι θέλουσι. Ἔχουσι δίκαιον παιδί μου διότι βλέπουσι τούτους σκοτωμένους (καὶ ἔδειξε τὰ Τουρκικὰ πτώματα), μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν μαζί τὴν ἐξουσίαν· τώρα τὴν ἐπῆρε τὸ ἔθνος. Ἄν ἐγελάσθησαν καὶ ἔκαμαν τὴν ἐπανάστασιν, ἤλπιζαν νὰ κληρονομήσουσι τοὺς Τούρκους καὶ νὰ γείνουσι αὐτοὶ εἰς τὸν τόπον τους, ἀλλ' ἀργὰ τὸ ἐσυλλογίσθησαν.

Ὅταν ἐμβήκαμεν εἰς τὴν Τριπολιτσάν, ὅσοι εὐρέθησαν τότε ἐκεῖ πρόκριτοι καὶ καπετανατοὶ Κρεβατᾶς, Πετρόμπεης, Ἄν. Δελιγιάννης, Γιατράκος καὶ λοιποὶ ἐπῆγαν καὶ ἐπίασαν τὸ Σεράγι· Ἐδῶ εὐρίσκοντο τὰ πολυτιμότερα πράγματα τοῦ Πασιᾶ, πολλῶν Ἀγᾶδων καὶ ἄλλων ἐπισήμων Τούρκων. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον διὰ συνεργείας φαίνεται τῶν προκρίτων διὰ νὰ ἀρπάξουσι τὰ λάφυρα ἔβαλαν φωτιά καὶ ἔκαψαν τὸ Σεράγι καὶ οὕτως ἐπῆραν αὐτοὶ ὅλα τὰ λάφυρα, τὰ δὲ χαρέμια τὰ μετέφεραν εἰς τοῦ Μουσταφάμπεη τὸ σπίτι εἰς τὴν φύλαξιν τῶν Μανιατῶν Μαυρομιχαλαίων (α).

(α) Ἐνα μέρος ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Σεραγιῦ ὅπου ἤμ-
πόρσεσαν νὰ σώσουν τὸ ἔκαμαν τέσσαρα μερίδια διὰ τοὺς

Ἡ κυρίεσις τῆς Τριπολιτσᾶς, διότι ἐπῆραν τῶν Τούρκων τὰ ἄρματα, ἀρμάτωσεν ὅλους τοὺς Πελοποννησίους, ἐν ᾧ οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς εἶπαμεν, ἦσαν ἀρματωμένοι μὲ μαχαίρας, τὰς ὁποίας οἱ γύφτοι (σιδηρουργοὶ) τότε τὰς ἔκαμαν, καὶ μὲ σουχλιά. Τοὺς ἔδωσε δὲ ἀκόμη καὶ μεγάλο θάρρος κατὰ τῶν Τούρκων, διότι ἐφόρεσαν χρυσᾶ καὶ καλὰ φορέματα καὶ λαμπρὰ ἄλογα ἐκαβάλικαν. Ἄρχισαν λοιπὸν ἔπειτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ συλλογίζωνται πῶς νὰ ἐξαπλώσουν τὸν πόλεμον καὶ ὑπὲρ τῆς ἐδικῆς τῶν ἐλευθερίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τῶν.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκείνο τὸ ὅποιον ὁ ἀρχηγὸς μου προεἶπεν ἀλήθευσεν. Οἱ πρόκριτοι μετενόησαν διὰ τὸ κίνημα, ἐπειδὴ ἀντὶ αὐτῶν ἐφάνησαν ὅτι οἱ καπεταναῖοι μὲ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ἔγειναν δυνατώτεροι καὶ ἔλαβαν ὅλην τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου. Ἐσχέθησαν νὰ μὴν ἀφήσουν τὸν Κολοκοτρώνην νὰ πάη νὰ πάρῃ τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν ἐπειδὴ ἂν ἤθελεν ὑπάγει ἀμέσως τὸ φρούριον θὰ παρεδίδοτο εἰς αὐτόν· εἶχε δὲ καὶ γράμματα εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἀλβανοὺς τὸν Ἀσλὰν Ἀγάκον ἀρχηγόν, ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς Μπέηδες τῆς Τριπόλεως, ἅμα φθάσῃ ὁ Κολοκοτρώνης

στρατιώτας, ὅπου ἔλειπαν τότε εἰς τὰ μεγάλα Δερβένια καὶ εἰς τὴν Ροῦμελῃ, καθὼς τοὺς εἶχε ὑποσχεθῆ ὁ Δ. Ὑψηλάντης. Τὸ ἕνα μερίδιον τῶν Μανιατῶν τὸ ἐπῆρεν ὁ Π. Μανρομιχάλης, τὸ ἄλλο τῶν Καρυτιῶν ὁ Πάνας Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, τὸ τρίτον τῶν Φαναριτῶν ὁ Τοαρέτος Χριστόπουλος, καὶ τὸ τέταρτον τῶν Λεοκταριτῶν ὁ Ἀναγνωσταρᾶς.

ἐκεῖ εὐθὺς νὰ κάμουν μπέσα, νὰ παραδώσουν τὸ φρούριον καὶ νὰ πᾶν κοντὰ τους χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν.

Οἱ Ἄλβανοὶ τῆς Τριπολιτσᾶς εἶχαν ὀρκισθῆ νὰ μὴν ἔμβουν πλέον ποτὲ εἰς τὸν Μωριάν νὰ πολεμήσουν καὶ ὅτι θὰ ἀφήσουν τὴν ἰδίαν διάταξιν εἰς τὰ παιδιά τους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς των νὰ μὴν πᾶουν ποτὲ εἰς τὸν Μωριά διὰ πόλεμον, καὶ ὅποιος παραβῆ τὸν ὄρκον τοῦτον νὰ μὴ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὸ σπαθὶ τοῦ Κολοκοτρῶνη (α)· καὶ ὅπου τύχῃ ἀνθρώπος τοῦ Κολοκοτρῶνη καὶ τὸ σκυλί του ἀκόμη νὰ τὸ διαφεντεύουν καὶ νὰ χύνουν διὰ τὸ ἴρτζι του (ὑπόληψίν του) τὸ αἷμά των. Βεβαιώνεται μαλίστα ὅτι ἔπειτα ἦλθαν μετὰ τὸν Δράμαλην ἕως εἰς τὴν Ἀλαμάναν ὡς 8,000 Ἄλβανοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἔτυχαν νὰ ἦναι εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιώθησαν ὅτι τοὺς φέρνει διὰ νὰ πολεμήσῃ τὴν Πελοποννησον ἔφυγαν ὅλοι καὶ ἐπῆγαν πίσω. Ὁ Δράμαλης ἔμαθε τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν φεύγουν καὶ, μολονότι ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς κρατήσῃ, δὲν ἔμπόρεσε.

(α) Μετὰ τὸ 1769 εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀλβανῶν ὁ πατέρας τοῦ Κολοκοτρῶνη ἐσκότωσε πολλοὺς Ἀλβανοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρας των καὶ τοὺς εἶχεν ἀφήσει τὸ ὄνομα Κολοκοτρῶνη τρόμος· καὶ εἰς τὸν τόπον τους ἀκόμη ἔλεγαν κοντὰ εἰς τοὺς ἄλλους ὄρκους καὶ κατάραις τὰ μὴ γλυτώσουν ἀπὸ τὸ σπαθὶ τοῦ Κολοκοτρῶνη.

Ἀνάγκαις τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν πολυχρόνιον πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς. — Ὁ Κολοκοτρώνης περᾶ εἰς Μαγουλιανὰ καὶ Λαγκάδια διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν χήραν Θ. Δελιγιάννη. — Ἐτοιμασία τῶν στρατευμάτων διὰ τὴν μελετωμένην ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν. — Ἐπιστροφή τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ἀπὸ τῶν Ἴσθμῶν. — Ὁ Κολοκοτρώνης ἐμποδίζεται ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας νὰ ὑπάγῃ νὰ πολιορκῆσῃ τὰς Πάτρας. — Προκηρῦξις Δ. Ὑψηλάντη νὰ ἐκλεχθῶν ὁ Πληρεξούσιος τῶν ἑπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου διὰ τὴν πρώτην Ἐθνικὴν Συνέλευσιν καὶ νὰ συναχθῶν εἰς τὸ Ἄργος. — Πρώτη συνέλευσις εἰς Πιάδα. — Ἀτυχὴς ἐφοδος κατὰ τοῦ φρουρίου Ναυπλίου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κολοκοτρώνης ἐπήγεν εἰς Μαγουλιανὰ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λαγκάδια διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν οἰχογένειαν τῶν Δελιγιανναίων καὶ ἰδιαιτέρως τὴν χήραν τοῦ Θεοδώρου Δελιγιάννη, ὁ ὁποῖος μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν προδρόντων ἐβασάνισθη εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Τριπολιτσᾶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἅμα τὸν ἔβγαλαν μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἀπέθανεν ἔξω τῆς Πόρτας τῶν Καλαβρύτων.

Ὅτι Δελιγιανναῖοι ἅμα εἶδαν τὸν Κολοκοτρώνην ὅτι ἐπήγαιεν εἰς τὸ χωρίον εἰς τὸ σπίτι τους, ἄφησαν οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ ἄνδρες τὰς γυναῖκας των καὶ δὲν ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν κανένας. Εἰς τὸ ταξεῖδι αὐτὸ τῆς παρηγορίας εἶχε μαζί του μόνον τὸν ὑπασπιστὴν του, τὸν Κωνσταντῖνον Πετρόπουλον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ζαφειρόπουλον συγγενῆν τῶν Δελιγιανναίων.

Καθὼς ἐφθασεν εἰς τὰ Λαγκάδια, ἐξαπέλευσε καὶ ἐ-

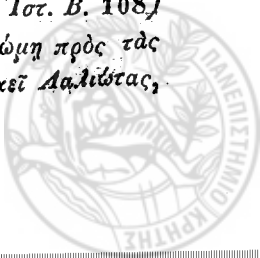
πήγεν ἀμέσως καὶ ἐπαρηγόρησε τὴν χήραν καὶ τὰς ἄλλας συγγένισσας γυναῖκας τῶν Δελιγιανναίων, καὶ τὸ πρῶτὸν κάλιν, ἀφοῦ ταῖς ἐξαναεῖδε καὶ ταῖς ἐξαναπαρηγόρησεν, ἀνεχώρησε διὰ Μαγουλίαν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πάλιν διὰ Τριπολιτσάν.

Περνῶν ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὴν Ἀλωνίσταιναν ἀπάντησε πεζὸν στελμένον πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Δ. Ὑψηλάντην, ὁ ὁποῖος τὸν εἰδοποιοῦσεν ὅτι ὁ Π. Πατρῶν καὶ οἱ πρόκριτοὶ καὶ πολιορκηταὶ τῶν Πατρῶν ἔγραψαν εἰς αὐτὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Κολοκοτρώνην (α) νὰ ὑπάγῃ εἰς Πάτρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸ φρούριον· διότι δὲν τὸν θέλουν. Ἐλεγε δὲ ἀκόμη ὅτι τοῦ ἔγραφον ὅτι δέχονται νὰ στείλῃ ἀντὶ τοῦ Κολοκοτρώνη ἓνα ἀπὸ τοὺς Δελιγιανναίους ἢ ἓνα Μαυρομιχάλην, αὐτοὺς ἤθελαν ὡς συντρόφους των. Συγχρόνως δὲ τοῦ ἐσώκλειε καὶ τὸ γράμμα τὸ ἴδιον τοῦ Π. Πατρῶν καὶ λοιπῶν.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὰ γράμματα ἐδυσαρεστήθη, ἐσυχάθη τὸν τρόπον των καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του εἰς τὴν Τριπολιτσάν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἤθελε συσκεφθῆ μετὰ τὸν Δ. Ὑψηλάντην περὶ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου (β). Εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἄμα

(α) Εἶχον αὐτοὶ μάθει ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἐστρατολογοῦσε διὰ νὰ ἐστρατεύσῃ κατὰ τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν καὶ τῷ ὄντι οἱ στρατιῶται ἐτοιμάζοντο διὰ τὰς Πάτρας, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπῆγεν ἐκεῖ ἦλθαν ἄλλοι εἰς τὴν Τριπολιτσάν.

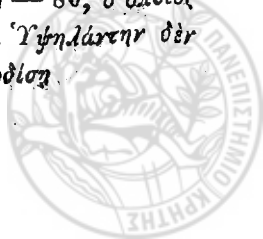
(β) Ὁ Σ. Τρικουπῆς φαίνεται ὅλως διόλου ἀγνοεῖ τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα. Ἀντὶ ὧν αὐτῶν λέγει (Ἰστ. Β. 108.) «ὅτι ἐξεστράτευσεν ὁ Κολοκοτρώνης κοινῇ γνώμῃ πρὸς τὰς Πάτρας καὶ εἶχε καλαιὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ἐκεῖ Λαλιώτας,

τῆς ἐπαρχίας καὶ ὁ πολιτάρχης τῆς πόλεως. Ἀνεφάνησαν διάφοροι Ἐταιρίαι κατὰ τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐκτελέσουν τὸ σχέδιόν των· διότι ἐκαρτεροῦσαν τοὺς Καλαβρυτινοὺς καὶ ἄλλους προκρίτους, ὅσοι ἔλειπαν διὰ νὰ τοὺς καταστρέψουν ὅλους μαζί.

Τὰ πράγματα ἦσαν ἄνω κάτω, πολλαὶ προδοσίαι ἐγίνοντο εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ Ναυπλίου, ἀλλὰ δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ εὐρωμεν ποῖος ταῖς ἔκαμε. Μίαν ἡμέραν μάλιστα ὁ Κολσκοτρώνης ἐκαβάλιξε καὶ ἐπήγγαιεν ἀπὸ τὸ Ἄργος εἰς τοὺς Μύλους καὶ κατὰ τύχην τὸ ἄλογόν του τὸν ἐβρίξε καὶ ἐβάρεσε κακὰ· τοῦτο εὐθὺς τὸ ἔμαθαν οἱ Τούρκοι τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἐφώναξαν εἰς τοὺς πολιορκητάς των Ἕλληνας, ὅτι τὸν Γκισοῦρ Πα-

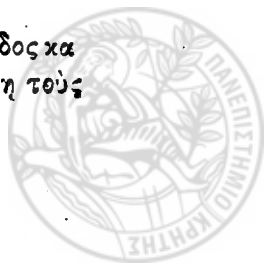
στράτευσεν. Ἀλλὰ διὰ τί ἐπήγγεν εἰς τὰ Μαγουλιὰνα, εἶπαμεν, ἐνῶ αὐτὸς δὲν λέγει τίποτε. Ἔως δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς Τριπολιστὰν ἦρχετο μόνος του μὲ μέρος ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας του. Ἀκόμη δὲ μεγαλειότερα ἀσυγχώρητος ἄγνοια εἶναι ὅτι ἐφθασεν εἰς Γαστούρην μὲ 4,000, ἐν ᾧ οὔτε ἐκίνησε τὸ ποδᾶρι του ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τῆν Τριπολιτσά, ἀφοῦ ἐγύμρισε ἀπὸ τὰ λαγκάδια. Εἰς δὲ τῆν Γαστούρην ὁ Κολσκοτρώνης εἶχεν ὑπάγει ἀλήθεια εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη, καὶ ὅταν ἐβγήκεν εἰς τὰ 1842 καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασε εἰς τὰ Λαγκάδια. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαναστάσεως μόνον ὅταν ἐξεστράτευσεν ὡς ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας Πατρῶν τὸ 1822 κτλ. Εἰς ποίους δὲ ἐγραψαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιοῶν εἰς Τριπολιν νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κολσκοτρώνη; Εἰς τῆν Γερουσίαν; Ἀλλὰ τοιαύτη πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς δὲν ὑπῆρχε. Τοῦτο ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Π. Πατρῶν σελ. 77 — 80, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἐμίσει τοὺς καπεταναίους καὶ τὸν Δ. Ὑψηλάτην δὲν ἀπέφευξε ὅτι εἰς αὐτὸν ἐγραψε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

σιᾶ σας τὸν ἔρριξε τὸ ἄλογον καὶ τὸν ἐσκότωσεν. Ἐ-
τρόμαξαν λοιπὸν οἱ πολιορκηταὶ καὶ εὐθὺς στέλλουν
πεζὸν νὰ μάθουν τί ἔπαθεν ὁ ἀρχηγός.

Ὁ Ὑψηλάντης τὰ πάντα μὲ τὸν Κολοκοτρώνη ἐ-
γνώριζε καὶ θέλων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην ὄρμην τοῦ
λαοῦ κατὰ τῶν προκρίτων ἔκαμνε καθ' ἡμέραν εἰς τὸ
σπίτι του προκαταρκτικὰς συναθροίσεις ἀπὸ διαφόρους
πληρεξουσίου καὶ λοιποὺς προκρίτους, καὶ διὰ νὰ προ-
ετοιμάσῃ νόμους καὶ ὄργανισμοὺς τῆς τοπικῆς Διοική-
σεως, τῆς Γερουσίας καὶ λοιπῶν. Αὐτὰ τὰ ἔλεγον εἰς
τοὺς δημοκράτας καὶ ταραξίας ὅτι δηλαδὴ θὰ τοὺς κά-
μουν καλὰ πράγματα καθὼς τὰ θέλουν, καὶ δι' αὐτῶν
διεσχέδαζαν τὰ πνεύματα καὶ τοὺς ἡσύχαζαν. Τότε δὲ
ἔξαφνα ἐμάθαμεν καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀντωνίου
Οἰκονόμου Ὑδραίου, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀνδ. Λόντος καὶ λοι-
ποὶ πρόκριτοι διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς ἄρχοντας τῆς
Ἵδρας ἔβαλαν τοὺς καπεταναίους τοῦ Ἀνδ. Λόντου Εὐ-
θύμιον καὶ Σπύρον Ἰουδαίους ἀπὸ τὰ Κράβαρα καὶ τὸν
ἐσκότωσαν εἰς τὸ Κουτσοπόδι. Τοῦτο ἀκόμη περισσό-
τερον ἐρέθισε τὰ πνεύματα κατὰ τῶν ἀρχόντων. Ἄλλ'
ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ λοιποὶ ἐκεῖ καπεταναῖοι ἐσυνά-
χθησαν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἀπεφάσισαν
νὰ προσκληθῶν οἱ πληρεξούσιοι μίαν ὥραν ἀρχήτερα
διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ὀρκισθῶν ὡς
πληρεξούσιοι, καὶ μετὰ τὸν ὄρκον ἐπροσδιώρισαν ὡς
τόπον τῆς Συνελεύσεως τὴν Πιάδα· ὁ δὲ Κολοκοτρῶ-
νης, Ὑψηλάντης καὶ οἱ λοιποὶ καπεταναῖοι νὰ ὑπάγουν
νὰ κάμουν τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ Ναυπλίου.

Ἡ ὀρκισίς λοιπὸν τῶν πληρεξουσίων καὶ ἡ ἔφοδος κα-
τὰ τοῦ Ναυπλίου διεσχόρησεν εἰς τὰ δύο αὐτὰ μέρη τοῦς

προκρίτους καὶ τοὺς καπεταναίους καὶ διέλυσε τὸν προφανῆ ἐμφύλιον πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐζήτουν οἱ δημοκράται νὰ ἀνάψουν.

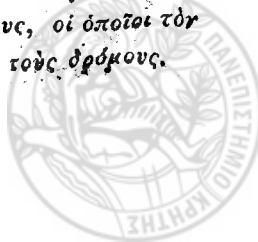
Ἄφου δὲ ἐσυνάχθησαν τὰ στρατεύματα εἰς τὴν Ἄρριαν τοῦ Ναυπλίου ὄλα μὲ τοὺς ἀρχηγούς των ὁ Ἰωάσαφ Βυζάντιος τοὺς ἔβαλεν ἐνθουσιαστικὸν λόγον. Ἡ ἔφοδος ὁμως κατὰ τοῦ Ναυπλίου δὲν ἐπέτυχε, διότι μόνα τὰ στρατεύματα τῆς ξηρᾶς ἐπροχώρησαν κατὰ τὸ πολεμικὸν σχέδιον μέχρι τοῦ φρουρίου καὶ ἔβαλαν ταῖς σκάλαις των ἐπάνω εἰς τὰ τείχη, ἀλλὰ τὰ καράβια ἐμποδίζοντο ἀπὸ τὸν ἐναντίον ἀνεμον καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ πλησιάσουν· ἡ δύναμις ὅλη τῶν Τούρκων ἔπεσε κατὰ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦτο, ἀφου ἐσκοτώθησαν ἕως πενήντα Ἑλληνας καὶ φιλέλληνας τακτικοὶ οἱ περισσότεροι (α), ἐτραβήχθησαν τὰ περιπλέον στρατεύματα εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἔμεινε πάλιν ἡ τακτικὴ πολιορκία.

*Πρώτη παράδοσις τοῦ φρουρίου τῆς Κορίνθου
εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνη.*

Ἐκεῖθεν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι ἀνεχώρησαν καὶ ἐπήγαν εἰς τὴν Κόρινθον. Πρὶν ὁμως ἀναχωρήσῃ ἀφῆσε τὴν 9 Ἰοβρίου 1821 κατὰ τὸ ἀκόλουθον πληρεξούσιον ἐπίτροπόν του εἰς τὴν Βουλὴν καὶ

(α) Τὸν Γκελπερῆ Τσάκωνα ἐλίεσαν οἱ Τούρκοι λαβὼντες αὐτὸν καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔδασάνισαν ἀσπ.λαγχνὰ σύροντες αὐτὸν εἰς τοὺς δρόμους.

Γερουσίαν τοῦ ἔθνους τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλεξανδρόπουλον· ἔτι δὲ νὰ τὸν ἐπιτροπεύῃ καὶ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ ἰδίου τοῦ σώματος καὶ εἰς τοὺς ἀβρῶστους, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν εἰς τὸ Ἄργος, μέχρις ὅτου ἤθελεν ἐπανελθεῖ ἀπὸ Κόρινθον.

Ἴδου τὸ πληρεξούσιον

» Διὰ τοῦ παρόντος μου ἀποδεικτικῶς ἰδιοχείρου γράμματος δηλοποιῶ ὁ ὑπογεγραμμένος, ὅτι τὴν σήμερον ἐπαναχωρῶ διὰ Κόρινθον μετὰ τοῦ ὑψηλοτάτου πρίγγιπος, καὶ λοιπῶν Καπεταναίων κατὰ τὴν κοινὴν ἀπόφασιν τοῦ γένους· ἀντ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοινὴν ἐνταῦθα Πελοποννησιακὴν καὶ τῶν νήσων Βουλὴν καὶ Γερουσίαν, ἀφίνω τὸν κύρ Κωνσταντῖνον Ἀλεξανδρόπουλον, ὅστις θέλει ἐπιφέρει τὸ ἄτομόν μου καὶ ἰδίον μου πρόσωπον, πρὸς τὴν ὁποίαν θέλει παρεδρεύει ὡς ἄλλος ἐγὼ ἔχων παρ' ἐμοῦ πᾶσαν τὴν πληρεξουσιότητα εἰς κάθε περίστασιν καὶ βουλευτήριον καὶ χρεῖαν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, ἵνα γνωμοδοτῇ καὶ δίδῃ τὴν ψήφον του ἐλευθέρως, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶναι πληρεξούσιος παρ' ἐμοῦ εἰς τὸ νὰ πράξῃ καὶ ἐνεργήσῃ ὅσα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου ἀπὸ Κόρινθον, καὶ τότε ἡ ἐπιτροπικὴ μου εἶναι ἄχυρος πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς ἐνδειξιν ὑποφαίνομαι τῇ ἰδίᾳ μου χειρί·

Τῇ 9 Δεκεμβρ. 1821 ἐν Ἄργει. (Τ. Σ.)

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ἐχει δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ κύρ Κωνσταντῖνος Ἀλεξανδρόπουλος τὴν ἐπιτροπεῖαν μου καὶ τὴν πληρεξουσιότητα ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς στρατιώτας τοῦ σώματός μου καὶ ἀβρῶστους ὅπου ἔμειναν ἐδῶ, εἰς τὸ νὰ

Νέον τι δὲν ἔχομεν, χθὲς ἦλθε καὶ ὁ πρίγγιψ ἔδω,
καὶ σήμερον περιμένομεν τὸν Γιατράκον μὲ τὸν Κιαμίλ-
μπεην, καὶ νὰ ἴδωμεν τί εὐδοκεῖ κύριος· τοὺς ἀφρώ-
στους στρατιώτας νὰ ἐπισκέπτεσαι καθ' ἡμέραν μὲ τὸν
ιατρὸν ὁποῦ ἔχω ἀφισμένον αὐτοῦ, καὶ νὰ μοὶ γράψης
περὶ πάντων, στέλλοντάς μου μὲ πρῶτον τὸ σῶβρακον,
καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἀσπαζόμενός Σας ἀδελφικῶς μένω, τῆ
13 Δεκεμβρίου 1821 ἐκ Κορίνθου.

ὁ ὡς ἀδελφός

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ἄπὸ ἐκεῖ ὁ Π. Γιατράκος μετὰ τῶν ἄλλων ἐπῆγαν εἰς
τὰ Ξαμίλια καὶ εἶχαν μαζί τους καὶ τὸν Κιαμίλμπεην
μὲ τὴν συνοδείαν του ὑπὲρ τοὺς 100 Τούρκους Ἀγά-
δες, τοὺς περισσοτέρους συγγενεῖς του. Τὸν ἐκολά-
κευαν δὲ καὶ τὸν ἐπεριποιῶντο ὡς ἤθελε, μὲ τὸν σκοπὸν
ὅτι θὰ τοὺς μαρτυρήσῃ τοὺς θησαυροὺς του, καὶ θὰ
γράψῃ τῆς μάνας του εἰς τὸ φρούριόν νὰ τὸ παραδώσῃ

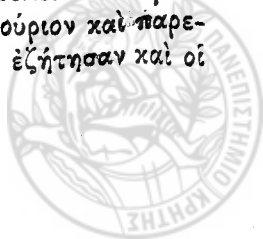
γὸς τῆς Πελοποννήσου ὄχι πολλοὺς μῆνας μετὰ τὴν κυριεύ-
σιν τῆς Τριπολιτσᾶς δὲν εἶχεν οὔτε ἓνα σῶβρακον, ἀλλ' ἐν
ᾧ ἐπολιόρχει τὴν Κόρινθον ἠγαγκάσθη νὰ γράψῃ εἰς Ἄργος
διὰ τὰ τοῦ κάμουρ καὶ τὰ τοῦ τὸ στείλοντ τὸ ταχύτερον.
Αὐτὰ ἦσαν τὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἐθη-
σαύρισαν! Ἐν ᾧ δ' εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἦτον ὁ μέγας
ἐκεῖνος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, οὐδόλιως ἔδυσασαρεῖτο,
οὐδὲ ἐταράττετο, ἀλλ' ἐφρόντιζε μὲ ὄλονε τοὺς συστρατιώτας
του νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα. Κατέρας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν
ἐπίστευεν, ἀφ' οὗ γείνη διὰ τῶν μεγάλων τῶν θησιῶν ἡ πα-
τρις ἐλευθέρη, ὅτι ἤθελε παραγκωνισθῆ ὑπὸ τῶν συμπολι-
τῶν του, καὶ ὅτι ἤθελεν ἀποθάνει ἐπὶ τῆς ἰθάλης.

εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τὸν ἔβαλαν καὶ ἔγραφεν ἓνα γράμμα, ἀλλὰ εἰς αὐτὸ ἔγραφεν ἄλλα τὰ ἐναντία. Τὸ γράμμα τοῦ ἀνέγνωσεν ὁ Σέχ Ταῆρ ἐφέντης ἐπίσημος Τούρκος τῆς Τριπολιτσᾶς, τὸν ὁποῖον εἶχε μαζί του ὁ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης· αὐτὸς τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι ὁ Κιαμίλμπεης δὲν γράφει τῆς μητρὸς του νὰ τοὺς παραδώσῃ τὸ φρούριον. Ὅλοι τότε σύμφωνα ἀπεφάσισαν διὰ νὰ τὸν φοβίσουν νὰ σκοτώσουν ἐμπροστὰ του μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ οὕτως ἔλαμαν. Ἄλλ' αὐτὸς ἀντὶ νὰ φοβηθῇ ὠργίσθη περισσότερο καὶ τοὺς εἶπε σκοτώσατε καὶ ἐμένα ἔτσι, διότι ἐγὼ δὲν ἀλλάζω γνώμην, οὔτε ἔχω τίποτε ἀπὸ ὅσα μοῦ γυρεύετε. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ὁ Κολοκοτρώνης ἐπέρασεν εἰς τὴν Πιάδα ὅπου ἦτον ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ ἀφοῦ ἔμεινεν ἐκεῖ τέσσαρας ἡμέρας καὶ ἔκαμε προτάσεις τινὰς περὶ διοργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ, αἱ ὁποῖαι ἔγειναν καὶ δεχταί, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Κόρινθον.

Ἀφοῦ δὲ οὔτε τοὺς θησαυροὺς του ἐμαρτύρησεν, οὔτε ἔγραφεν εἰς τοὺς ἐδικούς του νὰ παραδοθῇ τὸ φρούριον, μετέβαλαν καὶ οἱ Καπεταναῖοι γνώμην, καὶ ἄφησαν τὴν δουλείαν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην περὶ παράδοσεως τοῦ φρουρίου φυλάττοντες ἐκεῖνοι τὰ Ἑαμίλια.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε τὴν διαπραγματεύειν μετὰ τοὺς Τούρκους τοῦ φρουρίου καὶ ἰδιαιτέρως μετὰ τοὺς Ἀλβανούς. Μέσα εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου ἦταν ἕως 20 Λαλαῖοι Τούρκοι, τοὺς ὁποῖους ὁ Κιαμίλμπεης εἶχε κεχαγιάδες εἰς τὰ χωρία του· αὐτοὶ ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ὅτι τοὺς θέλει νὰ πάγουν νὰ τοὺς ἀνταμώσῃ, ἔφυγαν ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ παρέδόθησαν εἰς τὸν ἀρχηγόν, καὶ κατόπιν ἐζήτησαν καὶ οἱ

τὰ ὅποια εἶχαμεν κατορθώσει κατὰ τὸ πρῶτον σχεδὸν ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου· καὶ μόνον μᾶς ἔμειναν φρούρια ἀκυρίευτα ἀπὸ τὰ δεκαἕξ, τὰ ὅποια εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπολιορκήσαμεν, ἡ Μεθώνη, ἡ Κορώνη, αἱ Πάτραι, τὸ Καστέλι καὶ τὸ Ναύπλιον, τὰ ὅποια καὶ ἐπολιορκουντε ἀδιάκοπα.

— ΕΠΙΛΟΓΗ —

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

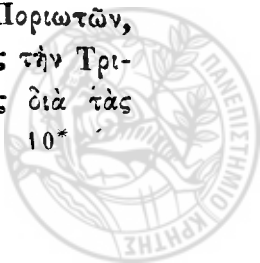
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

~~ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ~~

Ο Κολοκοτρώνης διορίζεται διὰ διπλώματος, παρὰ τῆς κυβερνήσεως Πολιορκητῆς τῶν Πατρῶν. — Πολιορκία τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην. — Μάχη τῆς 9 Μαρτίου καὶ νίκη τῶν Ἑλλήνων. — Αἷτια τῆς διάλυσεως τῆς πολιορκίας τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν.

Ἐν ᾧ εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν Κόρινθον ἡ νεοσύστηθεῖσα Κυβέρνησις ἐστελεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην τὸ δίπλωμα τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὸν διέταττε νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ τὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα εἰς τὰς Πάτρας καὶ νὰ πολιορκήσῃ αὐτάς.

Ὁ Κολοκοτρώνης λοιπὸν ἀφοῦ ἐδιωρίσθη διὰ διπλώματος πολιορκητῆς τῶν Πατρῶν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κόρινθον κατὰ τὰς 20 Ἰανουαρίου ἀφήσας ἐκεῖ τοὺς πολιτικούς, ὅσοι ἦλθαν ἀπὸ τὴν Πιάδα καὶ παρέλαβαν τὸ φρούριον, καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἔτυχαν νὰ ᾖναι ἐκεῖ, καὶ τὸν Ἀναγνώστην Πετμεζᾶν τὸν τακτικὸν πολιορκητὴν τῆς Κορίνθου μετὰ τῶν καπεταναίων καὶ στρατιωτῶν τῶν Κορινθίων, Αἰγινήτων, Ποριωτῶν, Δερβενοχωριτῶν καὶ ἄλλων, καὶ φάσας εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἐξέδωκε τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς διὰ τὰς

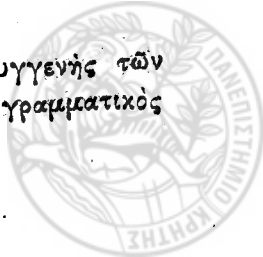

ἐπαρχίας νὰ ἐτοιμασθοῦν, οἱ στρατιῶται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν ὁποίαν ἔχαμε τότε ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς ἐπαρχίας, καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς τὴν Γαστούνην· οἱ δὲ ἄλλοι νὰ περάσουν ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, καὶ ὅλοι νὰ πᾶνε εἰς τὰς Πάτρας.

Ἡ διαίρεσις ὁμῶς ἡ ὁποία ἀνέφάνη εἰς τὴν Τριπολιτῶν μεταξὺ Δελιγιανναίων καὶ Κολοκοτρῶνη, τῶρα παρουσιάζεται πάλιν ὑπὸ ἄλλο πρόσχημα, ὅτι δὲν θέλουν τάχα τὸν Πλαπούταν νὰ ἔχη τὸ τμήμα τῆς Λιοδώρας· καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ πᾶνε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κολοκοτρῶνη καὶ ἀνεκάτῳ τὰ πνεύματα τῆς ἐπαρχίας Καρύταινας. Ὁ ἐρεθισμὸς αὐτὸς ἔβασκε τόσον καιρὸν καὶ τῶρα φαίνεται κορυφωμένος καὶ ἀσυμβίβαστος. Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ἡ ἐπαρχία τῆς Καρύταινας νὰ τοὺς ἀγαπήσῃ ἠθέλησε νὰ συναχθοῦν εἰς τὴν Βυτίνα ὅλοι οἱ πρόκριτοι καὶ καπεταναῖοι τῆς ἐπαρχίας. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἐσυνάχθησαν ἀπεφάσισαν ἐκ συμφώνου νὰ γείνη στρατολογία καὶ ὅλοι νὰ πᾶνε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κολοκοτρῶνη. Καὶ ἔδειχναν μὲν μὲ τὰ λόγια ὅτι ἦσαν σύμφωνοι, ἀλλ' εἰς τὰ πράγματα ἦσαν ἐναντίοι· διότι μὲ τὸ στράτευμα τοῦ τμήματός των ὁ καθένας ἐξεστράτευσαν καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν καὶ ἐπίασαν θέσιν χωριστὴν ὑπὸ τὰς διαταγὰς ὁμῶς πάντοτε τοῦ πολιορκητοῦ.

Ὁ Κολοκοτρῶνης ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν διὰ Μαγουλίαν καὶ Ζάτουνα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Παλούμπα, ὅπου ἔχαμε ταῖς τυριναῖς γράφων καὶ παρακινῶν ὅλους τοὺς ἐπαρχιώτας νὰ τὸν ἀκολουθήσουν.

Ὁ δὲ Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος συγγενὴς τῶν Δελιγιανναίων, ὁ ὁποῖος ἕως τῶρα ἦτον γραμματικὸς

τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπῆγε μὲ τοὺς Δελιγιανναίους, διὰ τοῦτο ὁ ἀρχηγὸς ἐπῆρε πρῶτον γραμματικόν του τὸν Μιχαὴλ Οἰκονόμου, τώρα Ἐφέτην Ναυπλίας, καὶ δεῦτερον τὸν Παναγιώτην Κόκκαλην, καὶ τοὺς δύο Δημιτσανίτας· τότε ἐδιώρισε καὶ τὸν Σπῦρον Σπηλιωτόπουλον Δημιτσανίτην δεῦτερον ὑπασπιστήν του.

Ἄπο τοῦ Παλούμπα ἐτραβήξαμεν καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὸν Πύργον καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Γαστούνην κατὰ τὰ μέσα τῆς καθαρᾶς ἐβδομάδος τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἐκεῖ ἐμείναμεν διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀρχηγοῦ μας Θεοδώρου καὶ νὰ συναχθοῦν τὰ στρατεύματα.

Ὁ Γεώργιος Σισίνης μᾶς ἐδέχθη μὲ μεγάλας ἐτοιμασίαις, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἐδέχοντο τότε τὸν Κολοκοτρώνη, καὶ ἐφιλοτιμήθη νὰ ἑορτάσῃ λαμπρῶς τοῦ φίλου του τὴν ἑορτὴν· ἔκαμε μεγάλην θυσίαν, ἔρριψε μάσκουλα, τουφέκια, ἔκαμε μεγάλην φωτοχυσίαν, χορούς, παιγνίδια, ἔρριχναν τὸ λιθάρι, ἐπήδαγαν, ἐπάλευαν οἱ στρατιῶται καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐφίλευσεν ὄλους τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ στρατιώτας. Εἰς ὅλα τὰ σταυροδρόμια τῆς πόλεως ἔβγαλε βαρέλια μὲ κρασί, σφακτὰ ψημένα καὶ ψωμί διὰ νὰ τρώγουν τὰ στρατεύματα, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἤθελαν ἐλευθέρως, καὶ τὸ βράδυ τοῦ ἔκαμαν ἐμπρὸς εἰς τὸ κονάκι του πυροτεχνήματα, ρουκέταις ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ λοιπά.

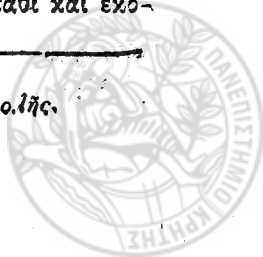
Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐκινήσαμεν διὰ τὸ Ῥιόλον Ἄλῃ Τζελεπῆ μετόχι Σπηλαιώτικον. Ἄμα ἐφθάσαμεν ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ἐκεῖ πατέρες ἔδωσαν τροφὰς εἰς ὄλους τοὺς διαβαίνοντας ἀπὸ ἐκεῖ στρατιώτας, καὶ ἐκεῖθεν ἐτραβήξαμεν διὰ τὸ χωρίον Ἀχαΐαν· ἐκεῖ ἠύραμεν

τὸν Πλαπούταν, τὸν Γενναῖον Κολοκοτρῶνην, τὸν Τσανέ-
τον Χριστόπουλον, τὸν Ἀποστόλην Κολοκοτρῶνην, τὸν
Γεώργιον Δημητρακόπουλον, καὶ ὄλους τοὺς βουνησίους
καπεταναίους τῆς Καρύταινας, τὸν Ἀναγνώστην Παπ-
πασταθόπουλον, τὸν Ἀποστόλην Αὐγερινὸν καὶ τὸν Πέ-
τρον Μῆτσον Πυργιώτας καὶ ἄλλους καπεταναίους.

Τὴν περασμένην ἡμέραν αὐτοὶ ἀπαντήθησαν καὶ ἐ-
κτυπήθησαν μετὰ τοὺς Τούρκους τῶν Πατρῶν, οἱ ὅποιοι
ἦταν βγαλμένοι εἰς τὰ χωρία Ἴσαρι καὶ Τσουκαλᾶ διὰ
λάφυρα καὶ διὰ τροφάς. Δὲν ὑπῆρχε πολιορκία καμμία
τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν καὶ οἱ Τούρκοι ἀλώνιζαν ὅ-
πως ἤθελαν. Εἰς τοῦτον τὸν μικρὸν πόλεμον τὸν ὀ-
ποῖον ὁ Πλαπούτας ἐδιοικοῦσεν, εἶδαν πρώτην φοράν οἱ
Ἕλληνες τοὺς Ἀνατολίτας Τούρκους, ἐπολέμησαν μετὰ
αὐτούς, ἐσχότωσαν μερικοὺς καὶ τοὺς ἐκυνήγησαν καὶ
τοὺς ἐμάζωξαν κατὰ τοῦ Τσουκαλᾶ· οἱ δὲ Τούρκοι τὸ
πρῶτὸ δὲν ἐξημερώθησαν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐπῆγαν εἰς τὰς
Πάτρας, καὶ οἱ ἐδικοί μας ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀ-
χαΐαν, ὅπου καὶ τοὺς ἠύραμεν. Ἐκεῖ μᾶς ἐδιηγῆθη-
καν τὴν δύναμιν τῶν Ἀνατολιτῶν Τούρκων ὅτι ἐπολε-
μοῦσαν καλὰ καὶ ὅτι ἐγνώριζαν καλὰ τὸ σπαθί, καὶ τὸ
μαχαῖρι καὶ τὸ ἐπετοῦσαν μακρὰ· διότι οἱ περισσότεροι
ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν Λαζοὶ Ἀνατολιταί, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς
Μαύρης θαλάσσης (α). Ἀκόμη μᾶς εἶπαν ὅτι ἐμπλε-
ξεν ἓνα σημαντικὸν Τούρκον εἰς ἓνα σχοῖνον μέσα ὁ
Ἀποστόλης Κολοκοτρῶνης μετὰ 5 Ἕλληνας, αὐτὸς ἐπο-
λέμα γενναίως καὶ μάλιστα ἐπέταξε τὸ σπαθί καὶ ἐχο-

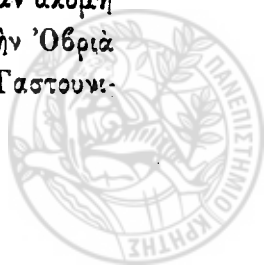
(α) Αὐτοὶ εἶναι οἱ πολεμικώτεροι τῆς Ἀνατολῆς.

ψε τὸ καρῦδι τοῦ λαιμοῦ ἐνὸς Ἑλλήνος καὶ τότε εὐρή-
καν τὸν καιρὸν καὶ τὸν ἐσχότωσαν.

Μετὰ τὸ γεῦμα τὴν 1 Μαρτίου ἐστρατοπέδευσε ὁ
Κολοκοτρῶνης εἰς τὸ χωρίον Σαραβάλι μὲ 6 $\frac{1}{2}$ χιλιά-
δας Πελοποννησίους καὶ τινὰς Ζακυνθίους. Οἱ στρα-
τιῶται περνώντες ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Γαστούνης ἐμάζω-
ξαν ὅλα τὰ τύμπανα τῆς ἐπαρχίας καὶ τὰ παιγνίδια διὰ
νὰ γλεντοῦν. Εἰς τὸ Σαραβάλι καθὼς ἐφθασαν ἐβαλαν
οἱ στρατιῶται τὰ τύμπανα ὅλα μαζὶ καὶ ἐκτυποῦσαν εἰς
θέσιν ὑψηλὴν, ὁπόθεν οἱ Τούρκοι ἀκούαν τὴν βοήν των
καλλίτερα, ἐβγήκαν ἐπάνω εἰς τὸ φρούριον ὅλοι καὶ
ἐκύτταζαν, τοὺς ἐφάνη πολὺ παράξενον, ἐπειδὴ πρώτην
φορὰν ἐβλεπαν τοιοῦτον θέαμα.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχηγὸς ἐμοίρασε τὰς θέσεις καθὼς
ἤρχοντο τὰ σώματα· ἐστειλε τοὺς Πετμεζαίους μὲ τοὺς
Καλαβρυτινοὺς ὅσους αὐτοὶ εἶχαν καὶ ὅσους εἶχεν ὁ
Ζαίμης, δηλαδὴ τὸν Γεώργιον Λεχουρίτην μὲ τοὺς ἐδι-
κούς του, καὶ ἐπίασαν τὸ Μοναστήρι Γεροκομιό, ὁ δὲ
Ζαίμης ἔμεινε καὶ ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ Μοναστήρι Ὀμπλὸ
ἕως 2 ὥρας μακρὰ ἀπὸ τὸ στρατόπεδον καὶ ἐπηγαινο-
ἤρχετο ὁπότε ἤθελε· τοὺς δὲ Κουμανιωταίους μὲ τοὺς
στρατιώτας τῶν Πατρῶν καὶ ὅλης τῆς ἐπαρχίας ἐστειλε
καὶ ἐπίασαν τὴν θέσιν Κυνηγοῦ κοντὰ εἰς τὸ Γεροκομιό.
Εἰς τοῦ Σαίταγα τὸν ληνὸν ἐστειλε τὸν Γεώργιον Σέ-
κερην ὅταν ἤλθε μὲ τοὺς Τριπολιτσιώτας· τὸν δὲ Γεν-
ναῖον καὶ τὸν Ἰσανέτον Χριστόπουλον μὲ τοὺς Φανα-
ρίτας εἰς τὸν Παληόπυργον. Οἱ Βοσπιτσιάνοι μὲ τὸν Ἄνδ.
Λόντον καὶ μὲ τὸν Δ. Μελετόπουλον ἐβαστοῦσαν ἀκόμη
τὴν θέσιν Σελαῖ κοντὰ εἰς τὸ Καστέλι. Εἰς τὴν Ὀβριά
ἐστάλη ὁ Κωνσταντῖνος Πετμεζᾶς μὲ τοὺς Γαστουμι-

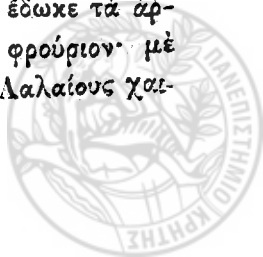

ώτας και με τους Κεφαλλήνας όσοι ήσαν εκεί. Είς τοῦ Ν. Λόντου τοῦ Πατραίου τὸν ληνὸν, ἔπειτα ἐπίασαν ὁ Παππασταθόπουλος, ὁ Ἰωάννης Πέτας με τοὺς Ζακυνθίους, ὁ Χρηστόφ. Ζαχαριάδης, ὁ Ἀποστ. Κολοκοτρώνης καὶ οἱ Πυργιώται· ὁ Κανέλ. Δελιγιάννης εἶχε πιάσει τὴν θέσιν Πουρναρόκαστρον· τὸ δὲ ἀρχηγεῖον καὶ ὁ Πλαπούτας με τοὺς ἄλλους Καρυτινοὺς καπεταναίους ἔμειναν εἰς τὸ Σαραβάλι καθὼς καὶ τὸ φροντιστήριον.

Τὰ πάντα ἐτακτοποιήθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπαρχία τῶν Πατρῶν ἦτον ἔρημος, διότι οἱ Τούρκοι δὲν τοὺς ἀφιναν νὰ σπέρνουν, ὁ ἀρχηγὸς συνενόηθη μετὰ τοῦ Σισίνη, ὅταν ἐπέρνα ἀπὸ τὴν Γαστούνην, καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ ἐκεῖ τὰς τροφὰς ὄλου τοῦ στρατοπέδου, ἕως ὅτου ἔπειτα ἐδῶκρίσθη φροντιστὴς τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἰωάννης Σισίνης ὁ λεγόμενος Μουλαγιαννάκης καὶ ἔμεινεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς διαλύσεως τοῦ στρατοπέδου.

Αὕτῃ εἶναι ἡ καλλιτέρα καὶ τακτικωτέρα πολιορκία ἀφ' ὅσας ἐκάμαμεν· διότι καὶ τάξις πολλὴ καὶ πειθαρχία, καὶ μεγάλη ξεσυνέρισις καὶ φιλοτιμία ὑπήρχεν· Ἐδῶ διὰ τὴν πολλὴν ἀσφάλειαν εἶχαμεν λαμπρὰν ἀγορὰν καὶ οἱ στρατιῶται εὕρισκαν ἐκεῖ ὅ,τι ἤθελαν νὰ ἀγοράσουν.

Εἰς τὰς 2 Μαρτίου ἐβγήκαν οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν συνήθειάν των διὰ νὰ πολεμήσουν μὴ γνωρίζοντες τὴν δυνάμιν μας. Ἀφοῦ ὅμως ἐπολεμήσαμεν ἀρκετὴν ὥραν, τοὺς ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν· ἐσκοτώσαμεν ὡς πενήντα, ἐπίασαμεν καὶ δύο Λαλαίους Τούρκους ζωντανούς, τοὺς ὁποίους ἀφοῦ τοὺς εἶδεν ὁ ἀρχηγὸς τοὺς ἔδωκε τὰ ἄρματα τοὺς καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω εἰς τὸ φρούριον· με αὐτοὺς παρήγγειλε καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Λαλαίους χαί-

ρετίσματα καὶ ὅτι δὲν ἤλθε νὰ πολεμήσῃ, μὲ αὐτούς, δι-
ὅτι ἦσαν πατρικοὶ τοῦ φίλοι. Ἀπὸ αὐτούς ἐμάθα-
μεν ὅτι ὁ Ἀσλὰν Ἀγάκος προτοῦ νὰ φθάσωμεν εἶχε
φύγει διὰ τὴν Ἀρβανιτιά· διότι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
Τριπολιτσᾶς οἱ ἄλλοι Ἀλβανοὶ τῆς Τριπολιτσᾶς τοῦ
εἶχαν γράψει νὰ σταθῇ ἕως ὅτου νὰ πάῃ ὁ Κολοκοτρῶ-
νης, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄργησε νὰ πάῃ ἔφυγεν.

Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ὁ Γενναῖος Κολοκοτρῶνης ἐφά-
νη παληκάρι, ἐχώθη εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐδίωξε τοὺς
Τούρκους εἰς τὰ ὀπίσω. Τότε συνέβη ἓνα πρᾶγμα περιερ-
γον, ἓνας Τούρκος Λαλιώτης ἐκόντευσε νὰ πιασθῇ ἢ νὰ
σκοτωθῇ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας· ἀλλ' ἀφοῦ ἄκουσε τοὺς
Ἑλληνας νὰ φωνάζουν κοντὰ τοῦ Γενναῖε, Κολοκο-
τρῶνη, καὶ ἐγνώρισε ποῖος ἦτον, ἐπέταξε τὰ ἄρματα
τοῦ καὶ τὸν ἀγκαλίασεν. Ὁ Τούρκος ἦτον μεγαλόσωμος
καὶ ὁ Γενναῖος ἐκρύφθη εἰς τὴν ἀγκαλιά του καὶ σχεδὸν
δὲν ἐφαίνετο. Ὅταν ἐβλεπε τοὺς στρατιώτας ὅτι ἐπι-
γαιναν νὰ τὸν κτυπήσουν, ἔβαλλε μπροστὰ τὸν Γενναῖον
καὶ ἐγλύτωνεν. Ὁ Γενναῖος τότε, ἐπειδὴ ὁ Τούρκος τὸν
ἐπαρακαλοῦσε πολὺ νὰ τὸν σώσῃ, διέταξε τοὺς στρα-
τιώτας νὰ τὸν ἀφήσουν, καὶ οὕτως ἤρχετο κοντὰ του, ὁ
δὲ πατέρας του, ἀφοῦ τὸ ἔμαθε, τὸν ἔσειλε πίσω εἰς τὰς
Πάτρας μὲ τὰ ἄρματα του.

Εἰς τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν ἦτον οἱ Λαλαῖοι, οἱ
ἐντόπιοι, ὁ Ἰσοῦφ Πασιᾶς Σέραλης, ὁ Μεχμέτ Πασιᾶς ἢ
Κακλαμὰν Πασιᾶς (α), ὁ ὁποῖος ἤλθε μὲ περισσοτέρους

(α) Οἱ Ἑλληνες ὠνόμαζαν τοὺς Ἀνατολίτας Κακλαμά-
ρους· καὶ αὐτὸν ὡς Ἀνατολίτην τὸν ἔλεγον Κακλαμὰν
Πασιᾶ.

ἀπὸ 8,000 Ἀνατολίτας καὶ ἄλλους Τούρκους τὸν περασμένον Φεβρουάριον μὲ τὴν ἀρμάτα τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅλοι αἱ φρουραὶ τοῦ Ῥίου, Ἀντιρρίου καὶ τῆς Ναυπάκτου ἐσυναχθήσαν εἰς τὰς Πάτρας μετὰ τὰς δύο Μαρτίου, καὶ ἦταν ὅλοι οἱ μαζωχθέντες ὑπὲρ τὰς 12,000 στρατιῶται τοῦ τουφεκιοῦ.

Εἰς τὰς 9 Μαρτίου περὶ τὰ ξημερώματα οἱ δύο Πασιάδες ἐβγήκαν νύκτα μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα καὶ μὲ τὰ κανόνιά τους καὶ μὲ ἕως 80 καβελαραίους, τοὺς ὁποίους εἶχαν, καὶ ἐπῆραν τὴν πολεμικὴν θέσιν εἰς τὸ Σκατοβοῦνι αὐτὴν τὴν ἐφύλατταν πάντοτε κάθε ἡμέραν κατὰ διαταγὴν τοῦ Κολοκοτρώνη 100 στρατιῶται Ἕλληνες συναλλαζόμενοι ἀπὸ τὰ διάφορα σώματα. Κάθε πρωτὶ πρὶν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἢ μικρὰ αὐτὴ φρουρὰ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐκεῖ καὶ διὰ τοῦτο οἱ Τούρκοι ἐβγήκαν νύκτα καὶ τὴν ἐπῆραν.

Οἱ ἐδικοίμας ἐπήγαιναν τὸ πρωτὶ καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἰδοῦν ἤβραν ἐκεῖ Τούρκους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐκτύπησαν ὡς χωσιασμένοι, τοὺς ἐτσάκισαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν σημαιοφόρον καὶ ἐπῆραν μίαν σημαίαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν Κουμανιωταίων. Ἐδιετάχθησαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι νὰ ὑπάγουν, καὶ τοὺς ἐπῆραν καὶ αὐτοὺς οἱ Τούρκοι ἐμπρὸς καὶ ὅλον ἔν τοὺς ἐνίκων. Μετέπειτα ἐξαπλώθηκαν καὶ μᾶς ἐπῆραν γύρω τὸ Γεροκομιό, τὸ ἐκλείσαν καὶ τὸ ἐκτυποῦσαν μὲ τὰ κανόνια. Συγχρόνως ἐκλείσαν τὸν ληνὸν τοῦ Σαίταγα, ἐκυνήγησαν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἐμάκρυναν καὶ ἐγειναν κύριοι ὅλης τῆς μικρᾶς πεδιάδος κοντὰ ἕως τὸν ποταμὸν Λεύκαν καὶ ἐπάνω κατὰ τὴν μάνα τοῦ νεροῦ.

Τοῦτο ἠκολούθησε διὰ πολλὰς ὥρας ἀπὸ τὴν αὐγὴν

ἕως τὸ δεῖλι ὄλον ἐν ἐνικοῦσαν οἱ Τούρκοι, διότι ὁ ἀρχηγὸς δὲν εἶχεν ὑπάγει εἰς τὸν πόλεμον ἐπειδὴ εἶχε δύο ξένους εἰς τὸ Σαραβάλι τὸν ἀρχιερέα Πορφύριον Ἄρτης, ὁ ὁποῖος ἦτον στελμένος ἀπὸ τοὺς καπεταναίους τοῦ Μεσολογγίου καὶ λοιποὺς νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην βοήθειαν, καὶ τὸν Ἀνδρέαν Καλαμογδάρτην Πατρινὸν εἶχεν ὁμῶς σείλει τοὺς ὑπασπιστάς του, τὴν σημαίαν του, τὸ ταμποῦρλόγ του μὲ τὸν Νικολέτον Ζακύνθιον καὶ ὄλους τοὺς σωματοφύλακὰς του. Οἱ Ἕλληνες ἐσταμάτησαν τοὺς Τούρκους εἰς ἓνα μέρος χαλικωτὸν ἀπὸ τροχάλους ἐβγαλμένους ἀπὸ ταῖς σταφίδες κοντὰ εἰς τὸν σημερινὸν ταμβακόμυλον καὶ ἀντικρῶ εἰς τοῦ Σαίταγα τὸν ληνὸν κατὰ τὴν μάνα τοῦ νεροῦ. (α)

Εἰς τὴν μέσσην τῆς πεδιάδος ἦτον ἓνα χορηγοκάμινον καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἦτον οἱ δύο Πασιάδες μὲ τοὺς καβελαραίους. Αὐτοὶ ἐκυνήγησαν τὸν Ἀνδρέαν Ζαίμην, ἐρχόμενον ἀπὸ τὸν Ὀμπλὸν εἰς τὸ Γεροκομιὸ καὶ ἐκόντεψαν νὰ τὸν πιάσουν ζωντανόν. Τὴν ἀκραν αὐτῆς τῆς πεδιάδος τὴν ἐβαστοῦσαν οἱ Ἕλληνες καπεταναῖοι, Πλαπούτας, Πετμεζαῖοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὅπου δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κλεισθοῦν εἰς τὰς ἀνωτέρω θέσεις. Ὅσοι ἔμειναν ἔξω καὶ οἱ κυνηγημένοι ἐπίασαν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς αὐτῆς πεδιάδος καὶ ὠχυρώθησαν καλά, καὶ ἀφοῦ ἐφθασαν ἕως ἐκεῖ οἱ Τούρκοι ἐσταμάτησαν νὰ τοὺς καταδιώκουν.

Τότε ὄλοι οἱ καπεταναῖοι καὶ στρατιῶται ἦτον ἄνω

(α) Ὁ δὲ Σ. Τρικούπης (ιστ. Α. 173) λέγει διὲν ἀνάγκαν ὡς οἱ Τούρκοι τοὺς Ἕλληνας καταδιώκοντες αὐτοὺς νὰ καταφύγουν εἰς τὰ ὄρη.

κάτω, καὶ ἐγόγγυζαν· κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐκ συμφώ-
νου μὲ ἐστείλαν· πίτω· εἶχαν δὲ καὶ ἄλλους πρωτότερα
στείλει εἰς Σαραβάλι, νὰ εἰποῦν τοῦ ἀρχηγοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ
ἴδιος, διὰ νὰ ἦναι παρών, νὰ ἰδοῦν τί θὰ κάμουν τοὺς
κλεισμένους Ἕλληνας (α).

Ὁ Ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸ Σαραβάλι εἶδε τὸν πόλεμον ὅτι
δὲν ἐπῆγαινε καλὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἐσχόρπισεν εὐ-
θὺς τὰ πολεμοφόδια, τὰς τροφὰς καὶ λοιπὰ πράγματα
τοῦ πολέμου καὶ τοῦ στρατοπέδου· ἔδωσε τὰ μουλάρια
του εἰς τοὺς φίλους του τὸν ἀρχιερέα καὶ εἰς τὸν Καλα-
μογῶν τὴν νὰ κολλήσουν κατὰ τὸν Ὀμπλὸ εἰς τὸ βουνόν.
Διέταξεν ἔπειτα εἰς τὰς καλύβας τῶν στρατιωτῶν καὶ
καὶ εἰς τινὰ μέρη, ὅπου ἦταν πράγματα πολλὰ καὶ βαρῆα
καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τὰ σηκώσουν, καὶ ὠδήγησέ τι-
νας ἀπὸ τοὺς ὑπηρετάς καὶ φροντιστάς ὅπου θὰ μείνουν
ἐκεῖ, ὅταν ἰδοῦν τοὺς Τούρκους νὰ πλησιάσουν, νὰ βάλ-
λουν φωτιά εἰς αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κάψουν.

Ὅταν ἐπῆγα τὸν ἡῦρα ἑτοιμον νὰ καβαλιχεύσῃ τὸ
ἄλογόν του, τὸ ὅποιον μόνον εἶχαμεν ἐκεῖ διότι ὅλα τὰ
ἄλογα τῶν ὑπασπιστῶν καὶ Καπεταναίων τὰ εἶχαμεν
εἰς Γαστούνην εἰς τὰ λειβάδια. Ἐτράβηξεν ἔπειτα κατὰ
τὸ ποτάμι Λεύκα ἡῦρεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ τὸν Γέρο Ἀ-

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης λέγει (ιστ. Β. 173) «ἐπὶ τῆς τροπῆς δὲ
ταύτης τῶν Ἑλλήνων ὁ Κολοκοτρώνης ἐβρίσκετο ἐν Σαρα-
βαλίῳ μόνος καὶ ἐκίνησεν ἐκείθεν πρὸς τὸν Παλαιόπυργον,
χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ μὴδ' αὐτὸς διότι ἐπῆγαινε.» Ἐκτὸς τῶν ὄ-
σα εἶπαμεν, καὶ τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ποῦ ἐπῆγαινε, εἶναι
δυνατὸν ὁ Κολοκοτρώνης νὰ μὴν ἐγνώριζε ποῦ ἐπῆγαινε,
ἐνῶ ἐπῆγαινε νὰ διοικήσῃ τὸν πόλεμον;

να γνώστην Λεχουρίτην, ὁ ὁποῖος ἤρχετο στελμένος νὰ φωνάξῃ τοῦ ἀρχηγοῦ διὰ νὰ πάῃ εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἀφοῦ ὁ γέρος τοῦ τὸ εἶπεν, τοῦ ἀπεκρίθη καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἔλα κοντὰ καὶ σὺ γέρο Λεχουρίτη. Ἐπειτα ἐκύταξε κατὰ τὸν Ῥηγανόκαμπον καὶ εἶδεν ὑψηλότερα τὸν Ἀγγελῆν Κουμανιώτην, ὅπου ἤρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ στρατόπεδον μὲ μικρὸν σῶμα στρατιωτῶν καὶ μὲ μίαν σημαίαν λευκὴν. Ὁ Ἀγγελῆς ἐστέκετο καὶ ἀγνάντευε τοὺς Ἑλληνας σκορπισμένους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους· τοῦ ἐφώναξεν ὁ ἀρχηγὸς Βρὲ ποῖος εἶσαι σὺ αὐτοῦ πάνω, ἔλα ἄνω κάτω ὅπου εἶμαι καὶ ἐγώ. Τότε ἀπὸ τὴν φωνὴν του ὁ Ἀγγελῆς ἐγνώρισε τὸν ἀρχηγόν, διότι δὲν ἦτον πολὺ μακρὰ καὶ ἤλθε μὲ τοὺς στρατιώτας του. Ἐφώναξεν ἔπειτα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συνάζωνται ὅπου ἦταν σκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἕως ὅτου νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἦταν οἱ καπεταναῖοι καὶ ἐπολεμοῦσαν· καὶ ἀπὸ τὸν ἓνα εἰς τὸν ἄλλον διεδόθη ἀμέσως ἡ εἰδήσις εἰς τοὺς Ἑλληνας ὅτι ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης.

Ἐκύτταξε καλὰ τὸν τόπον, ἐφώναξε τὸν σημαιοφόρον τοῦ Πλαπούτα ὅπου ἦτον ἐκεῖ κοντὰ τὸν Σουμάνην Ἀλθανὸν Τοῦρκον, ὁ ὁποῖος εἶχεν, ὡς εἶπαμεν, ἔβγει πρὶν τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἔμεινε μὲ τὸν Πλαπούταν ὡς σημαιοφόρος του. Τότε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ εἶπε, Σουμάνη, θέλω νὰ βάλῃς τὸ μπαϊράκι σου ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ Γιουρούς μπαϊράκι τὸ Τούρκικο· καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη πολλὰ καλὰ ἀρχηγέ καὶ ἐκίνησεν.

Ἄμα ἔφθασεν εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἦτο τὸ Γιουρούς Μπαϊράκι, εἶπε τοῦ μπαϊρακτάρι τοῦ Τοῦρκου νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ, διότι ὁ Σταυρὸς θὰ τὸν διώξῃ, εἶναι ὁ

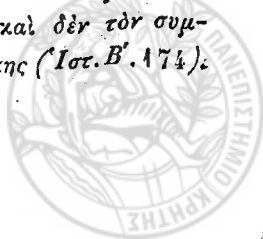

τοπος του και νικᾷ σου τὸ λέγω τοῦτο, διότι εἶμαι καὶ ἐγὼ Τοῦρκος καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σὲ βαρέσω, θέλω νὰ φύγῃς νὰ πᾶς ὅθεν ἤλθες. Εἰς τὴν μέσσην τῶν δύο σημαιοφόρων ὑπῆρχε ξηρότοιχος, καὶ πίσω ἀπὸ αὐτὸν ἐκρύβοντο Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες καὶ ἐκεῖ ἦσαν κρυμμένοι καὶ ὠμιλοῦσαν καλοὶ δύο σημαιοφόροι. Ὁ σημαιοφόρος Τοῦρκος εἶπε τοῦ Σουμάνη, Ἄπιστε πῶς ἐγεινες βραγιάς καὶ εὐρίσκεισαι μὲ τοὺς ἀπίστους! Ἐ, ἄφησε τώρα αὐτὰ τὰ λόγια, θὰ σοῦ πάρω το μπαϊράκι καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν κτυπᾷ τὴν Τουρκικὴν σημαίαν καὶ τὴν ῥίπτει χάμου καὶ μὲ τὸ κοντάρι τῆς σημαίας κτυπᾷ τὸν Τοῦρκον, ὁ ὁποῖος εὐθὺς ἐφυγε καὶ ὁ Σουμάνης ἐπῆρς τὴν θέσιν του.

Ἀφοῦ ἐτοποθετήθησαν οἱ Ἕλληνες καλὰ ἐκεῖ, τότε ὁ Κολοκοτρώνης ἐφώναξε τὸν Παρασκευᾶν καὶ Ἀθανάσιον ἀδελφούς τοῦ Πλαπούτα (α), τὸν Πανουργιᾶ, τὸν Μάστρο Γεώργη περίφημο παληκάρη, καὶ τὸν ἀτρόμητον Πανουσάκον Πανταζόπουλον καὶ τοὺς τρεῖς Παλουμπάιους, τοὺς εἶπε νὰ πάρουν μερικὸς στρατιώτας καὶ νὰ πιάσουν τὸ Χορηγοκάμινον. Τοῦ εἶπεν ὁ Παρασκευᾶς τὸ πιάνομεν ἀλλὰ χανόμεθα συμπέθερε· πηγαίνετε ἐσεῖς καὶ μὴν σᾶς μέλη τίποτε, ἐγὼ ἔχω τὴν ἐννοιάν σας, εἶπε, καὶ δὲν σᾶς ἀφίνω νὰ χαθῆτε.

Ἐξεκίνησαν αὐτοί, ἐπῆγαν καὶ ἕως εἴκοσι στρατιῶται

(α) Ὁ Κολοκοτρώνης εὐρήκεν ἐκεῖ τὸν Παρασκευᾶν Πλαπούταν ὡς εἶπαμεν μὲ τοὺς λοιπούς, καὶ δὲν τὸν συμπαρέλαβε καθ' ὁδὸν ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β' 174).

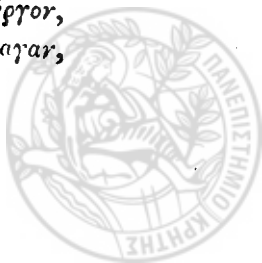
μαζί τους και έπίασαν αὐτήν τήν πολύτιμον θέσιν και έδιώξαν εὐθύς τοὺς Τούρκους καβελαραίους ἀπὸ τήν πεδιάδα και δέν ἤμποροῦσαν πουθενά νά σταθοῦν· διότι παντοῦ ἐκεῖ τοὺς έτρωγε τὸ βόλι· οἱ δὲ Πασιάδες έτραβήχθησαν και αὐτοὶ πέρα κατὰ τὸ Γεροχομό. Έστειλεν έπειτα τὸν Νικολέτον μὲ τὸ ταμποῦρλον νά αναβῆ-έπάνω εἰς μίαν μουριάν ὅπου ἦτον ἐκεῖ και νά χτυπᾷ τήν σύναξιν διά νά ἀκούσουν μακρὰ ὅτι ἐκεῖ εἶναι ὁ ἀρχηγός και νά συναχθοῦν οἱ σκορπισμένοι στρατιῶται.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχηγός καβάλα ὁ Καραγάλιος και ὁ Φωτάκος πεζοὶ και ἄλλοι τινές ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας, και ὁ Καπετάν Κωνσταντῆς ἀπὸ Κοκορᾶ, έπήγαμεν ἀντικρυ τοῦ ληνοῦ Σαίταγα, ὅπου έπολεμοῦσαν ἐκεῖ μέσα ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης και ὁ Νικόλαος Μπούκουρας, ὁ Γεώργιος Σέκερης, ὁ ὁποῖος εἶχε μαζί του τὸν Προκόπιον Παππαδημητρακόπουλον. Αὐτοὶ ὅλοι ἦταν έξω και έπολεμοῦσαν και ἀφοῦ οἱ Τούρκοι τοὺς έκυνήγησαν έπρόφθασαν και έχώθησαν ἔως 150 ὅλοι ἀπὸ διάφορα, ὡς εἶπαμεν, σώματα εἰς τὸν ληνόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν πρωτῆτερα τοποθετηθῆ οἱ Τριπολιτσιῶται (α).

Ὅσοι ἦταν μέσα εἰς τὸν ληνόν έπολέμησαν μὲ μεγάλην γενναιότητα, διότι οἱ Τούρκοι πολλαῖς φοραῖς ὤρμησαν νά τοὺς πάρουν, ἀλλὰ δέν ἤμπορεσαν.

Ἐφοῦ έπήγεν ἀντικρυ ἐκεῖ ὁ ἀρχηγός, ὡς εἶπαμεν, έστάθη ὀλίγον, έφώναξε τοὺς Ἑλληνας νά έλθουν

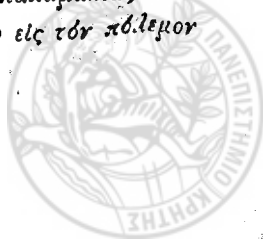
(α) Ὁ ληνός εἶχεν εἰς τήν μέσην ἓνα καυμένον πύργον, ὅπου ἔβαλαν έπάνω οἱ στρατιῶται ξύλα και έπολέμαγαν, γύρω δὲ τοῦ πύργου ἦτον μάνδρα.

ποντά του ὅσοι ἦσαν σκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἕως εἰς τὴν μάνα τοῦ νεροῦ, ἐκύτταξε δεξιά, ἀριστερά, ἔσυρε τὸ κιάλι του, ἔκαμε πῶς κυττάζει χωρὶς νὰ βγάλλῃ τὸ καπάκι του ἀπ' ἐμπρός, καὶ ἀμέσως βγάλῃ κατι φωναῖς ἄγριαις, ἐπάνω τους Ἕλληνες ἔφυγαν οἱ Τοῦρκοι (α). Τότε οἱ Ἕλληνες ἐσηκώθησαν νὰ ἴδουν ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐτσάκισαν, καὶ οἱ Τοῦρκοι πάλιν νὰ ἴδουν ποῦ εἶναι οἱ ἐδικοί τους καὶ ἂν ἐτσάκισαν καὶ χωρὶς νὰ ἴδουν τίποτε, ἀπὸ ταῖς φωναῖς τοῦ Κολοκοτρώνη ἐδόθησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς φυγὴν, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ποῦ θὰ πᾶν· τότε ἐβγήκαν ἀπὸ τὸν ληνὸν οἱ κλεισμένοι Γενναῖος καὶ λοιποὶ καὶ τοὺς ἐκυνήγησαν.

Ἡ θέσις Γεροκομιῆ εἶναι κομμάτι χαμηλῶμα καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ δυτικονότιον δὲν φαίνεται καλὰ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶδαν οἱ κλεισμένοι ὀλίγον πρωτῆτερα νὰ ἐννοήσουν τὸ τσάκισμα τῶν Τούρκων καὶ νὰ ἔβγουν πρωτῆτερα, καὶ τότε βέβαια θὰ ἐπίαναν τοὺς δύο Πασιάδες ζωντανούς καὶ ὄλους τοὺς καβελαραίους καὶ θὰ ἔπερναν καὶ τὰ κανόνιά τους· διότι ἡ θέσις ἦτον περιφραγμένη μὲ μεγάλαις γράναις, ταῖς ὁποῖαις εἶχαν διὰ ταῖς σταφίδαις των οἱ Ἕλληνες, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐβιάσθησαν νὰ περάσουν εἰς ἓνα ξυλογέφυρον παλαιόν,

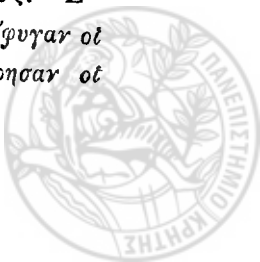
(α) Ὁ πετεινὸς κυτπᾶ τὰ πτερά του, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης (Σ. Τρικ. Ἱστ. Β'. 175) δὲν ἐκτύπησε τὰ χέρια διὰ νὰ ἀκούσουν. Ἀκούονται τὰ παλαμάκια εἰς τὸν πόλεμον; ὁ ἀρχηγὸς ὅταν ἐκαβάλα εἶχε καὶ τὸ κιάλι εἰς τὰ χεῖρά του πῶς λοιπὸν ἤμποροῦσε νὰ κυτπᾶ καὶ τὰ παλαμάκια; Κοτσάμπαιιν ἄκριτον τὸν ἔκαμες νὰ γυρεῦν εἰς τὸν πόλεμον τσιμποῦκι.

ἔπου ἐπέρασαν νερόν οἱ Πατράιοι καὶ ἐπότιζαν ταῖς σταφίδαις των· αὐτὸ ἦτον σάπιο, καὶ ἔπεσαν εἰς τὸ χανδάκι καὶ ἐβγήκαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν κοντὰ εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν· ἐπειδὴ τοὺς ἐτράβασαν τὰ βράτα, διότι δὲν ἦτον ἀνοικτὸν τὸ μέρος, ἀπὸ τὸν φόβοντους ἐτάχτησαν νὰ γείνουν Δερβισάδες ἀλλὰ νὰ γλυτώσουν.

Μπροστὰ εἰς τοῦ Σαίταγα τὸν ληνὸν ἦτον ἄλλος ληνὸς καὶ χαμηλὸ σπιτάκι, ἀλλὰ τὸ εἶχαν κάψει πρὸ πολλοῦ οἱ Τούρκοι. Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ χάλασμα ἐκλείσθη μὲ δέκα Τούρκους ὁ Τουφεξίμπασης, διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ φύγῃ. Ὁ Πλαπούτας μὲ τοὺς στρατιώτας του, ἀφοῦ ἔκαμε μπροστὰ, ἐπῆρε τὸν ληνόν, ἔσπρωξε τὸν τοίχον καὶ ἔπεσεν ἡ μία πλευρὰ καὶ ἐπλάκωσε τοὺς Τούρκους· ἐπειδὴ ἡ ξυλοδεσιὰ τοῦ τοίχου ἡ ὁποία ἦταν χάμου κοντὰ εἰς τὴν γῆν ἐκάη καὶ ὁ τοίχος ἐστέκετο εἰς τὰ κουφώματα. Ἐκεῖ ἐσκοτώθη ὁ Τουφεξίμπασης (α) ὁ εὐμορφώτερος ἀνθρω-

(α) Εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καρέι. Δελιγιάννη ἐπαρακολουθοῦσεν ὁ μοναχὸς Καλλίνικος Παπᾶ Κουλουράς ἡ Φλεσάκος· αὐτὸς τότε εἶχε μαζί του μίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπήραινε μπροστὰ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, καὶ κοντὰ εἰς τὴν σημαίαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐκνηροῦσαν οἱ Τούρκοι, ἐπέταξε κ' αὐτὸς σ' ἕνα βάτο τὴν εἰκόνα, καὶ τῆς εἶπε, Πήραινε καὶ σὺ μὲ τοὺς Τούρκους σὰν τοὺς θέλῃς· δὲν σὲ πέρνω εἰὰν δὲν δυναμώσης τοὺς Ἑλληνας νὰ κνηρηῆσουν τοὺς Τούρκους. Ἐπειτα ἐπῆγε μακρύτερα καὶ ἐπροσηύχετο ἕως ὅτου ἔφυγαν οἱ Τούρκοι. Τὴν φυγὴν αὐτὴν τῶν Τούρκων ἐθεώρησαν οἱ στρατιῶται ὡς θαῦμα τῆς Θεοτόκου.

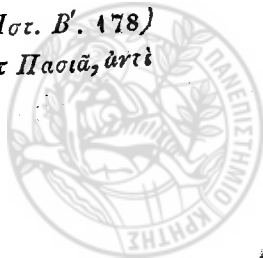
πος, πιστεύω, ἀφ' ὅσους ἔκαμεν ἡ φύσις. Αὐτὸν ἠ-
θέλησεν ὁ Πλαπούτας νὰ τὸν σώσῃ καὶ ἐμβῆκε μέ-
σα εἰς τὸν ληνὸν καβάλα, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε· μά-
λιστα δ' ἐκινδύνευσε νὰ πλακωθῇ ἀπὸ τὸ πέσιμον τοῦ
τοίχου.

Τὸν Τούρκον αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἂν ἤξευρα ζωγραφι-
κὴν ἤθελα τὸν ζωγραφῆσαι, μᾶς τὸν ἐζήτησαν τὴν
ἀκόλουθον ἡμέραν, ἂν ἦτον σκλάβος, νὰ τὸν ἐξαγορά-
σουν μὲ διακοσίας χιλιάδας γρόσια, καὶ φαίνεται ὅτι
ἦτον ἀπὸ πολὺ σημαντικὴν καὶ πλουσίαν φαμίλιαν τῆς
Ἀνατολῆς (α).

Εἰς αὐτὸ τὸ κυνήγημα τῶν Τούρκων ἐπίασαν οἱ
στρατιῶται τοῦ Σέκερη ἓνα Ἑβραῖον, ὁ ὁποῖος ἦτον
σαράφης τοῦ Κακλαμάν Πασιά. Αὐτὸς εἶχεν ἔβγει
μαζὶ μὲ τοὺς Τούρκους, ἐκάθισεν εἰς ἓνα μέρος καὶ
ἀγνάντευε, τὸν ἐξέσταινεν ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἐγλάρωσεν.
Ἀφοῦ δὲ οἱ Τούρκοι ἐτσακίσθησαν καὶ ἔφυγαν ἐξύπνης
καὶ ἀντὶ νὰ πάῃ εἰς τὴν Πατραν ἔχασε τὸν δρόμον καὶ
ἐπῆγε μὲ ἓνα τουφέκι εἰς τὸν ὄμιον εἰς τὸ στρατόπεδον
τοῦ Σέκερη μέσα εἰς τὸν ληνόν. Αὐτὸν τὸν Ἑβραῖον
τὸν ἐπῆρεν ἔπειτα ὁ Κανέλ. Δελιγιάννης.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἐπῆγαν ὅλοι εἰς τὰς Πάτρας ἀλλ'
ἔκαμαν ὅπως τοῦ ἤλθε τοῦ καθενός· ἐπῆραν τὰ βουνά,
κατὰ τὰ Σεχενά μέσα ταῖς σταφίδαις διὰ νὰ ὑπάγουν
εἰς τὸ Καστέλι· καὶ καθὼς δὲν ταῖς εἶχαν δουλεύσει
δύο χρόνια, ἔγειναν ἡ φράκταις καὶ τὰ βάτα ὅπου

(α) Κατὰ λόθος εἶπεν ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 178)
ὅτι ἐφορευθῆ ἐδῶ ὁ Κεχαγιάμπης τοῦ Μεχμέτ Πασιά, ἀντὶ
νὰ εἰπῇ ὁ Τουφεξίμπης

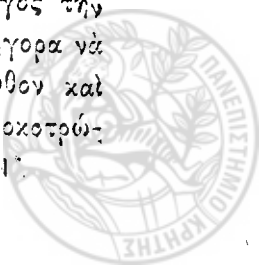

ἐκρατούσαν τὴν ἀρχοῦδα. Πολλοὺς Τούρκους ἠῦρα ἐκεῖ πεθαμμένους, πιασμένους ἀπὸ τὸ βρακί· ἐπειδὴ ἐμποδίζοντο ἀπὸ ταῖς φράκταις καὶ τὰ βάτα. Τοὺς ἐψάξα ἀπὸ περιέργειαν καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ εὔρω καμμίαν πληγὴν ἐπάνω τους καὶ ἐσυμπέρανα ὅτι ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς ἀπέθαναν, οἱ δὲ ζωντανοί, ἔφευγαν, καὶ δὲν ἐκύτταζαν πίσω τους, καὶ ἐφώναζαν εἰβαλλὰ Κολοκοτρῶνη.

Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἄφησαν ὑπὲρ τοὺς 400 σκοτωμένους καὶ πόσα ἄλλα κακὰ ἔπαθαν αὐτοὶ τὸ γνωρίζουν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν καὶ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν· διότι ἐμβῆκαν μαζὶ μὲ τοὺς Τούρκους μέσα εἰς τὰ χαλάσματα· ἐπειδὴ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν Ταμπαχανᾶ καὶ Ἀγιώργη καὶ λοιπὰ μέρη. Οἱ Τούρκοι ἀπὸ τότε ἔχασαν πολὺ καὶ πλέον δὲν ἐβγῆκαν πανστρατιά, ἐνόμισαν μάλιστα τὴν φευγάλα τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῆς μάχης ὡς στρατήγημα τοῦ Κολοκοτρῶνη, ἀλλὰ μικροὺς ἀκροβολισμοὺς ἔκαμαν ἔπειτα ἕως ὅτου ἐλύθη ἡ πολιορκία.

Μετὰ τὴν περίφημον αὐτὴν μάχην ὁ Γενναῖος Κολοκοτρῶνης ἐπέρασε κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του εἰς Ροῦμελὴν εἰς τὸ Μεσολόγγιον κατὰ ζήτησιν τῶν Ρομελιωτῶν καὶ τοῦ Ἄρτης Πορφυρίου, καὶ κατόπιν αὐτοῦ ὁ Κανέλ. Δελιγιάννης· μετὰ ταῦτα πάλιν ὁ Π. Γιατράκος μὲ τοὺς Μιστριώτας πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν μας Μεσολογγιτῶν.

Ἐνῶ τοιοῦτότρόπως ἐξηκολούθει ὁ ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας τῶν Πατρῶν καὶ ἐλπίζαμεν γλήγορα νὰ ἴδωμεν τὴν πτώσιν τῆς, ἐφάνη εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὴν Τριπολιτσὰν συνωμοσίαι κατὰ τοῦ Κολοκοτρῶ-

νη: Τὸ Ἐκτελεστικόν, ἡ Βουλὴ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὴν Γερουσίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ λεγόμενοι ἄρχοντες μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐφθόνησαν τὸν Κολοκοτρώνην καὶ συνώμοσαν, διότι τὸν εἶδαν παραδόξως εἰς ὑψηλὴν θέσιν χωρὶς νὰ τὸ περιμένουν· ἐπειδὴ ἀνέβη καθὼς ὁ Ἰμάμης ἀναβαίνει μέσα ἀπὸ τὴν τρούλαν τοῦ τζαμιοῦ καὶ φαίνεται τὸ κεφάλι του ὅταν φωνάζη, ἐκτός τινων ὀπλαρχηγῶν καὶ καπεταναίων, οἱ ὅποιοι ἦταν μὲ αὐτόν, καθὼς καὶ ὁ λαὸς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὅσοι ἠλπίζαν ὅτι διὰ μέσου αὐτοῦ θὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα. Ἡ τότε Διοίκησις τὸ Ἐκτελεστικόν, ἡ ὁποία ἦτον εἰς τὴν Κόρινθον ἔκαμε τοὺς διορισμοὺς τῶν ἀρχόντων, νὰ πάρουν τὰ ὄπλα τῆς ἐπαρχίας των ὁ καθείς, καὶ νὰ ἔβγουν εἰς τὴν Ῥούμελην εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα (α). Δὲν γνωρίζω τὸν μοιρασμὸν ποῖος εἰς τὴν μίαν καὶ ποῖος εἰς τὴν ἄλλην θέσιν. Οἱ ἄρχοντες ἄρχισαν εἰς τὰ γερά τὴν στρατολογίαν καὶ ἐβίαζαν τοὺς κατοίκους, ὥστε ἄρχισεν ἡ πολιορκία τῶν Πατρῶν νὰ ὀλιγοστεύη.

Εἰς αὐτὴν τὴν στρατολογίαν ὁ Π. Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Γ. Σισίνης δὲν ἔλαβαν μέρος· ὁ μὲν ἕνας, διότι ἦτο τότε φίλος τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ διότι εἶχε καὶ τὸν Μούρτζινον στενώτατον φίλον τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ δυνατὸν εἰς τὴν Μάνην ἀντίπαλόν του. Διὰ τοῦτο καὶ ἄρματα κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη δὲν ἐδύνατο νὰ κινήσῃ. Ὁ δὲ Γ. Σισίνης, διότι ὁ Κολοκοτρώνης ἦτο μέγας καὶ δυνατὸς εἰς Πάτρας, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ τὴν Γαστούνην καὶ ἀπὸ τὸν Πύργον καπεταναῖοι ἦσαν μαζὶ μὲ αὐτόν,

(α) Ἀπὸ ἐκεῖ αἱ ἀρχαὶ ἦλθαν εἰς τὸ Ἄργος.

καθώς ὁ Ἄν. Παππασταθόπουλος, οἱ Αὐγερινοί, οἱ Βιλαέται, οἱ Μοσχουλαῖοι, οἱ Καραμεραῖοι (α) καὶ ἄλλοι, καὶ μάλιστα ὁ Κωνσταντῖνος Πετμεζᾶς, ὁ ὁποῖος τότε εἶχεν ἐπιρροήν εἰς τὸ τμήμα τῆς Κάπελης εἰς τὴν Γαστούνην.

Τὰ σχέδια ὅλα ὅσα ἐγίνοντο εἰς Κόρινθον ἐμάνθανεν ὁ πολιορκητὴς ἀπὸ τὸν Γεώργιον Σέκερην, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς πολιτικούς, οἱ ὅποιοι ἦταν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἀπὸ διαφόρους φίλους του. Ὁ Κολοχοτρώνης εἶχεν ἀλληλογραφίαν μὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὸ παραμικρὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τὸ μάθῃ, ὅσον καὶ ἂν ἦτο μυστικόν. Οἱ κατὰ τάπους καὶ παντοῦ φίλοι του τὸν εἰδοποιοῦσαν τὰ πάντα, καὶ ὅλαι αἱ ὑποθέσεις τῆς Πελοποννήσου τότε ἤρχοντο εἰς αὐτὸν ὡς κριτὴν μᾶλλον· διὰ τοῦτο εἶχε καὶ ἐπιτροπὰς διαφόρους εἰς τὰς ὑποθέσεις, πολιτικὰς καὶ ἐκκληματικὰς, καθὼς καὶ τοῦ στρατοπέδου (β).

Ἄφου ἔμαθε τότε ὁ ἀρχηγὸς τὰ πράγματα τῆς Κορίνθου ὅτι δὲν ἦταν τόσο καλὰ ἔκαμε στρατιωτικὸν συμβούλιον ἀπὸ ὅλους τοὺς σωματάρχας καὶ τοὺς πα-

(α) Αὐτοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκατόλησαν εἰς τοῦ Λάλα καὶ ἔλαβαν ἐκεῖ ἐπιρροήν.

(β) Ὁ Γ. Σέκερης ἀνεχώρησε τὸν Μάϊον ἀπὸ τὴν πολιορκίαν διὰ τὸ Ἄργος ὅπου ἔλαβε τὰς διαταγὰς καὶ αὐτὸς τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν στρατολογία, καὶ μὲ αὐτὸν διετάθη νὰ ὑπάγῃ καὶ ὁ Ῥήγας Παλαμῆδης. Ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐσύναξαν τὴν ἀναλογία τους ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, ἀνεχώρησαν καὶ πρῶτοι ἔφθασαν εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια, τὰ ὀνομαζόμενα Μόγαις καὶ Ἀέραις.

ρεκάλεσεν νὰ τοῦ κάμουν τὴν χάριν νὰ υπάγῃ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Κόρινθον νὰ ἰδῇ τί πρᾶγμα εἶναι ἡ κυβέρνησις καὶ τί μυαλὰ ἔχει, νὰ σταθοῦν μὲ προσοχὴν εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ ἀφίνει ἀντιπρόσωπόν του εἰς τὴν ἀρχηγίαν τὸν Πλαπούταν (α), τὸ ὁποῖον καὶ ἔγεινεν (β).

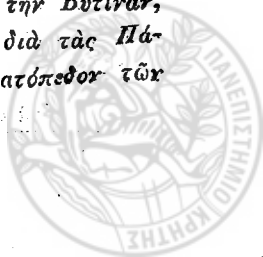
Εἰς τὴν ἀπουσίαν του ὁ Πλαπούτας ἔκαμε πολλοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους πολέμους καὶ ἐστενοχώρησε τόσον τοὺς Τούρκους, ὥστε μετὰ δύο μηνῶν πολιορκίαν ἤθελε πέσει ἡ Πάτρα.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀφοῦ εἶδεν εἰς Κόρινθον ὅλα, ὅσα τοῦ ἔκαμναν καὶ τοῦ εἶπαν οἱ ἐκεῖ πολιτικοί, ἦτον πολὺ συλλογισμένος, καὶ μάλιστα εἰς τὴν διάβασίν του ἀπὸ Τριπολιτσᾶν ἐβλασφήμησε ἀπὸ τὸν πολὺν του ἀγανακτισμὸν λέγων εἰς τοὺς ἐδικοὺς του, τί κακὸ ἐπάθαμεν ὅσους Τούρκους ἐσκοτώσαμεν ἄλλοι τόσοι ἔγειναν. Διὰ τούτων ἐννοοῦσε τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὰ πάθη, καὶ ὅτι ἀφοῦ ἐφόρεσαν καὶ τὰ Τούρκικα φορέματα, δὲν διέφεραν οὐδὲ κατὰ τὰ ἐξωτερικόν, ἀλλ' ἐβλέπαμεν τῷ ὄντι Τούρκους μὲ ὀνόματα Χριστιανικά.

Ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ Σαραβάλι, εἰς τὸ γενικὸν στρα-

(α) Ἡ ἀρχηγία αὐτὴ εἰς τὸν Δ. Πλαπούταν ἔμεινε 40 ἡμέρας.

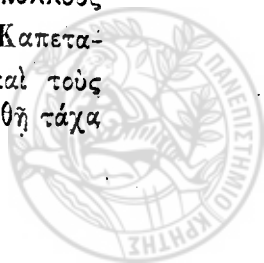
(β) Ἡ Ἀμα ἀπερῆσισε διὰ τὴν Κόρινθον, ἐγὼ ἔφυγα διὰ τὰ Μαρουλιὰ καὶ τὸν ἀντάμωσα πάλιν εἰς τὴν Βυτινᾶν, ὅταν ἐπέστρεφε πίσω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν διὰ τὰς Πάτρας, καὶ ἐκεῖθεν ἐπήγα μαζί του εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Πατρῶν.

τόπεδον ἦλθαν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι νὰ τὸν δεχθῶν καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσουν, τί εἶδε καὶ τί καλὰ τοὺς ἔφερε. Τοὺς ἀπελογήθη καὶ τοὺς εἶπε τὴν κοινὴν παροιμίαν ποῦ ἦσουν· πούπετα· τί ἔκαμες; τίποτα. Ἀφοῦ ἐκούνησε τὴν κεφαλὴν του, μὲ τὴν συνειθισμένην εὐγλωττίαν του τοὺς ἔκαμεν ὅλους νὰ χαροῦν, ἐπαινῶν τὴν γενναιότητα καὶ τὴν μεταξύ των πειθαρχίαν καὶ ὅτι τὸν ἔβγαλαν ἀσπροπρόσωπον εἰς τὴν ἀπουσίαν του, τοὺς εὐχαρίστησε καὶ τοὺς εὐχήθη καὶ ἄλλην φορὰν νὰ τὸν βοηθήσουν μὲ τὴν καλὴν των διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα μας κατὰ τῶν ἐχθρῶν Τούρκων καὶ Χριστιανῶν.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔδωσαν εἰς τὸν κάθε ἓνα νὰ ὑποπεύθῃ χωρὶς καὶ νὰ ζητῇ ἐξηγήσεις· ἀλλ' ὅλοι ὅσοι εἶχαν μυαλὸν ἐνόησαν ὅτι τρέχομεν εἰς τὰ χαμένα, καὶ ὅλω σκεπτικοὶ ἦσαν οἱ καπεταναῖοι καὶ στρατιῶται· ἀνοίγαν τὰ ῥμάτια τους καὶ ἐμεγάλωναν τ' αὐτία τους νὰ μάθουν καὶ ν' ἀκούσουν τί θὰ γένη καὶ τί θὰ κάμῃ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ἀρχηγός. Εἰς τὸν συλλογισμὸν αὐτὸν ἔγειναν τὰ μυστικά ὅλα τὰ κατὰ Κολοκοτρῶν γινωστά· διότι ἔφθασαν καὶ τὰ νέα διατάγματα τῆς στρατολογίας τῶν ἀρχόντων.

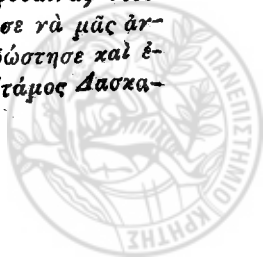
Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν εἰς τὰ Σαραβαλι, ὅπου ἦτον τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ Κολοκοτρῶν ὁ Ἡλίας Χρυσοσπάθης, γνωστός εἰς ὅλους διὰ τὴν ἀποστολικὴν του ζωὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦτον ἀπεσταλμένος ἀπὸ πολλοὺς δυνατοῦς τὸν Π. Μαυρομιχάλην, Μούρτσινον, Καπετανάκιδες, Δοράκιδες καὶ Κουμουνδουράκιδες καὶ τοὺς λοιποὺς καπεταναίους τῆς Μάνης, ὅτι θὰ χαθῇ τάχα

ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὸν πολιτικὸν δρόμον, ὅτι ἐδιαίρεσαν τοὺς στρατιωτικούς, καὶ αὐτοὶ θέλουσι νὰ λάβουν τὰ ἄρματα, καὶ ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ εὕρουν καιρὸν νὰ ἔμβουν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ λοιπά. Ταῦτα λέγων ἐρέθισε τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς λοιποὺς καπεταναίους μικροὺς καὶ μεγάλους νὰ λύσωμεν τὴν πολιορκίαν, νὰ πᾶμε εἰς Τριπολιτσάν, νὰ πάρωμεν ὅλον τὸ σῶμα τῆς Γερουσίας καὶ νὰ καταβῶμεν εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου ἦταν καὶ τὰ ἄλλα δύο σώματα ἡ Βουλὴ καὶ τὸ Ἐκτελεστικόν, καὶ νὰ ζητήσωμεν Συνέλευσιν. Καὶ εἰς μὲν τὸν Κολοκοτρώνην ἔλεγε νὰ ζητήσωμεν τὰ δίκαιά μας, εἰς δὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κολοκοτρώνη νὰ τοὺς περάσωμεν ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ ἦτον πολὺ μυστικὸν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν· διότι ὁ ἀρχηγὸς οὐδὲ νὰ ἀκούσῃ ἤθελε περὶ φόνου διὰ τὸν παραμικρότερον Ἕλληνα.

Ἀφοῦ ἔμαθεν αὐτὰ ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὰ νέα, ὡς εἶπαμεν, διατάγματα τῆς στρατολογίας, εὐρέθη εἰς δεινὴ θέσιν, συνεννοήθη μὲ τοὺς ἐδικούς του ἀξιωματικούς, τὸν Δημ. Ψιλοπούταν, Ἀναγνώστην Παππασταθόπουλον, Γεωρ. Π. Δημητρακόπουλον, Νικόλαον Μπούκουραν, Χριστόφ. Ζαχαριάδην, Ἰωάννην Πέταν, μὲ τοὺς ὑπασπιστάς του καὶ τὸν γραμματέα του Μιχαὴλ Οἰκονόμου. Μετὰ δὲ τοῦτο διέταξεν ὁ ἀρχηγὸς νὰ γένη στρατιωτικὸν συμβούλιον καὶ νὰ ζητήσῃ τὸν λόγον τῶν καπεταναίων (α), ἂν θὰ ἦναι μαζί του εἰς τὸν ἀγῶ-

(α) Ὁ Ψιλοπούτας τότε ἀνεχώρησε διὰ Καρϋτταίνα, διότι ἐμάθαμεν ὅτι ἡ Ἐφορία τῆς Καρϋτταίνας ἀρχίσει νὰ μᾶς ἀντεγγεῖ. Ὁ δὲ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης ἀβρόσθησε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὰ Νεζερά, ὅπου τὸν ἰάτρευσε ὁ Στάμος Δασκαλόπουλος εὐρεθείς τότε ἐκεῖ.

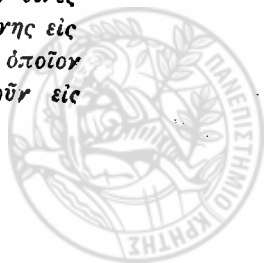

να κατά τῶν Τούρκων καὶ ἄλλων ἐχθρῶν, ὅσοι ἔφεραν ἐμπόδιον διὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιιορκίας, κτλ. β'. νὰ σταθοῦν εἰς τὰς θέσεις των ἕως νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ πλησιόχωρα νὰ ἀπομακρυνθοῦν καὶ νὰ διώξουν ταῖς φαμίλιας των καὶ τὰ ποιμνιά των διὰ νὰ μὴν ἔβγουν εἰς Τούρκοι καὶ τοὺς σκλαβώσουν.

Μόλις ἐτελείωσαν τὸ συμβούλιον καὶ φθάνει πεζὸς ἀπὸ τὰ Μαγουλιάνα ἀπὸ τὸν ἡγαρδιακὸν φίλον τοῦ Κολοκοτρώνη Ἀναγνωστάκον Παππαγιαννακόπουλον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔγραφεν ὅλα τὰ περιστατικὰ τῆς συνωμοσίας καὶ τὴν μεγάλην ἐνέργειαν κατ' αὐτοῦ τῶν προϋχόντων καὶ ἰδίως τοῦ Ἀναγνώστου Δελιγιάννη. Αὐτὸς ἐφοβέριζε τοὺς φίλους τοῦ Κολοκοτρώνη, ὅτι θέλει δημεύσει τὰ πράγματά τους ἂν δὲν τὸν παρακολουθήσουν εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Συγχρόνως ἦλθε καὶ γράμμα τοῦ υἱοῦ του Πάνου, ὁ ὁποῖος ὡς χιλιάρχος τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἦτον στελεμένος ἀπὸ αὐτὴν εἰς τὸ Ἄργος διὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς παράδοσεως τοῦ Ναυπλίου.

Ἡ Γερουσία εἶχε στείλει μίαν ἐπιτροπὴν ἀπὸ τὰ μέλη της, τὸν Βρεσθένην καὶ λοιποὺς μετὰ τὸν Πάνου Κολοκοτρώνην νὰ παρευρίσκηται εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς συνθήκης τῶν Τούρκων μετὰ τὴν Βουλὴν καὶ τὰ Ἐκτελεστικόν (α). Δι' αὐτὴν τὴν συνθήκην ἐρώτα

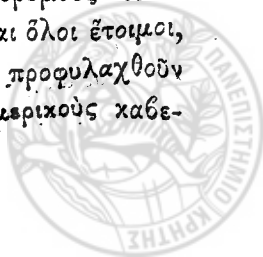
(α) Ὁ Σ. Τρικούκης (Ιστ. Β'. 258) ὁμῶς λέγει ὅτι ἡ Κυβέρνησις διέτριβεν ἐν Ἄργει ἡλθάν πρὸς αὐτὴν τινες τῶν Γερουσιαστῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος Βρεσθένης εἰς συμβιβασμὸν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Γερουσίας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀληθές· διότι αὐτοὶ ἐπήγαν τὰ παρευρεθῶν εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς συνθήκης.

τὸν πατέρα του. καὶ ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ πάρῃ καγὲν σπιτί εἰς τὸ Ναύπλιον, καθὼς πέρνουν καὶ οἱ λοιποὶ βουλευταὶ καὶ ἐκτελεσταὶ καὶ ὄπλαρχηγοί, οἱ ὁποῖοι ἦταν τότε ἐκεῖ· μεταξύ δὲ ἄλλων τοῦ ἔγραφε καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς συνθήκης.

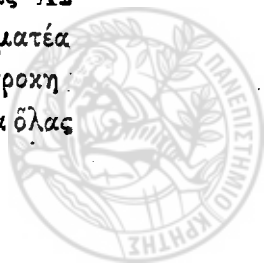
Τὰ γράμματα αὐτὰ διαβάσας ὁ Κολοκοτρώνης ἐταράχθη πολὺ καὶ εἰς μὲν τὸν Πάνον ἀπάντησεν οὕτως, ὅτι δὲν θέλει τίποτε νὰ κάμῃ, ἂν οἱ ἄλλοι κάνουν ἀνόητα, καὶ ὅτι τὴν συνθήκην αὐτὴν τὴν βλέπει ὡς μηδέν· ἔπρεπε νὰ πάρουν τὸ Παλαμῆδι καὶ ὄχι τὸ Μπούρτζι, διὰ νὰ ἦναι καθάλα καὶ ὄχι ἀποκάτω τοῦ ἔγραφεν ἀκόμη νὰ ἔχῃ τὸν νεῦν του μὴν τύχη καὶ ἔλθῃ ἡ ἀρμάδα καὶ στράτευμα Τουρκικὸν ἀπέξω ἀπὸ τὸν Σουλτάνον εἰς βοήθειαν τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ τὸν μπερδέψουν καὶ χάσῃ τὴν ζωὴν του καὶ φέρῃ ἀνυποληψίαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρώνη. Τὸν δὲ Παππαγιαννακόπολλον εἰς Μαγουλιάνα εἰδοποίησεν ὅτι θέλει ἀνταμωθῆ γλήγορα, καὶ νὰ μὴν ἐνδώσουν εἰς τίποτε ἀφ' ὅσα τοὺς λέγει ὁ Α. Δελιγιάννης, καὶ νὰ ἦναι ὅλοι ἔτοιμοι ἕως δευτέραν του ἐπιστολὴν.

Ὅλιγον ὕστερα ἀπὸ τὸ συμβούλιον ἄρχισαν οἱ καπεταναῖοι ἀπὸ ὀλίγοι νὰ φεύγουν ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ χωρία τῶν διὰ νὰ φυλάξουν ταῖς φAMILΙΑΙΣ τῶν· καὶ διότι οἱ προὔχοντες τοὺς ἐφοβέριζαν νὰ τοὺς πάρουν μαζί τῶν, ὥστε οὔτε τὸ τέταρτον τοῦ στρατοῦ ἀπέμεινεν. Ὁ ἀρχηγὸς βλέπων αὐτά, ἐν ᾧ εἶχε στείλει πρωτῆτερα πεζοδρόμους δι' ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ τοὺς ἔλεγε νὰ ἦναι ὅλοι ἔτοιμοι, καὶ μάλιστα τὰ τριγύρω χωρία διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν ἐξοδὸν τῶν Τούρκων, ἔβγαλε κερικοὺς καβε-

λαραίους μετὰ τὸ γεῦμα νὰ πλησιάσουν τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν καὶ νὰ κρατοῦν δι' ἀκροβολισμοῦ τοὺς Τούρκους ἕως νὰ φύγουν οἱ πεζοὶ στρατιῶται καὶ σκορπίσῃ τὰς τροφάς, πολεμοφόδια, πρόβατα, κτλ. Συγχρόνως δὲ ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν στρατόν, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν, ὅσοι θέλουν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν νὰ εὑρεθοῦν τὸ ἑσπέρας εἰς Ἀχαΐαν, καὶ ὅτι διὰ τῆς Γαστούνης θὰ ᾔηαι ὁ δρόμος τῶν εἰς Καρύταινα καὶ εἰς Τριπολιτσάν. Εἰ δὲ καὶ ὁ δρόμος τοὺς ἔρχεται μακρυνὸς καὶ θέλουν νὰ πάγουν εἰς τὰ σπίτια τους ν' ἀλλάξουν καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν, ἔχουν τὴν ἄδειαν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν νὰ εὑρεθοῦν εἰς Τριπολιτσάν. Οἱ καβελαραῖοι λοιπὸν ἐβγήκαν καὶ ἐπῆγαν καὶ ἔδωσαν αἰτίαν, ἕκαμαν ἀκροβολισμόν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ὥρας μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ οἱ Τούρκοι ἐννοήσαντες τὴν φυγὴν τοῦ στρατοπέδου ἐβγήκαν ἀπὸ τὸ φρούριον πανστρατιᾶ, καὶ ἀμέσως ἔβαλαν φωτιὰ εἰς τὰς καλύβας τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ μοναστήρι Γερομῆδ καὶ εἰς τὸν ληνὸν τοῦ Σαΐταγα, ἔφθασαν καὶ εἰς τὸ Σαραβάλι καὶ ἔκαψαν τὸ ἀρχηγεῖον καὶ ἔλα τὰ καλύβια καὶ ὅ,τι εἶχαν ἐκεῖ ἀφήσει οἱ Ἕλληνες.

Εἰς τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν ἦταν περίπου 12,000 Τούρκοι, ὁ Γιουσοῦφ Πασιᾶς Σέρελης, οἱ Λαλαῖοι, οἱ ἐντόπιοι, καὶ ὁ Κακλαμὰν Πασιᾶς καὶ λοιποὶ. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς οἱ ὑπασπισταὶ καὶ ὅσοι εἶχαν ἄλογά ἐστάθῃσαν εἰς τὸ Μονοδένδρι, θέσιν στενὴν ἐκτύπησαν τὴν προστέλαν τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὕτως ἐσυνάχθησαν τὸ αὐτὸ βράδυ εἰς Ἀχαΐαν. Οἱ γραμματικοὶ ὑπὸ τὸν πρῶτον γραμματέα του Μιχαὴλ Οἰκονόμον ὄλον ἐν ἐτοίμαζαν τὰς προκηρύξεις τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τὰ ἰδιαίτερα γράμματα διὰ ὄλας

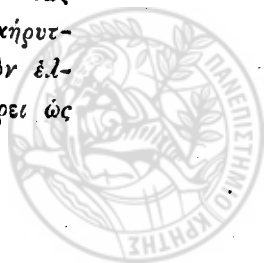
τάς ἐπαρχίας καί τοὺς φίλους του, νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ νὰ ἔλθουν ὅλοι εἰς τὴν Τριπολιτῶν· ἔγραψεν ἀκόμη εἰς τὴν Ρούμελην εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ Νικήτα τὸν σκοπὸν τῆς διαλύσεως τῆς πολιορκίας, καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ εὔρεθοῦν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὸ Ἄργος. Ἐγραφε δὲ καὶ εἰς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἀκόμη ὅτι ἦταν εἰς τὴν Ρούμελην, ἀλλ' αὐτὸς ἦτον φερμένος πίσω εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἐπροέδρευεν εἰς τὴν Βουλὴν· εἶχε δὲ καὶ εἰδοποιήσῃ τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὁ Δράμαλης θὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Πελοποννήσου.

Ἀφοῦ ἐξεδόθησαν τὰ γράμματα ἀπὸ τὴν Ἀχαΐαν ἔστειλε μπροστὰ εἰς Γαστούνην εἰς τὸν Σισίνην τὸν Ἀναγνώστην Παππασταθόπουλον καὶ τὸν Γ. Δημητρακόπουλον ἐξ Ἀλωνισταίνης τῆς Γόρτυνος διὰ νὰ τὸν φαρέψουν τί φρονεῖ· διότι εἶχε μάθει ὁ ἀρχηγὸς ὅτι ἤθελεν ἔβγει μὲ τοὺς στρατιώτας του νὰ τοῦ ἐμποδίσῃ τὸ ἔμβασμα εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαστούνης. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπῆγαν καὶ εὔρηκαν τὸν Σισίνην πολλὰ διαφορετικὸν καὶ καταγινόμενον εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ φίλου του Κολοκοτρώνη ἐκατάλαβαν ὅτι ἡ φημιζομένη εἰδήσις ἦτον ψευδής. Ἐπειτα ἦλθε καὶ ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὠμίλησαν ὅλα τὰ περιστατικὰ καὶ ἔκαμε γνωστὸν εἰς τὸν Σισίνην τὸ προλαβὸν σχέδιόν του καὶ τὰ αἰτία ὅλα ὅσα τὸν ἔκαμαν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν· ἀφοῦ δηλαδὴ ἡ Γερουσία, ἡ Βουλὴ, τὸ Ἐκτελεστικὸν καὶ οἱ ὀπλάρχηγοι ἔλθουν εἰς τὸ Ἄργος νὰ γένη συνέλευσις καὶ νὰ ζητήσουν τὰ δίκαια τῆς πατρίδος καὶ τῶν στρατιωτῶν· καὶ νὰ φροντίσουν περὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὄχι νὰ ἐκστρατεύσουν οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ ἐχθροὶ νὰ

ἔχουν τὰ φρούρια καὶ οὕτω νὰ κινδυνεύῃ ἡ πατρίδα μας (α).

Αὐτὰ ἀφοῦ ἤκουσεν ὁ Σισίνης ἐνέκρινε τὸ σχέδιόν του καὶ ἔδωσε τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ὅτι θέλει τοῦ εἶναι σύντροφος μέχρις αἵματος. Ἄνεχώρησε λοιπὸν ἐκεῖθεν ὁ ἀρχηγὸς διὰ τὸν Πύργον καὶ ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Γαστούνην ἀπὸ τοὺς 6,500 στρατιώτας τοῦ ἀπέμειναν ἕως χίλιοι, καὶ ἀπὸ τὴν Γαστούνην ἕως εἰς

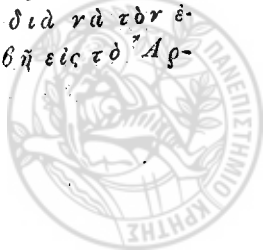
(α) Ὁ Σ. Τρικούπη; ποτηρὰ ἐκφράζεται κατὰ Κολοκοτρῶνη (Ιστ. Β'. 262.) Ὅτι «ιδὼν τὴν ὑφαρπαγὴν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐραπολειφθεὶς μετ' ὀλίγων ἔλυσε πλήρης ὄργῆς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν καὶ ἀνέβη εἰς Τριπολιτσάν, κηρύττων ὅθεν διέβαιεν ἀσιδοσίαν πρὸς ἔλκευσι τοῦ λαοῦ καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ καταβῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀργολίδα ἵνα κριθῇ, ὡς ἔλεγε μετὰ τῶν ἐναντίων του. ἀλλὰ διανοούμενος κυρίως νὰ ἀνατρέψῃ τὰ καθεστῶτα καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ στρατοκρατίαν.» Ὁ Κολοκοτρῶνης καὶ μέχρις ὅτου ἀπεφάνισε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν εἶχε ἕως 4,000 στρατιώτας καὶ δὲν ἔμεινε μετ' ὀλίγων. Ἀλλὰ πῶς ἐπέρασεν εἰς τὸν ροῦν τοῦ ιστορικοῦ μας νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Κολοκοτρῶνης ἠθέλε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν Κυβέρνησιν διὰ τῆς στρατοκρατίας; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς εἶπε τὰ ἀξιοσημειώμενα λόγια, « Ἄς λέγουν ὅτι θέλουν (οἱ πρόκριτοι), ἔχουν δίκαιον διότι βλέπουν τούτους σκοτωμένους, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν μαζὶ τὴν ἐξουσίαν, τώρα τὴν ἐπῆρε τὸ ἔθνος κτ.λ.; » Προκηρύττων δὲ ὅτι διὰ τῆς συνελύσεως θὰ ζητήσῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος, δὲν θὰ εἴπῃ, ὅτι ἐκήρυττεν ὅθεν διέβαιεν ἀσιδοσίαν εἰς τὸν λαὸν διὰ νὰ τὸν ἐλύσῃ. Ὁ λαὸς τῆς Πελοποννήσου πάντοτε τὸν ἐθεώρει ὡς

τὸν Πύργον τοῦ ἀπέμειναν ὡς 500· διότι ὁ κόσμος ἔφευγεν, ὡς εἶπαμεν, μὲ τὴν ἀδειάν του διὰ τὰ σπίτια των· ἡ δὲ δύναμις τοῦ Σισίνη διετάχθη νὰ ἐτοιμασθῆ νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς Τούρκους τῶν Πατρῶν.

Εἰς τὸν Πύργον ἔτυχε τότε ὁ Λαρίσσης ὁ νεοδιορισθεὶς ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Ἡλιδος Κύριλλος. Καθὼς ἦλθε νὰ εὐχηθῆ τὸν ἀρχηγόν, τοῦ εἶπε πολλὰ καὶ ὅτι δὲν ἔκαμε καλὰ νὰ ἀφήσῃ τὰς Πάτρας καὶ νὰ ἔβγουν οἱ Τούρκοι νὰ σκλαβώσουν τοὺς Χριστιανούς, καὶ θὰ κακοφανῆ τῆς Κυβερνήσεως ὅτι χωρὶς τὴν διαταγὴν τῆς ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἄλλα πολλά. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης τὸν ἐρώτησε πόθεν εἶναι ἡ πατρίδα του, καὶ πόσον καιρὸν ἔχει εἰς τὴν Πελοπόννησον ἡ πανιερότης του. Ἀπεκρίθη ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὴν Δημιτσάναν ὀνομάζεται Μπογάσαρης καὶ ἐμεγάλωσεν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ Κολοκοτρώνης τότε τοῦ εἶπε νὰ σοῦ εἰπῶ Πανιερώτατε γνωρίζεις κάτι πουλιὰ ὅπου τὰ λέγουν πέρδικες καὶ κηλαῦδοῦνε πολὺ νόστιμα; Μάλιστα εἶπεν ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχουν καὶ καλὸ φαγί. Ὁ Κολοκοτρώνης τότε τοῦ εἶπεν ἂν εἶναι τέτοια πουλιὰ εἰς τὴν Ἀνατο-

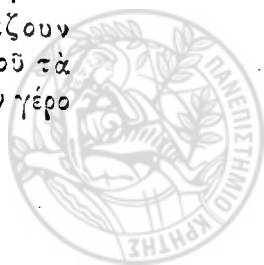
πατέρα του καὶ παρτοῦ τὸν ἠκολούθει, διότι ἐγνώριζε τὸν εὐεργέτην του. Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἔλαβε σχεδὸν κατὰ λέξιν ἀπὸ τὸν Π. Πατρῶν σελ. 124 μὲ ὅσους στρατιώτας ἐσύραξε καθ' ὁδὸν ἔφθασεν εἰς τὴν Τριπολιτσάν, κηρύττων ἀσιδουίαν εἰς τὸν λαὸν διὰ τὰ τὸν ἐφελκύση καὶ ὅτι θέλει μεταβῆ εἰς τὸ Ἄργος διὰ τὰ κριθῆ μετ' αὐτῶν.

λήν. Ἀπεκρίθη ναί ἀλλὰ δὲν κηλαυδοῦνα
σὰν ταῖς πέρδικες ταῖς Μωραίτικες. Ξέρεις
διατί δὲν κηλαῖδοῦν τῆς Ἀνατολῆς ἢ πέρδι-
κες; διότι δὲν πίνουν τὸ ἴδιο νερό, πάνε
πέρδικες εἰς τὸ κλουβὶ καὶ νερό ἀπὸ ἐδῶ καὶ
ἐνόσω ἔχουν νερό Μωραίτικο, κηλαυδοῦν καλὰ,
ἀλλὰ καθὼς τὸ σώσουν καὶ πιοῦν νερό Ἀνα-
τολίτικο ἀλλάζουν καὶ τὸ κηλαυδήμά τους·
ἔτσι καὶ ἡ πανιερότης σου νὰ καθίσης ἀκόμα
πολὺν καιρὸν ἐδῶ νὰ πιῆς νερό Μωραίτικο
καὶ θέλεις μάθει νὰ κηλαυδῆς ὅχι σὰν Ἀνα-
τολίτης· σοῦ ζητῶ τὴν εὐχὴν σου Δεσπότη
μου καὶ σὰν ἀνταμώσωμεν πάλιν τὰ λέγομεν.

Ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε διὰ τοῦ Παλούμπα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ
ἐπῆγεν εἰς Τριπολιτσάν. Ἄμα οἱ Γερουσιασταὶ ἔμαθαν
ὅτι ἐφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης ἐφοβήθησαν πολὺ, καὶ οἱ
περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐκρύφθησαν καὶ μάλιστα ὁ
Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος καθὸ ἐχθρὸς τοῦ Κολοκο-
τρώνη. Οὗτος ὡς εἶπαμεν ἕως εἰς τὴν πτώσιν τῆς Τρι-
πολιτσᾶς ἦτο γραμματικὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀλλ' ἐπει-
δὴ εἶχε συγγένειαν μὲ τοὺς Δελιγιανναίους δὲν ἐφύλαττε
τὴν ἀπαιτουμένην μυστικότητα, ἀλλ' ἀντέπραττε μάλ-
ιστα καὶ ἐνεργοῦσεν ὑπὲρ τοῦ Α. Δελιγιάννη.

Μὲ τὸ φθᾶσιμόν του εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἀρχισαν
νὰ συνάζωνται τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὰς πλησιεστέρας
ἐπαρχίας, καὶ ὅσοι μὲν τῶν Γερουσιαστῶν ἔμειναν ἤλ-
θαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τὸν ἐχαιρέτι-
σαν· τοὺς εἶπε διὰ τί ἔπαυσαν νὰ συνεδριάξουν
καὶ διὰ τί ἐσκορπίσθησαν σὰν τοῦ λαγοῦ τὰ
παιδιά. Ἐπειτα τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ μάλιστα τὸν γέρο

Ερχομὸς τοῦ Δράμαλι εἰς τὴν Πελοπόννησον. — Διάλυσις τοῦ στρατοπέδου τῶν Μεγάλων Δερβενίων. — Φυγὴ τῆς Φρουρᾶς τῆς Ἀκροκορίνθου καὶ θάνατος τοῦ Κιαμίλμπεη. — Ἐστρατεία τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην κατὰ τοῦ Δράμαλι. — Ἐρχομὸς τοῦ Δράμαλι εἰς τὴν Ἀργολίδα. — Ὁ Δράμαλις πολιορκεῖ τὸ φρούριον τοῦ Ἄργου.

Τότε διεδόθη ὅτι ὁ Δράμαλις ἔρχεται μὲ πολὺ στρατευμα εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ τὸ περιέργον ὁ ἀρχηγὸς δὲν ἤμποροῦσε νὰ πληροφορηθῆ περὶ αὐτοῦ τίποτε ἀληθινόν. Ὅλοι ἐκ φήμης ἔλεγαν ὅτι ἔρχεται, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τὸ ἐναντίον δὲν εἰδοποίησε περὶ τούτου, ἀλλὰ μάλιστα ὁ ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου Ἰωάννης Κολέττης τοῦ ἔγραψε νὰ σταθῆ εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν χωρὶς νὰ τοῦ προσθέσῃ τίποτε περισσότερον. Διὰ τοῦτο ἐβιάσθη νὰ στείλῃ τρεῖς ἀνθρώπους ἐδικούς του, τὸν Πολυχρόνην Πανάγου ἢ Μαρσιολόπουλον, τὸν Κωνσταντῖνον Πετρόπουλον καὶ τὸν Ἀργύρην Ζούβελον Μαγουλιανίτας μὲ γραφὴν του εἰς τὴν Ρούμελην διὰ νὰ εὔρουν τὸν Ὀδυσσεά καὶ τὸν Νικήτα, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ τοῦ φέρουν καθαρὰν εἶδησιν, ἢ ἂν εὔρουν καὶ ἀπαντήσουν Τούρκους νὰ ἐπιστρέψουν ὅσον τὸ ὀγληγορώτερον (α).

(α) Ἴδοθ' τὸ διαβατήριόν τους. Οἱ φέροντες τὸ παρόν μου Πολυχρόνης Πανάγου, Κωνσταντῖνος Πετρόπουλος, καὶ Ἀργύρης Ζούβελος στέλλονται παρ' ἐμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα δι' ἀναγκαιοτάτην ὑπόθεσιν ἣ ἀνταμώσουν τοὺς Καπεταναίους· διατάττονται ὅλοι οἱ Ἔφοροι, Πρόκρι-

Ἄφοῦ αὐτοὶ ἀνεχώρησαν, ὁ ἀρχηγὸς ὅσαις ἡμέραις ἐστάθη εἰς Τριπολιτσάν μετὰ τὸ γεῦμα ἔβγαινε εἰς τὴν Πόρταν τῶν Καλαβρῦτων, ὅπου ἦτον μεγάλο δένδρον καὶ ἔκαμνε ἴσκιον καὶ πλῆθος ἀνθρώπων καὶ στρατιωτῶν ἐμαζώνοντο· τοὺς ἐδίδασκε τὰ τοῦ πολέμου, τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πατριωτισμὸν κτλ. Ἐκεῖ ἐν ᾧ ὠμιλοῦσε διεδόθη φρικτὴ φήμη ὅτι οἱ Τούρκοι ἐμβήκαν εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια τῆς Κορίνθου (α). Ἀλλὰ πάλιν δὲν τὸ ἐπίστευεν ὁ ἀρχηγός, καὶ μ' ὄλα ταῦτα ἐφρόντισε καὶ ἔμαθε ποῖος ἔφερε τὴν λυπηρὰν εἶδησιν· ἐπειδὴ κανένας ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει. Τοῦ εἶπαν ὅτι ἦλθαν ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ Ἄργος καὶ στρατιῶται χωρικοί, οἱ ὅποιοι ἦταν μὲ τὸν Παλαμῆδη, Σέκερη καὶ λοιποὺς Τριπολιτσιώτας, ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἐπέιθετο· διότι ἐνό-

τοι καὶ ὄλοι οἱ Πατριῶται ὄλων τῶν χωρίων ἀπὸ ὅπου ἀπεράσουν, νὰ τοὺς προμηθεύουν χωρὶς ἀργοπορίαν κάθε ἀναγκαίαν βοήθειαν καὶ ζωοτροφίαν καὶ νὰ τοὺς ἀλλάζουν τὰ ζῶα· ὅπου φανῆ ἐναντιότης καὶ δυσκολία καὶ ἄργητα ἄς ἠξέυρη ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅτι θέλει παιδευθῆ αὐστηρῶς καὶ θέλει λάβει μεγάλην ἐκδίκησιν.

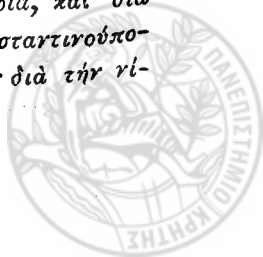
Τῆ 6 Ἰουλίου 1822 ἐκ Τριπολιτσᾶς.

Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφός σας

(Τ. Σ.)

Θ. Κολοκοτρώνης

(α) Ἀπὸ ἐδῶ ἔγραψεν ὁ Δράμαλης εἰς τὸν Σουλτάνον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅτι ἐκυρίευσε τὸν Μωριά, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καλὴν ταύτην εἶδησιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔκαμαν ντουβὰν (δοξολογίαν) εἰς τὸν θεὸν διὰ τὴν νίκην, τὴν ὅποιαν τοὺς ἔδωκεν.

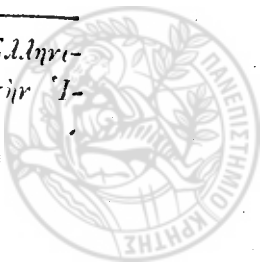

μιζεν ὅτι εἶναι τέχνη διὰ νὰ διαλύσῃ τὴν συβροὴν τῶν στρατευμάτων καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸ σχέδιόν του.

Εἰς τὴν ἀμφιβολίαν του αὐτὴν τὴν 8 Ἰουλίου ἔφθασαν καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τρέχοντες καὶ βεβαιώνουν τὴν κακὴν ἐκείνην εἶδησιν. Καθὼς τοὺς εἶδεν ὅτι ἤρχοντο λυπημένοι, μὴ λυπᾶσθε τοὺς εἶπε, ὅτι εὐρεθήκατε σεῖς νὰ φέρετε τὴν λυπηρὰν εἶδησιν, αὐτὸς ἔχει τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας του εἰς τὸν τόπον αὐτὸν νὰ ἔρθῃ πάλιν χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις. Καθὼς ὁ Ἀθηναῖος ἔφερε τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης τοῦ Μαραθῶνος εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, οὕτω καὶ σεῖς πατριῶται πάλιν θὰ φέρετε τὴν καλὴν εἶδησιν τῆς νίκης (α).

Ἐπειτα ἤρχισε νὰ δημηγορῇ πρῶτα παρασταίνων τὸν κίνδυνον προφανῆ καὶ τὴν σωτηρίαν τόσον εὐκόλον, ἂν τὸν ἀγροικήσουν καὶ τὸν ἀκολουθήσουν. Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἶπε καὶ ἔπειτα ἐπῆγεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ διέταξε τὸν γραμματέα του Μιχαὴλ Οἰκονόμου νὰ συνάξῃ ὅλους ὅσοι γνωρίζουν γράμματα διὰ νὰ γράψῃ πάλιν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὴν Μάνην τοῦ φίλου του Μούρτζινου, τῶν Καπετανάκιδων καὶ λοιπῶν καπεταναίων, καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτοὺς τὸν μέγαν κίνδυνον ὅπου ἐπαπειλεῖται ἡ πατρίδα μας, νὰ τρέξουν ὅλοι μὲ τὰ ἄρματα, ὅπου αὐτὸς εὐρίσκεται· διότι ὅποιος δὲν ἀγροικῆσῃ τὰς διαταγὰς του καὶ δὲν τρέξῃ εἰς τὸν κίν-

(α) Ὁ Κολοκοτρῶνης ἀνεγίνωσκε πάντοτε τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν ἐγνώριζεν ἀπ' ἔξω καθὼς καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Σκευτέρμπη.

δυνον, αν γλυτώση από τούς Τούρκους, θα τόν σκοτώση ως παρήκοον.

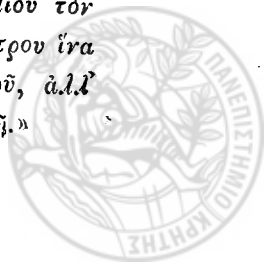
Τò στράτευμα, τò όποιον ό Δράμαλης έφερε κατά τής Πελοποννήσου ήτον τò ήμισυ του στρατεύματος του Χουρσήτ Πασιά, με τò όποιον έπολέμα τόν Άλή Πασιά· έφερνε λοιπόν ό Δράμαλης 40,000 Γκέγκιδες και Άλβανούς, άλλ' άφου ως είπαμεν οι 8000 Άλβανοί έγύρισαν από την Άλαμάναν πίσω, έμβήκεν εις τήν Πελοπόννησον με 32,000, από τούς όποιους οι περισσότεροι ήσαν καθαλαραίοι. Έφερνε δέ και έξ κανόνια, πολλά μολάρια και πολλαίς καμήλαις φορτωμέναις με πολεμοφόδια και τά λοιπά· άφησε δέ και κάμποσα κανόνια εις τά Μεγάλα Δερβένια, και τά έπήραν οι Δερβενοχωρίται με τόν Νικήτα σκοτώσαντες και 500 στρατιώτας, τούς όποιους είχεν αφήσει εκεί να βαστούν τόν δρόμον άνοικτόν.

Τότε ό Π. Μαυρομιχάλης ήταν εις τò Άργος από πρωτήτερα και έζητούσε να έκστρατεύση διά τά Μεγάλα Δερβένια με τούς Μανιάτας, άλλ' ήθελε χρήματα, και επειδή ή πτώσις του Ναυπλίου εκόντευεν οι Μανιάται δέν τόν άγροικούσαν, άλλ' από τήν εκστρατείαν έπροτιμούσαν τά λάφυρα. Εύρέθηκε τότε εκεί ό Άλέξιος Λουκόπουλος από τήν Άρκαδιάν, και επειδή είδε τήν μεγάλην ανάγκην έβγαλε και έδωσεν ύπερ τούς χίλιους μαχμουτιέδες (ό κάθε ένας είχε τότε 25 γρόσια) εις τήν κυβέρνησιν διά να τούς δώση εις τούς Μανιάτας και να εκστρατεύσουν, αλλά δέν έπήγαν (α).

(α) Ταυτοχρόνως έστειλεν ό Π. Μαυρομιχάλης εις Ναυπλιον χωρίς κανέναν να τò γνωρίζη τόν Καδήν του Άγίου

Ἄφου ὁ Κολοκοτρώνης ἔστειλε τὰ γράμματα διὰ ὄλα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου ἄρχισαν νὰ συνά-
ζωνται εἰς τὸ σπίτι του ὄλος ὁ κόσμος, ὃ ὅποῖος εὐρί-
σκετο εἰς τὴν Τριπολιτσάν, καὶ ὄλοι ἀπὸ αὐτὸν ἐπερί-
μεναν τὴν σωτηρίαν των, τοὺς ἐφαίνετο ὡς ἄλλος Μωϋ-
σῆς. Ἐκεῖ ἦρθε καὶ ὄλη ἡ Γερουσία καὶ τοὺς εἶπε νὰ
κάμουν καὶ αὐτοὶ προκηρύξεις εἰς ὄλην τὴν Πελοπόν-
νησον διὰ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια· αὐτοὶ νὰ φροντί-
ζουν νὰ τοῦ στέλλουν τὰ ἀναγκαῖα ὄπου θὰ εὐρίσκεται
καὶ νὰ μὴ τοὺς μέλλῃ τίποτε. Τοὺς ἐβεβαίωγεν εἰς
τέτοιον τρόπον, ὡστε νὰ μὴν ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν,
ἀλλὰ νὰ εὐχωνται νὰ ἦναι τόσοσ πολλοὶ οἱ Τοῦρκοι
διὰ νὰ τοὺς χάσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἄγίου θεοῦ τοῦ
προστάτου τῆς Ἑλλάδος μίαν ὄραν ἀρχήτερα, καὶ σὲ
ὄλίγαις ἡμέραις θέλει τοὺς στείλει τὰ νέα τῆς κατα-
στροφῆς τοῦ τρομεροῦ Δράμαλη, καὶ ὄλον ἐν διέταπτε
τοὺς ὄπλαρχηγούς καὶ καπεταναίους νὰ πᾶν κατὰ τοῦ
ἐχθροῦ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Πορτῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους

*Πέτρον, φραγκοφορεμένον καὶ ξυρισμένον διὰ τὰ συμβιβα-
σθοῦν οἱ Ναυπλιῶται Τοῦρκοι μετ' αὐτοῦ καὶ ὄχι μετὰ τῆς
Κυβερνήσεως, ἀλλὰ τὸν ἐπίασαν οἱ Ἑλληνας εἰς τὸν δρό-
μον, ὄταν μὲ κατὰ ἐπήγαινε νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ Ναῦπλιον. Τοῦ-
το ἐπιβεβαίωσ καὶ ὁ Π. Πατρῶν ἐν σελ. 121. Ὅ δὲ Σ. Τρι-
κούπης (Ἰστ. Β'. 259) λέγει ὄτι ὁ Πετρόμπεης « ἀντιφερό-
μενος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἐπιβροήν
του ἔστειλε πρὸς τοὺς πολιορκουμένους τοῦ Ναυπλίου τὸν
αἰχμάλωτον Καδῆν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἄγίου Πέτρον ἵνα
τοὺς πείσῃ νὰ συμβιβασθῶσι μετ' αὐτοῦ ἢ δι' αὐτοῦ, ἀλλ'
ἢ ἀπόστο.λῆ αὕτη ἐματαιώθη συλλληφθέντος τοῦ Καδῆ. »*

δρόμους διὰ Κόρινθον, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ Παρθένι καὶ ἀπὸ τὸν Ἀχλαδόκαμπον θὰ πάη ὁ ἴδιος μὲ μόνον τοὺς σωματοφύλακάς του.

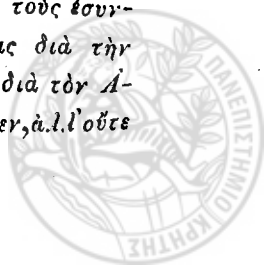
Ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε σημαίαν ἐδικήν του ξεχωριστὴν καὶ διακροσίους ἐκλεκτοὺς στρατιώτας καὶ τύμπανα καὶ σάλπιγγας καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σημαιοφόρον τὸν Νικολῆν Καραχάλιον, τοῦ ὁποίου ταῖς πλάταις ποτὲ δὲν εἶδαν οἱ ἐχθροί· εἶχε πολλὴν γενναιότητα, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ σωματοφύλακες, καὶ αὐτοὶ ἔφερναν πάντοτε τὴν νίκην, ὅπου εὐρίσκοντο. Αὐτὸ τὸ σῶμα ἐσύγκειτο ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους Ζυγοβιστινοὺς τῆς Καρύταινας. Ὀλόκληρον τὸ χωρίον ἦτον μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, καὶ μόνον οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἀναγ. Ζαφειροπούλου ἦτον μὲ τὸν Κανέλ. Δελιγιάννην, ἐκτὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ζαφειροπούλου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀναγνώστη, ὅστις ἦτον μὲ τὸν ἀρχηγόν· διότι δὲν ἐσυμφωνοῦσε μὲ τὸν ἀδελφόν του.

Ἡ Γερουσία ἔκαμε καὶ αὐτὴ τὰς προκηρύξεις τῆς εἰς τὴν αὐτὴν κόλλαν τοῦ χαρτίου· τὸ χαρτὶ ἦτο τσακισμένον εἰς τὴν μέσην, εἰς τὴν μίαν μεριὰν ὑπέγραφαν ὅλα τὰ μέλη τῆς Γερουσίας, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ὑπεγράφετο ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης. Ἡ ὑπογραφή του ἐβεβαίωνε τὴν Πελοπόννησον ὅτι ἡ Γερουσία εἶναι σύμφωνος μὲ αὐτὸν καὶ φροντίζει περὶ τῆς πατρίδος, καὶ ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς κτλ. Τέλος ὁ ἀρχηγὸς ἔβγαλε κήρυκα νὰ μὴν μείνη μέσα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν οὔτε γέρων δυναμενος νὰ φέρη ἄρματα καὶ ὅτι ὅποιος εὐρεθῆ μετὰ δύο ὥρας θὰ σκοτωθῆ χωρὶς κανέν δικαιολόγημα, καὶ οὕτως ἐγένεεν. Εὐθὺς ἐδόθη ἄδεια εἰς τοὺς σωματοφύλακας νὰ κτυποῦν ὅσους εὕρουν, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν στιγμὴν

κανένας δὲν ἔμεινεν, ἀλλ' ἐβγήκαν ὅλοι. Ὁ δὲ Δημ. Πλαπούτας τὴν αὐτὴν ἡμέραν (8 Ἰουλίου) διετάχθη (α) ἐπὶ κεφαλῆς 2,000 καὶ περισσοτέρων στρατιωτῶν νὰ πάη εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου ἀντικρυ εἰς τὸ ὑψηλότερον βουνόν, νὰ κατασκοπεύῃ κατὰ διαφόρους τρόπους, καὶ νὰ κάμῃ διὰ διαφόρων σημείων νὰ ἐνοήσουν οἱ μέσα ὅτι θέλομεν τοὺς προφθάσει μὲ βοήθειαν. Ἀνεχώρησε λοιπὸν καὶ ἐκοιμήθη τὸ βράδυ εἰς τοῦ Σάγκα (β). Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπῆγαν τοῦ κά-

(α) Λάθος ὅτι μόνον 500 εἶχε στρατιώτας (Ἰστ. Τρικ. Β'. 289) διότι εἰς αὐτὸν ὑπετάσσοντο ὅλα τὰ στρατεύματα, ὅσα ἦσαν εἰς τὴν Τριπολίτιν καὶ τὰ ἐρχόμενα κατόπιρ εἰς αὐτὸν ἐστέλλοντο.

(β) Ἐκεῖ ἦλθαν τὸ ἐσπέρας φευγαλέαδες ἀπὸ τὸ Ἄργος ὁ Π. Πατρῶν, ὁ Π. Ζαριφόπουλος ἐξ Ἀνδρισαίνης, ὁ Ν. Δελιγιάννης, ὁ Ι. Παππαδιαμαντόπουλος Πατρεύς, ὁ Οἰκονόμος Βελισάριος ἀπὸ Ζηγοβίτσι γαμβρὸς τοῦ Π. Πατρῶν ἠθὴς δὲ καθὼς ἐφθασαν δύο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ζαρίφη Χριστοπούλου ὁ Καλόγερος Λιμπερόπουλος ἀπὸ Λάυδα καὶ ὁ Νικόλαος Τσούσης ἀπὸ Δραγόγι, ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἄλλων ἐπῆγαν εἰς τὸν Π. Πατρῶν καὶ τοῦ ἐζήτουν λογαριασμὸν τί ἔκαμε τὰ ἀσῆμια τῶν ἐκκλησιῶν κανδύλια κτ.λ. Συγχρόνως ἄλλοι πατριῶται του ἐπίασαν τὸν Π. Ζαριφόπουλον καὶ τοῦ ἐζητοῦσαν τὰ λάφυρα, τὰ ὅποια τοὺς ἐκράτησαν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἔφυγαν οἱ Φαταρίται Τοῦρκοι. Τοὺς εἶδεν ὁ Ζαρίφης Χριστόπουλος καὶ εἰδοποίησε τὸν Πλαπούταν, ὁ ὁποῖος ἐπῆγε καὶ διέλυσε τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἐσυτρώφενσε τὴν ἄλλην ἡμέραν μὲ ἄλλους στρατιώτας διὰ τὴν Τριπολιτσάν. Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρῶνης εἶχε φύγει διὰ τὸν Ἀχλαδόκαμπον καὶ ὁ Π. Πατρῶν δὲν τὸν ἀντάμωσεν, ἀ.λ. ὅτε

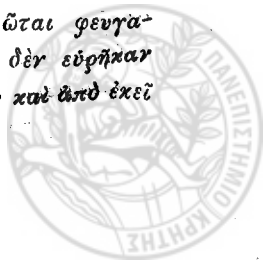
κου, διότι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ἡ φρουρὰ ἀφῆσαν ἄδειον τότε τὸ φρούριον καὶ ἀνεχώρησαν (α).

Ἀφοῦ ἐτοιμάσθησαν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἀνεχώρησεν ὁ ἀρχηγὸς τὴν 9 Ἰουλίου διὰ

τὸν εἶδε πουθερά. "Ὁμως αὐτὸς λέγει (Π. Πατρῶν 131) ὅτι «εἰς τὴν Τριπολιτιανὴν τοῦ ὠμίλησε καὶ τοῦ διήγειρε τὴν φιλοτιμίαν καὶ τοῦ ἔβαλε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἦτον ἡ ὥρα καθ' ἣν ἔμελλε γὰ ἀπολαύση καὶ δόξαν καὶ ὅτι ἄλλο ἐπεθύμει.» Ἀλλ' ὅταν δὲν τὸν ἀντάμωσε ποῦ τοῦ τὰ εἶπεν; "Ὁλο λοιπὸν αὐτὰ δὲν εἶναι λόγια τοῦ Π. Πατρῶν, ἀλλ' ἄλλου ὁ ὁποῖος ἠθέλησε γὰ τὸν δείξῃ ὅτι παντοῦ εὐρίσκειτο. Τὰ ἀπομνημονεύματα λοιπὸν ταῦτα καὶ ἐκ τοῦ τεμαχίου τούτου ἀποδεικνύονται ῥόθα, καὶ ἂν πουθερά ὑπῆρχε τίποτε ἀληθινὸν οἱ ἐκδόσαρτες αὐτὸ τὸ παρεμόρφωσαν.

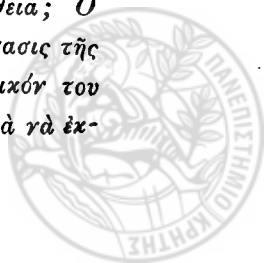
(α) Πραγματικῶς ἔφυγεν ὁ Ἀχιλλεύς Ὑδραῖος τὴν πατρίδα, ἀφοῦ εἶδε τοὺς Τούρκους γὰ ἔρχονται· ἀλλ' αὐτὸς κατ' ὄνομα μόνον ἦτον φρούραρχος, διότι ἡ φρουρὰ ὑπετάσσετο εἰς τὸν εὐρεθέντα τότε ἐκεῖ Δημήτριον Κριεζῆν Ὑδραῖον, καὶ ὅταν αὐτὸς ἔφυγε μὲ τὴν φρουρὰν ἠμποροῦσε γὰ μείνῃ ὁ Ἀχιλλεύς; "Ἐνὰ δὲ μόνον Τούρκον τὸν Κιαμίμπην ἐσκότωσεν ὁ Μπενάκης Κορίνθιος, καὶ ὄχι ὅλους τοὺς ἐκεῖ φυλαττομένους Τούρκους, καθὼς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ιστ. Β'. 287), καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Π. Πατρῶν σελ. 128 λέγων ὅτι τοὺς ἄλλους Τούρκους τοὺς ἐκλείσαν εἰς ἓνα μαγαζεῖον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα πίπτει εἰς λάθος λέγων ὅτι τὸν Κιαμίμπην τὸν ἐφόρευσε ὁ Ἀχιλλεύς.

. Μετ' ὀλίγον ἦλθαν καὶ πολλοὶ Τριπολιτιῶται φευγάλαδες ἀπὸ τὰ Μεγάλα Δερβένια· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὐρήκαν κατένα εἰς τὸ φρούριον, ἐπέρασαν εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγαν ὁ καθένας εἰς τὴν πατρίδα του.

τὸν Ἀχλαδόκαμπον, καὶ εἰς τὴν ράχην τοῦ Παρθενίου ἀπήντησε τὸν Ῥήγαν Παλαμῆδην (α), τὸν ἠρώτησε τί ἔγεινεν εἰς Δερβένια καὶ πῶς ἔφυγαν. Τοῦ εἶπε τὰ γενόμενα ὅτι δὲν ἤμποροῦσαν νὰ πολεμήσουν καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦταν πολλοὶ καὶ αὐτοὶ ὀλίγοι, τί νὰ σοῦ εἰπῶ,

(6) Ὁ Γ. Σέκερης, ὁ Ῥήγας Παλαμῆδης καὶ ὁ Νέζος δὲν ἤμποροῦσαν νὰ σταθοῦν μὲ ἑπτακοσίους στρατιώτας ἐναντίον τοσοῦτων ἐχθρικών στρατευμάτων καὶ ἔκαμαν φρόνιμα καὶ ἀφῆσαν τὴν θέσιν διὰ τὰ χρησιμεύσουν εἰς ἄλλας περιστάσεις τῆς πατρίδος. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Τσαλαφατῆρος μὲ τοὺς ὀλίγους του στρατιώτας. Διότι δὲν εἶχαν βέλαια ὀρκισθῆ καθὼς ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακοσίους Σπαρτιάτας ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν, διὰ τὰ μείνουν ἐκεῖ καθὼς ἐκεῖνοι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λεωνίδας ἔστειλε τοὺς Ἀρκάδας καὶ ἄλλους συμμάχους του ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας ἀφ' οὗ τοὺς ἐπίασαν οἱ Πέρσαι τὰ ὀπίσθια διὰ τὰ χρησιμεύσουν εἰς ἄλλας περιστάσεις. Ἄν λοιπὸν τοῦτο ἔκαμαν καὶ οἱ νεώτεροι ἀπόγονοι ἐκείνων, διότι Ἀρκάδες σχεδὸν ἦταν ὅλοι, διὰ τοῦτο ἔσφαλαν; Ἀλλ' ἐκείνους δὲν τοὺς κατηγόρησε κανένας ἀλλὰ μάλιστα τοὺς ἐπήρσαν, διὰ τί λοιπὸν αὐτοὺς νὰ τοὺς κατηγορῶμεν καὶ νὰ τοὺς λέγωμεν τόσα ἄπρεπα λόγια; (Σ. Τρικούπη Ἰστ. Β'. 286 καὶ Π. Πατρῶν 126), ὅτι τάχα « οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν διέβαιναν διαβεβαιούντες ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν σὺν αὐτοῖς ἐχάθησαν ἐν τῇ μάχῃ, ἐν ᾧ μάχῃ δὲν ἔλαβε χώραν καὶ ἔφεραν τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ μάλιστα τοῦ Ἄργους εἰς ἀπελπισίαν.» Εἶναι πρᾶγμα τοῦτο δι' ἰδιαίτερα πάθη νὰ μολύνηται ἡ ἀγία ἀλήθεια; Ὁ δὲ Η. Τσαλαφατῆρος ἔτρεχε πάντοτε ὄπου ἡ περίστασις τῆς πατρίδος τὸ ἐκαλοῦσιν ἀλλὰ ποτέ του δὲν εἶχεν ἐδικόν του σῶμα, διότι οἱ Μανιάται ἦσαν πτωχοὶ καὶ ἤθελαν διὰ τὰ ἐκ-

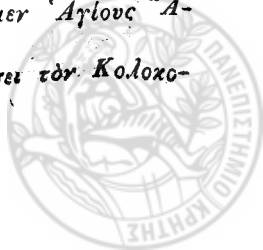

σε ἔχω ἀδελφὸν κατὰ πνεῦμα (α). «Ὅ, τι ἔγεινε τώρα, τοῦ εἶπεν ὁ ἀρχηγός, ἔγεινε Πήγαινε εἰς τὴν Τριπολιτσάν νὰ συμβοηθῆσῃς τὴν Γερουσίαν καὶ νὰ τῆς εἰπῆς νὰ μὴ φοβηθῆ καὶ φύγη, καὶ ἀφοῦ ἔξασφαλίσῃς τὴν φαμίλια σου νὰ ἐτοιμασθῆς νὰ ἔρθῃς εἰς τὸν πόλεμον· ἀλλὰ πρόσεχε νὰ μὴν λέγῃς τὸ πλῆθος τῶν Γούρκων καὶ δειλιάζῃ ὁ κόσμος, καὶ νὰ ἐμψυχώνης τοὺς ἀνθρώπους.»

Ἄφοῦ ἐκατέβημεν παρακάτω κοντὰ εἰς τὸν κάμπον, εὐρήκαμεν ἓνα Ζατουνίτην καὶ ἔφερεν δύο φορτώματα πετσιὰ ἀργασμένα διὰ παπούτσια, τοῦ τὰ ἐπῆρεν ὅλα ὁ Κολοκοτρώνης διὰ ποδεμῆ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ τοῦ ἔδωσεν ἀπόδειξιν νὰ πληρωθῆ ἀπὸ τὸ γένος διπλὴν τὴν τιμὴν ἀπὸ ὅτι τὰ ἠγόρασε, καὶ ἀκόμη ὁ πτωχὸς ἔχει τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὴν φυλάει νὰ ἀποζημιωθῆ ὅταν εὐπορήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν Ταμεῖον! Εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον εἰς τοῦ Ἀγᾶ Πασιᾶ τὸ χάνι ἀπαντήσαμεν πολλοὺς Μανιάτας μὲ πράγματα φορτωμένους, τὰ ὅποια ἐπῆραν λάφουρα ἀπὸ τοὺς Ἀιθαλιώτας (Κυδωνιάτας) Σμυρναίους καὶ λοιποὺς, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὸ Ἄργος, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους. Αὐτοὶ ἐπροσποιοῦντο ὅτι εἶχαν ἄρρωστον καὶ τὸν πᾶν εἰς τὴν πατρίδα τους, καὶ ὅτι θὰ γυρίσουν πάλαι πίσω.

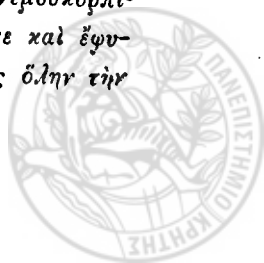
στρατεύσουν χρήματα· ἀχώριστος αὐτοῦ ἦταν ὁ Ἀθανάσιος Καρίτζιαννης. Καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνδρας ἐπαιροῦμεν διὰ τὸν ζήλόν τους καὶ μάλιστα τὸν γέροντα Η. Τσαλαγατιῖνον καὶ δὲν ἀμαρτάνομεν γὰρ τοὺς ὀνομάσωμεν Ἀγίους Ἀναργύρους.

(α) Ὁ πατὴρ τοῦ Πήγα εἶχε βαπτίσει τὸν Κολοκοτρώνην.

Ἄμα τοὺς εἶδεν ὁ Κολοκοτρώνης, ποῦ πᾶτε τοὺς εἶπε καὶ διὰ τί φεύγετε ὅπου οἱ Τούρκοι θὰ ἔλθουν ἀπὸ πίσω νὰ σᾶς κόψουν; Πᾶμε τοὺς ἀρρώστους μας καὶ νὰ ξεφορτωθοῦμεν τὰ πράγματά μας, ἀπεκρίθησαν, καὶ ἐπιστρέφομεν. Σ' τοῦ διαβόλου τὴν μάνα νὰ πᾶτε Κακαβούλια, τοὺς εἶπεν ὁ ἀρχηγός, καὶ ἐτράβηξεν διὰ τὸ Ταβοῦλι. Ἡῶρεν ἐκεῖ ἐπάνω πολλοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τοὺς Μύλους τοὺς Ἀφεντικούς, τὸν Δ. Ὑψηλάντην, τὸν Κρεβατᾶν, τὸν Πετρόμπεην, τὸν Ἀρχ. Φλέσαν, τὸν Πάνον Κολοκοτρώνην, τὸν Δ. Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλέξανδρον, ὄλους φοβισμένους καὶ μαραμένους. Ἦλθεν ἀκόμη ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς μὲ τὴν συνοδείαν του μὲ τὸν Σ. Παπαλεξόπουλον καὶ Ἀνδρέαν Καλαμογῶντην (α), τὸν ὁποῖον τὸ Ἐκτελεστικὸν ὁ Θάνατος Κανακάρης καὶ λοιποὶ τὸν εἶχαν στείλει διὰ νὰ ἀνταμώσῃ τὸν ἀρχηγὸν καὶ νὰ ὀμιλήσῃ περὶ ἐνώσεως. Καθὼς τοὺς εἶδεν ὁ ἀρχηγός «Ποῦ ἀφήσατε τοὺς εἶπε τὸν ἐχθρὸν καὶ ποῦ πηγαίνετε; Διὰ σένα ἐρχόμεθα, ἀπεκρίθησαν νὰ σὲ ἀνταμώσωμεν Καὶ τί μὲ θέλετε; τοὺς εἶπεν. Ἀπὸ σένα περιμένομεν τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Ἐσένα ἀγροικοῦν οἱ Ἕλληνες, πρέπει νὰ τοὺς διατά-

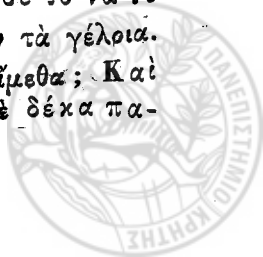
(α) Ἀπὸ αὐτοὺς ἐμάθαμεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις εὐρισκομένη εἰς τὸ Ἄργος, καθὼς ἔμαθε τὸ ἔμπασμα τοῦ Δράμαλη εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀμέσως ἐλειποτάκτησε, καὶ ἐμβήκεν εἰς τὰ καράβια. Ὅλοι ἀπελπίστηκαν καὶ ἀνεμοσκορπίστηκαν, καὶ ὁ λαὸς ἀκόμη ἄφησεν ὅτι καὶ ἂν εἶχε καὶ ἐφυγε θρήνος καὶ κλαυθμὸς πολλὸς ἐγένετο τότε εἰς ὅλην τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους.

ξής και νὰ μὴν ξεσυνερισθῆς δι' ὅσα ἡ Κυβέρνησις σοῦ ἔκαμε κτλ.

Ὁ Κόντε Μεταξᾶς, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἐφοβοῦντο νὰ τοῦ ὀμιλήσουν, διότι ἦταν ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἦσαν διωρισμένοι νὰ στρατολογήσουν και νὰ ἔβγουν ἔξω με τοὺς στρατιώτας τῆς ἐπαρχίας των, ἐκτὸς τοῦ Δ. Ὑψηλάντου και τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, ἐπῆρε κατὰ μέρος τὸν Κολοκοτρώνη και τοῦ εἶπε πολλά, και μεταξὺ ἄλλων και αὐτά. Τί στοχάζεσαι Κολοκοτρώνη, ὁ χαίμὸς τῆς πατρίδος φέρει ἀτιμίαν εἰς ἐσένα. Εἰς τοῦτο ὁ λαὸς τί πταίει; καθὼς και ἡ νίκη σοῦ φέρει τιμὴν, οἱ ἄλλοι φεύγουν, κρύβονται, σκεπάζονται, δὲν μένει εἰς αὐτοὺς τίποτε. Πρώτην φοράν ὁ Κολοκοτρώνης τώρα εἶδε τὸν Μεταξᾶν και ἄκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους του, και τόσο ἐσυγκινήθη κατάκαρδα, ὥστε ἐκατέβη ἀμέσως και ἦλθε πίσω εἰς τοῦ Ἀγᾶ Πασιᾶ τὸ Χάνι, ὅπου ἦταν πολλαῖς θολογύρισταις καμάραις.

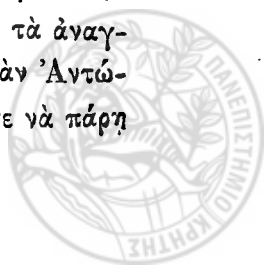
Ὅταν δὲ ἐφθασεν ἐκεῖ ἔλαβε γράμμα ἀναγκαῖον, τὸ ὁποῖον ὁ Ἰωάννης Φιλῆμων, ὅστις εἶχεν ἔλθει με τὸν Ὑψηλάντην, ἐπῆρε ν' ἀναγνώσῃ και δὲν ἠμπόρεσε ἀπὸ τὸ πολὺ βράχνιασμα οὔτε λέξιν νὰ εἶπῃ. Τὸ ἐπῆρεν εἰπειτα ὁ Ὑψηλάντης νὰ τὸ διαβάσῃ, ἀλλὰ και αὐτός, ἐπειδὴ ἦτον ἀδύνατος ἡ φωνή του και βραχνιασμένος, δὲν ἀκούετο. Τώρα, τοῦ λέγει ὁ Κολοκοτρώνης, τὸ διώρθωσες καλλίτερα, ὅσο νὰ διαβάσῃς τὸ ἐμπροσθινὸ ξεχνοῦμε τὸ πισινὸ, ἄφησέ το νὰ τὸ διαβάσῃ κανένας ἄλλος και ἐπίασαν τὰ γέλοια. Διὰ γέλοια, εἶπαν τοῦ Κολοκοτρώνη, εἴμεθα; Και διὰ τί, εἶπεν, εἴμεθα; τὰ ἐχάσατε με δέκα πα-

ληότουρκους; ἔχετε ὑπομονὴν καὶ σὲ ὀλίγαις
ἡμέραις θὰ τοὺς στενοχωρήσω πουθενὰ καὶ θὰ
τοὺς κάμω νὰ χάσουν τὰ αὐγὰ μὲ τὰ καλά-
θια. Τί ἤθελαν οἱ Μουρτάτιδες εἰς τὸν Μωριά
ὅπου ἤλθανε;

Ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸν Παναγιώτην Κρεβατᾶν
ἐκάθοντο εἰς ἓνα κονάκι καὶ μὲ ὄρκον ἐσυμφώνησαν
νὰ ἦναι πάντοτε φίλοι πιστοί, καὶ τὴν φιλίαν των αὐτὴν
ἐξεχώρησεν ὁ θάνατος. Ὁ Κρεβατᾶς μάλιστα τότε
εἶπεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην ὅτι ἔχει καὶ δίδει εἰς αὐτὸν
ἓνα μιλιούνη γρόσια διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Ἐ-
φίλε μου, τοῦ εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης, γρόσια τώρα
ἐγὼ δὲν χρειάζομαι, θέλω ὅμως στρατιώτας καὶ πο-
λεμοφόδια καὶ τροφάς. Γράψε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σου
τὸν Μιστράν νὰ τὰ φέρουν, καὶ οὕτως ἐγείνεν. Ἀμέ-
σως λοιπὸν ὁ Κρεβατᾶς ἔγραψε καὶ ἤλθαν τὰ πάντα
πολεμοφόδια, στρατιῶται καὶ λοιπά.

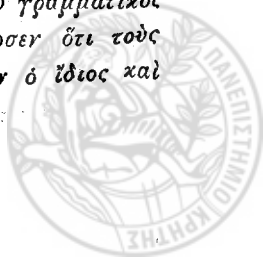
Τὴν αὐρινὴν ἡμέραν (10 Ἰουλίου) ἐγείνε πολεμικὸν
συμβούλιον ἀπὸ τοὺς ἐλθόντας ἀπὸ τοὺς Μύλους καὶ
εὐρεθέντας ἐκεῖ Πετρόμπεην, Δ. Ὑψηλάντην, Παναγιώ-
την Κρεβατᾶν, Ἀρχ. Φλέσαν, Πάνον Κολοκοτρώνην,
Διον. Εὐμορφόπουλον καὶ Ἀνδρέαν Μεταξᾶν μὲ τὴν
σονοδειάν του διὰ τὸ σχέδιον τοῦ πολέμου. Εἰς τοῦτο
τὸ συμβούλιον ὅλοι ἐνέκριναν τὴν γνώμην τοῦ ἀρχη-
γοῦ, νὰ καταβοῦν πίσω εἰς τοὺς Μύλους, καὶ ἐκεῖ ὁ Δ.
Ὑψηλάντης, Πετρόμπεης καὶ λοιποὶ νὰ στήσουν τὸ
στρατόπεδόν των, καὶ νὰ προμηθεύουν αὐτοὶ τὰ ἀναγ-
καῖα τοῦ πολέμου. Τότε ἐφώνησε τὸν καπετὰν Ἀντώ-
νην Κουμουστιώτην ἀπὸ τὸν Μιστράν τοῦ εἶπε νὰ πάρῃ

ἑκατὸν στρατιώτας Μιστριώτας, διότι ἦταν τότε πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐκεῖ ἢ καὶ ἄλλους, καὶ νὰ πάγη νὰ πιάσῃ τὸ Παληόκαστρο τοῦ Ἄργους (α), καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν θέλει τοῦ στείλει καὶ ἄλλους. Παρήγγειλε δὲ καὶ εἰς τοὺς Μύλους τοῦ υἱοῦ τοῦ Πάνου, ὁ ὁποῖος εἶχε πρὸ ὀλίγου ἀναχωρήσει, καὶ τῶν ἄλλων καπεταναίων νὰ πάγουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ φρούριον. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ γελάσῃ τοὺς Τούρκους ὅτι εἰς τὸ Παληόκαστρον μέσα εἶναι ζωστροφίαι καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, ὥστε νὰ τὸ πολιορκήσουν καὶ νὰ χασομερήσουν, ἕως ὅτου νὰ συναχθοῦν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας οἱ ἄλλοι Ἕλλη- νες. Συγχρόνως διέταξε τὸν Δ. Τσόκρην καὶ λοιποὺς καπεταναίους τοῦ Ἄργους νὰ κάψουν τὰ δεμάτια καὶ τὰ γεννήματα τοῦ κάμπου τοῦ Ἄργους, διὰ νὰ μὴν τὰ εὔρουν οἱ Τούρκοι καὶ ἔχουν περισσοτέρας τροφάς.

Ὁ Πλαπούτας εἰς τὸ Χαρβάτι καὶ Φίχτι εὐρισκόμε- νος τὴν 10 Ἰουλίου ἐπολέμησε μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ Δράμαλη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἄρχισαν νὰ χύ- νωνται εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ ἐτσάκισε τὸ σπαθί του. Τὴν δὲ 11 Ἰουλίου καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπολέ- μησαν εἰς τὸ Κουτσοπόδι μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ Δρά- μαλη ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης, ὁ Ἄντ. Μαυρομιχά-

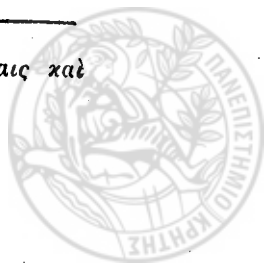
(α) Εἶχε μάθει ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Φιλήμονα, ὅτι τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους εἶναι εὐκαιρον καὶ ὅτι Τούρκοι ἀκόμη δὲν εἶχαν ἔλθει ἄλλοι ἀπὸ τοὺς 50 καβαλαραίους. Ἐπειτα ἦλθε καὶ ὁ Θεόδωρος Ῥηγόπουλος ὁ γραμματικὸς τοῦ Πάνου Κολοκοτρώνη καὶ αὐτὸς ἐβεβαίωσε ὅτι τοὺς καβαλαραίους ὅπου ἦλθαν τοὺς ἐμέτρησεν ὁ ἴδιος καὶ ἦσαν 49.

λης, οί Τσακῶνοι, ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Τσόχρης, ὁ Δ. Εὐμορφόπουλος, ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἦταν εἰς τὸ φρούριον δηλ. ὁ Π. Βαρβιτσιώτης, ὁ Κουμουσιώτης κτλ. Αὐτοὶ τὸ βράδῳ ἐγύρισαν ὅλοι καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους καὶ ἀμέσως ἀφοῦ ἐπῆρεν ὁ Δράμαλης τὴν πόλιν εὐθὺς ἐπολιόρχησε τὸ Παληόκαστρο (α)· διότι ἤθελε νὰ τὸ πάρῃ καὶ αὐτὸ καθὼς καὶ τῆς Κορίνθου, διὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ πίσω του τοὺς ἐχθροὺς του νὰ κρατοῦν τὰ φρούρια, οὔτε ἤθελε νὰ ἀφίνη φρουρὰς εἰς ὅσα μέρη καὶ φρούρια ἐβαστοῦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ ὀλιγοστεύῃ τὴν δύναμίν του.

Τὴν δὲ 12 Ἰουλίου παρήγγειλεν ὁ ἀρχηγὸς εἰς τὸ χωρίον Ἀχλαδόκαμπον νὰ τοῦ φέρουν τροφὰς διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ διὰ τὰ ἄλογά του, καὶ ὅτι θὰ νυκτερεύσῃ ἐκεῖ εἰς τὰ Βρυσούλια ἢ Νεράκια ἔς τὸν δρόμον τοῦ Ἄργους. Αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου μὲ μεγάλην τῶν προθυμίαν ἔφεραν φορτωμέναι τροφὰς καὶ τοὺς ἀνδρας τῶν ἐμπρὸς μὲ τὰ ἄρματα, τοὺς παρέδωσαν εἰς τὸν ἀρχηγόν, καὶ εἶπαν Νὰ τοὺς ἀνδρας μας, νὰ τοὺς πάρῃς εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἂν δὲν ἦναι παληκάρια νὰ βγάλουν τὰ ἄρματα καὶ νὰ τὰ φορέσωμεν ἐμεῖς· τέτοιους ἀνδρας δὲν τοὺς θέλομεν. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐγέλασε, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιμ. Φλέσας καὶ οἱ λοιποὶ καπεταναῖοι, ταῖς εὐχαρίστησε, ταῖς ἔστειλε πίσω εἰς τὰ σπιτία τους καὶ ἐκράτησε τοὺς

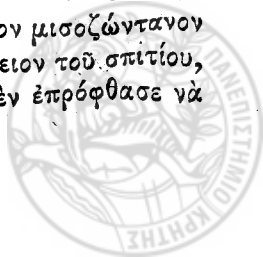
(α) Δὲν ἐπίασε λοιπὸν ὁ Πλαπούτας ταῖς Πόρταις καὶ τὸ Τουρνίκι ὡς λέγει ὁ Π. Πατρῶν σελ. 131.

ἄνδρας των στρατιώτας. Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐτράβηξε τὸν ζυγὸν καὶ ἀνάπλαγα καὶ ἐπῆγεν εἰς ταῖς Καρναῖς καὶ Νεοχωράκι ἀπὸ κάτω ἀπὸ ταῖς Πόρταις καὶ ἤυρεν ἐκεῖ τὸν Μιχαὴλ Κοτσονόπουλον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδειξε ποῦ ἦταν οἱ Τριπολιτσιῶται στρατιῶται, τοὺς ὁποίους εὐθύς ὁ ἀρχηγὸς ἔστειλεν εἰς τὸν Δ. Πλαπούταν, τὸν δὲ Γεώργιον Βάρβογλου Γερουσιαστήν τὸν ἔστειλεν εἰς Τριπολιτσάν διὰ νὰ προβλέπη τὰ ἀναγκαῖα.

Ἐκεῖθεν τὴν 13 Ἰουλίου ἐκατέβη εἰς τὸ κάτω Μπέλεσι καὶ ἐκεῖθεν εἰς ταῖς Στέρναις καὶ Μαλανδρίνο ὅπου ἦτον μικρὸν σῶμα Τούρκων καβαλαραίων καὶ πεζῶν καὶ ὅσοι Τούρκοι ἀπὸ αὐτοὺς ἐπρόφθασαν καὶ ἔφυγαν ἐγλύτωσαν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐκλείσθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Ἀρχιμ. Φλέσαν, πρῶτον εἰς ὀλίγα σπίτια, ἔπειτα ὅλοι εἰς ἓνα σπίτι. Τοὺς ἐζήτησεν ὁ ἀρχηγὸς τὰ ἄρματα καὶ νὰ παραδοθοῦν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν δὲν παραδιδόμεθα, διότι εἴμεθα Γέγγιδες· μάλιστα δὲ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ὑποθέτοντες αὐτὸν ἀρχιερέα, τοὺς ὕβρισαν.

Ἐκεῖ καθὼς ἐκλείσθησαν ἀφοῦ τρεῖς φοραῖς ὁ ἀρχηγὸς τοὺς ἐζήτησε νὰ προσκυνήσουν καὶ δὲν ἐδέχθησαν, εἶπε τὸ κρίμα ἔς τὸν λαιμόν τους, καὶ διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ μαζώξουν ταῖς φράκταις τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ βάλουν φωτιά νὰ τοὺς κάψουν. Δὲν γνωρίζομεν σωστὰ πόσοι ἦσαν 10 ἢ 15 ἢ ὀλιγώτεροι. Εἰς τὸν μικρὸν αὐτὸν πόλεμον ὁ Φλέσας ἐζύγωσεν εἰς τὴν πόρταν τοῦ κατωγείου, ἄρπαξεν ἓνα Τούρκον μισοζώντανον (ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἀφοῦ ἐκάη τὸ ἀνώγειον τοῦ σπιτίου, ἐκατέβηκαν εἰς τὸ κατώγειον) ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ

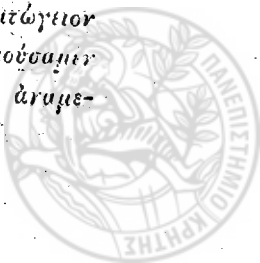

του πάρη, ὅλα τὰ ἄρματα καὶ ἔφθασαν καὶ ἄλλοι καὶ ἐπήραν τὰ ἐπίλοιπα. Ὁ Γκέγκης ἐκρίετο, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ σπιτιοῦ δὲν μᾶς ἄφινε νὰ πλησιάσωμεν, ἀλλ' ὁ Φλέσας τὸν ἐτράβηξεν ἔξω. Ἐδῶ ἐκτὸς τοῦ Φλέσα διεκρίθη ὁ Κωνσταντῆς Μανιάτης σωματοφύλακας τοῦ ἀρχηγοῦ ἀπὸ Νεμνίτσαν τῆς Καρύταινας· αὐτὸς πλησιάζας εἰς τὴν πολεμίστραν, τὴν ὁποίαν εἶχε τὸ σπίτι, ἐπλάσε τὸ μπροσθινὸν μέρος τοῦ τουφεκιοῦ τοῦ Γκέγκα καὶ τοῦ ἐφώνησε φρίχτο· ὅτι ἔχεις νὰ κάμης κάμει· διότι δὲν ἔχεις πλέον διάφορον ἀπὸ αὐτό (α).

Ἐκείθεν ἐτράβηξεν ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἐπήγεν εἰς τοῦ Λιόντη τὸ Κεφαλᾶρι καὶ Γυμναίτικα Καλύβια, ὅπου οἱ στρατιῶται ἔμειναν ἀρκετὴν ὥραν καὶ ἐδροσίσθησαν καὶ ἐξάπῳστασαν. Ἐκείθεν ἐτράβηξε διὰ τὸν μεγάλον Ἀγιώργην, ὅπου εἶχε στείλει ὁ Πλαπούτας ἀπὸ τοῦ Μπέλεσι τὸ ἰδιαίτερον σῶμα τοῦ Κολοκοτρώνη με τοὺς καπεταναίους του.

Ἡ Καρύταινα ἦτον διηρημένη εἰς τρία τρίματα, τὸ ἓνα ὀνομαζόμενον τῆς Ἀκσβας με τὰ Λαγκάδια τὸ εἶχεν ὁ Δελιγιάννης, τὸ ἄλλο τῆς Λιοδώρας ἀπὸ τὴν Ζάτουνα καὶ πέρα ὁ Δ. Πλαπούτας, καὶ τὸ τρίτον τῶν Βουνῶν καὶ τοῦ Κάμπου τῆς Καρύταινας ὁ Κολοκοτρώνης. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία ἐβγάλεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀρχηγούς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀκολουθοῦσαν εἰς ὅλους

(α) "Ὅταν οἱ Γκέγκιδες ἐκατέβηκαν εἰς τὸ κατώγειον καὶ ἔβλεπαν ὅτι ἡ φωνὴ κοίτηναι νὰ τοὺς κάψῃ, ἀκούσαμεν μέσα τουφεκιστῆς, καὶ φαίνεται ὅτι τότε ἐσκοτώθησαν ἀγαμεταξέων διὰ νὰ μὴ κοῦν ἢ νὰ παραδοθῶν.

τούς πολέμους. Ἄλλ' ἐδῶ τώρα θὰ εἰπῶμεν μόνον περὶ τοῦ τμήματος τοῦ Κολοκοτρώνη.

Ἐπειδὴ κάθε τμήμα εἶχε πολλὰ χωρία τὸ καθένα, εἶχε καὶ τοὺς καπεταναίους του μὲ τὰς σημαίας των, οἱ ὅποιοι μὲ τοὺς προκρίτους τοῦ χωρίου ἐβγαλαν τοὺς στρατιώτας εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ Κολοκοτρώνης αὐτοὺς ἐμεταχειρίζετο εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις, ὅπου τὸ ἀρχηγεῖον εἶχεν ἀνάγκην, τοὺς ἐστελνεν εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκτός, μὲ αὐτοὺς ἐσύναζε τὰς τροφὰς ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη, αὐτοὶ τὸν παρηκολούθουν πανταῦ, καὶ δι' αὐτῶν ἐκτελοῦσε τὰ πάντα καὶ κατῴρθωνε τὰς νίκας εἰς τοὺς πολέμους.

Τὸ ἰδιαίτερον λοιπὸν αὐτὸ σῶμα τοῦ Κολοκοτρώνη εἶχε τὸν ἰδιαίτερόν του ὄργανισμόν, τοὺς καπεταναίους του, τοὺς ἰατροὺς, τοὺς φροντιστάς, τὸν σημαιοφόρον, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς σαλπικτὰς καὶ τυμπανιστάς τοῦ στρατοῦ, τοὺς ὑπασπιστάς, τοὺς γραμματεῖς, τοὺς καπεταναίους, αἱ ὅποιοι ἐπαρακολουθεῦσαν τὸν ἀρχηγὸν εἰς τὸν πόλεμον ὡς σωματοφύλακες κτλ.

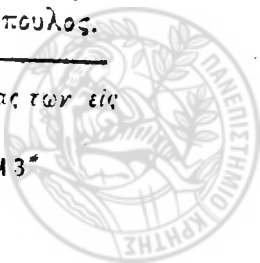
Αὐτοὺς λοιπὸν τώρα θὰ εἰπῶμεν, οἱ ὅποιοι ὑπηρέτησαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ τμήματος τοῦ Κολοκοτρώνη κατὰ διαφόρους περιστάσεις, καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τέλους, ἄλλοι δὲ ἤρχοντο καὶ ἔφευγαν, καὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς ὑπηρέτησαν ἔπειτα καὶ ὑπὸ τὸν Πάνον καὶ Γενναῖον Κολοκοτρώνην· εἶναι δὲ οἱ ἀκόλουθοι κατὰ χωρία.

Καπεταναῖοι Ἀλωρισταίνας. Γεώρ. Δημητρακόπουλος.
Σταῦρος Δημητρακόπου- Βασίλ. Δημητρακόπουλος.
λος (α). Κωνσ. Δημητρακόπουλος.

(α) Πότε καὶ ἕως ποῖου καιροῦ ὑπηρέτησαν εἰς τὸ στρα-

- Ἄναγνώστης Πράνταλος. Λάμπρος Κολοκοτρώνης.
Βυτίνας.
 Βασίλειος } Παπαηλιαίοι.
 Νικόλαος }
 Κωνστ. Γιαννακόπουλος. Θεοδωράκης Ραζής.
 Νικόλας Γιαννακόπουλος. Γέρο Πανάγος.
 Παναγιώτης Προΰντσος. Νικόλαος Λαμπρινόπουλος
 Χριστόδουλος Μάντης. Θεόδωρος Καπερώνης.
Πιάνας. Κωνστ, Λαμπρινόπουλος.
 Παῦλος Κωνσταντόπουλος. Παναγ. Χρυσανθόπουλος.
 Θεοδωράκης Πετρόπουλος. *Νεμυτίνας.*
Ροϊνού. Πάνος Ἀναγνωστόπουλος.
 Μῆτρος Ἀναγνωστόπουλος. Κωνσταντῆς Ἀναστόπουλος
 Γέρο Ἡλίας. Ἀναγνώστης Γερμανός.
Χρυσοβιτσιίου *Πυργάκου.*
 Παππᾶ Δημήτρης. Γεώργ. Παρασκευόπουλος.
 Μῆτρος Στασόπουλος. Ζαχαρ. Παρασκευόπουλος.
 Ἡλίας Ψαλίδας. *Μαρουλιάνων.*
Ἀρκουδόρεμα. Ἀργύρης Ζούβελος.
 Ἀδάμης Κορέλλας. Ἡλίας Κοσμόπουλος.
 Παππαθανάσης. Νικόλαος Μπούκουρας.
 Παναγιώτης Κλήης. Ἀναγν. Παππαγιαννό-
 Ἀγγελῆς Μαγελάνης. πούλος.
 Κώστας Οἰκονομόπουλος. Ἀποστόλ. Παπᾶ Πανάγου.
Νταβιῶν. Κωνστ. Παππαγιαννακό-
 Η. Δράκος. πούλος.
 Γεώργιος Ζούβελας. Παναγ. Παππαγιαννακό-
 Χρῆστος Κοτζόνης. πούλος.
 Θεοδωρῆς Μακρῆς. Δημήτριος Μπούκουρας.
 Τσελεπακιώτης. Κωνστ. Πετρόπουλος.
Λυμποβισίου. Κωνσταντῆς Γιαβῆς.
 Μάρκος Κολοκοτρώνης. Βασίλης Νικολόπουλος.
 Ἀντώνιος Κολοκοτρώνης. Γεώργιος Ἀλεξόπουλος.

τενμα ὁ καθένας θέλομεν ἴδει εἰς τὰς Βιογραφίας των εἰς
 τὸν Β'. τόμον τῶν Ἀπομνημονευμάτων μου.

Βαλτεσινίκου.

Χρήστος Παναγιούλιας.
Γεώργιος Μπούπουλης.
Σωτ. Παππαγιαννόπουλος.

Γλάροβα.

Γιαννάκος Κοχτσιάνης.
Καριεσιού.
'Αναγν. Βαρβατόπουλος.
Χρυσαντάκης Βαρβάτης.

Λάστα.

Κωσταν. Παππαζαφειρό-
πουλος.
Στέφ. Ι. Ρωλογᾶς ἢ Στεφα-
νόπουλος ἐκ Ζατούνης.

Γιάννος Κουρίζης.

Αγριδίου.

'Αναγνώστης 'Α-
λεξόπουλος. }
Δημητράκης 'Α-
λεξόπουλος. } ἀδελφοί
Γεωργάκης 'Α-
λεξόπουλος. }

Γαρίζιου.

'Αναγνώστης Μπαχάλης.
Κωνσταντῆς 'Ράσος.
Στάθης Παππαδόπουλος.
Γεωργάκης Ντρίτσας.

Καρύταινας.

'Ανάστος Σιαμαράνης.
Δημήτριος Σπυρακόπουλος.
'Ανδρῆκος Μιχαλόπουλος.
Νικόλαος Μπαλαμπάνης.
'Αντώνιος Χαροκόπος.
Σπύρος Καρύδης.

Δημισόνας.

'Ανδρέας Παππαδιαμαν-
τόπουλος.

Ευθύμιος Ι. Μπουγιουκλής.

'Ανάστος Κάλας.

Χρήστος 'Ηλιόπουλος.

Νικολῆς Σπηλιώ

τόπουλος. }
Σπύρος Σπηλιώ } ἀδελφοί
τόπουλος. }

'Ράδου.

Δῆμος.

Λυκονιολός.

Στεμνίτσας.

Κωνστ. 'Αλεξανδρόπουλος.

Χρήστος 'Αλέξανδρος.

Κωνσταντῆς Παλαμῆδης.

Παναγιώτης Λάλας.

Βασίλειος 'Ροϊλός.

Δημήτριος 'Ροϊλός.

Γεώργιος 'Ροϊλός.

Παναγιωτάκης Μπερλές.

Κων. Παππαθανασόπουλος

'Αντώνιος Πελοπίδας.

Ζυγοβιτσιού.

'Αναγν. Σταυρόπουλος.

Βασίλειος Καρᾶς.

Βασίλειος Σταυρόπουλος.

Γιάννης Σαρμέας.

Σταμάτιος Οικονόμου.

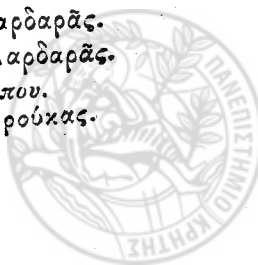
Σταύρος Τσάκωνας.

Θεοδόσιος Καρδαρᾶς.

'Αθανάσιος Καρδαρᾶς.

Κάμπου.

Βασίλειος Δρούκας.

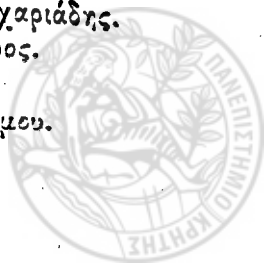
Παναγιώτης Ντρούκας.
Παυλόγιαννης.
Βασίλειος Μπούντουνας.
Νικόλδς Μπούντουνας.
Γεώργιος Τζίκας.
Γεώργιος Ζέρβας.
Γεωργάκης Πατσαβός.
Κωνσταντής Φουντάς.
Λιάκος Πετρόπουλος.
'Αναγνώς. Τετεμπεϊώτης.
Παππά Δημήτρης.
Παναγιώτ. Κολομπράτσας
Γραμματεϊς.
Αναγνώς. Ζαφειρόπουλος.
Μιχαήλ Οικονόμου.
Παναγιώτης Κόκκαλης.
Θεόδωρος Ρηγόπουλος.
Θεόδ. Παππαγιαννόπουλος
Θεόδωρος Λεονάρδου.
Κωνστ. Οικονομόπουλος.
Βασίλειος Οικονόμου.
Πανηγ. Έμ. Γιαννόπουλος.
Ζαχαρίας Α. Νικολόπουλος
Γιαν. 'Αναγνωστόπουλος.
Μ. Πολυχρονόπουλος.
*"Ολο' αὐτοὶ ἐκτὸς τοῦ
Κόκκαλη ἀπὴρέτουρ καὶ ὡς
ἀποσπαρματάρχαι.*
Ἵπασπισταί.
Φωτάκος.
Σπύρος Σπηλιωτόπουλος.
Κωνστ. Ζαφειρόπουλος.
Νικόλαος Οικονόμου.
Σημειοφύροι.
Νικόλας Καραχάλιος.

Ἱατροί.

Κωνσταντῖνος Πελοπίδης.
Ἱατροχειρουργοί.
'Ανάστος Παππαγιαννό-
πουλος.
Εὐθύμιος Φωτόπουλος.
Γιαννάκος 'Αρετᾶς.
Βασίλειος 'Αρετᾶς.
Νικόλαος Θεοφιλόπουλος.

Ἱερεϊς.

Παππά Ζαφειρόπουλος.
Οικονόμος ἀπὸ Λάσταν.
Οικονόμος Βελισάριος.
Φροντισταί.
Γιαννάκης καὶ | Καλαβρυ-
Γεώργιος 'Ρε- | τινεὶ
κουνιώται. |
'Αποστόλης Μπούκουρας.
Γιάννος 'Αγχειριώτης ἐκ
Τριπολιτσᾶς.
Καπεταναῖοι ἀκολουθοῦντες
ὡς σωματοφύλακες.
Γιαννάκης Βαγκιώτης.
Σπύρ Λέκας Χειμαριώτης.
Παναγιώτης Σταίκος.
Γεωργίτσας 'Ηλιόπουλος.
Νικόλας Καντριβιώτης.
Νικόλαος Καβαδίας.
Γιαννάκης Κούτρος.
Γέρο Μήτρος.
Χριστόφορος Ζαχαριάδης.
'Ηλίας Μπενάρος.
Σπύρος Ζέρβας.
Σπύριος Οικονόμου.

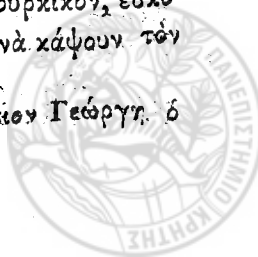

Βελισάριος Πασχάλης ἐξ Ἀκαρνανίας.	Βασίλ. Τρέμπέτας Σαλπικτής Λεβαδίτης.
Κότσος Βούλγαρης.	Ὀπλατοτοί.
Κωνσταντῆς Λάπας.	Χατζῆ Νικόλας Ἀθηναίος.
Κώστας Σουλιώτης.	Χατζῆ Κων-
Κωνσταντῆς Μιχαλόπουλος.	σταντῆς. ἐκ Τριπο-
Νικόλαος Ἀθανασόπουλος.	Σπήλιος Του- λιτσαῶς.
Λαβιλὰς Φιλέλλην Γάλλος.	φεξῆς.
Κωνσταντῆς Τσακαλῆς ἀπὸ Κοκορά.	Πεταλωταί.
<i>Τυμπανιστὰι καὶ Σαλπικταί.</i>	Βασίλειος Ἀλμπάνης.
Νικολέτος Ζαχύνθιος.	Ἀντώνης Κοτσαντώνης. ἐκ Τριπό-
	Ἀντώνης Ἀλμπάνης.
	Κόντος ἐκ Καρύταινας.

Τὸ σῶμα αὐτό, τὸ ὁποῖον τῶρα εἶπαμεν ἐσυγκεντρώθη εἰς τὸν Ἀγιώργην καὶ ἦτον ὑπὲρ τοὺς 2,350 γερῶς καὶ δυνατοὺς στρατιώτας διὰ πόλεμον· ἀλλ' ὑπῆρχαν ἀκόμη εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ 300 στελεμένοι ἀπὸ τὰ χωρία διὰ νὰ ἐτοιμάζουσι τὰς τροφὰς καὶ διὰ τὰ ζῶα καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν ἀκολούθησαν τὸ στράτευμα καὶ ὅλοι οἱ πρόκριτοι τῶν κωμοπόλεων τῆς Καρύταινας καὶ τῶν τριῶν τμημάτων.

Τὸ σῶμα αὐτό, διοικούμενον ἀπὸ τὸν Ἀντώνην Κολοκοτρώνην καὶ ἀπὸ τοὺς καπεταναίους τῶν κωμοπόλεων τῶν βουνῶν τοῦ τμήματος τοῦ Κολοκοτρώνη τὴν 11 Ἰουλίου, ἐπολέμησεν ἐδῶ μὲ σῶμα Τουρκικόν, ἐσχότῃσε 17 Τούρκους καὶ δὲν τοὺς ἄφησε νὰ κάψουν τὸν Ἀγιώργην.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθασεν εἰς τὸν Ἄγιον Γεώργην, ὁ

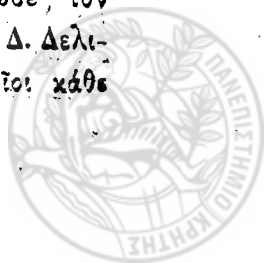
ἀρχηγός ἀιέταξεν ἀμέσως νά πᾶν 300 στρατιῶται εἰς Δερβενάκι εἰς τήν θέσιν Ἀγριλόβουνο νά κάμουν ταμπαῦρι κλειστό καί νά μείνουν ἐκεῖ ὑπό τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀντώνη Κολοκοτρώνη. Τόν δὲ Παππᾶ Δημήτρη Χρυσοβοιτσιώτη νά πάγη εἰς τὸ χωριὸ Ζαχαριά παρακάτω εἰς τήν ἀνατολικήν πλευράν τοῦ Δερβενακίου μὲ τοὺς δικούς του στρατιώτας, περισσοτέρους τῶν 150 καί νά ταμπουρωθοῦν καὶ αὐτοί. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργη ὅσας ἡμέρας ἐστόθηκε ὁ ἀρχηγός διέταξε τὰ πάντα, ἐσύστησεν εἰς τὸ χωριὸν Κοῦτσι τὸ φροντιστήριον τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τοῦ στρατοῦ.

Ἐπειτα ἠθέλησε νά πάγη εἰς τοὺς Μύλους τοῦ Ἄργους διὰ νά ἰδῆ πῶς εὐρίσκονται ἐκεῖ τὰ στρατεύματα καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν ἢ Διοικήσεις, ὅπου ἦτον φευγάτη εἰς τὰ καράβια.

Ἀλλὰ πρὶν φύγη διὰ τοὺς Μύλους διέταξε τὸν Γιαννάκη Κολοκοτρώνη νά ὑπάγη νά συνάξῃ τοὺς Κορινθίους, ὡς ἀρχηγός των, κατὰ τὸ μέρος τῶν Τρικκάλων· τὸν δὲ Γέρο Μάρκον Κολοκοτρώνη τὸν ἄφησε πίσω ἔς τὸν Ἅγιον Γεώργη νά διοικήσῃ προσωρινῶς ἕως νά ἐπιστρέψῃ.

Μετέπειτα ἐπῆρεν ὅλους τοὺς σωματοφύλακας μαζί του, τὴν σημαίαν καὶ ὄσους καβαλαραίους εἶχε τότε καὶ ἐπῆγε νύκτα (τὴν 20 Ἰουλίου) εἰς τὸ Σκοινοχωρι, ὅπου ἦρε τὸ ἄλλο στρατόπεδον καὶ φροντιστήριον τοῦ Πλαπούτα.

Ἐκεῖθεν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐτράβηξε κατὰ τὴν Ἀκοβα, ὅπου μὲ τὸ ἔβγαλμα τοῦ ἡλίου ἀντάμωσε, τὸν Πλαπούταν, τὸν Τσανέτον Χριστόπουλον, τὸν Δ. Δελιγιάννην καὶ πολλοὺς Τριπολιτσιώτας, οἱ ὅποιοι κάθε

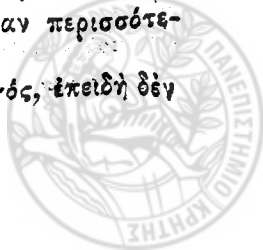

ἡμέραν ἐπολέμου μετὰ τὸν Δράμαλη καὶ δὲν τὸν ἄφιναν ποτὲ νὰ ἀνασάνῃ, οὔτε νὰ ἀποκλείσῃ εἰς τὸ φρούριον τοὺς ἐδικούς μας. Τὰ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Δημήτριος Ἐσόχρης μετὰ τοὺς Ἀργεῖους· καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζαν καλὰ ὡς ἐντόπιοι τὸν τόπον, ἔκαμαν χωσιαῖς καὶ ἐσκότωναν κάθε ἡμέραν πολλοὺς Τούρκους.

Εἰς τὰς 16 Ἰουλίου μάλιστα συνεννοηθεῖς ὁ Πλαπούτας μετὰ τοὺς ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι ἦταν εἰς τὸ Κεφαλάρι, ἀναφανί γύρω τοῦ φρουρίου τὸν πόλεμον καὶ ἀνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ ἀνοίξουν τὸ φρούριον. Ὁ Πλαπούτας τότε μετὰ τοὺς ἄλλους ἐμβῆκε μέσα εἰς τὸ φρούριον, ἄφησε πολεμοφόδια καὶ τροφάς, καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθησαν μεταξὺ των, ἐβγήκαν ὅλοι μετὰ ἕναν ἐνθουσιαστικὸν λόγον, τὸν ὅποτον ἔκαμεν ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ἀφῆσαντες μέρος στρατιωτῶν διὰ φρουρὰν καὶ τοὺς ὑπεσχέθησαν ὅτι θέλουσι εἰσελθεῖν νὰ τοὺς βγάλουν καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ χυθῶν· καὶ ὁ μὲν Δ. Ὑψηλάντης καὶ λοιποὶ ἐπῆγαν εἰς τὸ Κεφαλάρι, ὁ δὲ Πάνος εἰς τὸ Σχοινοχωρι.

Ἐκεῖθεν ὁ ἀρχηγὸς ἐπῆγεν εἰς τὸ Κεφαλάρι τοῦ Ἄργους καὶ ἤρε τὸν Δ. Ὑψηλάντην, τοὺς Μαυρομιχαλαίους, Ἀντωνάκην καὶ Γεωργάκην κτλ. τὸν Κεφάλαν, Δημ. Παπατσώνην καὶ λοιποὺς Μέσσηνίους, ἐκτὸς τῶν Ἀρκαδινῶν, τοὺς Τσακωνας, τοὺς Μιςριώτας, τοὺς Ἀγιοπετρίτας καὶ λοιπούς. Ὅλοι αὐτοὶ ἦταν τόσον φοβισμένοι, ὥστε αἷμα δὲν εἶχαν εἰς τὸ πρόσωπόν τους· διότι τὴν περασμένην ἡμέραν (19 Ἰουλίου) εἶχαν χάσει μίαν μεγάλην μάχην πολεμοῦντες μετὰ τὸν στρατὸν Δράμαλη, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσκοτώθησαν περισσότεροι τῶν 200 Ἑλλήνων.

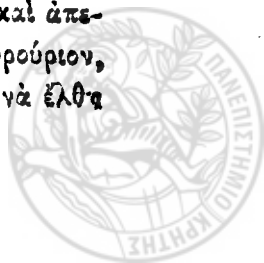
Ἀφοῦ εἶδε τοὺς σκοτωμένους ὁ ἀρχηγός, ἐπειδὴ δὲν

ἐπρόφθασαν οἱ καπεταναῖοι καὶ συγγενεῖς το βράδῳ νὰ τοὺς θάψουν, μὲ ἔστειλε καὶ τοὺς ἐμέτρησα, καὶ ἦταν οἱ περισσότεροὶ σκοτωμένοι Μεσσηνιοὶ, ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Κεφάλαι καὶ τῶν ἄλλων Μεσσηνίων καπεταναίων, καὶ πολλοὶ Μανιάται. Τοὺς ἐμφύχωσεν ἔπειτα μὲ τὰς δημηγορίας του, ὡς ἦτον συνειθισμένος, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἐδικοὺς μας τοὺς κλεισμένους ἀπὸ τὸν Δράμαλη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους ὅτι θέλει φροντίσει νὰ τοὺς βγάλῃ.

Ἄφου ἔμεινε δύο τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸ Κεφαλάρει ἐπήραινεν κάθε πρωτὴ εἰς τοὺς Ἀφεντικοὺς Μύλους καὶ εἰς τὰ καράβια τὰ Ἑλληνικὰ τῆς Μπουμπουλίνας καὶ εἰς τὰ ἄλλα τὰ Σπετσιώτικα ὅπου ἦταν ἡ Κυβέρνησις καὶ κάθε δεῖλι ἐγύριζε πάλιν εἰς τὸ Κεφαλάρει τοῦ Ἄργους, οἷου ἐσύναζεν ὅλα τὰ στρατεύματα καὶ ἐδημηγοροῦσε διὰ νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ.

Καθὼς λοιπὸν ἦλθαν καὶ ἄλλα στρατεύματα ἀπὸ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἔγειναν σχεδὸν δέκα χιλιάδες, ἦλθαν καὶ οἱ Ἀρκαδιανοὶ οἱ πλέον δυνατοὶ στρατιῶται τῆς Πελοποννήσου οἱ λεγόμενοι Ντρέδες μὲ τὸν Νικόλαον Πονηρόπουλον, τὸν προτοσύγγελλον Ἀμβρόσιον Φραντζῆν, τὸν Ἰ. Γρίτζαλην, τὸν Μητρον Ἀναστασόπουλον, τὸν Δημήτρη καὶ Κωνσταντῆ Μέλιου, τὸν Ἀναγνώστην καὶ Ἀδάμην Παπατσιωραίου καὶ λοιποὺς, εὐθὺς ἐπροσχάλεσε τὸν Πλαπούταν ἀπὸ τὴν Ἄχολαν, ὁ ὁποῖος ἦλθε μόνος του, καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους εἰς νὰ σκεφθοῦν πῶς νὰ βγάλουν τοὺς κλεισμένους, διότι δὲν εἶχαν μέσα εἰς τὸ φρούριον τροφάς· καὶ ἀπεφασίσθη νὰ πλησιάζουν ὅλα τὰ σώματα τὸ φρούριον, καὶ ὁ Πλαπούτας ὁ ἴδιος μὲ τὸ στράτευμά του νὰ ἔλθῃ

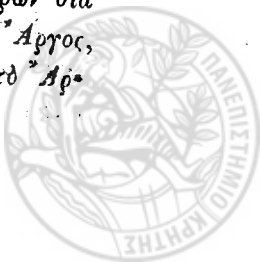

συγχρόνως εἰς βοήθειαν διὰ νὰ κάμουν τὴν νύκτα τῆς 22 Ἰουλίου τὸν ἀντιπερισπασμόν, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ εὔρουν καιρὸν οἱ κλεισμένοι γύρω ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἔβγουν, ἀλλ' ἀπέτυχαν. Πάλιν τὴν ἐρχομένην νύκτα ἔκαμαν τὰ ἴδια, καὶ τὴν τρίτην νύκτα τέλος ἐπέ-
τυχαν, ἀνοιξαν τὸν δρόμον καὶ ἐβγήκαν ἔξω τὰ μεσάνυχτα τῆς 23 Ἰουλίου ξημέρωμα 24 οἱ ἐδικοί μας ἀπὸ τὸ φρούριον χωρὶς νὰ χαθῆ μῆτε ἓνας στρατιώτης (α).

(α) Περιεργείας χάριν καὶ διὰ νὰ διασκεδάσουν ὀλίγον οἱ ἀναγνώσται μας ἀντιγράφομεν αὐτολεξεί δύο τεμάχια περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ Σ. Τριζούπη. Ὁ Τριζούπη (Ἱστ. Β'. 287) λέγει « μόνος ὁ Θανάσης Καριγιάννης Μαριάτης εὐρεθεὶς ἐν Ἄργει ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ταις τῆς φυγῆς, τῆς ἀρπαγῆς, τῆς καταπίεσεως καὶ τοῦ τρό-
μου καὶ εὐρῶν δέκα ὁμόφρονάς του ἀνέβη ἀθόρυγτος καὶ ἀφροεὶς εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους καὶ ὕψωσε τὴν ση-
μαίαν. » Καὶ ἐν σελ. 295. « Τὴν δὲ τρίτην (νύκτα) διαρ-
κοῦντος τοῦ συνήθους ἀκροβολισμοῦ ἔλαβαν οἱ ἐγκλειστοὶ καιρὸν καὶ ἐξῆλθαν ὅλοι σχεδὸν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς. . . .
Ὁ δὲ πρῶτος στήσας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὴν σημαίαν Κα-
ριγιάννης ἔτυχε κοιμώμενος τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου τῶν ἄλλων.
Ἐξυπνήσας δὲ καὶ ἰδὼν ἀπροσδοκῆτως ἑαυτὸν ἐν μέσῳ τῶν
ἐχθρῶν καταγινομένων νὰ λαφυραγωγῶσιν ὅτι εὕρισκον,
ἔδραξε καὶ αὐτοὺς ἐκ τοῦ προχείρου κακάβιον, ἔχωσεν ἐν
αὐτῷ δ. ἴην τὴν κεφαλὴν του ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τὸ πρό-
σωπόν του κατ'χειροκρατῶν καὶ ἄλλα οὐτιδάρᾳ σκεῖν ἐξήλ-
θε-τραγῶδῶν καὶ σκερτῶν τῆς ἀκροπόλεως τὴν ἡμέραν ἐν
μέσῳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀπολαβόντων αὐτὸν ὡς ἐν τῶν εὐ-
επιθάντων Τούρκων καὶ μεταφέροντα εἰς τὴν πόλιν τὰ Ἄρ-
γῶν τὰ λάφυρά του. » Εἰς τὸ πρῶτον λέγει ὁ ἥρωὺς Καρι-

Εἰς αὐτάς τὰς ἐφορμήσεις ἀνδραγάθησαν αἱ Ἀρκαδιανοὶ μετὸν Ν. Πονηρόπουλον. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ ἐπέσαν μέσα εἰς τὰ Γκέγκικα ταμπούρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν κτιστὰ ἕως ἑνα ἀνάστημα ἀνθρώπου, καὶ μετὸς τὴν ὄρμην ἐ-

γαρρης ἐπέλασε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργου καὶ μετὰ 8 σελίδας ὅτι κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἑλλήων ἐκ τοῦ φρουρίου ὁ ἥρωες Καριγιάρρης ἔτυχε κοιμώμενος· καὶ πότε ἔτυχε κοιμώμενος; ὅταν ὅλοι οἱ μέσα στρατιῶται καὶ καπεταναῖοι ἦσαν εἰς τὰ ἄρματα πειρασμένοι καὶ διψασμένοι καὶ δὲν ἐβλεπαρ τὴν ὥραν νὰ ἐβγουν, καὶ τὸ τουφέκι καὶ τὸ κανόνι ἐβρόντα ἀπὸ μέσα καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ φρούριον! τοῦτο εἶναι ὅπως διόλου γελοῖον. Ἀφοῦ δὲ ἐξύπνησε, λέγει, καὶ εἶδε τὸν αὐτῶν του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπῆρε κακάβι καὶ τὸ ἐφόρεσε διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπουν καὶ ἐκρατοῦσε καὶ οὐτιδανὰ σκέδη καὶ ἐβγαίνε τραγωδῶν καὶ σκιρτῶν κτλ. Ἀλλ' ὁ σὴκωθῆς ἀπὸ τοῦ Βαροῦχ τὸν ὕπνον ἠμπορεῖ νὰ σκεπθῆ διὰ κακάβι καὶ τοιαῦτα πράγματα; καὶ ὅταν ἐφόρεσε τὸ κακάβι ἐτραγουδοῦσε Μανιάτικα διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν; Ἐξῆλθε δὲ σκιρτῶν τῆς ἀκροπόλεως τὴν ἡμέραν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν του κτλ. Εἶναι λόγια αὐτὰ νὰ σκιρτᾷ ἢ νὰ τρέμη ὁ λεοντόκαρδος, ὅταν εὐρίσκειται οὐ τέτοιαις περιστάσεις; Ἐκτός τούτου αὐτὸς ἔκαμε τὴν νύκτα ὅλην μέσα μετὸς Τούρκων, ὅταν δὲν ἄφησαν αὐτοὶ λιθάρι ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο λιθάρι; καὶ ὁ Καριγιάρρης τότε ἐκοιμᾶτο, καὶ τὸν ἀφήκαρ μετὸ μαριάτικόν του βρακί καὶ μετὰ τὰ γένειά του νὰ ἐβγῆ τὴν ἡμέραν; Ποῦ τὸ ἦδρε τὸ κακάβι, ἀφοῦ δὲν ἄφησαν μέσα εἰς τὸ φρούριον οἱ Τούρκοι τίποτε; Καὶ ἀφοῦ ἐβγήκε μετέφερε τὰ λάφυρά του εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργου; ἦτον καιρὸς τότε λαφύρων διὰ τὸν Καριγιάρρη; καὶ ἀν' ὅποτεθῆ καὶ τοῦτο εἰς τὸ Ἄργος, εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων τὰ ἐπῆγε; διότι τὸ Ἄργος τότε ἦτον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Δράμα.λη.

πήγαν να έμβουν μέσα, ώστε υπερ τους είκοσι έκρημάσθησαν διά να αναβούν επάνω σ' τα ταμπούρια των Τούρκων, και έσχετώθηκαν.

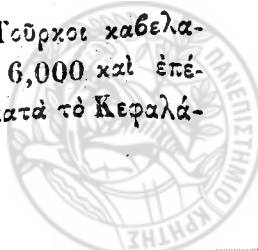
Τό φρούριον ήτο παλαιόθεν έρημον και δέν ειχε μέσα τίποτε ούτε νερόν. Οί Μανιάται είχαν υπάγει μέσα εις αυτό, ζάχαρι, ρύζι, τυρί, κριθάρι και άλλα τρόφιμα διά να τὰ πάρουν ύστερα διά λάφυρα. Άκόμη οί μπακάλιδες οί Τσάκωνες όπου ήσαν εις τό Άργος επήγαν και αυτοί να ασφαλίσουν τὰ πράγματα των μαγαζείων των, άλλ' όλα εχρησίμευσαν εις τροφήν των στρατιωτών.

Τήν 24 Ιουλίου εβγήκεν από τό Άργος ο Χριστιανός Γραμματικός του Δράμαλη, στελμένος από αυτόν διά να παρατηρήση τήν κατάστασιν του στρατοπέδου μας και να μās εξαπατήση. Ως χριστιανός δέ, ως έλεγε, μās εσυμβούλευε να φυλάγωμεν καλά τον δρόμον της Τριπολιτσας· διότι εκεί θα τραβήξη όλον τό στρατευμα του Δράμαλη· άλλ' ο Κολοκοτρώνης δέν έδωσε καμμίαν προσοχήν εις τὰ λόγια του. Τήν αυτην δε ήμέραν ήλθε και ο Πετρόμπεης από τους Μύλους του Ναυπλίου εις τό Κεφαλάρι του Άργους.

~~ΕΒΓΛΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΒΕΛΑΡΙΑΣ ΤΩΝ ΔΕΙΛΩΝ~~

Εβγλιμα της καβελαρίας των Δειλών διά να παρατηρήσουν ποδ ενδύοχορται τὰ Ε.Λ.ληνικά στρατεύματα.— Οπισθοδρομησης του Δράμαλη διά Κόρινθοι.— Μάχαι εις Δερβειάκια, Άγιον Σώστην και Άγιόβρι.— Ο Δράμαλης με τὰ επίλοιπά του στρατεύματα περιγέ τέλος τό Άγιόβρι και κλείεται εις τον Άχροκόρινθο.

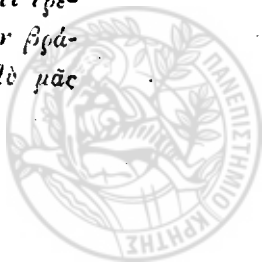
Τήν ακόλουθον ήμέραν εβγήκην Τούρκοι καβελαραιοι οί ονομαζόμενοι Ντελίδες έως 6,000 και επήρασαν τήν Ξερόβρυσιν, διευθυνόμενοι κατά τό Κεφαλά-

ρι· οί ἐκεῖ Ἕλληνες ὅσοι εἶχαν ἄλογα ἕως σαράντα ἔ-
καμαν ἀκρόβολισμόν, εἰς τόν ὁποῖον διεκρίθη ὁ Δημή-
τριος Παππατζώνης, ὁ Κότσος Βούλγαρης, ὁ Γέρο Κων-
σταντῆς Παλαμῆδης, ὁ Γεωργάκης Μαυρομιχάλης, ὁ
Πάνος Κολοκοτρώνης καί ὁ Δημήτριος Τσόκρης· οἱ
δὲ Τούρκοι δὲν ἐπροχώρησαν περισσότερον, ἀλλ' ἐγύρι-
σαν πίσω εἰς τὸ Ἄργος.

Τὸ ἔσγαλμά των ἦτον νὰ παρατηρήσουν ἀνῆσαν ἐκεῖ
στρατεύματα Ἑλληνικά. Μετέπειτα ὁ Κολοκοτρώνης,
ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ὁ Π. Κρεβατᾶς, ὁ Π.
Γιατράκος, Δ. Τσόκρης, Γ. Σέκερης καὶ λοιποὶ καπετα-
ναῖοι συνήλθαν εἰς συμβούλιον πολεμικόν εἰς τὸ Κε-
φαλάρι τοῦ Ἄργους, εἰς τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ ἀρχηγός νὰ
μοιράσουν τὰς θέσεις πρὸς ἀποκλεισμόν τῶν Τούρκων
εἰς τὰς δύο ἐπαρχίας Ἄργους καὶ Κορίνθου, διότι προ-
βλέπει ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ φύγουν, δὲν εἴμποροῦν νὰ στα-
θεῦν πλέον, ἐπειδὴ ὁ τόπος δὲν τοὺς βαστᾷ· καὶ δὲν
ἔχουν τροφὰς διὰ πολλὰς ἡμέρας οὔτε νερόν (α). Ἐλε-

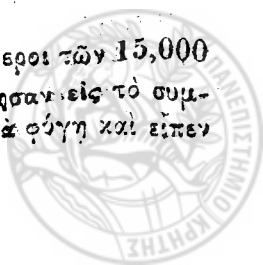
(α) Τὸ Κεφαλάρι τοῦ Ἄργους εἶχε στήθει κατὰ τὰς ἡ-
μέρας ἐκείνας, καὶ στρατιῶται τινες ἰδιόκοι μας ἐκάθοντο
ἀποκίτω ἀπὸ τὸν βράχον· ἕνας δὲ στρατιώτης ἐκάθητο ἐπά-
νω εἰς ἕνα τοῖχον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐμοίραζαν τὸ νερὸν διὰ τὰ
ποτίζουσι τὰ χωράγια, ἐξ ἐκόλλου πέτρας καὶ ἐξήρχε καὶ ἐ-
κτόπι τοὺς βυβάρους, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἀπομείνει ἐκεῖ, ἄφου
ἔστιψε τὸ νερὸν. Τότε ἀκούει μίαν πέτραν νὰ κἀμῃ μπλοῦμ.
Εὐθὺς τρέχουν ὅλοι οἱ ἐκεῖ στρατιῶται διὰ τὰ ὕδωρ· τί τρέ-
χει, καὶ ὦ τοῦ θανάτου ἀνεκάλυψαν μπροστὰ ἀπὸ τὸν βρά-
χον ἕνα παλαιὸ πηγάδι μὲ καλὸ νερὸν, τὸ ὁποῖον πολὺ μᾶς
ἔχρησάμεν εἰς ἐκείνην τὴν ἀνευδρίαν.

γεν ἀκόμα ὁ Κολοκοτρώνης, ὅτι οἱ Τούρκοι ἢ θὰ περά-
σουν διὰ τὴν Τριπολιτσάν ἢ θὰ πᾶν ἔς τὴν Κόρινθον
ἢ πᾶσι νὰ πᾶν ἔς τὴν Βοστίτσαν καὶ Πάτραν νὰ πιά-
σουν τὴν Γασταύνην καὶ τότε θὰ μᾶς πάρουν ὅλους
τοὺς κάμπους.

Δέχεται, εἶπε, ν' ἀσφαλίση ὑπ' εὐθύνην του μὲ τοὺς
ἐδικούς του στρατιώτας καὶ τοῦ Πλαπούτα ἀπὸ τὸ
Σκοινοχώρι ἕως εἰς τὰ Βασιλικά τῆς Βόχας νὰ μὴ πε-
ράσουν οἱ Τούρκοι διὰ Βοστίτσαν, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ στα-
θοῦν ἀπὸ τὸ Σκοινοχώρι ἕως εἰς τοὺς Μύλους τοῦ
Ναυπλίου. Ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ συμβιβασθοῦν,
αὐτεὶ ἤθελαν νὰ μὴ φύγη ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ ἐκεῖ,
ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἦταν ἀδύνατον νὰ σταθῇ· ἐπειδὴ
οἱ στρατιῶται ἦσαν ὄχι τόσο εὐπειθεῖς εἰς τὸν Κολο-
κοτρώνην διὰ τὴν πολυαρχίαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν θέσιν
τῶν Μύλων καὶ εἰς τὸ Κεφαλᾶρι τοῦ Ἄργους ἦταν αἱ
ἐπαρχίαι τοῦ Μιστραῖ, Λεονταρίου, Ἁγίου Πέτρου,
Τσακωνιάς, Ἄργους, τὸ ἕμισυ τῆς ἐπαρχίας Τριπολι-
τσᾶς καὶ ὅλης τῆς Μεσσηνίας καὶ ὅσοι Μανιάται ἦταν
τότε μὲ τὸν Π. Μαυρομιχάλην, τὸν Ἀντωνάκην Μαυ-
ρομιχάλην καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους τῆς Μάνης,
καὶ ἄλλοι Κρήτες, Σμυρναῖοι, Αἰθαλιῶται καὶ λοι-
ποὶ. Ἀπὸ δὲ τὸ Σκοινοχώρι ἕως εἰς τὰ Βασιλικά ἤ-
θελαν τοπὸθετηθῆ ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην οἱ Καλα-
βρυτινοί, Κορίνθιοι, Καρυτινοί, Κατωναχαῖται, Δερ-
βεναχωρεῖται μὲ τὸν Δ. Εὐμορφόπουλον, Αἰγινῆται,
Κρανιδιώται κτλ.

Τὰ δύο σώματα αὐτά, ἦτο περισσότεροὶ τῶν 15,000
στρατιωτῶν. Μολονότι ἐν ἐσυμφώνησαν εἰς τὸ συμ-
βούλιον, ὁ Κολοκοτρώνης ἀπεφάσισε νὰ φύγη καὶ εἶπεν

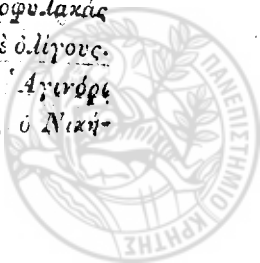

εις τούς ἐδικούς του νὰ ἐτοιμασθῶν νὰ φύγουν (α). Τὸν παρεκάλεσαν νὰ μείνῃ ἕως τὴν αὐριον, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε, καὶ μάλιστα ἔφυγεν (25 Ἰουλίου μετὰ τὸ γεῦμα) ἀλίγον ψυχραμένος διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν τους. Οἱ ὑπασπισταὶ του ὅμως ἔμειναν ἐξοπίσω κατὰ παραγγελίαν τοῦ Δ. Ὑψηλάντη, διότι ἠθελε κάτι τι νὰ παραγγεῖλῃ εἰς τὸν ἀρχηγόν. Τότε ὁ Π. Μαυραμιχάλης εἶπε· νὰ ὁ Κολοκοτρώνης πάγῃ νὰ γείνῃ κλέφτης εἰς ταῖς ῥάχαις τῶν βουνῶν· ἀλλ' ὁ Ὑψηλάντης τὸν ἐμάτλωσε διὰ τοὺς λόγους αὐτούς, καὶ μάλιστα τὸν ἔκαμε προσεκτικόν, διότι εὐρισκόμεθα ἐκεῖ ὁ Σπηλιωτόπουλος καὶ ἐγώ. Ἐπειτα μᾶς ἔκραξε κατὰ μέρος καὶ μᾶς ἔδωσε περὶ τοῦ πολέμου πολλὰς συμβουλὰς, καὶ μᾶς ὠρκισε νὰ μὴν εἰποῦμεν τοῦ ἀρχηγοῦ ὅ,τι εἶπεν ὁ Μαυραμιχάλης. Μᾶς εἶπεν ἀκόμη ὅτι τὴν νύχτα καὶ ἐγὼ θὰ ἀναχωρήσω διὰ τὸ Ἀγινόρι καὶ ἐκεῖθεν θέλω σᾶς γράψαι.

Προτεῦ νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ Κολοκοτρώνης εἶχεν ἔλθει γράμμα ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά, νὰ στείλῃ στρατιώτας νὰ πιάσουν τὸν Ἰσθμὸν καὶ τὰ Μεγάλα Δερβένια, διότι ἔρχονται καὶ ἄλλοι Τούρκοι νὰ ἔμπουν εἰς τὸν Μωριά. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ πᾶν εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια ὁ Δ. Ὑψηλάντης μετὰ τὸν Π. Κεφάλαν, Δ. Εὐμορφόπουλον, ἀλλ' εἰς τὸν δρόμον τῶν νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ Στεφάνι τὸν Ἀρχ. Φλέσαν, καὶ τὸν Νικήταν, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς 16 Ἰουλίου εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ρούμελη (β).

(α) Ἐπῆρε μαζί του ὅσους ἔφερε τοὺς σαματοφύλακας του, καὶ ὄχι ὡς λέγει ὁ Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 297) μὲ ὀλίγους.

(β) Δὲν ὠδεύσε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Κεφαλάρι διὰ τὸ Ἀγινόρι τὴν 26, ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 300), ὁ Νική-

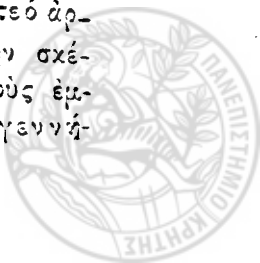

Ἄφου λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Κεφαλάρι ὁ ἀρχηγὸς ἔφθασεν εἰς τὸν Ἀγιώργη, μὲ τοὺς σωματοφύλακας του καὶ μὲ ὄσους εἶχε κινδυνολογίους τρεῖς ὥρας νύκτα εἰς τὸ κονάκι ὅπου εἶχε τὰ πράγματά του, καὶ τὸ ὅποιον εἶχε καὶ πρωτύτερα. Ἐβγήκεν εἰς τὸ παραθύρι καὶ δὲν ἤμπορει ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὰ τραγούδια καὶ ταῖς φωναῖς τῶν στρατιωτῶν· διότι εἰς ὅλα τὰ σπίτια εἶχαν χορούς καὶ τραγούδια· ἐκεῖ εὐρήκαν κρασί καλὸ καὶ πολλὰς τροφάς, καὶ διὰ τοῦτο ἐγλένταγαν. Τότε ὁ Ν. Σπηλιωτόπουλος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε προφθάσει νὰ ἐτοιμασθῇ νὰ ἔλθῃ μαζί μας, ἀλλ' ἦταν μὲ τὸν Πλαπούταν εἰς τὸ Κεφαλάρι, μᾶς ἀντάμωσε καὶ ἀκολούθησε πάλιν τὸν ἀρχηγόν. Τοῦ εἶπε μάλιστα τότε, τί κατάστασις εἶναι τούτη ἀρχηγέ; πρὶν φάγωμεν κάνεις καλὰ νὰ τοὺς ὀμιλήσῃς ν' ἀκούσουν ὅτι ἤλθες καὶ νὰ ἡσυχάσουν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλος ὑψηλὸς τόπος νὰ σὲ ἀκούσουν ν' ἀναβῆς ἐπάνω εἰς τὴν σκέπη τοῦ σπιτιοῦ νὰ τοὺς ὀμιλήσῃς, καὶ οὕτως ἐκάμαμε τόπον, ἐτρυπήσαμεν δηλαδὴ τὸ ταβάνι καὶ ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὴν σκέπη τοῦ σπιτιοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔβαλε τὴν βροντόφωνον φωνὴν του, βρὲ Ἕλληνες, γάμους ἔχετε; πῶς κάμετε ἔτζι; σιωπὴ καὶ ἀμέσως ἐσιώπησαν καὶ ἔλεγον μυρμουριστά, ὁ ἀρχηγός, ὁ καπετάνιος, ὁ Ἀρχηγός!! Τοῦ εἶπεν ἔπειτα ποῦ εἴσθε, ποῦ ἔχετε ταῖς γυναῖκας σας, τὰ παιδιά σας, τοὺς δικούς σας καὶ τ' ἄλλα σας πράγματα; Τί σᾶς ἔστειλαν οἱ δικοί σας εἰς

τας καὶ ὁ Φλέσας, ἀλλὰ μόνος ὁ Ὑψηλάντης μὲ τὴν συνοδείαν του.

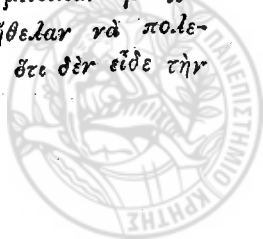
τὸν πόλεμον, καὶ αὐτοὶ πίσω φροντίζουσι νὰ
σὰς στέλλουσι τροφὰς καὶ πολεμοφόδια καὶ
εἶναι ἤσυχοι; ἔχουσι ἐσὰς νὰ τοὺς φυλάγητε·
καὶ ἄλλα πολλά. Ἐπὶ τέλους τοὺς εἶπε νὰ ἔλθουσι
αὐριο πολὺ πρῶτ' ἀποκάτω εἰς τὸ σπίτι του, ὅπου ἦ-
σαν ἀλώνια νὰ μετρηθῶσι διὰ νὰ πάρουσι τὸ ταῖνι τους.
Ὁ Ν. Σπηλιωτόπουλος τοῦ εἶπε κρυφά, ἀρχηγέ, διὰ
νὰ τοὺς κάμῃς νὰ ξεμεθύσουσι καὶ νὰ βάλουσι βάρδιας
κάθε ἓνας καπετάνιος εἰς τὸ κονάκι του, εἶπέ τους, ὅτι
ἔμαθες ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι σκοπὸν νὰ φύγουσι ἀπὸ
τὸ Ἄργος καὶ ὅτι θὰ περάσουσι ἀπὸ ἐδῶ νὰ πάν εἰς
τὴν Κόρινθον καὶ νὰ ἔχουσι τὸν νοῦν τους, τὸ ὅποιον
καὶ τὸ εἶπεν. Αὐτὸ ἦτον ὅλως διέλου ψεῦμα καὶ τὸ
ἐμεταχειρίσθη διὰ φόβισμα.

Τὴν αὐγὴν, ἀφοῦ ἐξημέρωσεν, ἦλθαν οἱ στρατιῶται
εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον, καὶ ἔγεινεν ἡ καταμέ-
τρησις ἀπὸ τοὺς ὑπασπιστάς του καὶ ἦσαν ὅλοι οἱ στρα-
τιῶται 1,500 τοῦ τουφεκιοῦ γεροί, καλοί, 700 δὲ ἔμει-
ναν εἰς τὸ Δερβενάκι καὶ 150 εἶχεν ὁ Παπᾶ Δημή-
τρης ὁ Χρυσοβιτσιώτης εἰς τὸ χωριδάκι Ζαχαριά εἰς
τὴν πλευρὰν τοῦ Δερβενακίου, τὸ ὅλον 2,350. Ἀλλὰ
προτοῦ ἀκόμη νὰ τελειώσῃ ἡ καταμέτρησις ἄρχισαν
κατὰ τὰς 7 ὥρας II. Μεσημβρίας νὰ βάλλουσι καπνοὺς
καὶ νὰ τουφεκοῦσι ἀπὸ ταῖς βράχαις τῶν βουνῶν, ὅπου
τοὺς εἶχε διατάξει νὰ στέκωνται καὶ νὰ κατασκοπεύουσι
τοῦ ἐχθροῦ τὰ κινήματα· διότι οἱ Τοῦρκοι ἄρχισαν νὰ
ἐμβαίνουσι εἰς τὴν ῥεμματιὰ τοῦ Δερβενακίου. Τότε ὁ ἀρ-
χιηγὸς δὲν ἔχασε καιρὸν καὶ ἀνέβη πάλιν εἰς τὴν σκέ-
πην τοῦ σπιτιοῦ διὰ νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἐμ-
ψυχώσῃ. Ἕλληνας, τοὺς εἶπε, σήμερον ἐγεννή-

θημεν καὶ σήμερα θὰ πεθάνωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος μας καὶ διὰ τὴν ἐδικὴν μας· ἰδοὺ τί πρέπει νὰ κάμετε, ἀμέσως νὰ πᾶτε εἰς τὰ κονάκιά σας νὰ πάρετε τὸ ταῖνι σας· ἐδιάταξα νὰ σᾶς δοθῇ καθὼς καὶ τὰ φουσέκια, ἀλλὰ νὰ ἦσθε ἑτοιμοὶ εἰς τὸ γελέκι ὅλοι οἱ δυνατοί, τοὺς δὲ ἀδυνάτους καὶ τὰ περιττὰ πράγματα, τὰ ζῶα καὶ ταῖς καπώταις σας νὰ τὰ στείλετε εἰς τὸ ἀντικρυνὸ βουνὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου ἐδιάταξα νὰ πᾶν καὶ τὰ δικά μου πράγματα. Ἐκεῖ θὰ ἦμαι καὶ θὰ μὲ εὕρητε εἰς ὅποιανδὴποτε ἀποτυχίαν, ὃ μὴ γένοιτο. Ἄν ὁ ἐχθρὸς μᾶς νικήσῃ ἐκεῖ θὰ μαζωχθοῦμεν, τοῦτο σᾶς τὸ λέγω ἔτσι, διὰ νὰ γνωρίζετε τὸν τόπον· ἀλλὰ σᾶς τὸ λέγω καὶ τοῦτο ὅτι ἀπόψε ἦλθεν ἡ τύχη τῆς πατρίδος μας (α), καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι εἴμεθα νικηταὶ τόσον πολὺ, ὅπου ἄλλην νί-

(α) Ὁ Κολοκοτρώνης συχνὰ ὕπαι ἐδιέτατε τὰς θέσεις καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐκάθετο εἰς ἕνα μέρος ἔγερνε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκαμῶνετο· ὅτι τοῦ ἤρχετο ὕπνος, καὶ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον ἐξύπνα, ἐτριβε τὰ ῥυτίτια του ἀνεκλαδίετο καὶ ἐχασουργέτο καὶ ἔλεγεν ὅτι εἶδεν ὄνειρον μιαν γυναῖκα λομπροφορεμένην μὲ βουνίσια φορέματα καὶ διὰ τάχα ἦτον ἡ Παραγία. Καὶ ὅταν ἔλεγεν ὅτι εἶδε τὴν Τύχην ἐννοοῦσεν ὅτι εἶδε τὴν Παραγίαν φορεμένην μὲ μπόλιαν βλάχικην, καὶ πολλαῖς φοραῖς οἱ στρατιῶται ἤθελαν νὰ πολεμήσων· καὶ αὐτὸς τοὺς ἐμπόδιζε λέγων ὅτι δὲν εἶδε τὴν Τύχην.

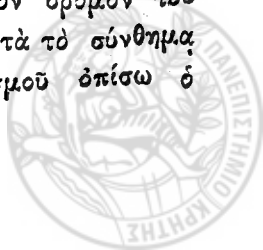
κην καλλιτέραν ἀπὸ τὴν σημερινὴν δὲν ἐκά-
ναμεν, ἀλλ' οὔτε θέλομεν κάμει· ἔχω τόσην
βεβαιότητα νὰ σᾶς εἰπῶ νὰ μὴν πάρετε οὔτε
τὰ ἄρματα σᾶς, διὰ νὰ πάρωμεν τῶν Τούρκων.
Σήμερὰ ὁ καθεὶς ἀπὸ ἐμᾶς θὰ καταδιώκῃ πολ-
λοὺς, θὰ πάρῃτε λάφυρα πολλὰ καὶ τοὺς θη-
σαυροὺς τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ θὰ τοὺς μοιράσετε
μὲ τὸ φέσι τὰ φλωριά, ὅπου τὰ ἔχουν οἱ Τούρ-
κοι, εἶναι χρήματα χριστιανικά. Τὰ εἶχεν ὁ
τύραννος τῆς Ἡπείρου παρμένα ἀπὸ τοὺς ἀ-
δελφούς μας· ὁ Ἄγιος Θεὸς μᾶς τὰ ἔστειλε καὶ
εἶναι κελεπούρι δικό μας. Αὐριον αὐτὴν τὴν
στιγμὴν θὰ σᾶς ἰδῶ ὅλους μὲ τ' ἄρματα τῶν
Τούρκων, μὲ τ' ἄλογά τους, λαμπροφορεμέ-
νους μὲ τὰ βουχά τους. Ὁ Θεὸς εἶναι μὲ ἡ-
μᾶς νὰ μὴ σᾶς μέλλῃ τίποτε, πηγαίνετε νὰ
ἐτοιμασθῆτε καθὼς σᾶς εἶπα καὶ νὰ ἐλ-
θῆτε ἐδῶ ὅλοι νὰ ξεκινήσωμεν μαζί.

Ἐπειτα ἐκατέβη καὶ διέταξε τὸν Γραμματέα του Μ.
Οἰκονόμον νὰ κάμῃ τρία γράμματα, ἓνα τοῦ Νικήτα
καὶ λοιπῶν εἰς τὸ Ἀγινόρι καὶ Στεφάνι, ἓνα τοῦ Πλα-
πούτα εἰς Σκοινοχώρι καὶ Ἀκοβα, καὶ τρίτο τοῦ Παπ-
πανίκα, ὁ ὁποῖος ἦτον ε' τὸ χωρίον Στιμάγκα καὶ εἶ-
χε περισσοτέρους ἀπὸ χιλίους Κορινθίους, καὶ τὰ ἐ-
στειλὲ μὲ τρεῖς πεζούς. Ἄλλὰ οἱ δύο οἱ θεοκατάρατοι
δὲν ἐπῆγαν ποτὲ δὲν ἐχάθη γράμμα τοῦ Κολοκο-
τρώνη ἕως τώρα. Ἄν ἐπῆγαιναν ἤθελαν ἐλθοῦν εἰς
Δερβενάκια 3,500 στρατιῶται ἐκτὸς τοῦ Νικήτα, καὶ
ἤθέλαμεν γεῖναι τότε πέντε ἡμισυ χιλιάδες. Μόνον δὲ
ὁ πεζὸς τοῦ Νικήτα ἐπῆγεν. Ἀφοῦ ἐτοιμάσθησαν τὰ

πάντα, καθὼς ἐδιέταξεν ὁ ἀρχηγός, ἐμαζώθησαν οἱ στρατιῶται καὶ τοὺς ἐξεκίνησε μὲ τραγοῦδια καὶ μὲ χαραῖς. Τοὺς ἔχαμε νὰ χλημνητροῦν σὰν βαρβάτα ἄλογα.

Ἄφου ἐπροχωρήσαμεν κάμποσον δρόμον διὰ νὰ πᾶμεν εἰς Δερβενάκια ἤρην εἰς τὸν δρόμον τὸν Κύρ Θανάση Ἄντωνόπουλον ἀπὸ Δημιτσάναν, ἀνθρωπον καλὸν καὶ πλούσιον μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ ἄρματα, ἀλλὰ τὸν εἶχαν πάρει οἱ γείτονές του διὰ πείσμα τοῦ Ἄναγνώστη Δελιγιάννη ὡς γαμβρόν του. Τοῦτον μὲ διέταξε τότε ὁ ἀρχηγός νὰ τὸν ἀσφαλίσω εἰς τὸ προσδιωρισμένον μέρος, ὅπου εἶχαμεν τὰ πράγματά μας· τὸ ὅποῖον καὶ ἐγείνεν. Ἐπειτα μὲ διέταξε νὰ πάω εἰς τὸ Ἄργος νὰ ἰδῶ τί κάνουν οἱ Τοῦρκοι, ποῦ πηγαίνουν, καὶ πόσαις κολώναις ἔρχονται· ὅλοι εἰς ἓνα μέρος; καὶ νὰ τοῦ φέρω καθαρὰν εἶδησιν. Ἄφου ἰδῶ τὴν πεδιάδα ὅλην τοῦ Ἄργους ν' ἀνεβῶ εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ κοντεινὸν βουνὸν καβάλα, καὶ ἂν οἱ Τοῦρκοι ἔρχονται μία κολώνα εἰς τὸν δρόμον τοῦ Δερβενακίου καὶ ὄχι εἰς ἄλλον δρόμον νὰ ρίξω μίαν πιστόλαν, καὶ ἀμέσως νὰ καταβῶ ἀπὸ τὸ ἄλογον καὶ νὰ στέκω, ἕως νὰ μὲ καλέσῃ διὰ τουφεκισμοῦ, νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ ἴδιος· ἂν δὲ ἔρχεται καὶ ἄλλη κολώνα ἀπὸ ἄλλον δρόμον νὰ καβαλίκω πάλιν καὶ νὰ ρίξω καὶ ἄλλην πιστόλαν καὶ καθεξῆς.

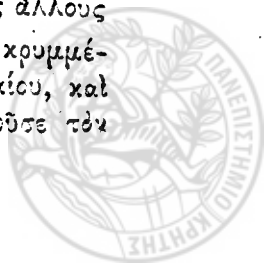
Ἄφου δὲ ἐπῆγα εἰς τὸ βουνὸν τὸ ὅποῖον μοῦ εἶπε, καὶ εἶδα ὅτι μία κολώνα ἤρχετο ἴσια εἰς τὸν δρόμον τοῦ Δερβενακίου καὶ ὄχι ἄλλη, ἐρρίξα κατὰ τὸ σύνθημα καὶ εὐθὺς μὲ ἐκάλεσε διὰ τουφεκισμοῦ ὀπίσω ὁ Ἄρχηγός.

Ἐχειθεν ἔφυγα καὶ ἐπῆγα εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦτον ὁ ἀρχηγός, ἀλλὰ δὲν εὗρήκα κανένα ἄλλον ἐκεῖ παρά μόνον τὸν Οἰκονόμον ἀπὸ τὴν Λάαστα, τὸν Βαρθολομαῖον Σπηλιωτόπουλον ἀπὸ Δημιτσάνα, τὸν Δημητράκη Παππαγιαννόπουλον ἀπὸ Μαγουλιána καὶ τὸν γραμματέα του Μ. Οἰκονόμον. Ἐὰς σημαίας του δὲ ὄλας εἶχε κατὰ σειρὰν εἰς τὴν ῥάχην τοῦ βουνοῦ, ὅπου ἦταν ὄλα τὰ ἄλογα τῶν καπεταναίων καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ νὰ φαίνωνται ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Οἱ ἱερεῖς ἐδιάβαζαν παράκλησιν, ὁ Παππαγιαννόπουλος ἔψαλλε καὶ ὁ ἀρχηγός εἶχε τὸ κιάλι καὶ ἔβλεπε τοὺς Τούρκους, ὅπου ἤρχοντο εἰς τὸν δημόσιον δρόμον τοῦ Δερβενακίου.

Ἄφου τοῦ εἶπα ὅ,τι εἶδα, ἐπῆρε τὸ ἄλογόν μου καὶ τὸ ἔδωσε νὰ τὸ κρατοῦν μὲ τὰ ἄλλα ἄλογα τῶν κάπεταναίων καὶ μὲ διέταξε νὰ πάω ὅπου ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι. Ἐπῆγα λοιπὸν καὶ τοὺς εὗρήκα ὄλους μαζί καὶ ἐκάθοντο εἰς τὸν τελευταῖον βράχον εἰς τὸ ῥέμμα κατὰστρατα εἰς τὸ παληόχανο, κοντὰ ὅπου ὁ δρόμος στρίβει διὰ τὴν Κουρτέσαν.

Ἄφου ἔστειλε πρῶτον εἰς τὸ Ἀγριλόβουνον τὸν δυνατώτερον καπετάνιον τῶν βουνῶν Γεώργιον Δημητρακόπουλον μὲ τοὺς Ἀλωνιστιώτας διὰ νὰ διοικήσῃ ὁ ἴδιος τὸ ταμποῦρι τοῦ Ἀγριλοβούνου, τὸ ὅποιον εἶχε κτισθῆ δυνατὸν καὶ ἐφυλάττετο ἕως τῶρα ἀπὸ τὸν Ἄντ. Κολοκοτρώνην, τὸν Ζέρβα καὶ τὸν Τζάκα, τοὺς Δημιτσανίτας καὶ λοιποὺς καπεταναίους, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτᾶτο ὄλη ἡ τύχη τοῦ πολέμου, ἔβαλε τοὺς ἄλλους στρατιώτας εἰς τὸ πλάγι εἰς τὰ χαμόκλαδα κρυμμένους εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ Δερβενακίου, καὶ εἰς τὴν ῥάχην στεκόμενος ἔβλεπε καὶ ἐδιοικοῦσε τὸν

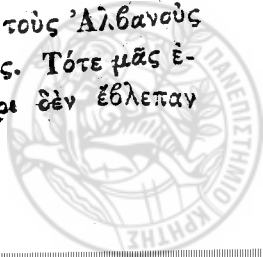

πόλεμον ὁ ἴδιος· τὴν δὲ δεξιὰν πλεύραν ἐκράτουν· οἱ
Τουρκοὶ καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην.

Εἰς ὅλον τὸ στράτευμα ἔδωσεν ἔπειτα αὐστηρὰν
διαταγὴν κανεῖς νὰ μὴ τουφεκίσῃ ἕως νὰ διατάξῃ. Ἄ-
φοῦ λοιπὸν ἤλθαν τὴν 26 Ἰουλίου πρῶτ' οἱ Τουρκοὶ εἰς
τὴν ἐπάνω μεριάν, ὅπου ἦσαν τὸ ταμποῦρι φυλαττό-
μενον ἀπὸ μόνους τοὺς καπεταναίους, τοὺς ὁποίους
εἶπαμεν· διότι οἱ στρατιῶται ἔμειναν εἰς τὰς θέσεις
των, ἐσταμάτησαν ἐκεῖ ὥραν πολλήν. Μᾶς εἶπαν
μπέσα γιὰ μπέσα (πίστιν διὰ πίστιν) νὰ τοὺς ἀφήσω-
μεν νὰ περάσουν καὶ μᾶς ὑπόσχονται νὰ ἔβγουν ἔξω
ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Ἐκάναμεν τότε πολλὰς ὀμιλίαις μὲ τοὺς ἐμπρο-
στινοὺς, οἱ ὅποιοι ἦταν ὅλοι Ἄλβανοί. Ἄλλὰ ὁ ἥλιος
μᾶς ἐψήρεν, ἡ δὲ ψα μᾶς ἐπεριώρισε καὶ ἡ ἡμέρα ἄρχισε
νὰ μαζώνῃ· ἐγειρεν ὁ ἥλιος καὶ δὲν ἦταν διὰ νὰ νυ-
χτώσῃ ἡμέρα περισσότερον ἀπὸ 4 ὥρας, ἐβαρέθημεν
καὶ εἶπαμεν τῶν Ἄλβανῶν νὰ τραβηχθοῦν, διότι θ' ἀνοί-
ξῃ τὸ τουφεκί· καὶ οὕτως ἐγειρεν. Ἐστείλαμεν εἰς τὸν
ἀρχηγὸν καὶ ἐζήτησαμεν τὴν ἀδειαν, ἀλλ' αὐτὸς μᾶς
ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη, αὐτὸς γνωρίζει τὸν
καιρὸν.

Ὁ σκοπὸς του ἦταν νὰ δροσίσῃ διὰ νὰ μὴ καιώμεθα
καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν νύχτα βοηθόν, νὰ μὴν ἔχωμεν τὸν
ἥλιον εἰς τὰ ὄμμάτιά μας καὶ νὰ μᾶς ἐμποδίξῃ, καθὼς
τὸν εἶχαν οἱ Τουρκοὶ, καὶ ὅταν ἤθελαν νὰ σημαδεύσουν
νὰ ρίξουν ἢ λάμψις τοῦ ἡλίου τοὺς ἐμπόδιζεν. Μόλα
ταῦτα ἐτολμήσαμεν καὶ ἐτουφεκίσαμεν τοὺς Ἄλβανούς
καὶ ἐσκοτώσαμεν πέντε ἢ ἕξ ἀπὸ αὐτούς. Τότε μᾶς ἐ-
τουφεκίσαν καὶ αὐτοί, ἀλλὰ τὸ ταμποῦρι δὲν ἔβλεπαν

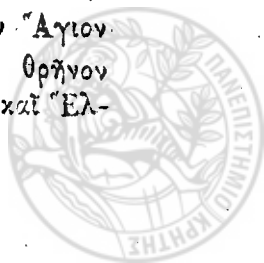

καὶ μᾶς ἐσκότωσαν δύο στρατιώτας ἀπὸ τοὺς κρυμμένους εἰς τὰ χαμόκλαδα τὸν ἕνα εἰς τὸν τόπον, τοῦ δὲ ἄλλου τὸ βόλι τοῦ ἐξύλωσε τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἀντερά του ἐβγήκαν ἔξω, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ ἔβαζε πίσω μὲ τὰ χερίά του.

Μὲ τὸν πρῶτον τοῦτον τουφεκισμόν ὅλοι οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ἔκαμαν κατὰ τὸν Ἅγιον Σώστην, οἱ δὲ καπεταναῖοι ἐπῆγαν ὁ καθένας ὅπου ἦταν οἱ στρατιωταὶ τους. Τότε ὁ ἀρχηγὸς ἔβαλε τὴν φωνήν, Ἐπάνω τους Ἑλληνες καὶ μὴ φοβάστε, σκοτώστε ὅσους θέλετε ἀπὸ αὐτοὺς.

Ἀφοῦ ἀκουσαν οἱ κρυμμένοι εἰς τὰ χαμόκλαδα τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ὁ καθένας ἔρριχναν τὰ τουφεκία των ὥστε ὅλο τὸ πλάγι ἐκάπνισε καὶ ἐφώναζαν ὅλοι ἐπάνω τους. Οἱ Τούρκοι βλέποντες τὴν χωσιὰ ἐστράψαν εὐθὺς ταῖς πλάταις ὅλοι καὶ ἐτραβοῦσαν κατὰ τὸν Ἅγιον Σώστην. Τότε ὁ Ἀντώνης Κολοκοτρώνης, ὁ ὁποῖος εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ Ἀγριλόβουνο κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, οἱ σωματοφύλακες καὶ οἱ Ἀρκουδορεματῆτες ἐπῆραν τὸν ζυγὸν καὶ τὸ βουνὸ Πανάγο ἀπὸ δίπλα τῶν Ἄλβανῶν διὰ νὰ μὴ πάρουν οἱ Τούρκοι τὴν ῥάχην καὶ πέσουν εἰς τὸν δημόσιον δρόμον, ὁ ὁποῖος πᾶει εἰς τὴν Κουρτέσαν. Τέλος ὅλοι οἱ Τούρκοι ἐπῆραν τὸ πλάγι διὰ νὰ ἐβγουν εἰς τὴν ῥάχην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ πέσουν εἰς τὸν κάμπον τῆς Κουρτέσας.

Αἱ φωναὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, βάρτέ τους, ἔκαμαν τοὺς στρατιώτας νὰ κυνηγήσουν τοὺς Τούρκους εἰς ὅλην τὴν ρεμματιὰν καὶ τὸ πλάγι διὰ νὰ πᾶν εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην. Δὲν δυναμέθα νὰ περιγράψωμεν τὸν θρῆνον καὶ ταῖς φωναῖς τῶν Τούρκων. Ὅλοι Τούρκοι καὶ Ἑλ-

ληνες ἀνεκατώθησαν καὶ ὅποιος ἐδύνατο ἐσχότῳνε τὸν ἄλλον (α). Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν πολλὴν τους βίαν νὰ κολλήσουν τὸ βουνὸν καὶ ὅταν εὑρισκαν καμμίαν ἀντίστασιν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, εἴτε ἀπαντοῦσαν κανένα τόπον κρημνώδη καὶ δύσβατον, ἀφίναν ὅλα τους τὰ πράγματα, τὰ ἄλογά των καὶ τὰ φορτηγὰ ζῳά των. Τέλος πάντων οἱ ἐμπροστινοὶ Τοῦρκοι ἐφθασαν εἰς τὸν Ἄγιον Σῶστην καὶ τότε ἄρχισε καὶ ἐκαθάρισεν ὁ δη-

(α) *Εἰς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅταν ὁ ἀρχηγὸς ἦταν εἰς τὴν ράχην τοῦ βουνοῦ, βλέπει κοτὰ του ἕνα νέον τσοπάνην καλοκαμωμένον καὶ μὲ μίαν μεγάλην ράβδον αὐτὸς ἐβλεπε τοὺς Ἕλληνας ἔπου ἐπολεμοῦσαν καὶ ἔλεγε Παραγία μου βοήθα μας. Ἐγύρισε τότε καὶ τὸν ἐκύτταξεν ὁ ἀρχηγὸς καὶ τοῦ εἶπε βρὲ Ἕλληνα τί στέχεις ἔτσι, πήγαινε καὶ σὺ νὰ σκοτώσης Τοῦρκους. Δὲν ἔχω καπετάνιε ἄρματα, τοῦ ἀπεκρίθη, πῶς νὰ τοὺς σκοτώσω; Μὲ τὴν ράβδα, τοῦ λέγει, βρὲ σκότωσε ἕνα Τοῦρκο, πάρε τὰ ἄρματά του καὶ ἔπειτα σκότωσε καὶ ἄλλους. Ἐνθουσιώσθη τότε ὁ τσοπάνης ἔτρεξε πηδῶν τὸν κατήφορον τὰ χαμόκλαδα καὶ κάπου κάπου τοῦ ἔλεγεν ὁ ἀρχηγὸς ἐπάνω τους βρὲ. Αἶ βρὲ μετ' ὀλίγον ἐχώθη μέσα εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔχασεν. Ἐπειτα ἀπὸ πολλὴν ὥραν βλέπει μπροστά του ἕνα ἀνθρωπον ἄγνωστον ἀρματωμένον καὶ ἐστέκετο κοτὰ του ἀποῦ τὸν ἐκύτταξε ἕνα ὄνο φοραῖς τοῦ λέγει τί ἄνθρωπος εἶσαι σὺ. Δὲν μὲ γρωρίζεις Ἀρχηγέ; ἐγὼ εἶμαι ὁ τσοπάνης ὅπου μὲ ἔστειλες νὰ σκοτώσω Τοῦρκους καὶ νὰ μετῶρα. Εὐγὲ σου, Ἕλληνα μου, τοῦ εἶπε.*

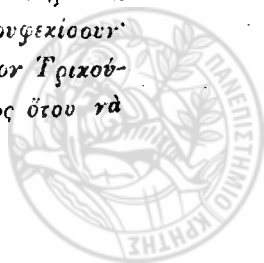
Εἰς τὸν δρόμον ὅπου ἤρχετο ἀπάντησεν ἓνα τσοπάνη (ποιμένα), ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπεν ὅτι οἱ Τούρκοι ἐγύρισαν πίσω διὰ τὸ Ναύπλιον. Ὁ Νικήτας ἐγύρισε τότε πίσω, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπροχώρησε κάμποσον, πάλιν ἄλλοι τοῦ ἐφώναξαν ὅτι ὁ πόλεμος γίνεται εἰς τὸ Δερβενάκι. Ἐγύρισε λοιπὸν πίσω θυμωμένος κατὰ τοῦ τσοπάνη, ἀλλὰ δὲν τὸν τῦρεν (α).

(α) Δύο ἦταν οἱ δρόμοι, διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ περάσῃ ὁ Δράμαλης, ὁ ἓνας τοῦ Δερβενακίου, τὸν ὁποῖον ὁ Κολοκοτρώνης ὑπεσχέθη εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Μύλων νὰ φυλάξῃ, καὶ ὁ ἄλλος ὁ ὁποῖος περᾶ ἀπὸ τὸ Ἁγιόρι καὶ Χιλιομόδι· ἐπῆρχε δὲ καὶ τὸ μονοπάτι, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Χαρβάτι καὶ περᾶ ἀπὸ τὸν Ἁγιον Σώστην καὶ ἐβγαίνει εἰς τὴν Κουρτέσαν· ἀλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ἐγνώριζαν ἄλλον δρόμον, παρὰ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἐφύλαττεν ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ ὅθεν εἶχαν περάσει ὅταν ἤρχοντο εἰς τὸ Ἄργος. Διὰ τοῦτο λάθος κάμνει ὁ Σ. Τρικούπης λέγων (Ιστ. Β'. 300) ὅτι οἱ Τούρκοι ἐτεχείρησαν ἀπὸ αὐτὸ νὰ περάσουν· διότι δὲν τὸ ἐγνώριζαν ὅπως διόλου, ἀλλ' ἐπήγαιναν τὸν δημόσιον δρόμον καὶ ἐβιάστηκαν, ἀφοῦ τοὺς ἐκτύπησαν οἱ Καπεταναῖοι καὶ ὁ Ἀντώνης Κολοκοτρώνης, νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὸν δρόμον καὶ νὰ πάρουν τὰ πλάγια καὶ ταῖς γκρεμῆλαις τοῦ Δερβενακίου διὰ νὰ ἔβγουν εἰς τὸν Ἁγιον Σώστην. Ὁ δὲ δρόμος ἀπὸ Ἄργος εἰς Δερβενάκι εἶναι ὄχι ὁ στενώτερος καὶ συντομώτερος, καθὼς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ιστ. Β'. 299) ἀλλ' εἶναι δρόμος ἀφεντικός. Τὰ δὲ Δαφνάκια (Ιστ. Τρικ. Β' 299) οὔτε ὁ Κολοκοτρώνης τὰ ἐβλεπεν, οὔτε οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὰ Δαφνάκια ἐβλεπαν ἐμᾶς ἢ τὸν Κολοκοτρώνην· διότι ἀπὸ τὰ Δαφνάκια ἕως εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἐστέκετο ὁ Κολοκοτρώνης ἦταν μακρὰ ἕως μίᾳ ὥρᾳ ἐκεῖ τε-

Τὰ λόγια ὁμως τοῦ τσοπάνη ἦταν ἀληθινά· διότι εἶδε τοὺς Πασιάδες νὰ γυρίζουν, ὡς εἶπαμεν, πίσω διὰ τὸ Ναύπλιον, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἂν ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἐγύρισαν πίσω. Τοῦτο ὠφέλησε τοὺς Ἕλληνας, διότι ἂν ὁ Νικήτας ἐπίανε πρωτότερα τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐβλεπαν αὐτὴν τὴν θέσιν τότε πιασμένην, δὲν θὰ ἦταν βέβαια τόσον μωροὶ νὰ περάσουν, ἀλλ'

λειώνει ὁ κάμπος καὶ ἀρχίζει ἡ βροματιὰ τοῦ Δερβερακίου.

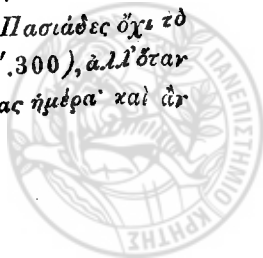
Τὴν δὲ θέσιν ἐκείνην, ἔπουν εἶχε τὸς σημαίας, (Ιστ. Τρ. Β'. 300) ὁ ἀρχηγὸς τὴν εἶχε πιάσει ἐξ ἀρχῆς καθὼς ἐστρατοπέδευσε διὰ στρατήγημα, διὰ τὰ διοικητὰ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν πόλεμον· διότι ἡ θέσις ἦταν ἀγάποδος καὶ ἀλλοῦ στεκόμενος δὲν ἠμποροῦσε νὰ βλέπη τί γίνεται. Ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Δερβερακίου ἐβλεπαν οἱ Τοῦρκοι μόνον τὰς σημαίας καὶ τὸ ταμποῦρι τοῦ Ἀγγιλοβούρου, καὶ διὰ τοῦτο ἐφθαιναν ἔφθαβα μέσα εἰς τὸ Δερβεράκι, ἕως ὅτου ἐφθασαν εἰς τὸ Παληόχαρο, ὅπου ἦταν οἱ Καπεταναῖοι καὶ τοὺς ἐκτύπησαν. Δὲν ἐφθασαν δὲ ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ιστ. Β'. 299) « οἱ ἐμπροσθινοὶ τῶν Τούρκων τρεῖς ὥραις πρὶν βραδύαση εἰς τὸ στόμιον τοῦ Δερβερακίου »· Μολογοντοῦτο ἄς ὑποθέσωμεν τοῦτο ἀληθές, ἦλθαν εἰς τὰς τρεῖς πρὶν βραδύαση εἰς τὸ στόμιον καὶ ἕως ὅτου νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἐκρατούσαμεν ἐχρειάσθησαν νὰ ἐξοδεύσουν μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν καὶ περισσότερον, ἔπειτα ὠμίλησαν οἱ Ἄλβανοὶ μὲ τοὺς καπεταναῖους Ἕλληνας, οἱ ὁποιοὶ εἶχαν καταβῆ ἐκεῖ μόνον τοὺς καὶ ἦσαν ταμπουρωμένοι, καὶ ἐκεῖ ἐξοδεύθη ἀκόμη μία καὶ ἡμίσειαν ὥρα, διότι δὲν τοὺς ἄφινετ ὁ ἀρχηγὸς νὰ τοὺς τουφεκίσουν· ὥστε προτοῦ νὰ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος κατὰ τὸν κέρριον Τρικούπην ἐνύκτωσαν. Ἀφοῦ δὲ ἄνοιξε τὸ τουφέκι ἕως ὅτου νὰ

ἤθελαν στρίψει καὶ ἤθελαν περάσει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Κύριος δὲ ἤξεύρει ποῖα ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἤθελαν φέρεи εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἂν ἐβιάζοντο οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὸν Νικήταν καὶ ἔστρεφαν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης· ἐπειδὴ ἦτον ἀδύνατον ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὰ ἐδικά του στρατεύματα νὰ ἠμπορέσῃ νὰ βαστά-

πάρῃ τὸ Τουρκικὸν στράτευμα ταῖς πλευραῖς τῶν βουνῶν· ἐξώδευσε διὰ τὰ ἐβγη πολεμῶν ταῖς γκρεμῆλαις καὶ τοὺς λόγκους καὶ ταῖς βεμματιαῖς ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας, καὶ αἱ ὁποῖαι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κυρίου Τρικούπη ἦταν νύκτα· καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐπῆραν ταῖς πλάταις ἕως νὰ φθάσουν εἰς τὸν Ἁγιον Σῶστην πολεμούμενοι ἀπὸ ταῖς πλάταις καὶ ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸν ἐχρειάσθησαν δύο ὥραις, ὥστε κατὰ τὸν Τρικούπη ἔφθασαν εἰς τὴν Ἁγιον Σῶστην τέσσαραις ὥραις νύκτα· ἐκεῖ δὲ πάλιν ὁ Νικήτας τοὺς ἐβάρεσεν ἀπὸ μπροστά, ἀφοῦ ἐπέρασαν πρωτῆτερα ἕως 10,000 Τούρκοι, καὶ ἐξώδευσαν καὶ ἐκεῖ πολεμούμενοι ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν ὥστε μεσάνυκτα εἰς τὸν Ἁγιον Σῶστην ἐπῆραν τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα, καὶ μεσάνυκτα ἐζήτησαν νὰ περάσουν διὰ τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου στενοῦ! Ὁ κύριος Σ. Τρικούπης, ἐξ ὧν εἶπεμεν ἐδῶ καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Καρύταινας καὶ ἄλλοῦ, ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν ἤξεύρει γεωγραφίαν· διότι ἂν ἐγνώριζεν δὲν ἤθελε πείσει εἰς τοιαῦτα λάθη. Ἀπορίας δὲ ἀξίον εἶναι ἀφοῦ τοιαύτην ἕλην ἀκατέργαστον συνήθροισε, πῶς ἐτόλμησε νὰ ὀνομάσῃ τὸ βιβλίον του Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

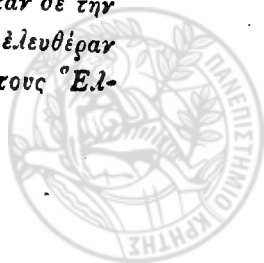
Τὸν δὲ Παππᾶ Δημήτηρην τὸν ἔστειλαν οἱ Πασιάδες ὄχι τὸ ἐσπέρας καθὼς λέγει ὁ ἱστορικός μας (Ἱστ. Β' 300), ἀλλ' ὅταν ἐπολειμούσαμεν καὶ ἦτον ὑπὲρ τὰς τρεῖς ὥρας ἡμέρα· καὶ ἂν

ξη κατὰ τοῦ πολυαρίθμου Τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ Δρά-
μαλη, κατὰ 8 χιλιάδων Δελίδων καὶ 12 χιλιάδων ἀλ-
λων καθαλαραίων, καὶ τόσων Πασιάδων καὶ Δερεμπέι-
δων! Ἐπειδὴ ὁμως ἄργησεν ὁ Νικήτας νὰ ἔρθῃ εἰς
τὸν Ἅγιον Σώστην ἐπρόφθασαν καὶ ἐπροπέρασαν 10
χιλιάδες Τοῦρκοι καὶ ἐκατέβηκαν εἰς τὸν κάμπον τῆς
Κουρτέσας, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀλιγόστευσεν ἡ δύ-
ναμις των.

ἦτον νύκτα, πῶς ἤθελαν περάσει νύκτα οἱ Πασιάδες ἀπὸ
τὴν μέσην τῶν ἐχθρῶν; καὶ ποῦ θὰ ἔβλεπαν τὸν Παπᾶ
Δημήτηρην; Ἦμποροῦν νὰ σμιζοῦν νύκτα ἐχθρικά στρατεύ-
ματα; Καὶ προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Παπᾶ Δημήτρης ἐφυγαν
οἱ Πασιάδες καὶ ἡμέραν ἀκόμη ἔφθασαν εἰς τὴν Γλυκιά. Ἀλλ'
ὅταν ὁ βοσκὸς (Ἰστ. Τρικ. Β'. 304) ἀπάντησε τὸν Νικήτα
καὶ λοιποὺς καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀκροβολισθέντες
εἰς τὸ Δερβενάκι μετὰ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων ἐγύρισαν πίσω, ποῦ
αὐτὸς τοὺς εἶδεν ἂν ἦτον νύκτα; διότι ὁ βοσκὸς δὲν ἠμ-
ποροῦσε νὰ προσητεύσῃ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ εἰς
τὸν κάμπον ποῖοι ἦταν, ἀλλὰ βέβαια τοὺς εἶδεν ἡμέραν
ὅτι ἐπήγαιναν πίσω.

Ἐπειτα λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 302) ὅτι « τὴν
ἐσπέραν ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Κολοκοτρῶνην, ἀποστείλαντες
τὸν Παπᾶ Δημήτηρην, νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν δίοδον· ἀλλ'
ιδόντες ἐν τῷ μεταξὺ τούτου ἰππεῖς Ἑλληνας ἐρχομένους
τὸν Σπύρον Σηπλιωτόπουλον καὶ Φῶτ. Χρυσανθόπουλον
καὶ μὴ θέλοντες νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἀνε-
χώρησαν καὶ ἦλθαν κάλις εἰς τὴν Γλυκιάν.» Ὅταν δὲ τὴν
ἐσπέραν ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Κολοκοτρῶνην τὴν ἐλευθέραν
διάβασι, πῶς εἶδαν τοὺς ἐρχομένους κατ' ἐπάνω τους Ἑλ-
ληνας ἰππεῖς;

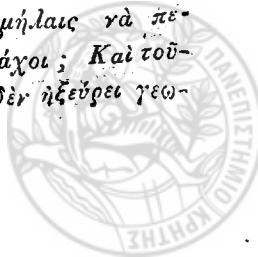

Ἄμα ἔφθασεν ὁ Νικήτας εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην ἐπίασεν ἀμέσως τὴν δυνατὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐστοχάσθησαν οἱ Τοῦρκοι νὰ κρατήσουν, ἀλλὰ μὲ τόσῃ βίαν ἔτρεχαν, ὥστε ὁ ἐμπροστινὸς Τοῦρκος δὲν ἐγύριζε νὰ κυττάξῃ τὸν πισινόν, τοὺς ἔκοψε τὸν δρόμον καὶ ὅσοι ἐπρόφθασαν πρὸ τοῦ ἐρχομοῦ του καὶ ἐπέρασαν καλὰ ἐπέρασαν χωρὶς φθοράν, οἱ δὲ ἄλλοι ἔστριψαν εἰς τὰ ἀριστερὰ εἰς τὸ ρέμμα καὶ εἰς τὴν πλεύραν (α).

Ἄφου λοιπὸν ὁ Νικήτας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Ἄντωνης Κολοκοτρώνης καὶ λοιποὶ στρατιῶται τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπρόλαβαν καὶ ἐπίασαν τὸν

Ποῖοι δὲ ἦσαν (Σ. Τρικ. Ἱστ. Β'. 301) οἱ τρεῖς γενναῖοι ἀρχηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι ἔλθον μέρος εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Ἁγίου Σώστη, ὅταν ὁ Ὑψηλάντης καὶ ὁ Δικαῖος δὲν ἐπῆγαν; διότι αὐτοὶ οἱ δύο ἔστειλαν μόνον τοὺς στρατιώτας τῶν εἰς τὴν μάχην μὲ τὸν Νικήταν καὶ μὲ τοὺς καπεταναίους τῶν. Οἱ δὲ διασωθέντες Τοῦρκοι καὶ Πασιάδες εἰς τὴν Κουρτέσαν δὲν ἦλθον τὴν αὐτὴν ἡμέραν (Σ. Τρικ. Ἱστ. Β'. 302), ἀλλὰ τὴν ἀκόλουθον πρωτ' ὄχι πρὸς βοήθειαν ὄλων τῶν ἀπομεινάντων ἀδελφῶν τῶν, καὶ τοῦ ἰδίου Δράμαλη, ὅπου ἐπῆγεν εἰς τὴν Γλοκιά, ἀλλὰ διὰ νὰ πάρουν τὸν διανυκτερεύοντα Πασιά ἀποκάτω ἀπὸ τὸ ταμποῦρι τοῦ Νικήτα.

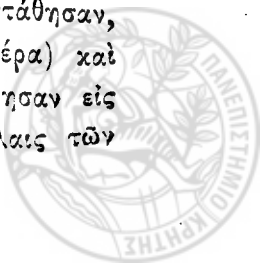
(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (Ἱστ. Β'. 301) ἐν ᾧ λέγει ὅτι δὲν ἔγινε, λέγει ἀκόμη ὅτι ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ καμῆλαις. Ἐμποροῦσαν καμῆλαις νὰ περᾶσουν ἀπὸ κεῖ, ὅπου εἶναι λόγκος καὶ βράχοι; Καὶ τοῦτο ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἱστορικὸς μας δὲν ἠξέυρει γεωγραφίαν.

ζυγόν, οί Τούρκοι έπερνούσαν από τήν μέσην από τὰ δύο μέρη τουφεκιζόμενοι και έγεινεν ο μεγαλειότερος σκοτωμός. Ο τουφεκισμός εδιάρκεσε μία ήμισυ ώρα, και επειδή ένυκτωσε και δέν έβλεπαν πλέον, έρρίχταν εις τόν σωρόν και εις τήν βοήν. Το μέρος ήτο πολύ κατήφορος και εκυλούσαν τὰ ζώα και οι άνθρωποι ζωντανοί και σκοτωμένοι και τὰ φορτώματα, και έγέμισε τó ρέμμα· ο ένας ήτο τότε πλακωμένος από τόν άλλον, από τὰ ζώα και από τὰ φορτώματα, χωρίς ολοι να βλαφθούνε, αλλά και δέν ειχαν τόν τόπον να έβγουν, και τήν άλλην ήμέραν τούς έβγαζαν οί Έλληνες με τὰ σχοινία.

Όσοι Τούρκοι δέν έσκοτώθησαν ή δέν εκυλίσθησαν έπήγαν εις τήν Κουρτέσαν ολοι ένα σώμα εκτός ενός Πασιά ο οποίος ένυκτέρευσε αποκάτω από τó ταμπούρι του Νικήτα με 28 ανθρώπους. Ο άρχηγός, επειδή του έφάνηκαν οί Τούρκοι ολίγοι και ότι λείπουν και ή καμήλαις, άμέσως κράζει τούς ύπασπιστάς του, τούς διδει τὰ άλογά τους και τούς διατάττει με όσους άλλους θέλουν να τούς ακολουθήσουν να έβγουν εις τόν κάμπον δια να ιδούν τί έγεινεν ή καβαλαρία, ή καμήλαις και τὰ λοιπά φορτώματα· διότι, επειδή εκείνα δέν έφάνησαν, έννόησεν ότι οί Τούρκοι είναι πίσω.

Άφού εξακάμισαν οί ύπασπισται βλέπουν τούς Τούρκους, και ως νικηται ένθουσιασμένοι και εξαγριωμένοι έλαβαν τήν τόλμην να τούς τουφεκίσουν, και έφεραν αποτέλεσμα· άλλ' οί Πασιάδες δέν έστάθησαν, άλλ' έφυγαν (ήταν ακόμη μία ήμισυ ώρα ήμέρα) και άμέσως ετράβηξαν κατά τó Ναύπλιον και άφησαν εις τήν θέσιν τους τούς άρρώστους και ταίς μπάλαις των

κωνονίων και διάφορα πλευρά (φορτώματα) πράγματα καφέδες, φασούλια, παξιμάδια και άλλα. Αυτοί οι ἄρρωστοί Τούρκοι εἶχαν ὁ καθένας ἀπὸ μίαν κολοκύθαν νερόν, και ἀφοῦ ἐπῆγαν οἱ Ἕλληνες ἐπάνω τους ἐσκέπασαν μὲ τὸ χέρι των τὰ ὄμμάτιά τους διὰ νὰ μὴ βλέπουν τί γίνεται· διότι οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ τοὺς σκοτώνουν. Οἱ ὑπασπισταὶ και οἱ ἄλλοι ἐπροχωρήσαμεν ἀκόμη ἔως εἰς τὸ Χάνι τοῦ Χαρβατίου· ἐκεῖ ἐνυχτώσαμεν, και ἀφοῦ εἶδαμεν ὅτι οἱ Τούρκοι πᾶν εἰς τὸ Ναύπλιον ἐγυρίσαμεν νὰ εὐρωμεν τὸν ἀρχηγόν και νὰ τοῦ εἰποῦμε ποῦθε πᾶνε οἱ Πασιάδες.

Καθ' ὄλον αὐτὸν τὸν δρόμον μας εἰς τὴν βρεμματιὰν τὴν νύχτα εὐρίσκαμεν κατάστρατα πτώματα Τούρκων, και ἀκούαμεν εἰς τὰ πλάγια διάφοραις φωναῖς πονεμέναις παιδιῶν πάσης ἡλικίας, γυναικῶν και τῶν πληγωμένων και μᾶς ἐκυρίευσε φόβος και τρόμος ἔως νὰ περάσωμεν ὄλην τὴν βρεμματιὰν, και ἐδῶ και ἐκεῖ ἐπεφταν και τουφέκια. Τί ἦταν αὐταῖς ἡ φωναῖς ; οἱ Τούρκοι εἶχαν σκλαβώσει, ὅθεν ἐπερνοῦσαν κατὰ τὰ Δερβενοχώρια τὰ Μεγάλα τῆς Κορίνθου και ἄλλοῦ Χριστιανούς, και εἶχαν πάρει μαζί τους και κάμποσαις φαιμίλαις. Ὅλους τότε τοὺς σκλάβους των τοὺς ἄφησαν εἰς τὴν ἀπώλειαν, και ὅπου εὐρέθη ὁ καθένας τὴν νύχτα μέσα εἰς τὸν λόγκον ἔμεινε και δὲν ἤξευρε ποῦ νὰ πάη· ἐκλαίε τὸν πόνον του και ἐφώναζε τοὺς γνωρίμους του ἄλλος Τούρκιχα και ἄλλος Ἀρβανίτικα και ἄλλος Ῥωμέϊκα και μόνον φωναῖς ἀγροικοῦντο ἀπὸ μακρὰ και βαθεὰ Ὅρε Χασάνη, Ὅρε Δερβίση, Ὅρε Ἀχμέτ. Ὅρε Θανάση, Ὅρε Κωνσταντῆ, γιάμ Γκέκα,

γιαμ Σκόνδρα, γιαμ Χριστιάν (κ' ἐγὼ εἶμαι γυναῖκα, κ' ἐγὼ εἶμαι χριστιανός, κ' ἐγὼ εἶμαι σκλάβος).

Ἔως νὰ περάσωμεν καὶ νὰ ἔβγωμεν εἰς τὸ Παληόχανον ἀπὸ τὸν φόβον μας, ἀπὸ τὴν λύπην μας, καὶ ἀπὸ τὴν πείνά μας ἤλθεν ἡ ψυχὴ μας εἰς τὰ δόντια μας. Τὰ ἄλογά μας ἐπατοῦσαν τοὺς νεκρούς, καὶ φοβισμένα καὶ κουρασμένα ἀπὸ τὸν πολὺν δρόμον τὰ ταλαίπωρα ζῶα ἐβαρέθησαν καὶ αὐτὰ τὴν ζωὴν των. Ἐβλεπαν τοὺς ἀνθρώπους ξαπλωμένους κατὰ γῆς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐβόγκαγαν καὶ ἐξεψύχαγαν, καὶ οἱ πληγωμένοι ἐτινάζοντο ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ ἐξαφνίζοντο. Κάθε τόσο εἶχαμεν νέα ξαφνίσματα μέσα εἰς τὰ χαμόκλαδα χωρὶς νὰ βλέπωμεν τί εἶναι.

Τέλος πάντων ἐβγήκαμεν εἰς τὸν τόπον τὸν ἡσυχον εἰς τὸ Παληόχανον, ὅπου ὁ δρόμος πάγει εἰς τὴν κωμόπολιν Ἅγιον Γεώργιον. Ἐκεῖ ἠύραμεν τοὺς στρατιώτας, ἐρωτήσαμεν ποῦ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς καὶ μᾶς εἶπαν, ὅτι ἐπῆγε εἰς τὸν Ἁγιώργη· τοὺς εἶπαμεν τί κάνετε ἐσεῖς ἐδῶ; κουβαλοῦμε μᾶς εἶπαν τὰ λάφυρά μας. Εἶχαν κάμει δύο δρόμους σάν τὰ μυρμηγκία, ἓνας πήγαινε καὶ ἄλλος ἤρχετο· ἔπερναν τὰ λάφυρα φορτωμένοι καὶ τὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸν Ἁγιώργη εἰς τὰ σπίτια, ὅπου εἶχαν κονάκι τὸ κάθε χωρίον μάγκαις μάγκαις.

Ἐπήγαμεν ἔπειτα εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον μὲ τὰ ξημερώματα τῆς 27 Ἰουλίου καὶ ἠύραμεν τὸν ἀρχηγὸν ἑτοιμον νὰ καβαλίχη διὰ τὸ Δερβενάκι δυσαρεστημένον καὶ ἐξαγριωμένον ἐναντίον μας. Μόλις τὸν εἶδαμεν καὶ εὐθὺς μᾶς φωνάζει, μὴν κατεβαίνετε ἀπὸ τ' ἄλογα διὰ τιμωρίαν σας, πηγαίνετε πίσω.

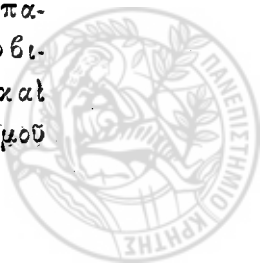
Τοῦ εἶπαμεν διὰ τί; δὲν φθάνει ὅπου ἐτυρα-
γνούμεθα τόσῃν ὥραν καὶ ἐσαπήσαμεν εἰς
τὰ ἄλογα ἐπάνω ἀπὸ τὴν καθάλαν; Λίγα
λόγια μᾶς εἶπε, καὶ πολλαὶ ἐξηγήσεις δὲν
χρειαζόνται. Νὰ ἐπιστρέψετε πίσω εἰς τὸ
Δερβενάκι. Τοῦ ἐγυρέσαμεν ψωμί καὶ μὲ πολλαῖς
δυσκολίαις ἔδωσε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς ὑπνρέτας μας
νὰ μᾶς φέρουν εἰς τὸ χέρι ὀλίγον ψωμί καὶ κομμάτι
κρέας καὶ κρασί· τοῦ εἶπαμεν νὰ ξεθυμώσῃ καὶ νὰ ἀφήσῃ
νὰ τοῦ εἰποῦμεν τί εἶδαμεν ἐκεῖ ὅπου μᾶς ἔστειλε.
Πηγαίνετε εἰς τὸ Δερβενάκι, εἶπε, καὶ ἐκεῖ
ἔρχομαι καὶ μοῦ τὰ λέγετε. Ἐπιστρέ-
ψαμεν λοιπὸν εἰς τὸ Δερβενάκι καὶ ἔπειτα ἦλθε καὶ ὁ
ἀρχηγὸς καὶ τοῦ εἶπαμεν ὅλα τὰ γενόμενα.

Ὅταν ἐγυρίζαμεν ἀπὸ τὸ Χαρβάτι, προτοῦ νὰ ἐβγω-
μεν εἰς τὸ Δερβενάκι, τὴν νύκτα εἶδαμεν μπροστά μας
μεγάλῃν λάμψιν περαστικὴν καὶ διεκρίναμεν χάμου καὶ
τόν παρὰν. Ἴδου τί ἔτρεξε, καθὼς ὕστερα τὸ ἐβεβαιώ-
θημεν. Οἱ Πασιάδες, ἀφοῦ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Χαρβάτι,
ὅπου τοὺς ἐτουφεκίσαμεν, ἐπῆγαν εἰς τὸ Ναύπλιον,
ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀνοιξαν οἱ μέσα Τοῦρκοι τὴν πόρταν
τοῦ φρουρίου νὰ βάλουν τὰ φορτώματα, ἀλλὰ τοὺς
ἐπαρουσίασαν τὸ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου περὶ φρου-
ρίων. Ἦτον ἐμποδισμένον νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰ φρου-
ρια στρατεύματα καὶ λοιπά· διὰ τοῦτο ἐπῆγαν καὶ ἐ-
στάθησαν εἰς τὴν θέσιν Γλυκιά ξέμακρα ὀλίγον τοῦ
Ναυπλίου. Ἐξεφόρτωναν ὅλα των τὰ πράγματα, καὶ
ξεχωριστὰ τὰ πολεμοφόδια ἕως 500 καμήλαις καὶ τὰ
λοιπά. Ὅταν ὁ ὕστερινὸς καμηλάρης ὅπου εἶχε πι-
στόλια εἰς τὴν μέση του ἐκατέβαζε τὸ πλευρόν τῆς

καμήλας του, ἐπῆρε φωτιά ἢ πιστόλα καὶ ἀναφεν ἡ
λυτὴ μπαρούτη καὶ ἐκάη. Ἐκεῖ ἔμειναν οἱ Πασιάδες εἰς
τὴν Γλυκιὰν δύο ἡμέρας ἀπὸ τὰς 26 μέχρι τῶν 28 μὲ
ἄλην τους τὴν συνοδείαν.

Εἰς τὸν δρόμον ὅπου ἐπήγαινε διὰ τὸ Ναύπλιον εἰς
τὸ χωρίον Μέρμπακα τοῦ Ἄργους, μετὰ τὸ κτύπημα
τοῦ Χαρβατίου ἐπρότεινεν ὁ Δράμαλης καβάλα εἰς
τοὺς ἄλλους Πασιάδες νὰ στείλουν τὰ φορτώματά των
ἄλλα καὶ τὰ κανόνια, καὶ ἄλλα φορτώματα καὶ πολεμο-
φόδια εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ αὐτοὶ μὲ ὄλον τὸ στράτευ-
μα νὰ τραβήξουν ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Ἀγινορίου καὶ
νὰ πᾶν ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Κόρινθον. Τὸ σχέδιόν του ἦτο
λαμπρὸν καὶ ἤθελεν ἐπιτύχει καὶ θὰ ἐπήγαινε πρωτή-
τερα εἰς τὴν Κόρινθον ἀπὸ τοὺς Τούρκους τῆς Κουρ-
τέσας· διότι τὸ Ἀγινόρι δὲν ἐφυλάττετο ἀπὸ κανέναν.
Ἄλλὰ δὲν ἐνεκρίθη καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Πασιάδες·
διότι ἐλυπήθησαν ν' ἀφήσουν τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰ
πολύτιμά τους πράγματα, καὶ οὕτως ἠναγκάσθη ν' ἄλ-
λάξῃ σχέδιον καὶ ἐπήγαιναν ὅλοι εἰς τὸ Ναύπλιον.

Ἄφου ἦρθεν ὁ ἀρχηγὸς εἰς Δερβενάκι τοῦ εἶπαμε τί
εἶδαμε τὴν περασμένην ἡμέραν. Τοῦ ἐπέρασεν ὁ θυμὸς
καὶ τὸν ἐρωτήσαμεν τί εἶχεν ὅπου ἔκανεν ἔτσι; Μᾶς
εἶπεν, ὅτι ἐσεῖς ἐδιώξατε τοὺς Πασιάδες καὶ
τοὺς ἐκάματε νὰ πᾶνε εἰς τὸ Ναύπλιον,
ἤθελαν νὰ περάσουν ἀπ' ἐδῶ νὰ πᾶν εἰς τὸν
διάβολον. Χωριστὰ ὅπου θὰ μᾶς ἐδιναν κάμ-
ποσα μιλιούνια γρόσια, καθὼς μοῦ εἶχαν πα-
ραγγεῖλει μὲ τὸν Παπᾶ Δημήτρη Χρυσοβι-
τσιώτη, ὅστις μετὰ τὴν φυγὴν σας ἦλθε καὶ
μοῦ εἶπεν « ὅτι οἱ Πασιάδες τὸν ἔστειλαν νὰ μοῦ

εἰπῆ νὰ τοὺς ἀφήσω νὰ περάσουν καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν Μωριάν, καὶ μοῦ δίδουν τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου » ἀλλὰ τῶρα πάγει αὐτὸ τὸ διάφορο. Νὰ αὐτὸ ἦτον ὅπου σᾶς ἐμάλωνα καὶ δὲν ἤθελα νὰ σᾶς ἰδῶ σ' τὰ ἔμμάτιά μου. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης εὐθὺς μετὰ τὴν ὀμιλίαν διέταξε τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλεξανδρόπουλον, τὸν Γέρο Κωνσταντῆ Παλαμήδη ἀπὸ Στεμνίτσα, τὸν Κόντον Βούλγαρην καὶ ἄλλους, νὰ πᾶν μαζί με τοὺς ὑπασπιστάς του ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Κουρτέσας καὶ ν' ἀναβοῦμεν τὸν Ἅγιον Σώστην, νὰ ἰδοῦμεν τὸν Νικήταν καὶ τὰ ἐκεῖ στρατεύματα, καὶ νὰ τοῦ εἰποῦμε νὰ κατεβῆ εἰς τὸ Δερβενάκι με τοὺς καπεταναίους, ὅσοι εὐρίσκοντο εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, ὅπου θὰ γείνη συμβούλιον πολεμικόν.

Ἐξεκινήσαμεν λοιπὸν τὸν δημόσιον δρόμον διὰ τὸν Νικήταν καὶ ἅμα ἐπροβάλαμεν εἰς τὸν κάμπον, εἶδαμεν τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἔμειναν ἀπὸ τὸ βράδυ εἰς τὴν Κουρτέσαν καὶ ἀνεκατώθησαν καὶ ἐκίνησαν κατ' ἐπάνω μας καβαλαραῖοι καὶ πεζοί. Ἐστοχασθήκαμε τότε, ὅτι ἔρχονται κατ' ἐπάνω μας καὶ ἐτραβήχθημεν εἰς τόπον δυνατὸν· ἀλλ' ἔξαφνα βλέπομεν ἀποκάτω ἀπὸ τὸν βράχον ἐκεῖ ὅτι ἔβγαιναν οἱ Τούρκοι, οἱ ὅποιοι καθὼς εἶπαμεν, με ἓνα Πασιᾶν εἶχαν διανυκτερεύσει ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ταμποῦρι τοῦ Νικήτα· εὐθὺς ἐβάλαμεν ταῖς φωναῖς τοῦ Νικήτα, ὅτι Τούρκοι εἶναι ἀποκάτω σας· διότι ἔφαχναν ψηλότερα καὶ αὐτοὶ δὲν τοὺς ἔβλεπαν· ἐπειδὴ ἦταν ἀποκάτω ἀπὸ τὸν βράχον. Συγχρόνως φθάνουν καὶ οἱ Τούρκοι τῆς Κουρτέσας, οἱ ὅποιοι εἶχαν εἰδοποιηθῆ ἀπὸ τὸν Πασιᾶν διὰ νὰ ἔλθουν νὰ τὸν πάρουν. Μολοντοῦτο οἱ στρατιῶται τοῦ Νικήτα ἔρριψαν μίαν

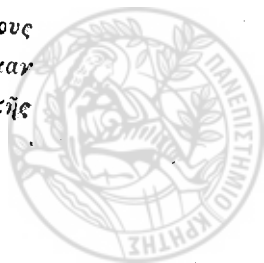
παταριάν τουφέκια επάνω εις τούς 28 με τόν Πασιάν και από αυτούς εσχότωσαν 10 και επίασαν και ένα ζωντανόν λαβωμένον, ὅστις ἔπειτα μᾶς ἔδειξε τήν θέσιν ὅπου ὁ Πασιάς ἐνυκτέρευσε.

Οἱ Τούρκοι λοιπόν, οἱ ὅποιοι ἔμειναν εἰς τήν Κουρτέσαν ἐξεπίτηδες τὸ βράδυ περιμένοντες ὄλον ἓνα και τούς ἄλλους Πασιάδες, και διὰ νὰ πάρουν τήν αὐγὴν και τόν Πασιάν, ὁ ὁποῖος τήν νύκτα με ἀνθρωπὸν του τούς εἶχεν εἰδοποιήσει, καθὼς τοῦτο ἐμάθαμεν ἀπὸ τὸν ζωντανόν, τὸν ὁποῖον ἐπίασαμεν, ἀνεχώρησαν εὐθύς, ἀφοῦ τὸν ἐπῆραν, διὰ τήν Κόρινθον.

Ἄφοῦ ὁ Νικήτας με τούς ἐδικούς του εσχότωσε τούς 10 Τούρκους και οἱ ἄλλοι τοῦ ἔφυγαν, κατέβη κάτω εἰς τὰ Δερβενάκια, ὅπου ἦτον ὁ Κολοκοτρώνης, και εἶχεν ἔλθει τότε ὁ Ηλαπούτας με τούς Καρυτινούς και με τὸν Ἀποστόλην Κοκολοτρώνην, ὁ Γσανέτος Χριστόπουλος με τούς Φαναρίτας, ὁ Δημ. Δελιγιάννης και πολλοὶ Τριπολιταῖοι, ὅπου ἦταν με τὸν Ηλαπούταν. Ἦλθε δὲ και ὁ Παππανίκας με τούς Κορινθίους και ἄλλοι και ἔγειναν ὄλοι ἕως 6,000.

Συγχρόνως ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κεφαλάρι και ἀπὸ τούς Μύλους τούς Ἀφεντικούς οἱ καπεταναῖοι, ὁ Γεωρ. Σέκερης, ὁ Π. Γιατράκος, ὁ Δ. Τσόκρης και ἄλλοι (α) και ἔγεινε συμβούλιον πολεμικόν, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ ἔλθουν ὅσα στρατεύματα ἦταν εἰς τούς Μύλους και

(α) Ὅλοι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐπολιορκούσαν τούς Τούρκους εἰς τὸ Ἄργος, δὲν τούς εἶδαν ὅτι ἔφυγαν, και ἐν ᾧ ἐβγήκαρ νύκτα εἰς τὰς 26, μόλις τούς ἐγγόησαν τὸ βράδυ τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

εις τὸ Κεφαλάρι, νὰ χωσιασθοῦν εἰς τὸ Χαρβάτι (Μουκίνας), καὶ ν' ἀφήσουν τοὺς Τούρκους νὰ ἔμβουν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Δερβενακίου, καὶ ἀφοῦ τοὺς κτυπήσῃ πρῶτον ὁ Κολοκοτρώνης (α) ἔμπρός, νὰ ἔρθουν ἔπειτα αὐτοὶ ἀπὸ πίσω νὰ τοὺς δώσουν τοῦ διαβόλου. Εἰ δὲ καὶ πᾶνε οἱ Πασιάδες ἀπὸ τὸν ἄλλον δρόμον τοῦ Ἁγιονάρι, πάλιν νὰ κάμουν τὸ ἴδιο. Ἀφοῦ δηλαδὴ κτυπήσῃ πρῶτον ὁ Νικήτας, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὁ Δικαῖος καὶ ἄλλοι ὅσοι ἦταν ἐκεῖ νὰ πᾶν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ πίσω νὰ τοὺς κλείσουν εἰς τὰ στενὰ ἐκεῖνα νὰ μὴ γλυτώσῃ οὔτε ῥουθοῦνι.

Ἄλλ' ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ ὅλα, ἀγτὶ νὰ πάρουν οἱ καπεταναῖοι ὅσοι ἦταν εἰς τοὺς Μύλους τοῦ στρατιώτας των καὶ νὰ πάγουν εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισε τὸ συμβούλιον, καὶ αὐτοὶ ὑπεσχέθησαν νὰ πιάσουν, ἐπῆγαν εἰς τὸ Ἄργος, ἔκαμαν λάφυρα τὰ πράγματα ὁ-

(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 303) ἀγτὶ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Π. Πλαπούτας, ὁ Δ. Δελιγιάννης καὶ ὁ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, ὁ Τσανέτος Χριστόπουλος ἦλθαν μὲ τὰ στρατεύματά τους εἰς τὸ Δερβενάκι ὅπου ἦτον ὁ Κολοκοτρώνης, λέγει ὅτι « ὁ Π. Πλαπούτας, Δελιγιάννης καὶ Ἀπ. Κολοκοτρώνης ἐπῆγαν νὰ φυλιέωσι τὰ Δερβενάκια. » Ὁ Κολοκοτρώνης λοιπὸν ποῦ ἦτον μὲ τὰ ἰδιαίτερα στρατεύματά του, καθὼς καὶ ὁ Ἀντώνης Κολοκοτρώνης, ὁ ὁποῖος χθὲς ἐκτύπησε, τόσον κακὰ τοὺς Τούρκους ; Δὲν ἐτοποθετήθη αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ Δερβενάκια ; Καὶ ὁ Π. Πατρῶν δὲ ἐκθέτει ἐν σελ. 133-136 τὰς μάχας κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Δράμαλη παρὰ πολὺ συγκεχυμένα διὰ τοῦτο παραπευλοῦεν ἐκεῖ τὸν Ἀναγνώστην, ἀν θέλῃ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ καὶ νὰ κάμῃ τὴν παραβολὴν.

Ὅτε ἐγένετο ὁ πόλεμος εἰς τὸ Ἄγινόρι, τὰ στρατεύματα τοῦ Δερβενακίου δὲν εἶχαν περὶ τούτου καμμίαν εἶδησιν, ἀλλ' ἔξαφνα ἀκούομεν βοήν τουφεκιῶν καὶ φωναῖς ἀπὸ τὰ βουνὰ ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπέρασαν κατὰ τὸ Ἄγινόρι. Ἐτρεξεν εὐθὺς ὁ Πλαπούτας μὲ τοὺς ἐδικούς του, ὁ Γενναῖος, ὁ Χριστόπουλος, ὁ Δελιγιάννης καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Κλένιαν, διὰ νὰ τοὺς ἔβγουν μπροσά, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασαν. Εἶχαν περάσει τὸ στενὸν καὶ ἕως τριάντα ἀπὸ αὐτοὺς ἐπρόφθασαν, τοὺς ἐκυνήγησαν ἕως τὸ Χίλιο Μόδι, ἐσχότωσαν ἐξ αὐτῶν 10 καὶ 2 Δερβισιάδες ἐπίασαν ζωντανδύς.

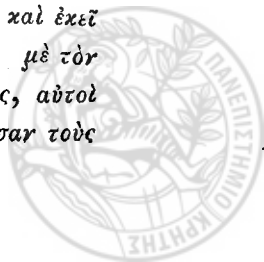
Μετὰ τὴν μάχην τῆς 29 Ἰουλίου ὁ Δ. Ὑψηλάντης διὰ τοῦ δρόμου τῆς Κορίνθου ἐπέρασεν εἰς τὴν Πέραν Χώραν ἡ δὲ πράξις του αὐτῆ, διότι ἐπέρασεν ἀπέναντι τῶν Τούρκων, ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς τότε στρατιωτικούς. Τοιοῦτοτρόπως ὅλη ἡ περιφέρεια τοῦ Ἄργους ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔμειναν ὀλίγοι, ὅσοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ Ναύπλιον, χωρὶς νὰ ἔχουν παντάπασι καθαλαρίαν.

Οὕτω λοιπὸν ὅλον τὸ στράτευμα τοῦ Δράμαλη ἐκτυπήθη ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς τὸ Δερβενάκι, εἰς δὲ τὸν Ἅγιον Σώστην ἐκτυπήθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπὸ τὸν Νικήταν καὶ λοιποὺς καπεταναίους ἕως 10,000 Τούρκοι, διότι οἱ ἄλλοι εἶχαν προπεράσει· εἰς δὲ τὸ Ἄγινόρι ἐκτυπήθησαν μετὰ δύο ἡμέρας οἱ Πασιάδες καὶ ὁ ἴδιος Δράμαλης ἀπὸ τὸν Νικήταν, Δ. Ὑψηλάντην καὶ λοιποὺς καπεταναίους. Αὐτὸς εἶναι ὁ πόλεμος τοῦ Δράμαλη εἰς τὰς τρεῖς θέσεις Δερβενάκι, Ἅγιον Σώστην καὶ Ἄγινόρι ἀπὸ ταῖς 26 — 28 Ἰουλίου 1822. Πόσοι δὲ ἐσκοτώθησαν οὔτε οἱ Τούρκοι τοὺς ἐμέτρησαν, οὔτε

ἡμεῖς εἶχαμεν τοιαύταις τότε φροντίδες· ἀλλ' ὡς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ Ἀβδουλάμπεης καὶ ἄλλοι, ὅταν ἐκυριεύσαμεν τὴν Κόρινθον τὴν δευτέραν φορὰν, εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς πολέμους ἐσκοτώθησαν ὑπὲρ τὰς 5,000 Τούρκοι· δηλαδή 4,000 εἰς Δερβενάκι καὶ Ἅγιον Σώστην, καὶ 1,000 εἰς Ἅγινόρι. Ἀλλ' ὅλοι οἱ σκοτωθέντες Τούρκοι, καθὼς μᾶς εἶπεν ὁ Ἀβδουλάμπεης, εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους πολέμους, καὶ ὅταν ἐπερνοῦσαν τὰς τροφάς, καὶ εἰς τοὺς διαφόρους ἀκροβολισμοὺς εἰς τὴν Ἀργολίδα, Βασιλικά, Πέρα Χώρα, Ἀκράτα, λογαριάζονται ἕως 18,000, οἱ δὲ ἄλλοι ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν ἀρρώστειαν, ἐκτὸς 2,000 οἱ ὅποιοι ἐπέρασαν μὲ τὸν Δελῆ Ἀχμέτην εἰς τὰς Πάτρας, καὶ ἡ φρουρὰ τοῦ Ἀβδουλάμπεη ὅπου ἔζησαν 350.

Ἄφου οἱ Τούρκοι ἐμαζεύθησαν εἰς τὴν Κόρινθον μὲ τὸν Δράμαλην, τότε ὁ ἀρχηγὸς ἐσύστησε τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου καὶ διέταξε τὸν Πλαπούταν νὰ ἀφήσῃ εἰς Δερβενάκια τοὺς Τριπολιτσιώτας μὲ τὸν Γ. Σέκερην, τοὺς Ἅγιοπετρίτας μὲ τὸν Π. Ζαφειρόπουλον, τοὺς Τσάκωνας καὶ μέρος Ἀρχαδινῶν εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Βασίλην καὶ Κλένια. Ἀπὸ τὸ Δερβενάκι δὲ ὁ ἀρχηγὸς ἀνεχώρησε τὴν 1 Αὐγούστου διὰ τὸ Σούλι καὶ ἐπῆρε μαζί του καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους, τὸν Πλαπούταν, τὸν υἱὸν του Γενναῖον (α), τὸν Ἀπο-

(α) Μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον τοῦ Δερβενακίου ἦλθεν ὁ Γενναῖος ἀπὸ τὴν Ροῦμελιν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐκεῖ εὐρέθη μαζί του καὶ ὁ καπετὰρ Γάτσος Ὀλύμπιος μὲ τὸν υἱὸν του Μῆτσον καὶ μὲ ἄλλους ἑκατὸν Μακεδόνας, αὐτοὶ ἐπήγαιναν πάντοτε μὲ τὸν Γενναῖον καὶ ἐπολεμοῦσαν τοὺς

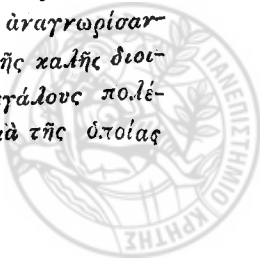

στόλην Κολοκοτρώνη, τὸν Π. Γιατράκον, τοὺς Μιςριώτας, τὸν Τσανέτον Χριστόπουλον μὲ τοὺς Φαναρίτας, τὸν Παππᾶ Νίκα μὲ τοὺς Κορινθίους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γιαννάκη Κολοκοτρώνη, τὸν Ἀναγνώστην Πετμεζᾶν πρῶην πολιορκητὴν τῆς Κορίνθου, καὶ τοὺς ἄλλους Πετμεζαίους μὲ τοὺς Καλαβρυτινοὺς καὶ ἐκεῖ ἐσύστησε στρατόπεδον, εἰς δὲ τὸ χωρίον Μάτσани τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου ἐσύστησε τὸ φροντιστήριον. Αὕτη ἡ ἐπαρχία εἶχε τόσα σιτάρια καὶ κριθάρια ὅπου δὲν ἠμπόρεσαν οἱ στρατιῶται ὀλόκληρον χρόνον νὰ τὰ σώσουν.

Ὅταν ἦτον ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τὸ Σοῦλι, οἱ πολιτικοὶ Θάνος Κανακάρης καὶ λοιποὶ, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ συγκεντρώσουν ὅλην τὴν πολιτικὴν δύναμιν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ αὐτοὶ ἐσχημάτιζαν τὸ Ἐκτελεστικόν, ἐσκέφθησαν νὰ στείλουν ἐκεῖ τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν νὰ πάρουν εἰς τὸ μέρος των τὸν Κολοκοτρώνη, καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν Γερουσίαν· ἀλλὰ τὸ ἔμαθεν ἡ Γερουσία καὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὰ σχέδιά των ἔστειλεν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τὸν Ἀναγνωστάκον Παπογιαννακόπουλον Γερουσιαστὴν μὲ τὸ δίπλωμα τῆς ἀρχιστρατηγίας (α)

Τούρκους καλὰ εἰς τὸ Δερεβανάκι καὶ εἰς τὰ Βασιλικά, καὶ ὅταν ἔφυγαν διὰ τὴν πατρίδα τους οἱ Πελοποννήσιοι ἐλύθησαν διὰ τὴν ἀναχώρησίν των.

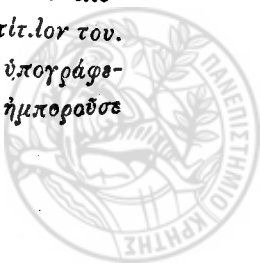
(α) *Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ Δράμαλι εἰς Δερεβανάκι οἱ Καπεταναῖοι τοῦ στρατοπέδου τῆς Κορίνθου ἀναγνωρίσαντες ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος προῆλθεν ἐκ τῆς καλῆς διοικήσεως τοῦ Κολοκοτρώνη καθ' ὅλους τοὺς μεγάλους πολέμους ἔκαμαν ἀναφορὰν εἰς τὴν Γερουσίαν, διὰ τῆς ὁποίας*

προτοῦ ὁ Μεταξᾶς νὰ ὑπάγη, καὶ οὕτως ἐματαιώθησαν οἱ σκοποὶ τῶν πολιτικῶν.

Εἰς τὸ Σοῦλι εὕρισχόμενος ὁ ἀρχιστράτηγος διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸ στράτευμα τὴν ἀπαιτουμένην στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Δράμαλι οἱ στρατιῶται ἐπῆραν λάφυρα καὶ ἄρχισαν νὰ αὐθαδιάζουσι καὶ νὰ λειποτακτοῦν, ἐμεταχειρίσθη πολλὴν αὐστηρότητα, διότι ἐτουφέκισε λειποτάκτας, ἔστειλε καὶ εἰς τὴν Γερουσίαν εἰς τὴν Τριπολιτσάν διὰ νὰ φυλακίσῃ

ἐζήτησαν νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν νικητὴν δι' ἐνὸς διπλώματος τῆς Ἀρχιστρατηγίας, τὴν ὑπέγραψαν καὶ τὴν ἔστειλαν εἰς αὐτὴν προτοῦ ἢ βουλῆ καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ μάθῃ τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἐμάνθανε ποῦ ἐτολμοῦσε κατένας ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶπῃ λόγον ; Ὁλος ὁ λαὸς καὶ ὅλον τὸ στράτευμα τῆς Πελοποννήσου τώρα μάλιστα ἐθεοποιεῖ τὸν ἀρχηγόν, καὶ τὸν ὠνομάζειν ὁ λαὸς ἀρχιστράτηγον, ἐκλαμπρότατον καὶ παριερώτατον ἦτον ἰδικός του καὶ τοῦ ἔδιδεν ὁποῖον τίτιλον ἤθελε. Τὸν δίκαιον αὐτὸν διορισμόν, τὸν ὁποῖον ἡ Πελοπόννησος ὅλη καὶ τὰ στρατεύματα αὐτὰ εἶχαν δώσει εἰς τὸν σωτήρᾳ τῶν, τὸν ὠνομάζει ὁ σύντροφος τῶν πολιτικῶν Π. Πατρῶν σελ. 454 αἴτιον σκαρδάλου κτλ. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐδιωρίσθη εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πιάνας ἀρχιστράτηγος τῶν ἐκεῖ στρατοπέδων τῆς Καρύταινας, καὶ ἀκόμη ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου, ἀφοῦ παρεδόθη ἡ Κόρινθος, τὸν ὠνόμασε καὶ αὐτὴ ἀρχιστράτηγον τῆς πολιρχίας τῶν Πατρῶν, ὅτε ἐξεστράτευσεν διὰ τὰς Πάτρας, τὸ ὁποῖον ἐλησμονήσαμεν ἐκεῖ νὰ εἴπωμεν ἄλλα ποτὲ δὲν ἐπίρασεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ ὑπογράφεται μὲ τὸν τίτιλον του. τώρα ὅμως ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τὸ ἐζήτησαν νὰ ὑπογράφεται καὶ τὸν ὠνομάζωσι πάντοτε ἀρχιστράτηγον ἤμποραδες λοιπὸν νὰ μὴν τὸ κάμῃ διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ;

εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς, τοὺς καταχραστάς, κλέπτας καὶ λοιπούς. Διὰ τούτου τοῦ τρόπου οἱ λοιποὶ στρατιῶται ἠσθάνθησαν φόβον καὶ ἐσωφρονίσθησαν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀναγνώστᾶκος Παππαγιαννακόπουλος κατ' ἐντολὴν τῆς Γερουσίας τὸν ἐπροσκάλεσε κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου νὰ υπάγῃ εἰς τὴν Τριπολιτσάν διὰ ν' ἀναπαυθῇ τάχα· ἀλλ' ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς ἤτο νὰ υπάγῃ ἐκεῖ διὰ ν' ἀνταμώσουν καὶ νὰ τακτοποιήσουν τὰ Πελοποννησιακὰ πράγματα.

Ἄμα ὁ Κολοκοτρώνης ἀπεφάσισε νὰ υπάγῃ προτοῦ ν' ἀναχωρήσῃ ἄφησεν ἀντιπρόσωπόν του τὸν Π. Γιατράκον μὲ τοὺς καπεταναίους, καὶ τὴν ὥραν ὅπου ἐκαβαλίκευε καὶ ἤθελε νὰ ξεκινήσῃ εἶπεν εἰς τὸν Πλαπούταν νὰ προσέχῃ καλὰ διὰ νὰ μὴ πάθωμεν τίποτε.

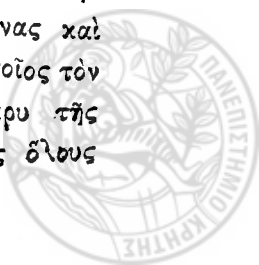
Κατὰ τὰς ἡμέρας ὅπου τὸ στρατόπεδον ἦτον εἰς τὸ Σούλι ἔβγαιναν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Κόρινθον διὰ πολλαῖς ἡμέραις κάθε πρωτὶς ταις σταφίδαις καὶ εἰς τὰ ἀμπέλια καὶ ἐφόρτωναν τὰ ζῶά των σταφίδαις, σταφύλια καὶ ξύλα καὶ τὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου. Τὸ δὲ μεσημέρι, ἀφοῦ ἐγύριζαν πίσω οἱ Τούρκοι, ἐκατέβαιναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἔπερναν ἀπὸ κοντὰ τοὺς Τούρκους καὶ ἐσκότῳναν πολλοὺς καὶ ἐμάζωναν καὶ ἐκεῖνοι σταφύλια καὶ ἄλλα. Οἱ Τούρκοι κατ' αὐτὰ τὰ βγαλσίματα ἐπροσπάθησαν δύο τρεῖς φοραῖς νὰ μᾶς ἀπατήσουν καὶ νὰ περάσουν διὰ τὴν Βοστίτσαν, ἀλλ' ἐμεῖς τὸ ἐκαταλάβαμεν καὶ ἐπροσέχαμεν εἰς τοῦτο. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐπαρτήρησαν τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἔβγαιναν ἀπρόσδεκτα καὶ ἐξαπλώνοντο εἰς τὸν κάμπον, διὰ τοῦτο μίαν ἡμέραν ἐχωσιάζθησαν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πεζοί

καὶ καβαλαραῖοι καὶ ἐκαιροφυλάκτουں τοὺς Ἑλληνας
νὰ τοὺς ἀπατήσουν.

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ὅπου ἄφησε τὸν ἀντιπρόσωπὸν
του εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐτοιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐ-
πῆγεν ὀλίγον ξέμακρα καὶ ἔβαλε τὸ κιάλι καὶ εἶδε τοὺς
Ἑλληνας ὅτι ἦσαν πάλιν κατεβασμένοι καὶ ἐξαπλω-
μένοι εἰς τ' ἀμπέλια διὰ σταφύλια, μέρος δὲ ἀπὸ τοὺς
Τούρκους χωσιασμένοι εἰς ἓνα βέμμα, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ
ἔρχωνται πανστρατιᾷ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐνόησεν
ὅτι δὲν θὰ βαστάξουν οἱ ἐδικοί μας ὁ Ἀναγνώστης
Πετμεζᾶς, ὁ Παππᾶ Καλομοίρης, οἱ Μιστριώται, οἱ
Φαναρίται καὶ λοιποὶ, καὶ εὐθὺς μὲ διέταξε νὰ τρέξω
καβάλα ὅσον τὸ δυνατόν γληγορώτερα νὰ τοὺς εἰπῶ
νὰ τραβηθοῦν ἀπὸ τὰς θέσεις των, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐ-
πρόφθασα, τοὺς ἐπῆραν μπροστὰ οἱ Τούρκοι καὶ ἐσκό-
τωσαν τοὺς καλλιτέρους τὸν Ἀναγνώστην Πετμεζᾶν,
τὸν υἱὸν τοῦ Σωτηράκην, τὸν Γιαννετᾶν ἀπὸ Μιστρᾶν,
τὸν περίφημον Οἰκονόμον Παππᾶ Καλομοίρην καὶ ἕως
60 στρατιώτας Φαναρίτας, Καλαβρυτινοὺς καὶ Μι-
στριώτας.

Τέλος ἀνεχώρησε καταλυπημένος ἀπὸ τὸ συμβᾶν
τοῦτο, μὲ τοὺς σωματοφύλακας καὶ τοὺς ὑπασπιστάς
του, ἐστάθηκε ὀλίγαις ἡμέραις εἰς τὸν Ἀγιώργην, καὶ
ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγεν εἰς τοὺς Μύλους τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἀπὸ
ἐκεῖ ἐτράβηξε διὰ τὴν Τριπολιτσάν.

Εἰς τὸν Ἀγιώργην ὅταν ἡμεθα ἦλθε καὶ ὁ φιλέλληνας
Ἄστιγξ Ἄγγλος μὲ 150 στρατιώτας Ἑλληνας καὶ
ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος τὸν
ἐτοποθέτησε εἰς τὸ χωρίον Κουτσομάδι ἀντικρυ τῆς
Νεμέας. Αὐτὸς ὁ Φιλέλληνας ἔλαβε μέρος εἰς ὄλους

τοὺς πολέμους, τοὺς ὁποίους ἐκάναμεν ἕως ὅτου νὰ παραδοθῆ τὸ Ναύπλιον καὶ ἔδειξε ζήλον καὶ πολλήν γενναιότητα, καὶ ἐξώδευεν ἄφθονα εἰς τοὺς στρατιώτας του.

Καθὼς διεδόθη εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἡ εἰδήσις ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἔρχεται, εὐθύς ὁ λαὸς ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά ἔτρεξαν ἕως εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον διὰ νὰ προῦπαντήσουν τὸν Ἀρχιστράτηγον, τὸν ἐχαιρετοῦσαν καὶ τὸν ἐφιλοῦσαν, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν χαρὰν τοὺς ἐγάλαγαν καὶ ἄλλοι ἔκλεγαν. Οἱ ἱερεῖς τὸν προῦπάντησαν φορεμένοι τὰ ἱερά ἄμφια καὶ μὲ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ταῖς εἰκόνας εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἡ Γερουσία τοῦ ἔκαμε πολλὰς τιμάς· τὸν ὑπεδέχθη δηλ. καὶ ἐκείνη μὲ κανόνια, καὶ τὸ ἑσπέρας ἔκαμε μεγάλα πυροτεχνήματα εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

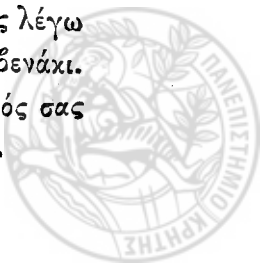
Ὁ Κολοκοτρώνης ἔμεινε πολλαῖς ἡμέραις εἰς Τριπολιτσάν καὶ ἐκεῖ ἀρρώστησεν. Ἀφοῦ οἱ Τούρκοι ἔμαθαν τὴν ἀρρώστιάν του ἐκατάλαβαν ὅτι οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς Δερβενάκι διὰ τὴν πολιορκίαν, δὲν ἦταν ἀρκετοὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, διὰ τοῦτο εἰσακούσθησαν τὰ δύο φρούρια Ναυπλίου καὶ Κορίνθου. Τὸ μὲν Ναύπλιον ἐζήτησε τροφὰς ἀπὸ τοὺς Κορινθίους μὲ πληρωμὴν ἀκριβὴν καὶ τοὺς ἐπῆγαν δύο φοραῖς, ὥστε ἄδικα ἐκάθοντο ἐκεῖ τὰ δύο παιδιά τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ οἱ Ἀρκαδινοὶ μὲ τὸν Γκρίτζαλην καὶ Μῆτρον Ἀναστασόπουλον, ὁ Παππατζώρης καὶ οἱ Μέλιοι Δημήτριος καὶ Κωνσταντῆς, οἱ Ἀργεῖοι μὲ τὸν Τσόκρην, οἱ Ἀγιοπετρίται μὲ τὸν Παναγ. Ζαφειρόπουλον καὶ Ἀνδρέαν Κονδάκην, οἱ Φαναρίται μὲ τὸ Τσανέτον Χριστόπουλον, οἱ Τριπολιτσιῶται μὲ τὸν Γ. Σέκερην καὶ λοιποὶ.

Αὐτὰ ἠνάγκασαν τὸν Ἀρχιστράτηγον νὰ γράψῃ εἰς τὸν Πλαπούταν νὰ περάσῃ ὡς ἀντιπρόσωπός του εἰς τὸ Δερβενάκι καὶ νὰ διευθύνῃ ἐκεῖ τὸν πόλεμον ἕως ὅτου γυρίσῃ ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν, ὡς καὶ τὸ ἀκόλουθον γράμμα τοῦ Πλάπούτα πρὸς τὸν Μπούκουραν κτλ. φανερώνει.

*Πρόκριτοι τῶν Μαγουλιάνων Γέρο Μπούκουρα
καὶ λοιποὶ χαίρετε!*

Ἴσως ἐμάθατε καὶ εἶδατε εἰς μερικὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας μας τί ἔγεινε ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Κολοκοτρώνη διὰ τοὺς λειποτακτῆσαντας στρατιώτας καὶ διὰ ὄσους δὲν ἐβγαίνουν μὲ τ' ἄρματά των νὰ ἔλθουν· ἠθέλησα νὰ τοῦ γράψω καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς σας, ὅπου ἐλειποτάκτησαν καὶ ποῖοι· ἐξετάσατε νὰ τοὺς μάθετε, τοὺς ἔχω καὶ ἐγὼ δευτέρι, ὅπου νὰ τοὺς γείνη περισσοτέρα παιδεία ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰς τ' ἄλλα χωρία· ὁμως τί νὰ κάμω του ἀδελφοῦ Μπουκουροπούλου ὅπου μὲ ἐμπόδισε, μὲ ὑπόσχесίν του ὅτι θέλει σᾶς γράψει νὰ ἔλθουν, καὶ ἕως ὥρας δὲν ἐφάνησαν. Λοιπὸν σᾶς γράφω καὶ ἐγὼ καὶ σᾶς λέγω ὅτι ἂν θέλετε νὰ μὴ καοῦν εἰς τὸ χωριό σας σπίτια, νὰ δαρθοῦν ἄνθρωποι, νὰ σᾶς γίνουν καὶ ἄλλαι ζημίαι, νὰ βγάλετε γλήγορα τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς λειποτακτῆσαντας διὰ νὰ ἔλθωσι γλήγορα ἐδῶ, καὶ νὰ μὴν χασομερήσουν διόλου, καὶ προσέχετε μὴν δείξετε πλέον ἀδιαφορίαν καὶ ἀμέλειαν, ὅτι θέλετε πάθει ὅσα ἕως τῶρα δὲν ἐδοκίμασε κανένας, νὰ προθυμηθῆτε νὰ προφθάσουν οἱ στρατιῶται ὅλοι τόσα σᾶς λέγω καὶ ὑγιαίνετε. Τῆ 1 7βρίου 1822. Ἀπὸ Δερβενάκι.

Ὁ Ἐπίτροπος τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἀδελφός σας
Δημητράκης Πλαπούτας.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἤλθεν εἰς Δερβενάκι καὶ ὁ Δημ. Μελετόπουλος καταδιωχόμενος ἀπὸ τὸν Ἄνδ. Λόντον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς καμπόσους πολέμους. Κατὰ δὲ τὰς 8 7θρίου ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης χιλιάρχος τῆς Γερουσίας ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὴν διαταγὴν νὰ περάσῃ εἰς τὸ Λεωνίδιον καὶ νὰ συνάξῃ ἐκεῖ τὸν ἔρανον διὰ νὰ πληρώσουν τὰ Ἑλληνικὰ καράβια, διὰ νὰ ἔβγουν κατὰ τοῦ στόλου τοῦ Σουλτάνου, ὅπου ἤρχετο εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἄλλ' ἐνῶ ἦτον ἐκεῖ ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Σπετσῶν, ἐπειδὴ ἤρχετο ὁ ἐχθρικός στόλος, νὰ ὑπάγῃ εἰς βοήθειάν των. Εὐθὺς λοιπὸν ἐσύναξε διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Γιαννούλη Καραμάνου καὶ λοιπῶν προκρίτων τοῦ τόπου περὶ τοὺς 400 στρατιώτας, καὶ ἐπέρασεν μαζί μὲ τὸν Γιαννούλην Καραμάνον εἰς τὰς Σπέτσας πρὸς φύλαξιν τῆς νήσου, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἕως ὅτου ἔφυγεν ὁ στόλος.

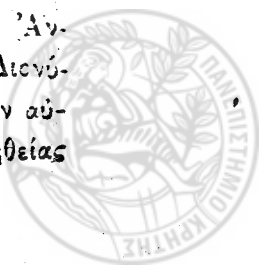
Πολλοὺς πολέμους ἔκαμαν οἱ ἐδικοί μας εἰς τὸ Δερβενάκι καὶ Τούρκους πολλοὺς ἐσχότωναν, ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἐμποδίσουν τοὺς Τούρκους νὰ περνοῦν ταῖς ζωοτροφίαις, ταῖς ὁποῖαις ἐπήγαιναν εἰς τὸ Ναύπλιον.

Ἄφοῦ ἄκουσεν ὅλα αὐτὰ ὁ Ἀρχιστράτηγος διέταξεν ἀπὸ Τριπολιτσᾶν τὰ φκιάσουν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἀγίου Σώστη δύο τρεῖς πύργους, καὶ τὸν δρόμον αὐτὸν νὰ βαστάξουν μὲ τοὺς Κάτω Ναχαίτας μὲ τὸν Παππᾶ Ἀρσένη καὶ μὲ μερικοὺς Τριπολιτσιώτας (α), καὶ μὲ τὸν

(α) Τότε ἀρρώστησεν εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τριπολιτσιωτῶν Γ. Σέκερης, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπῆγαν εἰς Τριπολιτσᾶν ἀπέθανε. Διοικητῆς δὲ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔμεινεν ὁ Ἱερόθεος Ἀθανασόπουλος, ὁ τῶρα ἀρχιερεὺς Γυθείου.

Κολιέν Μπακόπουλον από Δάραν. Τόν δέ Παναγιώτην Ζαφειρόπουλον και τόν Ἀνδρέαν Κονδάκην μέ τούς Ἀγιοπετρίτας διέταξε νά τοποθετηθοῦν εἰς τόν δρόμον τοῦ Δερβενακίου κοντά εἰς τὸ Παληόχανον. Καί ἀπό πάνω ἀπό τὸ μεσοκατάραχον ὅπου εἶναι ἡ σπηλαιῆς διέταξε νά τοποθετηθῇ ὁ Πάνος και ὁ Γενναῖος, και εἰς ταῖς Χρυσοκουμαριαῖς κοντά εἰς τόν Π. Ζαφειρόπουλον ὁ Τσανέτος Χριστόπουλος μέ τούς Φαναρίταις πλησίον μιᾶς παλαιᾶς ἐκκλησίας.

Ἄφου δέ ἔγεινε καλά ἀπό τήν ἀρρώστίαν του ἔγραψε διαταγὰς εἰς τὰς ἐπαρχίας νά ἔλθουν στρατιῶται διότι οἱ Τοῦρκοι πηγαίνουν και ἔρχονται εἰς τὸ Ναύπλιον και ποτέ δὲν παραδίδονται, ἀν εὕτω τούς πηγαίνουσαν τροφὰς οἱ Τοῦρκοι τῆς Κορίνθου. Ἀνεχώρησε λοιπὸν κατὰ τὰς 12 7βρίου ἀπὸ τῆν Τριπολιτσάν διὰ τῶν Μύλων εἰς τὸ Δερβενάκι. Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐφάνη και ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον· ἔμαθε τοῦτο ἡ φρουρὰ τοῦ Καστελλίου και ὅτι θὰ κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὸ Κρανίδι, διὰ τοῦτο ἄφησαν τὸ φρούριον και ἐπῆγεν ὁ καθένας νά σώσῃ τὴν φαμίλιαν του· ἔμειναν δὲ μόνοι ἀπὸ τὴν φρουράν, ἡ ὁποία ἦταν ὄλοι Κρανιδιώται ὁ Καπετὰν Κωνσταντῆς Σαμιώτης, ὁ Γέρο Γεώργης Κρανιδιώτης μέ ὀλίγους και ἔρριπταν κανόνια διὰ νά νομίζουσαν οἱ Τοῦρκοι ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι μέσα. Ἄφου ὁ Κολοκοτρώνης ἔμαθε τοῦτο, ἔμβασεν ἀμέσως εἰς καίκια νέαν φρουράν τοὺς Ζακυνθίους Γ. Κατολίβαν, Διον. Σεμπριχόν, Ἰωάννην Ἀντίοχον, Γεωρ. Μυλωνᾶν, Γεώργιον Μακρυνάρον, Διονύσιον Ἀντίοχον, Διονύσιον Προβέντζαν τὸ ὅλον εἶχαν αὐτοὶ ἕως 40 στρατιώτας Ζακυνθίους, και διὰ τῆς βοηθείας

των κανονιῶν τοῦ Γέρο Γεώργη ἐφθασαν ἀβλαβεῖς κανονοβολιζόμενοι ἀπὸ τὸν Ἴτσεικαλὲ καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν Ναύπλιον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν αὐθόρμητος ἐπῆγεν εἰς τὸ Καστέλι καὶ ὁ φιλέλληνας Μακελῖνος Γράμεσις Νεαπολίτης μὲ 35 στρατιώτας· ἀργότερα δὲ ἀπὸ τὸ Δερβενάκι ἔστειλεν ὁ ἀρχιστράτηγος τὸν Νικόλαον Καβαδία φρούραρχον τοῦ Καστελίου.

Οἱ Ναυπλιῶται Τούρκοι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ στόλου, διότι ἐφυγε καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς στείλῃ τροφάς, καὶ ἀφοῦ ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κολοκοτρώνη ἀπὸ μίαν γραφὴν, ὅπου τοὺς ἔστειλεν ἀπὸ τοὺς Μύλους, ἀπελπίσθησαν καὶ ἐβγαλαν μετὰ ταῦτα περίπου 150 στρατιώτας ὄλουξ τοῦ τσαρουχίου δυνατοῦς (α), τοὺς ἔδωσαν πολλὰ χρήματα καὶ πολύτιμα πράγματα

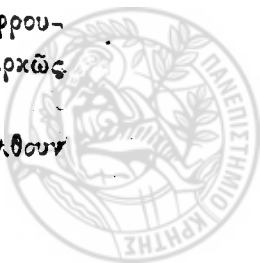
(α) Ὁ Σ. Τρικούπης (Ἰστ. Β'. 340) λέγει ὅτι «ἐβγήκαν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον 150 ἐντόπιοι ἰππεῖς τὴν νύκτα κρυφίως καὶ γνωρίζοντες καλῶς τὰς θέσεις καὶ τὰ μονοπάτια καὶ λαλοῦντες καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διέβησαν πρὶν φέξῃ διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ταγμάτων ὡς Ἑλληνας καὶ ἐφθασαν εἰς Κόρινθον.» Πρῶτον ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν τότε μέσα εἰς τὸ Ναύπλιον 150 ἵπποι καὶ μάλιστα ἐπιλεκτοί; Καὶ ἂν εἶχαν 150 ἄλογα δὲν τὰ ἔτρωγαν νὰ ζήσουν κάμποσον καιρὸν; Ὁ ἴδιος δὲ λέγει εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅτι ὄχι μόνον ἔτρωγαν ἀπὸ τὴν πεινὰ τοὺς ἀκάθαρτα ζῶα, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπινα κρέατα, καὶ ὅτι ἐβράζαν τὰ δέρματα τῶν ζῶων καὶ ἐρροφοῦσαν τὸν ζωμόν των. Καὶ ὅταν ταῦτα ἔτρωγαν ἤθελαν ἔχει μέσα 150 ἐκλεκτοὺς ἵππους; Ἀλλ' εἰὰν ὑποθέσωμεν καὶ τοῦτο οἱ Ἑλληνας ἅμα τοὺς ἐβλεπαν νὰ περνοῦν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσουν ὅτι ἦσαν Ἑλληνας; διότι ποτὲ ἕως τώρα δὲν εἶχάμεν ἐμεῖς οὔτε ἓνα καβελάρη.

καὶ τοὺς εἶπαν γὰ πᾶν εἰς Κόρινθον νὰ ἀγοράσουν τροφὰς, σιτάρι καὶ ἄλλα· ἐβγῆκαν λοιπὸν αὐτοὶ ἀπὸ τὸ Ναύπλιον νύκτα καὶ μὲ πολλήν προσοχὴν χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβουν οἱ ὀλίγοι πολιορκεῦντες τὸ φρούριον.

Ἀπὸ τούτους ἐπίασαν ὅταν ἐπερνοῦσαν ἓνα περιπλανηθέντα οἱ ἐδικοί μας στρατιῶται εἰς τὸν Ἀγιώργη εἰς ἓνα σπῆτι κρυμμένον ὀπίσω ἀπὸ τὸ βαγέμι. Ὁ Τούρκος αὐτὸς ἐγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς Μιστριώτας, οἱ ὅποιοι ἦταν ἐκεῖ τοποτεθημένοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἡλία Γιατράκου, ὅτι ἦταν Μπαρδουνιώτης ἀπὸ τοὺς Μπαλαίους, καὶ ὅτι ὁ πάππος του εἶχε σκοτώσει τὸν πατέρα τοῦ Κολοκοτρώνη, ὅταν ἔφυγεν ἀπὸ τὸν πύργον τῆς Καστάνιας. Ὁ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ τοῦ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ ἀρχηγεῖον, τὸν ἐρώτησε καὶ ἔμαθε περὶ τῶν Ναυπλιωτῶν Τούρκων, ὅσα εἶπαμεν, ἔπειτα τὸν ἔστειλεν εἰς τὸν Γενναῖον γὰ τὸν κάμη ὅ,τι θέλει διὰ τὸ αἷμα τοῦ πάππου του.

Ἀπὸ τοὺς Μύλους, ἀφοῦ ἔστειλε τὴν φρουρὰν εἰς τὸ Καστέλι ὁ ἀρχιστράτηγος, ἀνεχώρησε νὰ πάγη μίαν ὥραν ἀρχήτερα εἰς τὸ Δερβενάκι διὰ νὰ τοποθετηθῆ ἐκεῖ καὶ ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν διαταχθεῖσαν στρατολογίαν· μολονότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀναλάβει καλὰ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια του, ἀλλ' αἰσθάνετο ἀκόμη σφάκταις εἰς τὰ πλευρά. Τὴν ἄλλην δὲ ἡμέραν μετὰ τὸ φθάσιμόν του εἰς τὸ Δερβενάκι ἀνεχώρησεν ὁ Πλαπούτας διὰ τὴν Τριπολιτῶν. Εἰς τὸ Δερβενάκι ὅταν ἔφθασεν ἄρχισε τὴν στεγὴν πολιορκίαν τῶν δύο φρουρῶν Ναυπλίου καὶ Κόρινθου, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε διαρκῶς μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ Παλαμηδίου.

Εὐθὺς προσεχάλεσεν ἐκείνους ὅσοι ἦταν ἐκεῖ νὰ ἔλθουν

τὴν ἐρχομένην ἡμέραν εἰς τὴν Νεμέαν, καὶ νὰ φέρουν μαζί τους καὶ ὅλα τ' ἄλογα καὶ δυνατὰ φορτηγὰ ζῶα. Ἄφου λοιπὸν ἐσυνάχθησαν ὅλα τὰ στρατεύματα ἐδιάλεξεν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἔκαμε καβαλαραίους μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ ἄλογα καὶ μουλάρια. Ἐπειτα ἐπῆρε πολλοὺς πεζοὺς καὶ καβαλαραίους καὶ ἓνα σκλάβον, τὸν ὁποῖον ἠῦρεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὄχι τόσον ἐξυπνον, καὶ ἐπῆγε τριγύρω εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου καὶ ἐχῶσε τοὺς πεζοὺς εἰς τὸν ἐλαιῶνα καὶ εἰς τὰ δάση, καὶ τοὺς εἶπε νὰ μὴ στέκωνται πευθενά, ἀλλὰ νὰ γυρίζουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, καὶ ὅσον ἤμποροῦν νὰ κρύβωνται εἰς τὰ μέρη ὅπου νὰ μὴ φαίνωνται ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ νὰ ξαναγυρίζουν εἰς τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ φαίνωνται ὅτι εἶναι πολλοί.

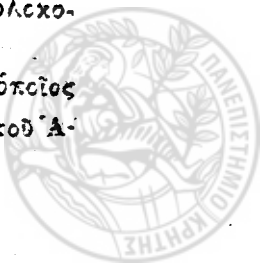
Ἐβγήκαν λοιπὸν οἱ πεζοὶ καὶ ἔκαμαν ὅτι τοὺς εἶπε, ἐχόρεψαν καὶ ἐρρίζην εἰς τὸ σημάδι· τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ καβαλαραῖοι ἐπῆγαν εἰς τὸν κάμπον ἐχόρεψαν τ' ἄλογά τους καὶ ἐρρίζαν κάμποσais πιστολιαῖς. Τοῦτο ἐδιάρχεσεν ὀλίκιτρον τὴν ἡμέραν καὶ οἱ Τούρκοι ἐβγήκαν καὶ τοὺς ἀγνάντευαν ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν· κοντὰ δὲ τὸ κοντέβραδο ἀπώλυκε τὸν σκλάβον νὰ πάη εἰς τοὺς Τούρκους τοὺς ἀδελφούς του διὰ νὰ εἰπῆ βέβαια ὅτι ἦλθεν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οὕτω νὰ τοὺς φοβήσῃ νὰ μὴ ἔβγουν γλήγορα ἕως νὰ τοῦ ἔλθῃ ἡ διαταχθεῖσα δύναμις.

Πρωτῆτερα ὅμως εἶχε δικτάξει ὅλα τὰ σώματα γύρωθεν τῆς Κορίνθου, ὅπου ἐρελοῦν τὴν αὐτὴν βραδυάν, ν' ἀνάψουν φωτικὰς πολλαῖς εἰς τὰ δάση καὶ τὰ βουνά, ὅπου φαίνονται ἀπὸ τὸ φρούριον, καὶ νὰ ταῖς διατήρῃσιν πολλαῖς ὥραις καὶ βραδυαῖς, καὶ εἶχεν εἰδοποιήσει καὶ τὸν Διομήσιον Εὐμορφόπουλον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ

Δερβενωχωρίου, καθώς και τὸν Διονύσιον Πανούσην Μεγαρίτην, νὰ βάλουν και αὐτοὶ φωτιάς εἰς τὸ ἀντικρυνόν μέρος τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ τοῦτο και εἰς τὴν Πέρα Χώραν ἐγένεον. Οἱ Τούρκοι ἦταν ἐτοιμοὶ νὰ περάσουν τὰς τροφάς, και ἀφοῦ ἔμαθαν και εἶδαν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀνέβαλαν τὸ κίνημά τους διὰ τὸ Ναύπλιον δι' ὀλίγας ἡμέρας. Κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰ Τούρκοι τῆς Κορίνθου ἐπέρασαν μετὰ καρῶν εἰς τὴν Πέρα Χώρα και ἐκεῖ ἐπολέμησαν μετὰ τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ καπεταναίους Δ. Ἐψηλάντην, Νικήταν, Ἀρχιμ. Φλέσαν και λοιπούς, ἀλλ' ἐνίκηθησαν και ἠναγκάσθησαν νὰ γυρίσουν πίσω εἰς τὴν Κόρινθον. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἐτοιμάσθησαν ὅλοι πανστρατιᾷ και ἐκίνησαν κατὰ τὰς 28 Ὀκτωβρίου και ἦλθαν νὰ περάσουν τὰς τροφάς, ἀλλὰ τοὺς ἐκτόπησαν και ἠναγκάσθησαν νὰ γυρίσουν πίσω χωρὶς νὰ κάμουν τίποτε.

Τὴν 19 Νοεμβρίου ἐμάθαμεν, ἐν ᾧ ἡμεῖς εἰς τὸ Δερβενάκι, τὴν θλιβερὰν εἶδσιν ὅτι τὴν 16 Νοεμβρίου ἐδόλοφονήθη ἀπὸ τοὺς Γιατρακαίους εἰς τὴν Κακὴν Σχάλαν τῆς ἑπαρχίας Μιστρᾶ ὁ μεγαλειότερος πολιτικὸς τῆς Πελοπονήσου και ὁ ἀγαθότερος πατριώτης Παναγιώτης Κρεβατᾶς. Οἱ στρατιῶται ὅλοι ἠγανάκτησαν διὰ τὸ κακούργημα και ἐζήτησαν αὐτοὶ νὰ ὑπάγουν διὰ νὰ τιμωρήσουν τοὺς δολοφόνους· ἀλλ' ἡ Γερουσία εὐθὺς ἔγραψεν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον ὅτι ἔλαβε τὰ μέτρα τῆς διὰ νὰ συλλάβῃ τοὺς δολοφόνους, στείλασα εἰς τὸν Μιστρᾶν τὸν Πλαπούταν, τὸν Γιαννάκην Κολοκοτρώνη και λοιπούς.

Κατόπιν ἐμάθαμεν ἀπὸ ἑνα Βούλγαρον, ὁ ὁποῖος ἦτον μετὰ τοὺς Τούρκους και ἐφυγεν, ὅτι ἀντίμερα τοῦ Ἀ-

γίου Δημητρίου απέθανεν ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Τούρκων Δράμαλης καὶ ἐπῆρε τὴν θέσιν του ὁ ἄλλος Πασιᾶς (α). Κατ'αὐτὰς δὲ καὶ ὁ Σταΐκος Σταϊκόπουλος, ὅστις ἐπολιόρκει τότε τὸ Ναύπλιον, ἔστειλε τὸν ἀδελφόν του Θανάση καὶ εἰδοποίησε τὸν ἀρχιστράτηγον ὅτι οἱ Τούρκοι τοῦ Ναυπλίου ἄρχισαν νὰ ζητοῦν νὰ παραδοθοῦν. Ὁ νέος ἀρχιστράτηγος τῶν Τούρκων ἠθέλησε νὰ στείλῃ τροφὰς εἰς τὸ Ναύπλιον κατὰ τὰς 27 Νοεμβρίου μετὸν Δελίμπαση Δελῆ Ἀχμέτην ἀρχηγὸν τῆς καβαλαρίας 8,000 Δελίδων. Μετὰ τὸ μεσημέρι λοιπὸν τῶν 27 Νοεμβρίου ἐβγήκε τὸ Τουρκικὸν στράτευμα ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἕως 12,000 Τούρκοι μετὴν καβαλαρίαν των καὶ μετ' ἕως χίλια φορτώματα τροφῶν καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ Χάνι τῆς Κούρτέσας.

Ὁ Κολοκοτρώνης καθὼς τοὺς εἶδεν ἔγραψε περὶ τούτου εἰς τὸν Σταΐκον εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ εἰς τὸν Δημ. Τσόκρην εἰς τὸ Ἄργος νὰ ξημερωθῇ εἰς τὸ σῶμά του, τὸ ὁποῖον ἦτο τοποθετημένον ὑπεράνω τοῦ Ἁγίου Σώστη ὀπισθεν τοῦ Νικητὰ εἰς τὸ ἐκεῖ ἑλληνικὸν κτί-

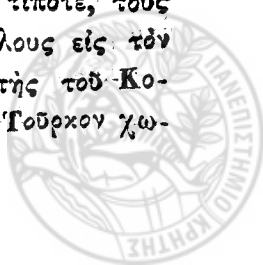
(α) Ὁ Δράμαλης ὑποῦ ἐκτυπήθη εἰς τὸ Ἁγινόρι εἰς τὰς 28 Ἰουλίον τὸ βράδυ ἐπῆγε εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐκεῖ ἐκάθισε σπ.αλογισμένος πίνων τὸ τσιμποῦκι του καὶ ῥοῦμι, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔστειλε ἀπὸ τὸ φρούριον ὁ φρούραρχος τῆς Κορίνθου Ἀβδουλᾶραπης καὶ ἐκεῖ ἀπεκοιμήθη. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσκέπασαν μετ' ἰδικά του ροῦχα διὰ νὰ μὴ τὸν λυπήσουν περισσότερο, διότι τὰ δικά του τὰ ἐπῆραν οἱ Ἕλληνας εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Ἁγινόριου. Τὴν αὐγὴν ἐξέβαρσε μετ' ἕρμην, καὶ ἄρρωστος καὶ θερμασμένος ἐβάσταξεν ἕως εἰς τὰς 26 Ὀκτωβρίου ὅτε καὶ ἀπέθανε. Τὰ αὐτὰ μᾶς ἐθεβαίωσε καὶ ὁ Ἀβδουλᾶραπης ὅταν ἐκκρίευσαν τὴν Κόρινθον.

δὲν ἐχώνετο εἰς τὰ ταμπούρια τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τοὺς πύργους, καὶ ἂν δὲν ἐπολέμα γενναίως ὁ Κολιδὸς Μπικχόπουλος Δαριώτης.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου εἶχε τὰ τσαντήριά του εἰδοποιήθη κοντὰ τὰ ξημερώματα ἀπὸ ταῖς βύρδαις, ἐβγήκε καὶ εἶδε ταῖς φωτιαῖς τῶν τουφεκιῶν ἀνάπεδα καὶ ἐνόησεν ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπῆραν ταῖς πλάταις τῶν ἐδικῶν μας. Ἀμέσως ἐδιέταξε τὸν Π. Ζαφειρόπουλον μὲ τοὺς Ἀγιοπετρίτας, τὸν Γσανέτον Χριστόπουλον μὲ τοὺς Φαναρίτας, τὸν Γενναῖον καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ πᾶνε ἀπὸ τὸ πίσω μέρος νὰ προηφάσουν τοὺς ἐδικούς μας.

Κατὰ καλὴν τύχην οἱ εἰδοποιηθέντες ἀπὸ τὸ βράδου ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Δ. Γούρκου καὶ λοιποὶ ἐφθασαν ἐγκαίρως καὶ δὲν ἐπροχώρησε τὸ κακὸν περισσότερον. Συγχρόνως πολλὰ πρῶτῃ ἦλθε καὶ ὁ Χατζῆ Χρῆστος ἀπὸ τὸ Στεφάνι καὶ Μετόχι μὲ τοὺς στρατιώτας του εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, κατὰ τὴν διαταγὴν τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὸ βράδου εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Νικήταν νὰ ξημερωθῇ ἐκεῖ.

Μετὰ τὸν ἐρχομὸν αὐτῶν τῶν δύο ἐγείνε πόλεμος κηλὸς καὶ ἐστείλαμεν πολλοὺς Τούρκους εἰς τὸν Ἄδην τοὺς ἐπῆραμεν μπροστά, τοὺς ἐκυνηγήσαμεν καὶ τοὺς ἐρρίξαμεν κατὰ τὴν Κουρτέσαν ὅπου εἶχεν ἔλθει τὸ μεγάλο σῶμα τῶν Τούρκων καὶ εἶχε βάλει τὰ κανόνια του διὰ νὰ κτυπήτῃ τοὺς πύργους τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ κάμουν τίποτε, τοὺς ἐπῆραμεν μπροστὰ καὶ τοὺς ἐρρίξαμεν ὅλους εἰς τὸν κάμπον τῆς Κουρτέσας. Τότε ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Κολοκοτρώνη καθ'αλάρης ἐκυνηγήσεν ἓνα Τούρκον χω-

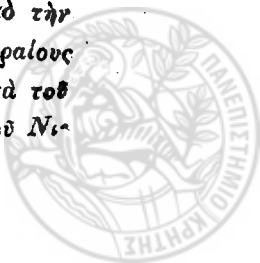

ρίς νὰ γνωρίζη ὅτι αὐτὸς εἶχε τὰ κεφάλια τοῦ Παππα Ἀρσένη καὶ τοῦ Σπανοῦ, τὸν ἐξεκάμπισε καὶ τὸν ἐχώρισεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Τούρκους καβαλάραιους· καὶ ἀφοῦ ἀδείξεισε τὰ πιστόλιά του καὶ δὲν εἶχε πλέον τί νὰ ρίξη ἐτράβηξε τὸ σπαθί του διὰ νὰ τὸν κόψη, τὸν ἐκτύπησεν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοῦ κάμη τίποτε. Ὁ Τούρκος τότε διὰ νὰ σωθῆ ἄρχισε νὰ πετᾷ τὰ ἄρματα του, τὰ κεφάλια καὶ ὅτι ἄλλο εἶχε διὰ νὰ τὸν χασομερήσῃ καὶ οὕτως ἐγλύτωσε καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ σῶμα τὸ μεγάλο τῶν Τούρκων.

Ἐπειτα ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπέστρεψε τὸ πισάγναρο νὰ ἰδῆ τί ἐπέταγεν ὁ Τούρκος καὶ ἤυρε τὰ πιστόλιά του καὶ τὰ δύο κεφάλια τοῦ Ἀρσένη καὶ τοῦ Σπανοῦ ἀπὸ τα μολιλιὰ ζευγάρι δεμένα, καὶ χωρὶς νὰ καταβῆ ἔσκυψε καὶ τὰ ἐπῆρε· διότι οἱ Τούρκοι τὸν ἔφερναν κατόπιν κυνηγῶντες, τὰ δὲ πιστόλια τοῦ Τούρκου τὰ ἄρξε καὶ ἐπροτίμησε τὰ κεφάλια τῶν ἡρώων. Τότε ἦλθαν εἰς βιήθειάν του ὁ Λιάκος Κοσμοπούλος, ὁ Κότσος Βούλγαρης καὶ ὁ Σπῦρος Σπηλιωτόπουλος ὁ ἄλλος ὑπασπιστὴς τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ ἄλλοι καὶ τὸν ἐβοήθησαν καὶ τὸν ἔσωσαν. Ἐκεῖθεν ἐπῆγε τὰ κεφάλια εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, ὅπου ἦτον καὶ τὰ σῶματά των, καὶ τοὺς ἐγείνεν ὁ ἐνταφιασμὸς ἐνδοξος.

Ἐντοσοῦτῳ οἱ Τούρκοι ἐπειδὴ δὲν ἤδυνήθησαν νὰ περάσουν ἐπῆγαν πίσω εἰς τὴν Κόρινθον (α).

(α) Ὁ Σ. Τριχοῦτης (Ἰστ. Β'. 344) μᾶς φέρει ἀπὸ τὴν Κόρινθον τοὺς 150 πεζοὺς Τούρκους κάλιν καβαλάραιους δει « δύο ὥρας πρὶν φέξῃ εἰσηλθόντες πρῶτοι τὰ στεγὰ τοῦ Ἁγίου Σώστη καὶ φθάσαντες εἰς τὴν προφυλακὴν τοῦ Νι-

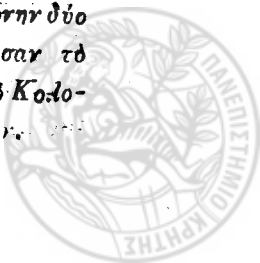

Τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸν πόλεμον ὁ Κολοκοτρώνης ἔκαμε καὶ ἄλλο γράμμα εἰς τοὺς Πασιάδες καὶ εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Ναυπλίου ὅτι τώρα εἶναι καιρὸς νὰ παραδοθοῦν, ἐνόσω εἶναι εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ ἔχουν γὰ φᾶν, καὶ ἂν δὲν θελήσουν νὰ παραδοθοῦν θέλει τοὺς περάσει ἐν στόματι μαχαίρας. Αὐτὸ τὸ ἔστειλεν εἰς

κήτα, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτον ὁ Ζαχαρίας Ἀγιοπετρίτης, τοὺς ἐχαιρέτησαν χωρὶς νὰ ταραχθῶσιν καὶ ἀντεχαιρετήθησαν ὡς "Ἕλληρες". Οἱ Τούρκοι δὲν ὠμίλησαν μὲ τὴν προφυλακὴν οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ὁμιλήσουν, οὔτε νὰ πλησιάσουν εἰς αὐτὴν ὅταν ἦταν δύο ὥραι νύκτα· ἐπειδὴ κάθε βράδην ἐμοίραζαν οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς ὅλα τὰ σώματα τὸ μυστικόν, καὶ ἀφοῦ ἐνύκτωρε κατέρας δὲν ἤμποροῦσε οὔτε νὰ ἔμβῃ οὔτε νὰ ἔβῃ ὑπὸ τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀπάτησαν τὸν Ζαχαρίαν καὶ ἐπέρασαν, ἦτο δυνατόν ν' ἀναβοῦν ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ κρημνῶδες βουνὸν ὀπισθεν τῆς θέσεως τῶν περὶ τὸν Νικήταν, καὶ νὰ καθήσουν ἦσυχτοι, καὶ νὰ μὴν ἐρροήσουν τέρην καθαλαρίαν οἱ "Ἕλληρες; Πόσον μακρὰ ἀκούεται ὁ κρότος τῶν πετάλων καὶ μάλιστα τὴν νύκτα ἐπάνω εἰς ταῖς πέτραις; "Ὅλα αὐτὰ εἶναι αἰνίγματα ἀκαταρότητα καὶ ἀδίκως χάνομεν εἰς αὐτὰ τὸν καιρὸν μας. Ὁ Ζαχαρίας δὲν ἐπίασε τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν διετάχθη νὰ φυλάξῃ τοὺς δὲ Τούρκους τῆς Κουρτέσας τοὺς εἶδαμεν ἄπο τὸ βράδην ὅτι ἦλθαν ἀποκάτω μας καὶ ἐκοιμήθησαν, καὶ ὅταν ἀναφαν τὸν πόλεμον οἱ 150 πεζοὶ Τούρκοι, οἱ ὅποιοι ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν μὴ πιασμένην θέσιν, τότε ἐπλησίασαν καὶ οἱ Τούρκοι τῆς Κουρτέσας· ἀλλ' ἀφοῦ ἐσπρώξαμεν τοὺς 150 διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Δ. Τσόκρη καὶ Χατζῆ Κρήσιου εἰς τὴν Κουρτέσα, ἐγυρίσαμεν ἔπειτα καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Κουρτέσας πίσω.

τὸν Στάϊκον διὰ τὸ δῶσθαι εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀφοῦ τὸ γράμμα ἐπῆγεν εἰς τὸ Ναύπλιον τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν (28 Νοεμβρίου) οἱ Τούρκοι τοῦ Παλαμηδίου ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπὸ ὄλαις ταῖς Τάπταις ἐκατέβηκαν κάτω τὴν 29 Νοεμβρίου εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔκαμαν μὲ τοὺς ἄλλους συνέλευσιν διὰ τὸ ἀπαντήσασθαι εἰς τὸ γράμμα τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἐπειδὴ δὲ ἦταν ἀδύνατοι ἀπὸ τὴν πείναν ἔμειναν ὅλοι καὶ ἐκοιμήθησαν κάτω διὰ τὸ ἀναβοῦν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τὸ Παλαμῆδι. Τοῦτο ὁ Στάϊκος εἰδοποιήθη ἀπὸ δύο Τούρκους (α) ὅτι τὸ Παλαμῆδι εἶναι ἄδειο καὶ χωρὶς τὴν χάσῃ καιρὸν εὐθὺς μὲ ταῖς σκάλαις, ταῖς ὁποίαις εἶχεν, ἔπεσε μέσα μὲ

(α) Πολιορκητὴς τοῦ Ναυπλίου ἦτον παρτοτεινὸς ὁ Στάϊκος Σταϊκόπουλος, ὁ δὲ Νικολὸς Σταματελόπουλος, ὁ Παππᾶ Ἀρσίτης, ὁ Νικήτας, ὁ Δημήτριος Τσόκρης ἐπῆγαιναν καὶ εἰς ἄλλας θέσεις· ὁ δὲ Κανέλι Δελιγιάννης, οἱ Μαυρομιχαλαῖοι καὶ ἄλλοι προσωρινῶς ἐστάθησαν μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δράμαλη ἀπὸ τὴν Ἀργολίδα, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, τὸ ὅποτον καλῶς δὲν γνωρίζει ὁ Σ. Τρικοῦπης (Ιστ. Β'. 342). Εἰς δὲ τὴν ἀκόλουθον σελίδα λέγει «οἱ προδόσαντες τὸ Παλαμῆδι ἦσαν δύο Ἄλβαροι,» καὶ εἰς τὰς σημειώσεις πάλιν ὅτι «ἄλλοι λέγουσι ὅτι ἦτον ἕνας Ὀθωμανὸς καὶ μία Ὀθωμανίς». Ὁ δὲ Π. Πατρῶν σελ. 159 δὲ ἦτον δύο Ὀθωμανίδες. Ποῖον ἀπὸ τούτων δὲο τὸν πιστεύωμεν ὁ ἕνας τοὺς κάμει σχεδὸν ἄρσενικούς, ὁ δὲ ἄλλος θυλικούς. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ ἀκόλουθος· εἶσαν ἐφθάσαντες ἐκεῖ ἐπαρουσίασαν ὁ Στάϊκος εἰς τὸν Κολοκοτρώνην δύο νέους Τούρκους σὰν Ἀνατολίτας, οἱ ὅποιοι ἐπρόδωσαν τὸ φρούριον. Αὐτοὺς ὁ Στάϊκος τοὺς ἐπεριποίηθη καὶ ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς ἐβεβαίωσε τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των.

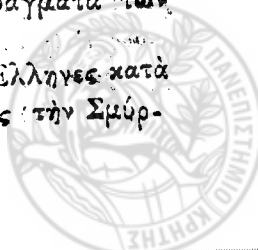

τούς στρατιώτας του και τὸ ἐκυρίευσε τὰ μεσάνυχτα τῆς 29 πρὸς τὰς 30 Νοεμβρίου, τὴν νύκτα δηλ. τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ἀφοῦ ὁ Σταΐκος ἐμβῆκε μέσα καὶ ἄρχισε τὰ κανόνια εἶδεν ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ ἐκατάλαβεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπῆραν τὸ Παλαμῆδι καὶ εὐθὺς ἐξεκίνησε νύκτα διὰ τὸ Ναύπλιον καὶ εἰς τὸν δρόμον ἀπάντησε καὶ τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Σταΐκου μετὰ τὴν χαροποιὰν εἰδησιν. Καθὼς ἐφθασεν ὁ Κολκοτρώνης ἐσβήθησαν οἱ μπέηδες κάτω εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἔβαλαν τὸν Βασίλειον Χρηστακόπουλον τώρα Γερουσιαστὴν, ὁ ὁποῖος ἦτον ἐκεῖ ὡς ἐνέχυρον ἀπὸ τὴν πρώτην συνθήκην καὶ τοῦ ἔγραψεν ἕνα δεσφερὲν νὰ συμβιβασθεῖν καὶ νὰ μὴν τοὺς βαρέσῃ μετὰ τὰ κανόνια. Τότε ἐζήτησεν ὁ ἀρχιστράτηγος νὰ ἔλθῃ ἐπάνω ὁ Β. Χρηστακόπουλος, αὐτὸν ἔσειλε πάλιν μέσα μετὰ ἀπάντησιν καὶ ἔπειτα ἦλθε πίσω μαζί μετὰ τοὺς Μπέηδες καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν συνθήκην.

Καθὼς δὲ ἐτελείωσεν ἡ συνθήκη καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ ὅλους τοὺς Μπέηδες, ἐκτὸς τῶν δύο Πασιάδων, οἱ ὁποῖοι ἐφοβοῦντο τὸν Σουλτάνον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑπέγραψαν, ἔστειλε κάτω τὸν ὑπασπιστὴν του, τὸν Ἀγαμέμνονα Ἀλγερινὸν Ἰατρόν, τὸν Ἰωσήφ Δούκα Σάμιον Ἰατρόν, εὐρεθέν. α τότε ἐκεῖ, οἱ ὁποῖοι ἐπῆραν ἀπὸ τὸν Φρούραρχον Ἀλῆ Πασιά τὰ κλειδιά καὶ παρέλαβαν τὸ φρούριον καὶ ἐσύναξαν μετὰ τὰς διορισθείσας ἐπιτροπὰς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ καπεταναίου τὰ πράγματα τῶν Τούρκων.

Μετὰ 15 ἡμέρας ἔπειτα ἔστειλαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰς συνθήκας τοὺς Τούρκους μετὰ πλοῖα εἰς τὴν Σμύρ-

νην και εις άλλα μέρη της Ἀνατολῆς (α) και από τὰ λάφυρα ἐπλήρωσαν τοὺς ναύλους των. Ὅσα δὲ λάφυρα ἐπερίσσευσαν τὰ διαμοιράσθησαν μεταξύ των εἰ

(α) Κατέρας γόβος δὲν ὑπῆρχε μὴ πάθωσι τίποτε οἱ Ναυπλιεῖς (Ἰστ. Τρ. Β'. 345), διότι ὅπου βρῶμοδν τὰ χρῶμα τοῦ λιόντος ἐκεῖ τὰ μικρὰ ζῶα δὲν πηλοιαζον· αἱ συνθήκαι τοῦ Κολοκοτρῶνη οὐδέποτε κατεπατήθησαν, και τὰ λόγια αὐτοῦ ἐθεωροῦντο πάντοτε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ὡς ιερὰ. Καὶ τοὺς Κορινθίους δὲ Τούρκους ἐτόσω ἦτον εἰς τὴν Πελοπόννησον κατέρας δὲν τοὺς ἐπειράζειν, ἀλλ' ἂν ἀφοῦ ἐβγῆκαν ἔπαθον τίποτε δὲν γνωρίζομεν· ἡμεῖς εἰδόμεν τῶν Ναυπλιωτῶν κάθε ἡμέραν τὸ ταῦτι τους, ἕως ὅτου τοὺς ἐμπαρκαρίσαμεν εἰς τὰ καράβια. Ὁ Λυδὸς τῆς Πελοποννήσου πάντοτε ἐπεραιοῦτο τοὺς καλοὺς Τούρκους, τοὺς εἶχεν ὡς εἶπαμεν δημογραφίους του· και ἡ Κυβέρνησις δὲ αὐτὴ ἔδειξε τοῦτο πολὺ λάτρε, ὡς και ἐπίσημα ἐγγράφα τὸ μαρτυροῦν. Ἴδον δὲ τί διατάττει τὴν 6 Νοεμβρίου 1823 τὸν φρούραρχον τοῦ Ναυπλίου Πάντον Κολοκοτρῶνην γὰ κάμη περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ εἰρηρικοῦ Σχερρετζίτη.

Περίοδος Β.

Ἄριθ. 3411.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Πρὸς τὸν γενταύτατον Φρούραρχον τῆς Ναυπλίας.

Ἡ φιλανθρωπία τῆς Ἑλλάδος θ' ἀποδείξῃ πρὸς τὸν περρωτισμένον κόσμον ὅτι τὸ ἔθνος ὄχι ἀδίκως ζητεῖ τὰ δικαιά του.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ βιοπαροῦς Σχερρετζίτη ὡς εἰρηρική και ἀνίκαρος γὰ βλάβη τὴν πατρίδα ἐκρίθη εὐλογον· ἀπεσταλῆ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

στρατιῶται καὶ καπεταναῖοι (α) τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης κατ' ἀναλογίαν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναυπλίου ἀπέθανε καὶ ὁ δεύ-
τερος Πασιᾶς καὶ οἱ ἄλλοι Τούρκοι τοῦ στρατοῦ τοῦ
Δράμαλη ἐξεκίνησαν διὰ τὴν Ἀκράτα καὶ Πάτραν, ἡ
δὲ φρουρὰ ὑπὲρ τοὺς 600 Τούρκους ἔμεινε μὲ τὸν Ἀ-

*Διορίζεται λοιπὸν γὰ παραδῶσης ἀσφαλῶς εἰς τὸ πλοῖον
τοῦ Καπετὰν Γ. Πισκαρδιότου τοὺς τρεῖς ἀδελφούς τοῦ
Σεχρετζίπη μετὰ ἐξ ἀνθρώπων τῶν καὶ μετὰ τεσσάρων
γυναικῶν τῆς μητρὸς τῶν, λαμβάνων παρ' αὐτοῦ ὑπόδειξι-
ν διὰ παρέλαβε τοὺς Ὀθωμανοὺς τούτους διὰ γὰρ τοὺς μετακο-
μίσιν ἀσφαλῶς εἰς Αἴγυπτον, διὰ γὰρ πρὸς ἀποστολῆς πρὸς τὴν
Διοίκησιν.*

Ἐκ Ναυπλίου τῆ 6 Νοεμβρίου 1823.

Ὁ Πρόεδρος

Πετρόμπεης Μ.

(Γ. Σ.)

Σωτήρης Χαραλάμπης

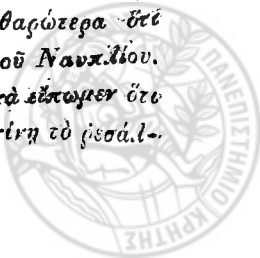
Α. Μεταξᾶς

Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Γ. Γραμματέως

Ν. Σπηλιάδης

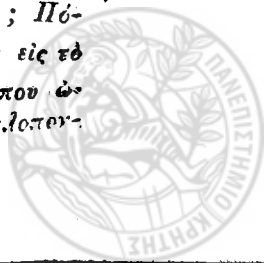
*Ψεύδονται λοιπὸν ὅσοι εἶπαν καὶ ἔγραψαν ὅτι ὁ Κολο-
κοτρῶνης ἔστειλε τοὺς Σεχρετζιπαίους εἰς Αἴγυπτον, οἱ
οποῖοι ἦλθαν ἔπειτα μὲ τὸν Ἰμβραήμ Πασιᾶ καὶ τὸν ὠδή-
γησαν γὰρ ἐρημώσῃ τὴν Πελοπόννησον.*

*(α) Ὁ Σ. Γρικουπῆς λέγει (Ἰστ. Β'. 345) ὅτι τὰ πλείο-
τερα καὶ πολυτιμότερα λάφυρα διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν ἀρ-
χηγῶν ὁ δὲ Π. Πατρῶν σελ. 160 λέγει καθαρῶτερα ὅτι
ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης κατεχράσθη τὰ λάφυρα τοῦ Ναυπλίου.
Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἀκατῶνται, ἅρ δὲν θέλωμεν γὰρ εἰπωμεν ὅτι
λέγουσι ψεύματα, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια. Πρὶν γίνῃ τὸ γεγονός.*

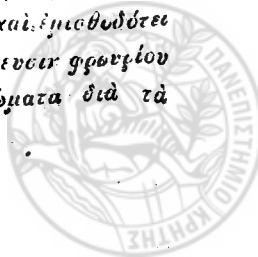
βδομημίτη φρούραρχον, άνθρωπον τοῦ Ἀλλή Πασιά
καὶ ἐβάσταξε τὴν πολιορκίαν κοντὰ ὀλόκληρον χρό-
νον. Συγχρόνως καὶ ὅλα τὰ στρατεύματά μας, τὰ ὁ-
ποῖα ἦσαν τοποθετημένα εἰς τὸ Δερβενάχι, "Ἁγιον Σώ-
στην καὶ λοιπὰς θέσεις καὶ ἐπολιορκοῦσαν τὴν Κόρινθον

το, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπέτυχεν εἶχεν ἔλθει ἕνα καράβι Εὐρωπαϊ-
κὸν φορτωμένον σιτάρι, τὸ ἐπόλησεν εἰς τοὺς πολιορκημέ-
ρους καὶ ἐπῆρεν ἀρκετὰ χρήματα καὶ διαμαντικά· δευτέρον
ὅτε ἐτίροντο αἱ διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης οἱ "Ἕλλη-
νες (εἶναι ἐντροπὴ γὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ ἕκαμαρ Ἐκτελεστοί,
Γερουσιασταί, Βουλευταί καὶ στρατιωτικοί, καὶ ἄλλοι ὅπου
ἐπῆγαν μέσα) εὐρήκαρ καιρὸν καὶ ἐμαραφοῦλισαν τοὺς
Τούρκους· τρίτον ἐνόσω ὁ Δράμαλης ἦτον εἰς τὸ Ἄργος οἱ
δυστυχεῖς Ναυπλιῶται ἀγόραζαν ὅλα τὰ πράγματα ἀπὸ τῶν
στρατῶν τοῦ Δράμαλη καὶ μὲ τιμὴν ἀκριβήν· τέταρτον ὅταν
ἐπῆγαν οἱ Δράμαλης εἰς τὴν Κόρινθον οἱ Ναυπλιῶται ἔλα-
βαν δύο φοραῖς πολλὰς τροφὰς ἀπὸ τὸ γρούριον τῆς Κο-
ρίνθου καὶ αὐτὰς τὰς ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ εἰς τοὺς στρατιώ-
τας τοῦ Δράμαλη. Ἐπειδὴ διὰ τὰ χρήματα ἀπεγράφαν
καὶ ἐσκοτώοντο εἰς τὸ Δερβενάχι καὶ "Ἁγιον Σώστην· πέμ-
πτον οἱ 150 ὅπου ἐβγήκαρ ἀπὸ τὸ Ναύπλιον πεζοὶ ἦσαν
φορτωμένοι χρήματα καὶ πολὺτιμα πράγματα διὰ τὰ ἀγο-
ράσουν εἰς Κόρινθον τροφὰς (καὶ τοῦτο τὸ ἐμάθήμεν ἀπὸ
ἐκείνων ὅπου ἐπίωσαμεν ἀπὸ τοὺς 150). Λοιπὸν τί ἔμειναν
ἔπειτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μετὰ πολιορκίαν τόσων χρόνων γὰ
πάρουν οἱ "Ἕλληνες; Ἐπειτα ὅταν ἔβλεπαν ὅτι ἦσαν χα-
μένοι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά τους ἤθελαν μᾶς ἀφήσει τὰ
πολιτιμότερά τους πράγματα γὰ τὰ πάρωμεν ἡμεῖς; Πό-
σαις φοραῖς ἔπειτα, ὅταν ἔκαρναν σίτια οἱ "Ἕλληνες εἰς τὸ
Ναύπλιον, εὐρίσκαρ τοιαῦτα χωμένα; Αὐτὰ εἶναι ὅπου ὠ-
φελήθη καὶ ἔγειρε πλουσιώτατος ὁ ἀρχηγὸς τῆς Πελοπον-

ἐτραβήχθησαν εἰς τὸ Ναύπλιον διότι ἄρχισεν ὁ χειμὼν
καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ σταθοῦν εἰς τὰς θέσεις πῶν
Ἐμειναν δὲ πολιορκοῦντες τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου,
οἱ Κορίνθιοι οἱ Δερβενοχωρῖται, Περαχωρῖται καὶ
ἄλλοι.

ρήσον ; Ἐπειτα ἀπὸ ὅλα ταῦτα διὰ τὰ ἐπιλήσωμεν μὲ τὴν
γλῶσσαν καὶ ἐλευθερίαν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὅλοι ὅσοι ἔ-
γραψαν εἴτε Ἀπομνημονεῖματα, εἴτε Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος
φωτάζουν πολλακίς ὅτι τὰ λάγνα τὰ κατεγράσθησαν οἱ
καπεταναῖοι καὶ στρατιῶται καὶ δὲν ὤχληθη οὔτε λεπτόν
τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον. Δὲν μᾶς λέγουν αὐτοὶ οἱ χέριοι ποῖον
ἦτον εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸ ἔθνος ; ποῖοι οἱ φαρμακοί
του ; ποῖα τὰ στρατεύματά του καὶ ἀπὸ πού αὐτὰ ἐπι-
βύοντο ; Οἱ μισθοὶ τῶν στρατιωτῶν ἦσαν τὰ λάγνα καὶ
διὰ τοῦτο τοὺς εἶδαμεν νὰ τὰ μιμνῶμεν μεταξὺ τῶν καθὼς
ἐκυριεύσαμεν τὴν Τριπολιτικὴν, καὶ εἰς τὸ Δελφικὸν β. λέ-
πομεν πάλιν τοὺς στρατιώτας Ἀσσιώτας καὶ Ἀλωιοσιώτας
νὰ μιμνῶμεν μὲ τὸ φέει τὰ φλωριά. Ὁ στρατιώτης τῆς
ἐπαγαπάσεως ὀχι μόνον ἐπῆλαιεν ὁ ὕδιος μὲ τὰ ἄρματα του
καὶ μὲ τὸ ψωμί του εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐπιλήσωνε καὶ
φόρον ἀπὸ τὰ κτήματά του διὰ τὰ τρέφονται καὶ οἱ πολι-
τικοί καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὅλου αὐτὰ εἶναι τόσον ἐκλήρος ὁ Ἱ-
στορικός μας ὥστε θέλει καὶ τὴν πηλοσύνην τοῦ Ἀγῶ, καὶ
τὸ ἄλογόν του καὶ τὰ ἄρματα του τὰ βρεγμένα μὲ τὰ αἷμα-
τα νὰ τὰ δώσῃ ὁ πτωχὸς στρατιώτης εἰς τὸ ἀιέταρχιον ἔ-
θνικὸν Ταμεῖον. Τοιαῦται ἀπαιτήσεις τότε ἠμποροῦσαν νὰ
γείνουν ὅταν ὑπῆρχε κυβέρνησις καὶ ἔτρεφε καὶ ἐμμοθούδου
τοὺς στρατιώτας, μολοῦσι καὶ τότε μετὰ κυριεῦσιν φροντίου
οἱ στρατιῶται ἔχουσι πάντοτε πολλὰ δικαιώματα διὰ τὰ
λάγνα

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναυπλίου ἡ Κυβέρνησις δηλ. τὸ Ἐκτελεστικόν, μαθοῦσα ὅτι νέοι ἐχθροὶ ἐτοιμάζονται καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης νὰ ἐμβοῦν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔκαμε προκήρυξιν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τοὺς εἰδοποιεῖ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον ἔτρεχεν ἡ πατρίδα μας.

Ἴδου ἡ Προκήρυξις.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς ἀπαξάπαντας τοὺς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου.

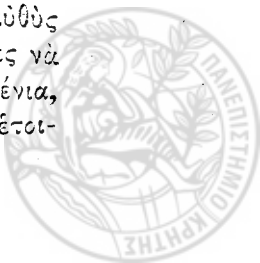
Ἡ Διοίκησις, κατὰ τὸ χρέος τῆς, δὲν ἔλειψε πάντοτε νὰ προειδοποιῇ πρὸς ὅλους πολεμικοὺς καὶ πολιτικούς, καὶ διὰ ἰδιαιτέρων γραμμάτων καὶ διὰ προκηρύξεων, τοὺς κατὰ καιρὸν σκοποὺς καὶ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅσαις φοραῖς εἰσακούσθη, καθὼς περίου, ὅταν ἐγγεῖνε τὸ δεσπάρκο τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰς παλαιὰς Πάτρας, ἐπρολάβομεν τὸν κίνδυνον, ἐματαιώσαμεν τὰ σχέδια τοῦ τυράννου, ἐκτυπήσαμεν τὸν ἐχθρὸν, ἐφυλάξαμεν τὴν Πατρίδα, ἐδοξάσθησαν οἱ πολεμικοὶ μας, καὶ ἐφημίσθημεν κοντὰ εἰς ὅλα τὰ γένη. Ὅσαις δὲ φοραῖς δὲν εἰσακούσθησαν αἱ συμβουλαὶ τῆς Διοικήσεως, καθὼς τὴν περασμένην ἀνοιξιν, ὅπου μὲ προκηρύξεις, μὲ συμβουλὰς, μὲ γράμματα σᾶς ἐπροσκάλεσεν ἡ Διοίκησις νὰ ἐκστρατεύσητε κατὰ τῶν ἐχθρῶν (α), νὰ ἐβγῆτε εἰς τὴν Ρούμελην, καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀδελφοὺς μας νὰ σώσητε, καὶ τὴν Πελοπόννησον νὰ φυλάξητε, εἶδατε εἰς ποῖον μέγαν κίνδυνον κατηντήσαμεν. Οἱ ἐχθροὶ ἀγεληδὸν ἐμβῆκαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διὰ περισσοτέραν ἀτιμίαν μας, χωρὶς νὰ ἀπαντήσωσι

(α) Ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔγγραφο βλέπομεν καθαρὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς τότε Κυβερνήσεως, καὶ ὅτι μὲ συμβουλὰς ἐπροσπάθει νὰ κινήσῃ τοὺς Πελοποννησίους διὰ νὰ ἐβγοῦν εἰς τὴν Ρούμελην καὶ νὰ συνεισφέρουν χρήματα διὰ τὸν στόλον· ἐπειδὴ χωρὶς χρήματα δὲν ἐδραίοντο.

πουθενά τουφέκι, ἐξουσίασαν ἀρκετὸν μέρος τῆς Πα-
 τρίδος, καὶ μᾶς ἄρπαξαν ἀπὸ τὰς χεῖράς μας τὴν Κο-
 ρίνθον, τὸ προπύργιον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ Ναύ-
 πλιον, τὸ ὁποῖον ἦτον σχεδὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, καὶ
 διὰ τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ταραχὴν, ᾧ τῆς ἀτιμίας μας,
 τριάκοντα μόνον καὶ ἑννέα Τοῦρκοι, ἐσχόρπισαν τὴν
 πολυἀριθμὸν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου. Ταῦτα γεννᾷ
 ἡ ἀταξία, ταῦτα γίνονται, ὅταν ἐν καιρῷ πολέμου, μέ-
 νουν ἀνέτοιμοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς εἰς καιρὸν εἰρήνης· καὶ
 τί ἐκ τούτων, φυσικὸν ἰδίωμα εἶναι τῶν ἀνθρώπων εἰς
 τὰς δυστυχίας νὰ πασχίζῃ καθεὶς νὰ φορτώνη τὸ σφάλ-
 μά του εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ὁ μικρότερος κατηγορεῖ τὸν
 μεγαλείτερον, καὶ καθένας ὅλους, καὶ ὅλοι τὸν ἕνα καὶ
 γίνεται πυργοποιία πρὸς ἀφανισμόν τῶν ἀθῶων, καὶ
 ὄλου τοῦ γένους. Καὶ τὰ μὲν τοῦ καλοκαιρίου δεινὰ
 θαλάσσης καὶ ξηρᾶς, μὲ τὴν θεῖαν βοήθειαν, καὶ ὄχι
 μὲ ἀνθρώπινον δύναμιν τὰ ἀπαντήσαμεν, καὶ τοὺς ἐ-
 χαλάσαμεν, καὶ τὸ Ναύπλιον εἰς τὴν ἐξουσίαν μας πάλιν
 ἐλάβομεν· ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο, μήπως ἐκερδήσαμεν
 κατὰ πάντα τὸν σκοπὸν μας; μήπως ἐτελείωσεν ὁ
 ἀγὼν μας; μήπως κατετροπώθη ὁ ἐχθρὸς; μήπως
 ἠσφαλίσαμεν τὰ ὑπάρχοντα καὶ πλοῦτή μας; ὄχι βέ-
 βαια! ἀκόμη εἴμεθα εἰς κίνδυνον, καὶ κίνδυνον μέγαν,
 καὶ τὰ πλοῦτή μας νὰ χάσωμεν, καὶ τὴν δόξαν μας νὰ
 ἀμαυρώσωμεν, καὶ θυσιά τῆς ἀπρομηθείας μας νὰ γεί-
 νωμεν, ἐπειδὴ οἱ τῶρα ἐν Κορίνθῳ πεινῶντες, καὶ κα-
 τακρωμένοι ἐχθροί, ἂν ἀφεθῶσιν ἀπολέμητοι ἀκόμη
 μερικὸν καιρὸν, ἐπειδὴ τίς εἶδε τί τέξεται ἢ ἐπιούσα,
 δύνανται νὰ μᾶς βλάψωσιν ὄχι ὀλίγον· αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι
 τῶρα ἐὰν κτυπηθῶσιν, ἴσως ζητήσωσι συνθήκας, γί-
 νονται θηρία, ἀφ' οὗ μάθωσι τὰς νέας ἐτοιμασίας τοῦ
 τυράννου. Στρατηγοί, Χιλιάρχοι, Καπεταναῖοι, Στρα-
 τιῶται καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς Πελοποννήσου, μάθετε, ὅτι
 τεσσαράκοντα Ὀρτάδες Γιανιτσαρέων, ἐξεστράτευσαν
 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, αὐτοὶ ὅθεν ἀπερνοῦσιν ἀπὸ τὰ

σερχάτια καὶ πόλεις, θέλει συνάξουν, ὅλους τοὺς στρατιώτας των, καὶ πλῆθος θέλει καταστήσουσιν ἐναντίον μας. Εἰς Θεσσαλονίκην ὅλα τὰ ἰσνάφια δουλεύουσιν εἰς ὅσα χρειάζονται διὰ μέγα στράτευμα. Ὁ στόλος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, καὶ τῶν Ὀντζακεῖων ἐσάλη εἰς Ἀλεξάνδρειαν διὰ νὰ φορτώσῃ τροφάς, καὶ κατὰ τὴν χρείαν νὰ τὰς ἐβγάξῃ εἰς ὅποια παραθαλάσσια πλησιάζει τὸ στράτευμα· διότι ὁ ἐχθρὸς φαίνεται ἀπ' ἐκεῖνα, ὅπου ἔπαθεν, ἔλαβε γνῶσιν, καὶ δὲν ἀφίνεται πλέον, εἰς μόνην τὴν ξηρὰν νὰ θρέψῃ τὸ στράτευμά του, καὶ νὰ πάθῃ, καθὼς ἔπαθε περίσου, καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡμεῖς δὲ τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ τὰ ἀπαντήσωμεν αὐτά, καὶ νὰ φανῶμεν νικηταὶ καθὼς ἤδη δύο χρόνους; Ἡ Διοίκησις, καθὼς ἔκαμε τὸ χρέος τῆς τῷ μητρικόν, καὶ σὰς ἐφανέρωσεν ἐκεῖνα, ἰδοὺ σὰς συμβουλεύει καὶ τὰ ἀντιφάρμακα διὰ νὰ μὴ προσασίζησθε πάλιν, ὅτι ἔσφαλεν ἡ παλαιὰ ἢ ἡ νέα Διοίκησις, παρὰ ἀν. κάμητε τὰ πρέποντα καὶ φυλάξει Κύριος, κακοπάθητε, νὰ κατηγορήτε τὸν ἴδιον ἑαυτὸν σας καὶ ὄχι ἄλλους ἀνωφελῶς. Καὶ ἀν κάμητε τὰ πρέποντα νὰ φυλαχθῆτε καὶ νὰ σωθῆτε, καὶ τὴν περιουσίαν σας νὰ χαρῆτε, καὶ τὴν δόξαν νὰ ἀπολαύσητε· καὶ ποῖα εἶναι αὐτά, ὅσα πρέπει νὰ κάμητε; ἰδοὺ, νὰ ἀφήσητε τὰ τζάβαλα τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ ὀρμήσητε κατὰ τῶν ἐν Κορίνθῳ τυράννων, νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσητε, προτοῦ νὰ φθάσωσιν οἱ ἄλλοι, νὰ περάσητε εἰς τὴν Ρούμελην, καὶ ν' ἀγωνισθῆτε μαζὶ μὲ τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς μας, διὰ νὰ φυλαχθῶσι καὶ ἐκεῖνοι, καὶ οἱ ἐχθροὶ νὰ μὴ πλησιάσουν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ καὶ εἰς τὸ ἐναντίον, ὅπερ φυλάξοι Κύριος, τραβούμενοι καὶ ἐκεῖνοι μαζὶ σας νὰ φυλαξῶμεν τὴν Πελοπόννησον τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ διὰ νὰ φυλαχθῇ σιγουρότερα εὐθὺς χωρὶς νὰ χάσωμεν στιγμὴν ἄνδρες καὶ γυναῖκες νὰ τρέξωμεν νὰ κτίσωμεν καὶ ὀχυρώσωμεν τὰ Δερβένια, μὲ πύργους, μὲ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ ταμπούρια, νὰ ἐτοι-

μολῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι τροφαί, νὰ στενοχωρηθῆ ἡ πολιτορχία τῆς παλαιᾶς Πάτρας, νὰ προμηθευθῶσι καὶ ἐνδυναμωθῶσι τὰ κάστρα Μονεμβασία, Νεόκαστρον καὶ μάλιστα τὸ Ναύπλιον, ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ ὑποφέρει ὁ Σουλτάνος νὰ τὸ βλέπη εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, καὶ πρὸς αὐτὸ θὰ κάμῃ τὰς μεγαλειτέρας ὀρμάς του, ἢ φρουρᾶ των νὰ ᾔναι ἀπὸ ἀνθρώπους συνειθισμένους ν' ἀκούωσι τὸν κρότον τῶν κανονίων καὶ νὰ μὴ κρεμῶνται ἐν καιρῷ κινδύνου ἀπὸ τὰ τείχη, καὶ φεύγωσι, καθὼς τὰ ἐπάθαμεν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ πάθωμεν καὶ εἰς τὸ Νεόκαστρον, ἂν δὲν εὐρίσκοντο ἐκεῖ κατὰ θείαν συνέργειαν οἱ τεσσαράκοντα ὀκτῶ τακτικῆ μετὰ τοῦ μακαρίτου Νορμάν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς κινεῖται καὶ διὰ θαλάσσης ἀνάγκη καὶ ἡμεῖς νὰ ἐτοιμασθῶμεν νὰ τὸν ἀπαντήσωμεν καὶ ἐκεῖθεν, ἀλλὰ τοῦτο διὰ νὰ γίνῃ χρειάζονται ἄσπρα, καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ οἰκονομήσωμεν, καὶ νὰ τὰ ἔχωμεν ἔτοιμα διὰ νὰ πλεύσωμεν τὸ ναυτικόν μας, καὶ νὰ φυλάξωμεν καὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, διὰ νὰ μὴ λάβωσι τροφὰς οἱ ἐν Πάτρᾳ, οἱ εἰς τὰ Καστέλια Ναύπακτον καὶ Κόρινθον ἐχθροί, καὶ νὰ χάσωσι τὴν ἐλπίδα των οἱ Ἀλβανοί, ὅτι ἔχουν ὀρόμον νὰ ἔλθωσι ν' ἀρπάξωσι καὶ νὰ σκλαβώσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐπειδὴ ὁ λόγος ἔφθασεν ἕως ἐδῶ, μάθετε καὶ τοῦτο Πελοποννήσιοι, ὅτι (ἂν μὴ δώσοι ὁ Κύριος) συμβῆ ἢ δυστυχία μας ὅλος ὁ κόσμος θὰ σᾶς κατακρίνη, ὡσὰν ὅπου δὲν ἠθελήσατε νὰ ἐξοδεύσητε ὀλίγα διὰ νὰ φυλάξητε τὰ πολλά, τὰ τέχνα σας, τὰς γυναῖκάς σας, τοὺς γονεῖς σας, τὴν πατρίδα, τὴν πίστιν καὶ τὴν ζωὴν σας, καὶ τόσον ἢ Διοικήσεις, ὅσον καὶ ἡ Γερουσία, θέλει ἔχουν ἐλευθέραν τὴν συνείδησίν των, ἐπειδὴ ἡ μὲν Γερουσία μὲ δηλοποίησιν μᾶς ἐφάνέρωσεν ὅτι δὲν ἐσύναξε περισσότερον ἀπὸ ἑξακοσίας χιλιάδας γρόσια, ἢ δὲ Διοικήσεις πάλιν καὶ αὐτὴ διὰ προκηρύξεων σᾶς τὸ εἶπε, καὶ εἶναι ἑτοιμῆ μὲ τοὺς λογαριασμοὺς νὰ σᾶς

πληροφορήση ὅτι πολλὰ μικρὰ πράγματα ἐπληρώσα-
τε, ὅσα σχεδὸν μία μόνη ἐπαρχία ἐπλήρωνεν εἰς τὸν
καιρὸν τῶν τυράννων. Ἐν ᾧ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐδῶ
εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔμειναν ὅλα τὰ πλούτη τῶν Τούρ-
κων κινήτα καὶ ἀκίνητα, χωρὶς νὰ ἀφήσητε κἂν μέρος
ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ φυλαχθῶσι τὰ πολλὰ καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι.

Ἐν Ἐρμιόνη τῇ 29 Ὀκτωβρίου ἀρκὼν καὶ β'. τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
Ἀθανάσιος Καρακάρης.

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
Μινίστρος τῶν Ἐξωτερικ. ὑποθέσεων
Θ. Νέγγης.

Ὁ Κολοκοτρώνης τότε ἀπὸ τὸ Ναύπλιον ἐπέρα-
σεν εἰς τὴν Τριπολιτσάν καὶ ἔλαβε μέρος ἔπειτα εἰς τὴν
Συνέλευσιν τοῦ Ἄστρους. Μετὰ δὲ τὴν Συνέλευσιν με-
τέφερον ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν Τριπολιτσάν τὴν ἑδραν
τῆς, καὶ συμπαρέλθον ἐκεῖ τὸν Κολοκοτρώνην ὡς ἀν-
τιπρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Μετὰ τοῦτο ἡ Κυβέρ-
νησις ἔστειλεν ὡς ἀρχηγούς τῆς πολιορκίας τῆς Κο-
ρίνθου τὸν Στ. Σταϊκόπουλον καὶ τὸν Γενναῖον Κολοκο-
τρώνην, οἱ ὁποῖοι ἐτακτοποίησαν τὴν πολιορκίαν, ἔκα-
μιν διαφόρους μικροὺς πολέμους, καὶ ἐστενοχώρησαν με-
τοὺς ἐντοπίους Ἕλληνας, τοὺς Τούρκους τῆς Κορίνθου.
Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1823 ὁ Ἀβδου-
λάμπεης ὁ φρούραρχος παρήγγειλεν εἰς τοὺς πολιορ-
κητάς, ὅτι ἂν ἔλθῃ ὁ Κολοκοτρώνης παραδίδει τὸ φρού-
ριον τῆς Κορίνθου, εὐρισκόμενος αὐτὸς εἰς Ναύπλιο
ἐσάλῃ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἀμέ-
σως καθὼς ἔφθασε τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1823 παρεδόθη
δευτέραν φορὰν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην ἢ Κόρινθος.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ ἐκστράτεία τοῦ Δράμαλι
εἰς τὴν Πελοπόννησον.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

— 000 —

Ἐν σελίδι 15 στχ. 1 Μετὰ τὴν λέξιν ἐκοιμήθη λέγομεν ὅτι ἐκοιμήθη εἰς τὸ χωρίον Κουρνόφρητα, καὶ τὴν νύκτα ἐπῆγεν εἰς τὸ Κράβαρι.

Σελ. 15 στ. 15. Μετὰ τὴν λέξιν Χελωνωσπηλιὰ προσθέτομεν ὅτι ἐκεῖ ἐπίασαν ἕναν ἀράπην εἰσπράκτορα καὶ τὸν Νικόλαον Γιαννακόπουλον ἐξ Ἀλωνισταίνης, ἀνθρωπον τοῦ Ταμπακοπούλου καὶ τοὺς ἔδεσαν μαζί.

Σελ. 18 στ. 4 λέγομεν ὅτι οἱ Λιβαρτσῖνοι ἐφόνευσαν εἰς τὸ Λιβάρτσι τοὺς σπαῖδες Τούρκους· ἀλλ' ἐπανορθώνοντες αὐτὰ λέγομεν ὅτι ὁ Σταθᾶς Πανόπουλος, Ἀθανάσιος Κίσος καὶ Πανάγος Βλάντης καὶ ἄλλοι δύο, ἀπὸ τὰ χωρία Μοστίτζι καὶ Καστέλι, συνοδεύσαντες τοὺς διαμένοντας Ἀσήμαγαν καὶ Ὀμέραγαν Μουκαπελεντζίδες εἰς τὰ χωρία ταῦτα, (τὰ ὁποῖα ἦτον ἰδιοκτησία των) καὶ περνῶντες ἀπὸ τὸ Σωποτόν πολλὰ πρῶτὴ τὴν 21 Μαρτίου τοὺς ἐφόνευσαν ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς κωμοπόλεως εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὀνομαζομένην Ἀνάγυρον.

Σελ. 18 στ. 8. Μετὰ τὴν λ. Τριπολιτσᾶς προσθέτομεν ὁ Δημήτριος Τζεκόπουλος.

Σελ. 18 στ. 12 μετὰ τὴν λέξ. Κάψια προσθέτομεν ὅτι ἐκεῖ ἐνώθησαν μαζίτους καὶ ὁ Ἀλέξιος Νικολάου Λεβιδιώτης καὶ ὁ Κωνσταντῆς Σκοντριάνος Καψιώτης μὲ τοὺς συμπατριώτας των.

Σελ. 20 στ. 3 προσθέτομεν ὅτι ὁ Κωνσταντῆς Πητμεζᾶς ἀπὸ ταῖς Κατζάναις, ἐπῆγεν εἰς τὸ Σωποτό τὴν 25 Μαρτίου, καὶ συνεννοηθεὶς ἐκεῖ μετὰ τῶν προκρίτων μετέβη καὶ ἐσύστησε στρατόπεδον καὶ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ τμήματος τοῦ Λιβαρτζίου εἰς τὰ Τριπόταμα καὶ διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῶν 3 Ἀπριλίου. Μαθῶν δὲ ἐκεῖ ὅτι οἱ Αἰαλαῖοι ἐπέρασαν διὰ τὸν Πύργον ἐπῆγεν

εις Δίβρην κατὰ τὴν Θέσιν Σφακοβοῦνι, ἐκεῖθεν εἰς τὰ Τριπόταμα πάλιν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς ταῖς Κατζάναις· τὸ δὲ Πάσχα μετὰ τῶν ἄλλων Καλαβρυτινῶν παρευρέθη εἰς τὸ Λεβίδι. Κατὰ δὲ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἐσχηματίσθη πάλιν στρατόπεδον εἰς Τριπόταμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀσημάκη καὶ Παναγιωτάκη Φωτίλλα πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐχόντων γραμματέα τὸν Χαράλαμπον Λοντοτζακίρην ἐκ Σωποτοῦ. Τὸ στράτευμα αὐτὸ ἐκεῖθεν ἐπῆγεν ἔπειτα εἰς τὴν πολιαρλίαν τοῦ Λάλα.

Σελ. 27. σιχ. 17. Ἐκεῖ εὐρέθη καὶ ὁ Μουσταφᾶ Ἀγᾶς Ριζιώτης ὁ Βοίβοντας τῶν Ἰμπλακίων.

Σελ. 33 στ. 1 350 γρ. 150.

Σελ. 39 στ. 18 Ν. Χριστοδούλου γρ. ὁ Ν. Χριστοδούλου Σολιώτης.

» » » 22 μετὰ τὸ Σκαλτσᾶς προσθέτομεν μετὰ τὸν Θεόδωρον Σακελλαρίου Φιλιώτην.

Σελ. 40 στ. 8. Ἐκεῖ ἐπῆγε καὶ ὁ Ἀναγνώστης Ἀλεξόπουλος ἀπὸ Ἀγρίδιον μετὰ τοὺς στρατιώτας του.

Σελ. 43 στ. 2 Μούρτζινος γρ. Ὁ Διονύσιος Μούρτζινος.

Σελ. 44 στ. 5 Κατσιφοῦ γρ. Θέσιν Κατζαροῦ.

» 54 στ. 24 προσθέτομεν ὅτι εἰς τὸ ταμποῦρι τοῦ Μητροπέτροβα ἦτο κλεισμένος καὶ ὁ Παναγιώτης Κατριμπάνος ἀπὸ τοῦ Ἰσαρι καὶ ὁ Ἀθανάσιος Δαγρῆς ἀπὸ τὸ χωρίον Βρωμόβρυσι τοῦ Λεονταρίου.

Σελ. 60 στ. 3 ἐξεμάτωσεν γρ. ἐξαιμάτωσεν.

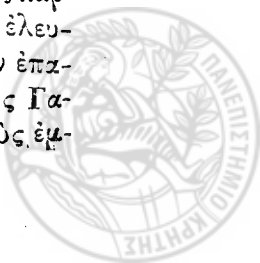
» 65 στ. 5 Ἀναγνώστην γρ. Παναγιώτην.

» 69 στ. 4 ταμποῦρι γρ. μπαίρακι.

» 70 στ. 19 νὰ καὶ γρ. καὶ νὰ.

» 73 στ. 15 58 γρ. 50.

» 78. στ. 12. Καθὼς ἀναψεν ἡ Ἑλλ. ἐπανάστασις εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀμέσως ἐλακτάρισεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑπτανησίων τὸ Ἑλληνικὸν αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀρχισαν νὰ ἐβγαίνουν εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν Ἑλλήνων καὶ ἐγέμισαν τὰ παράλια τῆς Γασούνης. Ἄλλ' ἢ Ἀγγλικὴ ἐξουσία ἐβάλλθη νὰ τοὺς ἐμ-

ποδίση κάμνουσα προκηρύξεις και φοβεριζουσα τους Ἐπτανησίους, ὅτι ὅσοι φύγουν χωρὶς ἄδειαν διὰ τὴν Πελοπόννησον, καὶ πιάνονται, θάφονεύωνται, καὶ τὰ κτήματά των θά δημεύωνται. Ὑσερώτεροι ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἐπτανησίους ἐπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅσοι ἤλθαν εἰς τοῦ Λάλα μὲ τὸ καράβι τὸ πολεμικόν τοῦ Ἄνας Φωκᾶ, μὲ τὸ ὁποῖον ἔφεραν καὶ τὰ κανόνια, ὅλας τὰς ἐτοιμασίας τοῦ πολέμου ὁ Ἄνδρ. Μεταξᾶς, ὁ Γεράσιμος Φωκᾶς ὁ Εὐαγγ. Πανᾶς καὶ ὁ Κωνς. Μεταξᾶς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐσυνάχθησαν ὄλοι οἱ Κεφαλήνες ὑπὲρ τοὺς 300, ἐνώθησαν καὶ μὲ τοὺς βγαλμένους προτῆτερα Ζακυνθίους καὶ ἔγειναν ὄλοι ὑπὲρ τοὺς 400.

Αὐτοὶ ἐνώθησαν μὲ τὸν Γεώρ. Σισίνην καὶ μὲ τοὺς ἐκεῖ Γαστουναίους καὶ λοιποὺς διὰ νὰ πᾶν ὄλοι ἴσια νὰ πολιορκήσουν τὸ Λάλα. Ἡ βοήθεια αὐτῆ τῶν Ἐπτανησίων ἔδωσε ζωὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνων τῶν μερῶν, διότι οἱ Λαλαῖοι Τούρκοι ἔβγαιναν συχνὰ, ἔκκιαν καὶ ἀρπαζαν ὅ,τι καὶ ἂν εὔρισκαν εἰς τοὺς κάμπους τῆς Γασούνης καὶ τοῦ Πύργου, ἐσύναζαν τὰς τροφὰς καὶ τὰ ζῶα, ἐπέρναγαν καὶ τὸν ποταμὸν Ῥουφιᾶ κατὰ τὴν Ἀγουλινίτσαν, καὶ πέραν ἀκόμα ἐπήγαιναν καὶ ἐμπόδιζαν τοὺς Ἕλληνας νὰ συσσωματωθοῦν.

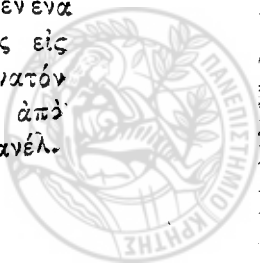
Εἶχαν τρομάξει τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, ἐπήγαν καὶ ἐπῆραν τοὺς Τούρκους τῆς Γασούνης ὅπου ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὸ παλαιὸν φρούριον τῆς Γλαρέντζας, τοὺς ἔφεραν καὶ αὐτοὺς εἰς τὸ Λάλα· μάλιστα τότε εἶχαν σκοτώσει τὸν περίφημον διὰ τὴν παλικαριάν του Γ. Γιαννιᾶν μὲ τοὺς συντρόφους του κατὰ τὴν θέσιν Κατσαροῦ, καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς ἄλλον πόλεμον κατὰ τὸ χωρίον Λαντζόϊ ἐσκότωσαν καμπόσους Ἕλληνας καὶ τὸν Χαράλ. Βιλαέτην ἀρχηγὸν τοῦ Πύργου καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐδειλίασαν τοὺς ἐντοπίους Ἕλληνας.

Οἱ Λαλαῖοι Τούρκοι ἀφοῦ εἶδαν τοὺς Ἐπτανησίους ἐρχομένους κατάκρημξ μὲ τὰ κανόνιά τους ἐπίστευαν

ὅτι δὲν ἦσαν ἐχθροί των, καὶ ἐβγήκαν ἀπὸ τοῦ Λάλα νὰ τοὺς ἀνταμώσουν κατὰ τὴν θέσιν Πουρνάρι εἰς τὸν κάμπον. Ἐζήτησαν νὰ ὁμιλήσουν μὲ τοὺς καπεταναίους των ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀγγλων· ἀλλὰ τοὺς εἶπαν ὅτι καὶ ἡμεῖς Ἕλληνες εἴμεθα, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς μας θὰ πεθάνωμεν ἢ θὰ ἐλευθερωθῶμεν· δόσατέ μας καὶ σεῖς τὰ ἄρματα καὶ ἐλάτε νὰ ζήσετε μὲ ἡμᾶς μὲ τὰ παιδιά σας καὶ μὲ τὰς γυναῖκάς σας, καὶ θὰ περάσωμεν καλά, καὶ ὅτι θὰ ἦμεθα ὅλοι ἴσα, καὶ θὰ ζήσωμεν ὡς ἀδελφία, ἐξῶ ἀπὸ μίαν πίστιν. Ἄλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ἐκατόρθωσαν τίποτε καὶ ἐτραβήχθησαν πάλαι εἰς τοῦ Λάλα.

Ἐπειτα ἐπλησίασαν καὶ ἀπὸ τὰ μακρυνὰ μέρη οἱ Καλαβρυτινοὶ Ἕλληνες, οἱ Ἀρκαδινοὶ, Φαναριῖται, Καρυτινοὶ καὶ λοιποὶ, ἔκαμαν ἓνα δύο μικροὺς πολέμους, ἐπῆσαν τὴν θέσιν τοῦ Πουσίου, ἐζύγωσαν κοντὰ εἰς τὸ Λάλα καὶ πλέον ἐμπόδισαν τοὺς Λαλαίους νὰ βγαίνουν πολὺ μακρῶς.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου ἐν ᾧ ἦμεθα εἰς τὰ Τρίκορφα, μᾶς ἔγραψαν οἱ ἐδικοὶ μας ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τοῦ Λάλα τοὺς πολέμους καὶ τὰς νίκαις των, καὶ τὸν θάνατον ἀκόμα τοῦ Γεωργάκη Πλαπούτα, ὁ ὁποῖος θελήσας νὰ πιάσῃ τὰ Μπασσιρέκα, εἶπε νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ἀλλ' ἓνας μόνον στρατιώτης ἀπὸ τὸν Βλόγχον ὁ Π. Πισιμίσης τὸν παρηκολούθησεν ἕως ἐκεῖ· καὶ ἀφοῦ αὐτὸς ἐσκοτώθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἔμεινε μόνος του ὁ Γ. Πλαπούτας καὶ ἐγύρισε πίσω διὰ νὰ μὴν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων ζωντανός. Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τὴν φιλοτιμίαν του καὶ ἀπὸ τὸν θυμὸν του ἐπέσεν ἄπνους. Τὸ στρατόπεδον ὅλον τοῦ Λάλα ἐλυπήθη πολὺ, διότι ἔχασεν ἓνα καλὸν ἀρχηγόν, καὶ τὸν ἔθαψε μὲ μεγάλας τιμὰς εἰς τὴν Νεμούνταν. Καθὼς λοιπὸν ἐμάθωμεν τὸν θάνατόν του ἐκρίθη εὖλογον ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ ἀπὸ τὴν Ἐφρῖαν τοῦ στρατοπέδου τῶν Τρικώρων Κανέλ.

Δελιγιάννην νά σαλή ὁ Δημ. Πλαπούτας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Λάλα διὰ νά παραλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' εἰς τὸν δρόμον του νά περάσῃ ἀπὸ τὴν Στεμνίτζαν καὶ νά λάβῃ καὶ τὰς διαταγὰς τῆς Γερουσίας τῶν Καλτεζῶν (α).

Μετὰ τὸν δεῦτερον πόλεμον ὅπου ἐγείνεν εἰς τὸν κάμπον τοῦ Πουσίου, συνέβη διχόνοια εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ιδιοκτητῶν τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου, ἡ ὁποία καὶ ὀλίγον ἔλειψε νά φέρῃ τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν θέλων νά προλάβῃ τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοπέδου ἔκαμε τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον καὶ τοὺς καθησύχασεν

« Ὑπόσχομαι εἰς ὅλους τοὺς Καπεταναίους καὶ λοιποὺς στρατιώτας τῆς Ἐπαρχίας μας, κατὰ τὴν καταγραφὴν ὅπου ἔχομεν εἰς τὰς χεῖράς μας ὅτι τρίτον νά μὴ τῶν ζητήσωμεν, εἰμὴ μόνον τὴν δεκατία καὶ παρασπώρια, καὶ ὑποσχομέθα ὅτι ἕως τῆς τελευταίας σταλαγματίας τοῦ αἵματός μας νά διαφεντεύσωμεν αὐτὴν τὴν συμφωνίαν· ὑπόσχονται καὶ οἱ Καπεταναῖοι ὅλοι μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον Κύριον Ἰζανέτον Χριστόπουλον διὰ νά τὸν ἀκολουθοῦν καὶ ὑπακούουν εἰς κάθε του προσταγὴν· ὑπόσχομαι ἀκόμη ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἔχουν τὴν ἀδειαν νά διώξουν αὐτοὺς ὅπου εἶναι καταγραμμένοι, ἀλλὰ νά φέρουν καὶ τοὺς λοιποὺς ὅσοι βαστοῦν ἄρματα· καὶ ἐάντιδουν κανένα Καπετάνιον καὶ διπαρτιστὴ ἀπὸ τὴν συμφωνίαν μας, οἱ ἄλλοι Καπεταναῖοι νά τὸν παιδεύουν καὶ νά τοῦ πέρνουν καὶ τὸ τρίτον καὶ ὅλο του τὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ καὶ αἱ δεκαταῖαι καὶ παρασπώρια εἶναι ἀφεντικά, τὰ ὁποῖα μέλλουν νά τὰ φάνε οἱ στρατιῶται, ἐάν δὲν ἐξαρκέσουν διὰ νά φάγουν· συμφώνως οἱ Καπεταναῖοι μὲ

(α) Μετὰ τὸν μεγάλον πόλεμον τοῦ Πουσίου καὶ μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Λαλαίων ἐγύθισεν ὁ Πλαπούτας εἰς τὴν πολιορλίαν τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπὸ ὅλους τοὺς Λοιδωρῖσους στρατιώτας.

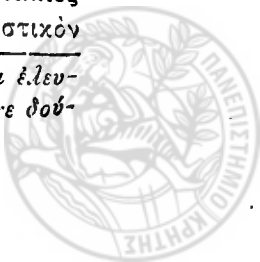
τὸν Ἀρχιστράτηγον θέλει ὀμιλοῦν καὶ θέλει εὖρουν τὰ μονασίπικον διὰ τὴν δώση ἕκαστος κατὰ τὴν δύναμιν του, ὅποιος δὲ χαριζόμενος ἤθελε δώσει τρίτον τὴν παιδεύηται ἀπὸ τοὺς λοιποὺς καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον. Ὅθεν δι' ἀσφάλειαν καὶ τῶν δύο μερῶν ἔγιναν δύο ὁμοια καὶ ἐδόθη ἀπὸ ἕνα εἰς κάθε μέρος. Ὑπόσχονται πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ οἱ Καπεταναῖοι διὰ τὴν γράφουσαν εἰς τὰ χωρία τοὺς τὴν βαστοῦν λογαριασμὸν παστρικότων δεκατιῶν καὶ παρασπορίων καὶ τὴν τὴν πηγαίνουσαν ὅπου διοριστοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον καὶ ὅτι πρέζαις ἤθελε κάμουν τὴν τὴν μοιράζουσαν ἐξίσου ὅλοι οἱ στρατιῶται μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ Μωρέως (α) καὶ ὅτι πρᾶγμα εὐρίσκεται τούρκικον εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας κινητὸν καὶ ἀκίνητον τὴν τὴν μοιράζουσαν ὅλοι οἱ στρατιῶται, καὶ ὅποιος παραβῆ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν, τὴν κριθῆ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ πρόσωπον Βασιλέως μας τὴν τὴν μὴν ἰδῆ, καὶ οὕτως ὑποφαινόμεθα. Ἰουνίου 9. Στρατόπεδον Πούσι (περὶ τὸ Λάλα) 1821, πρῶτον ἔτος τῆς ἐλευθερίας.

Δημήτριος Δελγιαννόπουλος
ὑπόσχομαι τοῦτων

Δημήτριος Πρωτόπαπας Μῆτρος Τζαβέλας
Κατ. Η. Λυμπερόπουλος Γιάννης Ἀμπελιανίτης
» Ἀγγελῆς Κατ. Γιάν. Δρακόπουλ.
» Μιχάλης » Γεώργη Βεργῆς
» Γιάννης Θανασοῦλης » Δημήτ. Καράμπελας
» Ἀδὰμ Δημητρακόπουλ. » Χρῖστος Δελγιώτης
» Γιάννης Γκούτης » Ἀναστ. Τζάπρος
» Γιάν. Μπιζιμπαρδιώτη » Λάμπρος Ληξσιανὸς
» Γεωργάκη Παλατιώτη » Γεωργάκης Σκλάβας

Ἄφ' οὗ ἔγεινεν ὁ δεῦτερος πόλεμος εἰς τὸ Πούσι οἱ Λαλαῖοι πολὺ ἐφοβήθησαν, διότι εἶδαν ὅτι εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πουσιῦ ἕκαμαν χαρακώματα καὶ τάπιες διὰ τὰ κανόνια τοὺς, ἐφυλάττετο τάξις, εἶχαν μυστικὸν

(α) Τότε διεδίδετο ὅτι ὅλοι οἱ Ἑλληνικοὶ τόποι ἐλευθερώθησαν, καὶ ὅτι μόνη ἡ Πελοπόννησος ἀκόμη ἔμενε δουλη καὶ διὰ τοῦτο ἔκαμαν αὐτὴν τὴν συμφωνίαν.

κλπ. διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν καὶ ἐσειλαν εἰς Πάτρας τὸν Κουτσοραΐπην μὲ γράμματα εἰς τὸν Ἰσοῦφ Πασιᾶ Σέραλη καὶ ἐζήτησαν νὰ ἔλθῃ μὲ δύναμιν νὰ τοὺς πάρῃ μὲ ταῖς φαμελίαις των εἰς τὰς Πάτρας.

Οἱ πολιορκοῦντες Ἕλληνες τότε τὰς Πάτρας ἦσαν μακρὰ, καὶ δὲν εἶδαν τὸν Πασιᾶ ὅταν ἐβγήκε μὲ τὰ στρατεύματά του διὰ τὸ Λάλα, διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν ἢ νὰ τὸν πάρουν ἀπὸ κοντὰ, καὶ νὰ ἐνωθοῦν αὐτοὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εἰς τοῦ Λάλα.

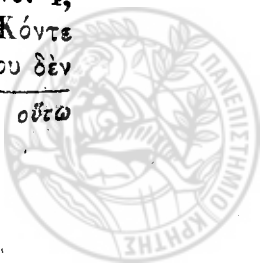
Ἐνταῦθα δὲ καταχωροῦμεν ἔγγραφο, ἐκθέτον τὰ γενόμενα εἰς τὸ Λάλα ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Καλαβρυτινῶν, καὶ ἐσώθη εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ γέροντος Χ. Λοντοτσαχίρη.

Ἡ καταστροφὴ καὶ ἄλωσις τοῦ Λάλα καὶ ὁ ἀφανισμὸς αὐτοῦ οὕτως ἐγείρει.

1821. 29 Μαΐου τῆ 6'. τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐγένετο ὁ πόλεμος εἰς τὸ Ἱπρένρι, ὅπου ἐβγήκαν οἱ Λαλαῖοι νὰ πάρουν τὰ κανόνια ὅπου ἔφεραν οἱ Κεφαλωνῖται ὁμοῦ μὲ τοὺς Γαστουνιώτας καὶ ἐκράτησεν ἕως ὥρας πέντε. Ἐπρέξαν δὲ οἱ Καλαβρυτινοὶ πρὸς βοήθειάν τους καὶ τοὺς ἐδίωξαν. Ἐρονεύθησαν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ἀπὸ μὲν τοὺς Λαλαίους ἕως πεντήκοντα καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν, ἀπὸ δὲ τοὺς Ἕλληνας Γαστουναίους τέσσαρες ὅπου ἦσαν εἰς τὴν Βίγλαν καὶ εἰς Κεφαλωνίτης, ὅπου ἐτράβηξαν τὰ κανόνια. Τὸ ἐσπέρας ἐσυνάχθησαν τὰ στρατεύματα ὅλα ἐπάνω εἰς τὸ Πουσι πλησίον εἰς τοῦ Λάλα ἕως μισθὴν ὥραν· οἱ Γαστουναῖοι μετὰ τῶν Ζακυνθίων καὶ Κεφαλληνίων 1500, οἱ Καλαβρυτινοὶ 1000, οἱ Καρυτινοὶ μετὰ τῶν Ἀρχαδίων καὶ Φαναριτῶν 1500, καὶ ἔστησαν τὰς σκηνὰς των ἀντικρὺς τοῦ Λάλα. Τῆ ἐπαύριον δὲ εἰς τὰς 30 τοῦ Μαΐου ἐκρότησαν πόλεμον πάλιν ὑποκάτω εἰς τοῦ Πουσι τὸν κάμπον ὅλη ἡ καβαλαρία τῶν Λαλαίων καὶ πεζοὶ ἕως 1500· ἐκατέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλλη-

νας ὡς 800 εἰς τὸν κάμπον, ἐπολέμησαν ἀνδρείως ὥρας 6, ἐνίκηθησαν δὲ οἱ Λαλαῖτοι καὶ ἔφυγαν, ἐφονεύθησαν δὲ περὶ τοὺς 60 καὶ ἐπληγώθησαν πολλοί· ἀπὸ δὲ τοὺς Ἑλληνας δύο καὶ ὁ Καπετὰν Γεωργάκης Κολιόπουλος Καρυτινὸς καὶ δύο πληγωμένοι. Εἰς τὰς 11 τοῦ Ἰουνίου ἦλθεν ὁ Ἰσούφ Πασιάς Σέραλης ἀπὸ Πάτραν καὶ ἐμβῆκεν εἰς τοῦ Λάλα μετὰ 800 Τούρκους, οἱ 300 καβαλαρία ἐκλεκτοί· ἐστάθησαν μίαν ἡμέραν καὶ εἰς τὰς 13 τοῦ Ἰουνίου ὠρμησαν ὅλοι οἱ Λαλαῖτοι μετὰ τοῦ Πασιά καὶ ἑξακοσίων ἰππέων, συμποσοῦμενοι ἕως 3,000, κατεπάνω τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἐπερικύκλωσαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Οἱ δὲ Ἕλληνες βλέποντες τὴν δύναμιν τῶν ἰππέων καὶ τὴν πεισματώδη ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν ἐφοβήθησαν, καὶ ἀπὸ πέντε δέκα, καὶ δύο δύο, πρὶν τοὺς περικυκλώσουν οἱ ἐχθροὶ ἔφυγαν οἱ περισσότεροι, καὶ ἔμειναν μόνον ἕως 1,200 οἱ ἀνδρειότεροι μετὰ τοὺς ἀρχηγούς των, ὅπου ἦτον ὁ Γεώρ. Σισίνης, Κόντε Ἀνδρέας, Πανᾶς Κεφαλήν, ὁ Παναγιωτάκης Φωτῆλας καὶ Δημητράκης Παππαγιαννόπουλος (α) καὶ ἐκρότησαν τὸν πόλεμον μέσα εἰς τὰ χαρακώματα μετὰ τὰ κανόνια καὶ τουφέκια ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἕως τὸ ἑσπέρας, καὶ τόσον ἐστάθησαν ἀνδρεῖοι οἱ Ἕλληνες, μόνον ὅπου ἦσαν νηστικοὶ καὶ χωρὶς νερὸν κλεισμένοι, ὅπου ἐνίκησαν τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, δύο μπαϊράκια καὶ δύο ταμπουλέρια ἐπῆραν, φονεύσαντες ἀπὸ αὐτοὺς 300 καὶ πληγώσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, καὶ ἄλογα πολλὰ τὰ ἐκλεκτότερα ὁμοῦ καὶ τὸν Σιλικτάρην τοῦ Κακοπασιά, ὅπου καὶ ὁ ἴδιος ἐστέχето ἐπάνω εἰς τὸν πόλεμον, καὶ βλέπων αὐτὴν τὴν φθορὰν ἔφυγεν· ἐφονεύθησαν δὲ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας 25 Φαναρίται, ὅπου ἔφυγαν ἀπὸ τὰ χαρακώματα, Καρυτινοὶ 4, Κεφαλωνῖται 4 καὶ 8 πληγωμένοι, ὁμοῦ καὶ ὁ Κόντε Ἀνδρέας ἐπληγώθη εἰς τὰς δύο χεῖρας, ὥστε ὅπου δὲν

(α) Αὐτὸς εἶναι ὁ Δημήτριος Δελιγιάννης· διότι οὕτω τότε ἐγράφοντο οἱ Δελιγιανναῖοι.

εστάθη ἄλλος πόλεμος θριαμβευτικώτερος· τόσον φόβον ἔλαβον οἱ τύραννοι Λαλαῖοι ὁμοῦ καὶ ὁ Κακοπασιάς, ἀφ' οὗ ἐνικήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Ποῦσι καὶ ἐμβήκαν εἰς τοῦ Λάλα φονευμένοι καὶ πληγωμένοι οἱ περισσότεροι, ὅπου ἀπεφάσιταν νὰ φύγουν. Οἱ δὲ Ἕλληνες στενοχωρημένοι ἀπὸ τὴν πείναν καὶ δίψαν, μὲ τὸ νὰ ἐφοβήθησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς οἱ ἀρτοφόροι καὶ νεροφόροι νὰ τοὺς φέρουν τὸ βράδυ, καὶ διὰ νὰ λάβουν καὶ ὀλίγην ἀνεσιν οἱ πληγωμένοι, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Ποῦσι καὶ ἐτραβήχθησαν εἰς τὴν Δίβρην καὶ ἀνεπαύθησαν ὀλίγον οἱ στρατιῶται, καὶ ἔγειναν ἔτοιμοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τῇ δὲ παρασκευῇ εἰς τὰς 17 Ἰουνίου ὁ Κακοπασιάς ὁμοῦ μὲ τοὺς Λαλαίους καὶ μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν ἀπὸ τὴν μεγάλην τους δειλίαν καὶ φόβον ἔφυγαν, πέρνοντες μόνον ὅσα πράγματα ἐλαφρὰ ἐδυνήθησαν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀφήσαν εἰς τὰ σπίτια τῶν. Μαθόντες δὲ οἱ Ἕλληνες τὴν φυγὴν τῶν ἔτρεξαν ὅλοι ὅπου ἔφθασε καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς Πετμεζᾶς, καὶ ἀφ' οὗ κατέσκαψαν καὶ ἐπῆραν ὅλα τὰ λάφυρα καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ σπίτια ἔβαλαν φωτιά καὶ τὰ ἔκαψαν καὶ ἔγιναν κονιορτός. Οὕτως ἔγινεν ἡ ἄλωσις τοῦ Λάλα τῇ 19 Ἰουνίου ἡμέρα Κυριακῇ 1821 τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐλευθερίας.

Σελ. 81 στ. 9 ἐν τέλει προσθέτομεν ὅτι ἦλθαν ἀκόμη μέσα ἕως 8,000 ψυχαὶ Μπαρδουνιώται, Μιςριῶται, Φαναριῖται, Λεονταριῖται, Καρυτινοὶ καὶ λοιποὶ καὶ τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῶων ὅπου ἦλθε καὶ ὅπου ἦτον μέσα ἐγέννησε τὴν ἀβρῶστίαν ἐντὸς τῆς Τριπολιτσᾶς.

». 82 σιγ. προσθέτομεν ὅτι κατέβησαν εἰς τὸ Ἄσρος εἰς προὔπαντησιν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ὁ Θάνος Κανακάρης, ὁ Ῥήγ. Παλαμίδης, ὁ Νικόλ. Ταμπακόπουλος κ.λ.

». 83 στ. 7 ἐννοοῦμεν ὅτι αὐτοὶ ἦλθαν οἱ περισσότεροι εἰς τὰ Τρίκορφα καὶ ἦσαν ὑπάλλληλοί του, καὶ ὄχι ὅτι ἐβγήκαν ὅλοι μαζί ἀπὸ τὸ πλοῖον.

Σελ. 85 στ. 1. 'Ο Σωτ. 'Ιωάν. Παππαγιαννόπουλος.

» 90 στ. 24. "Όλοι λέγουν και γράφουν ὅτι ἐπι-
σθη ὁ 'Ισθμὸς τῆς Κορίνθου· ἀλλ' εἰς τὸν 'Ισθμὸν ποτὲ
δὲν ἐσυστήθη στρατόπεδον Ἑλληνικόν. Οἱ Πελοποννή-
σιοι ἐστρατοπέδευαν εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια, τὰ λε-
γόμενα Μυταῖς καὶ Ἀέραις· ἐκεῖ μάλιστα ἡ Γερουσία
εἶχε διατάξει νὰ κτίσουν πύργους διὰ φύλαξιν ἐκείνων
τῶν μερῶν, ἀλλὰ δὲν ἐτελείωσαν.

Σελ. 93 στ. 30 Κακοῦρι γρ. Πικέρνι.

» 96 στ. 10 Κανδύλια γρ. Κανδύλα.

» 107 στ. 6. Ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς γρ. ἀπὸ τοὺς
'Αλβανούς Μπέηδες.

Σελ. 107 στ 14. Διορθώνομεν τὸ ὄχι εἰς τοῦ Κάψια,
ὅτι εἰς τοῦ Κάψια δὲν ἔγεινε Γράνα.

Σελ. 107 στ. 14 ὁποῖα γρ. ὁποῖα.

» » » 15 καλλίτερον. γρ. καλλίτερον ;

» 110 σ. 3 Κουτσό Χαμπίμπη γρ. Κοντό Χαμπίμπη.

» 111 στ. 8 ἔχη γρ. ἔχη

» 112 στ. 28 φανάρια γρ. φτιάρια.

» 114 στ. 7 ἐκ γρ. ἐκ

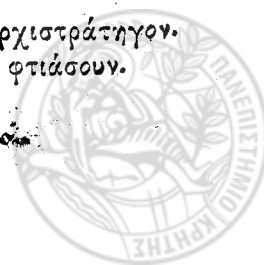
» 121 στ. 27 προσθέτομεν ὅτι ὁ Πλαπούτας εἶ-
χεν ἔμβει μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσάν τὴν ὥραν τῆς ἐ-
φόδου ἀπὸ τὴν τάπιαν τοῦ Σεραγίου βοηθούμενος ἀπὸ
τοὺς ἐδικούς του καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς διὰ νὰ εὔρη
τοὺς Μπέηδες καὶ νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι δὲν τοὺς ἀπά-
τησαν αὐτοί· ἐπειδὴ χωρὶς τὴν γνώμην τῶν ἀρχηγῶν
ἐμβῆκαν μέσα οἱ Ἕλληνες, καὶ τότε ἐπῆραν αὐτὸν οἱ
'Αλβανοὶ Μπέηδες καὶ ἐπήγαταν νὰ εὔρουν τὸν Ἐλμᾶς
Μέτζιον εἰς τὸ Σεράγι, καὶ ἐκεῖθεν ἐτράβηξαν διὰ τὴν
Πόρτα τῶν Καλαβρύτων. Τὰ δὲ ἐνέχυρα ἐδόθησαν τὴν ἐρ-
χομένην ἡμέραν τὸ Σάββατον εἰς τὸ χωρίον Μπεντενάκι.

Σελ. 122 στ. 4 μετὰ τὸν Κολοκοτρώνην προσθέτομεν
ὅτι ἐκεῖ εὗρέθη καὶ ἡ Μπουμπουλίνα καὶ ὁ Γιαννάκης
Κολοκοτρώνης.

Σελ. 123 στ. 13 ἐδικὴν μου· γρ. ἐδικὴν μου;

- » » » 16 ἄπλωσε γρ. ἄπλωσε.
- Σελ. 126 στ. 6 ἐγνώρισα γρ. ἐγνώριξα.
- » 132 στ. εἶπε γρ. εἶπα.
- » 135 στ. 29 συγγενὴν γρ. συγγενῆ.
- » 145 στιχ. 12. Ἐκεῖ εὐρέθη καὶ ὁ Ἀναγνώστραξ.
- » 154 στ. 11 γρ. ἀντικρυ εἰς τὸ Σκατοβοῦνι.
- » 155 στ. 6. Μετὰ τὸν Πατρινὸν προσθέτομεν καὶ τὸν Παναγιωτάκην Δημητρίου Πατρινόν.
- Σελ. 155 στ. 11 ταῖς γρ. ταῖς
- » 160 στ. 6 ἐσηκώθησαν γρ. ἐσηκώθησαν
- » 178 στ. 19 φανῆ γρ φανῆ.
- » 183 στ. 19 Λάυδα γρ. Λαύδα.
- » 192 στ. 18 Γέγγιδες γρ. Γκέγκιδες.
- » 193 στ. 9 ὅτι γρ. ὅτι.
- » 195 στ. 9 Παῦλος γρ. Ποῦλος.
- » Σελ. 195. στ. 16 Μῆτρος Στασσόπουλος γρ. Στασουνόπουλος.
- Σελ. στ. 22 Μαγελάνης γρ. Μαγκλάνης.
- » στ. 26 Γεώργιος Ζούβελας γρ. Ζούζουνας.
- » 200 στ. 28 στρατὸν Δράμαλη γρ. στρατὸν τοῦ Δράμαλη.
- Σελ. 205 στ. 7 εἰς γρ. εἰς.
- » 206 στ. 25 Δερβαναχωρῖται γρ. Δερβανοχωρῖται
- » 211 στ. 17 ἐτοιμασθήτε γρ. ἐτοιμασθῆτε.
- » 212 στ. 26 ἀφοῦ γρ. ἀφοῦ.
- » 214 στ. 11 ὑπόσχονται γρ. ὑπώσχοντο.
- » 215 στ. 30 καὶ γρ. καί.
- » 217 στ. 27 τοῦς γρ. τοὺς.
- » 220 στ. 29 σπέρας γρ. ἐσπέρας.
- » 221 στ. 30 Ἑλλησας γρ. Ἑλληνας.
- » 228 στ. 8 Κόντον γρ. Κότσον.
- » 235 στ. 30 ἀρχιστράτηγον γρ. ἀρχιστράτηγον.
- » 240. στ. 23 τὰ φιάσουν γρ. γὰ φτιάσουν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

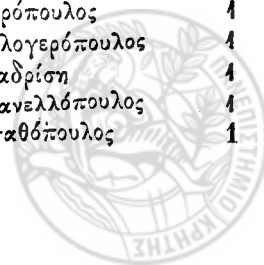
—000—

Ἀθηῶν.

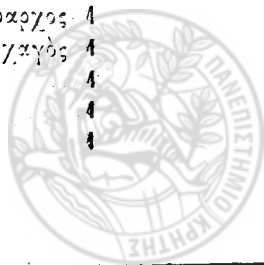
	σώμ.		σώμ.
Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλη-	Ἐκκλη-	Χ. Κρασᾶς	1
σιαστικῶν	150	Δ. Στεφανόπουλος	1
Ἡ Κυρ. Μ. Γ. Ὑψηλάντη	100	Δημ. Βίκης	1
Γρηγόριος Ὑψηλάντης	100	Πολύδ. Ἀλεξανδρόπουλος	1
Μ. Σκαλιστήρης	100	Π. Βαλαμαάκης	1
Δημήτριος Σαρδέλης	20	Χ. Χαρβούρης	1
Κωνσταντῖνος Τσιτσᾶς	40	Β. Οικονομίδης	1
Χρῆστος Σαρδέλης	5	Κ. Σ. Κροκιδᾶς	2
Ἡ Μονὴ Πετρακῆ	5	Α. Μωρακίτινης	1
Ἡ Μονὴ Καλοῦ Λεβαδίου	5	Ι. Σακελλαράκης	1
Αὐγερινὸς Ἀβέροφ	2	Εὐσ. Γλυμενόπουλος	1
Ἀνδρέας Φαρδιάς	2	Ι. Τ. Λίσκαρης	1
Ἐνρίετα Στουρνάρη	2	Χ. Α. Ἀναγασσόπουλος	1
Π. Εἰθακίλης	1	Ἄθ. Βηρηνίκης	1
Γ. Μιχ. Μηλίας	1	Θεοδ. Χρησ. Ασότης	1
Ἀναγ. Μαντζάρης	1	Δ. Κωνσταντῆς	1
Ἰωάννης Μπαλάφας	1	Α. Βασιλάκος	1
Δ. Τσιτῆζας	1	Γ. Ε. Μπεκονόπουλος	1
Ε. Τσιτῆζας	1	Ὄθων Π. Λεονάρδος	1
Ν. Σιλίθεργος	1	Α. Ν. Ζαχαριάδης	1
Γ. Καλλιστράτης	1	Θ. Α. Κοκκαλάς	1
Παν. Παπαδημητράκοπουλος	1	Ε. Σακλιμζῆς	1
Δ. Λευθεραῖος	1	Ι. Δ. Ταμπακόπουλος	1
Κ. Σπαθῆς	1	Ι. Ν. Κοντάκης	1
Εὐθ. Κουρουσόπουλος	1	Ἰωακείμ. Ἰωσήφ	1
Ἄντ. Ι. Γεωργόπουλος	1	Ν. Ἰωαννίδης	1
Σταῦρος Δούκας	1	Π. Μ. Καραμάνος	1
Μ. Ροδόπουλος	1	Γεώργιος Α. Κοντογούρης	2
Α. Κιάπης	1	Ἄντ. Παπαδισμαντόπουλος	1
Π. Κυπαρίσσης	1	Δ. Ἐμμανουήλ	1
Τρ. Παπαθασσιλείου	1	Α. Σπανόπουλος	1
Α. Βουρνέζος	1	Μ. Φουσανάκης	1
Γ. Δ. Οικονόμος	1	Ι. Μαλαμανάκης	1
Στυλιανὸς Κολιάυζ	1	Δ. Βηλάσης	1

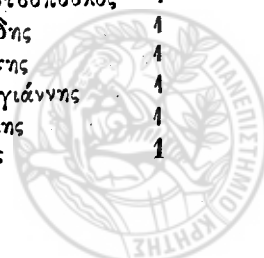
	σώμ.		σώμ.
Εὐθ. Β. Δεοντούσης	4	Στέφανος Γεωργίου	4
Γ. Γρυπάρης	4	Θεόδωρος Ανδρέου	4
Ν. Πυλάκης	4	Χριστὸς Δουλουδόπουλος	4
Μ. Α. Μουρηνίδης	4	Ἀντώνιος Στυλιανοῦ	4
Ν. Ι. Χηλοκοκονδύλης	4	Κυριάκος Κ. Γεδάνοβιτς	4
Σ. Η. Ζυγομαλάς	4	Α. Ρ. Κόκκινος	4
Γεώργιος Ἰω. Μέγα	4	Ἰωάννης Στ. Βάρναλης	4
Λουκάς Εὐθ. Χαντζόπουλος	4	Κυριάκ. Θ. Διαμαντόπουλος	4
Ν. Δεπάρας	4	Κωνσταντῖνος Ζώτη	4
Χ. Βασιλειάδης	4	Π. Ι. Δουάμας	4
Κ. Ταμπακόπουλος	4	Μιχαὴλ Παρασκευᾶ	4
Ε. Παππᾶ Γεωργίου	4	Βασίλειος Ράλλης	4
Γεώργιος Ν. Μακρῆς	4	Κ. Κουλάκης	4
Παῦλος Σκυλίτσας	4	Ἄρ. Δημητρακόπουλος	4
Παφνούτιος Βασιλειάδης	4	Ἰωάν. Μαργαριτογλου	6
Κ. Κουγιουτέας	4	Σωτήρης χατζῆ Χρήστου	4
Ἐπαμεινώνδας Δ. Μόντης	4	Μῆτσος Ἀντωνάκης	4
Νικόλαος Αὔγουρινός	4	Γεώργιος Ἰακώβου	4
Χρῆστος Α. Βούκας	4	Ἄγγιᾶλος	4
Νικ. Κονδύλης	4	Μιχαὴλ Η. Νομικός	4
Λεωνίδας Δ. Λιάτου	4	Ν. Ι. Βαρβόση	2
Δημήτριος Μηρτσάρης	4	Ἀναγνώσης Θεοδορίδης	4
Κωνσταν. Α. Πλακίδης	4	Ζηνοβία Βούρου	4
Γεώργιος Α. Μέξης	4	Ἄνταιδής	4
Δούκας Δ. Καρθωνίδης	4	Στάμος Θεοφάνης	4
Διομήδης Κυριακοῦ	3	Νικόλαος Γ. Καρζῆς	4
Ὁ ὑποπρόξενος Πύργου	4	Λιμπέριος Γ. Κανέλλος	4
Λεωνίδας Μ. Καρμιδίδης	4	Κυριακὸς χατζῆ Γεωργίου	4
Καπετὰν Γιάννης	4	Γεώργιος Δ. Παππᾶ Γεώργη	4
Ι. Καρζούσιος	4	Κωνσταν. Αθ. Φούφης	4
Λεωνίδας Α. Α.	4	Γρ. Βαρισθός	4
Τ. Βαλουβάνης	4	Β. Κ. Νικολόπουλος	4
Γρηγόριος Α. Μελιδώνης	4	Λρις. Α. Κακουλίδης	4
Μιχαὴλ Γ. Μάλπος	4	Ν. Σοτζερόπουλος	4
Α. Τριαντάφυλλος	4	Ι. Ε. Καλογερόπουλος	4
Ἰωάννης Γιαννάκης	4	Π. Α. Καδρίση	4
Ἀργύρης χατζῆ Στράτης	4	Κ. Ν. Κανελλόπουλος	4
Νικόλαος Δημητρίου	4	Ν. Σ. Σταθόπουλος	4

	σώμ.		σώμ.
Μιχαήλ Ἰωαννίδης	1	Χαράλαμπος Ι. Ψαράκης	1
Α. Βρετὸς	1	Γεώργιος Βασιλείου	1
Ὄθων Μικρυγιάννης	1	Γεώργιος Τρίμης	1
Ἀδαμάκος Ἰωαννίδης	1	Δημ. Δημητρακόπουλος	1
Μ. Δ. Σακρόβαρος	1	Ἀναστάσιος Νιτζιώτα	1
Α. Ἰωαννίδης	1	Ἄνδρέας Ν. Ἀνδρέου	1
Ἡλίας Ἀποστολίδης	1	Ματθαῖος Νιτζιώτα	1
Παν. Γ. Δογιοτατίδης	1	Δ. Κανᾶς	1
Λεωνίδας Ν. Τριγώνης	1	Ἀναστάσιος Πέτρου	1
Δ. Γ. Διαμάντης	1	Δημήτριος Νικολάου	1
Γεώρ. Πετούσης	1	Γ. Ε. Ἀγαγιώτης	1
Κωνσταντῖνος Σάγρης	1	Στ. Τρικαλιώτης	1
Ἀναστάσιος Π. Σταματίου	1	Ἡ Μονὴ Φανερωμ. Σαλαμίνας	4
Ν. Σαχίνης	1	Ἡ Μονὴ Θεοτόκου Αἰγίνης	3
Νικόλαος Ι. Πραγματίδης	1	Ἡ Μονὴ Ὁσίου Μελετίου	1
Ἰωάννης Α. Μπόρης	1		
Κ. Ι. Πλέσας	1	<i>Μέγαρα.</i>	
Δ. Γ. Κονδύλης	1	Ἀθ. Κ. Οἰκονόμου Πισσῆς	1
Α. Μήττας	1	Μ. Α. Παρδάλης Ἐλευσίνιος	1
Παν. Παππαφωτίου	1	Ἄρισ. Τ. Λαμπρινίδης Κρής	1
Αθ. Δεδόπουλος	1	Γ. Παππαδόπουλος Ἐλευσίν.	1
Αλεξ. Βαρνάβας	1	Δημ. Πάγκαλος	1
Ἄρισ. Ἰορδανίδης Σάμιος	1	Ξενοφῶν Λογοθέτης	1
Βασίλειος Κοκκῶνης	1	Ἀγαθ. Μαρκοῦ Ἱερομόναχος	1
Βασίλ. Κωνσταντόπουλος	1		
Λύσανδρος Κ. Μοσχούλας	1	<i>Θῆβαι.</i>	
Μιχαήλ Χ. Ἰωάννου	1	Θ. Α. Κανελάκης	1
Κωνσ. Κονδύλης	1	Ἰωάν. Κίνιος	1
Θ. Γ. Κουτσογιαννόπουλος	1	Γ. Δροσόπουλος	1
Σπυρ. Α. Παππαγεωργίου	1	Α. Πανᾶς	1
Π. Ἀθανασιάδης	1	Α. Χ. Μηλιώτης	1
Αύγ. Θ. Μπουρούτης	1	Γ. Χατζόπουλος	1
Δημ. Κουτσογιαννόπουλος	1	Δ. Σκαρβέλης ὑπολογαγὸς	1
Γεώργιος Μ. Μπουσῆς	1	Ν. Χωματιανὸς	1
Αλεξ. Π. Γεωργλόπουλος	1	Π. Βικάλογλους μοίραρχος	1
Χ. Μ. Γεωργαντόπουλος	1	Γ. Εμμανουήλ ὑπολογαγὸς	1
Κ. Θ. Παππαδημητρίου	1	Σ. Ἀλεξάνδρόπουλος	1
Νικόλαος Ι. Μπαγκλῆς	1	Γ. Θεανόπουλος	1
		Ἄνγκν. Ζιζύμας	1

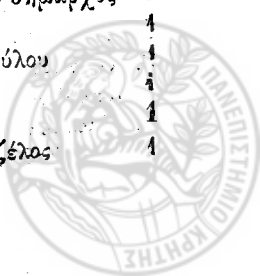
	σώμ.		σώμ.
<i>Λεβαδία.</i>		N.Κ. Κασουμούλης ταγματ.	1
Ἡ Μονὴ Ἱερουσαλήμ	1	Γ. Π. Τριανταφυλλίδης	1
Ἡ Μονὴ Δαδίου	1	Γεώργιος Γενόγκας	1
<i>Λαμία.</i>		Α. Δούβαρης	1
Α. Κατρουφόπουλος τελώνης	1	Κ. Κασραβᾶς	1
<i>Υπάτη.</i>		Γ. Λυμπόπουλος	1
Ἰωάν. Δαληντόπουλος	1	Μωνστ. Μαυρανιώτης	1
Ὁ ἡγούμε. τῆς Μονῆς Δαρτίου	1	<i>Κρεμαστῆς Λαρίσης.</i>	
<i>Αταλάντη.</i>		Α. Ε. Δούκας	1
Θ. Κωνστανίδης ἔφορος	1	Κ. Μπουζόπουλος	1
Σπ. Φωτόπουλος	1	<i>Παλαιοζάριον Δωρίδος.</i>	
Ἄθ. Σπυρόπουλος	1	Θεόδ. Α. Κατσιχαπῆς	1
Ἄθ. Σκανδολίνος ἱατρός	1	Ἰωάν. Ἠλιόπουλος	1
Ἄλκιβ. Παππαλουκάς	1	Π. Κ. Κοτσέτος	1
Σπ. Β. Τριχᾶς δήμαρχος	1	Κώστας Γερασίμου	1
<i>Δῆμος Δρυμίας.</i>		Θ. Γ. Μαργέλλας	1
Γιαννάκης δήμαρχος	1	Χαράλμ. Αναγνωστόπουλος	1
Δημήτριος Κ. Κυριαζῆς	1	Ἄθ. Γ. Γιαννακούρης	1
<i>Δῆμος Θριορίου.</i>		Δημ. Ἄθ. Τσονάκας	1
Σπυρίδων Α. Κλουτόπουλος	1	Ἡ δημαρχία Ποτιδανείας	1
<i>Φωκίς.</i>		<i>Δῆμος Αιγυίου.</i>	
Ι. Π. Χρυσοβέργης	1	Ἰωαν. Κ. Αντρίτζου	1
Γ. Κ. Πιστόλης	1	<i>Δῆμος Τολοφῶνος.</i>	
Α. Βούρτης	1	N. Κατσικοπάνος	1
Κ. Κελεπούρης	1	<i>Μεσολόγγιον.</i>	
Χρ. Μαλισσόβας	1	Ἡ Μονὴ Κ.	1
Θεμιστοκλῆς Α. Καλπούζος	1	Τριαντάφυλλος Διζανίτης	1
Σπύρος Μπακογιάννης	1	Δ. Α. Λεονταρίτης τελώνης	1
Σωτῆρος Ν. Χρυσανθόπουλος	1	Κ. Βενιζέλος	1
<i>Φθιώτις.</i>		Α. Σπαχῆς	1
Ὁ Ἀρχιεπίσκο. Φθιώτιδος	2	Θ. Παπαμανώλης	1
Ὁ ἡγούμε. τῆς Μ. Ἀγαθώνης	1	Γεώργιος Μαρούλης	1
Ἡ Μονὴ Ἀγαθώνης	1	Ανας Σ. Παπουτσόπουλος	1
Ὁ Ἱερομόν. Ἀνάκιος Φιλίππου	1	Σ. Σακελλαριάδης	1
Ἡ Μονὴ Ἀντινίτσης	1	Γεώργιος Ροδίτης	1
Ὁ πρωτοσύγ. Φθιώτιδος	1	Χ. Ε. Κατσικογιάννης	1
Ἄρισ. Βραχηνός	1	Σπ. Μ. Μαρούλης	1
Ἀλέξανδρος Χατζίσκος	1	Π. Σεβαστιανός	1

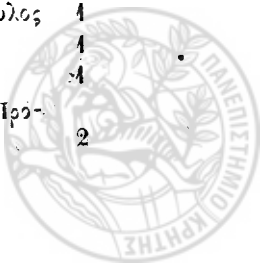
	σώμ.		σώμ.
Α. Σταμπάδιος	1	Ζαχαρίας Λαδόπουλος	1
<i>Ναύπακτος.</i>		Θ. Τριανταφυλλᾶς	1
Δ. Διαλαρόπουλος	1	Ἄλεξ. Ι. Βουδούρης	1
Ἀρ. Φιλιππίδης	1	<i>Ἀγρίνιον.</i>	
Ἀρ. Λούρος	1	Δημήτριος Κυρίκος	1
Α. Εὐδῆς	1	Παῦλος Δημητρόπουλος	1
Ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς Πρου-		Κυριάκος Ζαίμης	1
σοῦ Νεόφυτος	1	Σ. Ἀναγνωστόπουλος	1
Ἰω. Τριχαῖος	1	Γ. Σπάθης κλητῆρ	1
Ἄλ. Ἀναγνωστόπουλος	1	Παναγ. Γ. Κατσιγιάννης	1
Γ. Χρονόπουλος	1	Δ. Ι. Τασσούλης	1
Τ. Σταματόπουλος	1	Ε. Μοδινός	1
Ι. Βαλαβάνης	1	Θεόδωρος Ν. Χαβέλλας	1
Ι. Χαραλαμπίδης	1	Νικόλαος Παππαδημητρίου	1
Δ. Δημουλίτζας	1	<i>Ναύπλιον.</i>	
Ἀχιλλεὺς Χαρχάμπου	1	Ἡ Μονὴ Καρακαλᾶ	3
Χαρχάμπου Α. Ἰατρίδης	1	Ν. Α. Καλαγανόπουλος	1
Γεώργιος Αὐγεράκης	1	Ι. Α. Στεφόπουλος	1
Τάσιος Ἀθανασίου	1	Π. Πανταζῆς	1
<i>Βόνιτσα.</i>		Θ. Ἰωαννίδης	1
Π. Κανάρης Ἐφορος	1	Ν. Καράπαυλος	1
Σ. Ζ Τρικούπης	1	Γρηγ. Δημίνης	1
Δ. Γαβριλάκης	1	Σ. Ν. Βελίνης	1
Ν. Σαρδελῆς ἠγούμενος τῆς		Κ. Πετσάλης	1
Μονῆς Ῥόμβου	1	Α. Δημητριάδης	1
<i>Εὐρυταρία.</i>		Ι. Μανισσόπουλος	1
Φίλιπ. Παππαδόπουλος	1	Χ. Κ. Μαντζαγριωτάκης	1
Παυσανίας Χατσόπουλος	1	Κ. Φαρμακίδης	1
Κ. Ι. Κηρίτσος	1	Δ. Κωτσάκης	1
Ν. Γριβετσάνης	1	Α. Μ. Πάγκαλος	1
Κ. Γρηγοριανόπουλος	1	Β. Νικολόπουλος	1
Ι. Χ. Καρύτζας	1	Ι. Κ. Παππαζαφερόπουλος	1
<i>Καρπενησί.</i>		Ν. Γεωργιάδης	1
Ἡ Μονὴ Κατερινούς	1	Μ. Κανελλόπουλος	1
Γ. Δημητριάδης	1	Ι. Α. Πετιμεζᾶς	1
Ν. Καβαλέρης	2	Ε. Βλαχάκης	1
Γ. Οικονομίδης	1	Α. Ι. Σταυρόπουλος	1
Κωνσ. Ἀλεξόπουλος	1	Δ. Βάλβης	1

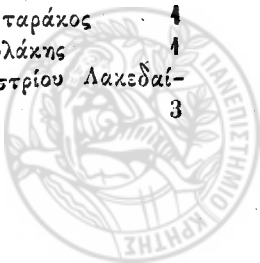
	σώμ.		σώμ.
Χ. Παππηλιού	4	Κ. Χ. Ζαριφόπουλος	4
Σ. Παναγιώτη	4	Ζερ. Χ. Μυλωνόπουλος	4
Άλέξ. Δωροβίνης ιατρός	4	Ρ. Σ. Σπηλιάδης	4
Δ. Πονηρόπουλος	4	Άνδρέας Δ. Σπηλιάδου	4
Θεόδ. Παππαλεξόπουλος	4	Γ. Εύθυμιού	4
Θεόφ. Α. Σακελλαρίδης	4	Θεόδ. Σ. Καρύδης	4
Α. Α. Μεντώρος	4	Ευσάθιος Π. Σκανδάμης	4
Κ. Δ. Καρόπουλος	4	Στ. Κοτσουνόπουλος	4
Κ. Χασοπόπουλος	4	Δ. Σακελλαρίου	4
Η. Αθηνάδης	4	Δ. Γ. Βέργος	4
Κωνσ. Δημητριάδης	4	Διον. Ασημακόπουλος	4
Δ. Κριεζής	4	Άγγελής Φιλιππόπουλος	4
Γ. Δ. Λιμπεράκης Είρηνη.	4	Α. Χ. Δαραλέξης	4
Χ. Κωνσταντινίδης	4	Ι. Α. Παππαλέξης	4
Ν. Χαλατζόπουλος	4	Κ. Καλαντσόπουλος	4
Θεόφ. Κατσάρβης	4	Αργος.	
Ίωαν. Παππαδόπουλος	4	Ν. Φανδρίτης	4
Βασίλ. Ι. Βωβός	4	Ι. Βλάσσης	4
Α. Αθανασόπουλος	4	Θεόφιλος Κατσάμβας	4
Δ. Α. Μιχαλακόπουλος	4	Π. Ψαλίδας δασάρχης	4
Κ. Σπούρας	4	Ι. Χ. Γεωργίου δασονόμος	4
Σ. Εύθυμιού	4	Χ. Παναγόπουλος	4
Γ. Δ. Γκιόκας	4	Γεώργ. Κωνσταντινίδης	4
Ν. Σπηλιάδης	4	Αθην. Γορδής	4
Α. Παπασταθόπουλος	4	Χαράλαμ. Σηλαβουάκης	4
Ν. Α. Δουρήμης	4	Δημήτριος Πινόπουλος	4
Χ. Λουκόπουλος	4	Γ. Αποστολίδης	4
Σ. Ανδρικός	4	Νεμέα.	
Γεώργ. Πολυζής	4	Κ. Διτεβχάδες	4
Ι. Π. Αρναντιάρης	4	Επίδαυρος.	
Ν. Κ. Μοσχούλας	4	Η Μονή τῶν Ταξιερῶν	4
Β. Γιακόπουλος	4	Η Μονή Ἁγιοῦντος	4
Χρῦσανθος Χαϊκίλης	4	Α. Χριστοδούλου δήμαρχος	4
Άνδρέας Θ. Σιγοῦρας	4	Α. Οικονόμου	4
Δ. Ι. Σωμόπουλος	4	Κ. Π. Χριστοδούλου	4
Α. Γ. Ψυχάλινόπουλος	4	Χ. Ι. Τσολάκης	4
Ι. Χ. Αεοντάρας	4	Μ. Σακελλαρίου	4
Σ. Ι. Τσαγιόπουλος	4	Γεώργ. Α. Βενιζέλος	4

	σώμ.	Τρίκαλα	
<i>Πόρος.</i>		Ιωάν. Παντολέων	1
Κ. Ν. Γκίκας	1	Γεώργ. Μοναστηριώτης	1
<i>Τροιζήν.</i>		Άθ. Χρυσικόπουλος	1
Η δημοκρατία Τροιζηνίων	1	Γεώργ. Άθανασόπουλος	1
<i>Κόρινθος.</i>		Ν. Καλογεράς δασονόμος	1
Η Μονή Φανερωμένης	5	<i>Τρίκαλα.</i>	
Σ. Καμπερόπουλος	1	Γ. Καλαμαράς δασονόμος	1
Μιχαήλ Ηκυλίδης	1	<i>Τρίπολις.</i>	
Ν. Χοϊδάς	1	Ο ήγούμ. Μονής Τσιπιανών	2
Συνεσίον	1	Δ. Μπούκουρας	1
Γ. Βαλτάσαρ	1	Δ. Γαρδής	1
Αθ. Βλαχόπουλος	1	Ι. Μυσπουρίδης	1
Β. Στεκόπουλος	1	Μιχαήλ Α. Δρίδας	1
Θρασύβουλος Φωκᾶς	1	Θεόδ. Κ. Πετμεζᾶς	1
Νικήτ. Ν. Άντωνόπουλος	1	Π. Μητσόπουλος	1
Κ. Άνδριόπουλος	1	Α. Οικονόμου ἐκ Γόρτυνος	1
Τῆς Μονῆς Στεφάνου ὁ ἡγού-		Καπετανάκης	1
μενος Μητροφάνης	1	Δεβέλουρας	1
Α. Χ. Σάββα	10	Α. Τάντης	1
Γεώργ. Καλλίμερος	1	Ιωάν. καὶ Γεώργ. Ιωαννίδαι	1
Νικ. Δ. Τούζουλας	1	Βασίλειος Σ. Βασιόπουλος	1
Ν. Κανελλόπουλος	1	Γ. Δ. Κεπατόπουλος	1
Άθ. Δελάκος	1	Ι. Ζαφειρόπουλος	1
Κωνσ. Ν. Ασοναρόπουλος	1	Άθ. Κεσνασιώτης.	1
Ε. Θρόνος	1	Α. Άλεξανδρόπουλος	1
Ε. Γιούρος	1	Γ. Φεγγαράς	1
Γ. Μαυρόκαυλος δασον. Κορίν.	1	Άντωνάκης	1
Ιωάν. Ν. Μικᾶς δασον.	1	Ο ήγούμενος τῆς Μονῆς Ἐπά-	
Κωνσ. Οικονομόπουλος	1	νω Χρέπας Άνθιμος	2
Ι. Άντωνιάδης ἐκ Καλαμακίου	1	<i>Λεβίδι</i>	
Σταμ. Σ. Τρίπου	»	Θ. Βέρροιοις	1
Χρ. Γ. Κίτζου	»	Π. Ζερμπίνης	1
Κυριακόπουλος	»	Σπ. Οικονομίδης	1
Κ. Α. Μεντζέλης	»	Άναγν. Δημητρακόπουλος	1
Μιχ. Π. Οικονόμου	1	Β. Άναγνωστόπουλος	1
Γιαννάκης Χρήστος	1	Η. Άποστολόπουλος	1
Γ. Α. Οικονομόπουλος τελών.	1	Ο ήγούμ. τῆς Μονῆς Προ-	
Γεώργ. Παπύρας δασονόμος	1	δρόμου Γόρτυνος	2

	σώμ.		σώμ.
<i>Κυρουρία.</i>		Κωνσ. Αρ. Ζούβελας	1
Ν. Θερμογιάννης	1	Άρις. Παππαγιαννακόπουλος	1
Σεβαστὸς Περδικίδης	1	Δ. Παππαγιαννακόπουλος	1
Παναγιώτης Ν. Κωνσαντῆς	1	Ἀργύρης Ζούβελας	1
Μ. Ι. Λέφας	1	Κωνσ. Ἀποστολόπουλος	1
Γ. Μ. Μαρινιώτης	1	Ν. Παππαγιαννακόπουλος	1
Κύριλλος ἠγούμ. Ὀρθοκοσᾶς	1	Χ. Κ. Οικονόμου	1
Ν. Σακελλαρίου δήμαρχος	2	Ἰωαν. Κατήρας	1
Ν. Χρυσικόπουλος Εἰρηνοδ.	1	Γρηγόριος Δούμας	1
Α. Κομνηνὸς γραμματεὺς	1	Θ. Αναγνωστόπουλος	1
Ἰωάν. Δεσποτόπουλος	1	<i>Μεγαλόπολις.</i>	
Ν. Πετράκος	1	Βασίλειος Ν. Βούτουνας	1
Ἡ Μονὴ Προδρόμου	2	Ἄθ. Οικονομίδης	1
Ἡ Μονὴ Μιλεβῆς	2	Π. Θερμογιάννης	1
<i>Δημητσάνα.</i>		Ἰω. Δουρέκας	1
Ἰωάν. Μπαλόγιαννης	1	Μάρκος Σταθόπουλος	1
Θεόδ. Χ. Βαχλιώτης	1	Νικόλαος Χαρόπουλος	1
Φ. Δημόπουλος	1	Ἀντώνιος Κάργας	1
Π. Σαραντόπουλος	1	Διόν. Φιλιόγιας	1
Κ. Κουτσοῦκος	1	<i>Βαλτεσιλίκο.</i>	
Κτενόπουλος Ἐφορος	1	Ἀντώνιος Γ. Οικονομόπουλος	1
Ἄγγελικὴ Γ. Ἀντωνοπούλου	1	Μιχαὴλ Π. Μιχαλόπουλος	1
Ἰω. Λειώπας Οἰκ. Ἐφορος	1	Ἰωαν. Α. Χριστόπουλος	1
Σπύρ. Τσακίρης	1	<i>Σπάρτη.</i>	
Δημ. Δ. Ζήρας γραμ. Ἐφορίας	1	Ν. Φασσουλόπουλος	1
Β. Ἀθνασιάδης ἰατρός	1	Ἄποστ. Ἀλεξανδρόπουλος	1
Π. Δ. Κοντζιάς	1	Νικόλ. Ε. Μανουσόπουλος	1
Σ. Τσακίρης Εἰρηνοδίκης	1	Παναγ. Στρέφης	1
Δ. Ν. Χαραλάμπης γραμματ.	1	Γεώργιος Π. Μαμίτζης	1
Θεοδόσιος Σ. Θωμόπουλος	1	Κ. Παππαδόπουλος δημοδιδ.	1
Ἰω. Κ. Παππαζαφειρόπουλος	1	Πέτρος Κατζάνης	1
Νικόλαος Α. Κικούζιας κλητ.	1	Πέτρος Σκαρπολέζος	1
Γεώργιος Φιλιππόπουλος	1	Χρῆστος Μαρκελλίδης	1
Κ. Κουτζούκος	1	Γεωρ. Π. Ξηνταράκος	1
<i>Μαγουλιάνα.</i>		Γεωρ. Βαρδουλάκης	1
Βασίλειος Ν. Βούτουνας	1	Ἡ Μονὴ Καστρίου Λακεδαί-	
Κ. Α. Παππαγιαννακόπουλος	1	μονος	3
Γ. Παππαγιαννακόπουλος	1		

	Σώμ.		Σώμ.
Γρ. Κ. Πετιμεζής	2	Εὐσ. Κοκκολάδης (Τρινάσου)	1
Ἄνδρ. Κ. Πετιμεζής	1	<i>Κρεμαστή.</i>	
Ζαχχαρίας Σ. Ζαχχαρόπουλος	1	Χ. Γρηγοριάδης	1
Μαυπέλιος	1	Θ. Ηλιόπουλος	1
Π. Θ. Ζαχορογιάννης	1	Ἰωαν. Γ. Δρίβας	1
Π. Μαλαπάνης	1	Γεώργιος Δρίβας	1
Π. Μελανίδης	1	Μιχ. Θ. Παππαμιχαλόπουλος	1
Γεώρ. Κ. Ἀνδρουτσόπουλος	1	<i>Καλάμαι.</i>	
Δ. Κ. Ματάλλας	1	Ὁγήγυμ. Βουλκάνου Βησαρίων	1
Δ. Ἀλεξανδράκης	1	Χ. Οικονόμος	1
Ὁ τῆς Μ. Γόλας ἡγ. Μπάστης	5	Παναγ. Ἀ. Στρατηγόπουλος	1
οἱ σύμβ. Παῖσιος καὶ Ζωσιμάς	5	Ἐμμ. Καλκανίδης	1
Ὁ τῆς Μ. Ζερμπίτζης Κύριλλος	2	Γ. Στερέπουλος συμβολαίηγ.	1
Τῆς αὐτῆς Μονῆς Παῖσιος	1	Π. Μηχνίδης	1
Τῆς » Μονῆς Ζωσιμάς	1	Γ. Πυλάκης	1
Ν. Μανουσόπουλος	1	Π. Ι. Κούτζης	1
Παναγ. Στρίφας	1	Δ. Ν. Νικολάπουλος	1
<i>Χρυσάφα.</i>	1	Α. Ν. Βαλαβάνης	1
<i>Δῆμος Φάριδος.</i>		Π. Σασανᾶς	1
Ἄν. Δ. Κουμουστιώτης	1	Νικόλας Μογακέας	1
Παναγῆς Ι. Σολομὸς	1	Π. Δενδόπουλος	1
<i>Ἀρεόπολις.</i>		Γεώργ. Καλλιανέσης	1
Δημ. Θ. Μοθανίας ὑπομοίρ.ρ.	1	Ι. Πολίτης	1
Β. Κυβέλος ὑπολοχαγὸς	1	Γ. Χ. Κριτικὸς	1
Ἀποστόλης Νηπιμέλης	1	Γ. Κοντόπουλος	1
Π. Παππαδόπουλος	1	Θ. Β. Ροῦλὸς	1
Ἰωάν. Κατέργης ὑπομοίρ.	1	Χ. Ἰωαννίδης	1
Γ. Ξηνταράκος	1	Γ. Παππαγιαννόπουλος	1
Ν. Φασουντόπουλος (Πελάρης)	1	Γεώργ. Ἰωαννίδης	1
<i>Δῆμος Φελίνας.</i>		Γεώρ. Ν. Δημόπουλος	1
Γεώργ. Κ. Καμίτσης	1	Η. Θ. Σταυρίδης	1
Κ. Παπαδόπουλος δημοδιδ.	1	Δ. Κανελλόπουλος	1
Πέτρος Δ. Καστάνης	1	Δθ. Κοντόπουλος	1
Αντών. Π. Ἀτζαβῆς	1	Ἀναστάσιος Βαρελίδης	1
Ν. Εὐσταθόπουλος	1	Γ. Α. Καστόρχης	1
Π. Σκαρπαλέζος	1	Γεώργ. Π. Κωτσάκης	1
Χρ. Μαρκελίδης	1	<i>Δῆμος Ἄρεος.</i>	
Χ. Ξηνταράκος (Καρνουπόλ.)	1	Κωνσταντῖνος Φαμαλῆς	1
<i>Μο. Λάου.</i>		Μ. Δανλόπουλος Δήμαρχος	1
Γεώργ. Μ. Βαρδουλάκος	1	Νικηφόρος ἱερεὺς	1
Ἡ Μονὴ Μαλεβέου	1		

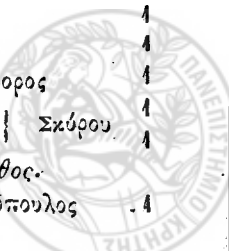

<i>Ἑράνη</i>	Σώμ.	Ἄ. Γριβινός	Σώμ.
Ὁ Οἰτύλου Προκόπιος	1	Ἴωαν. Ἀλεξανδρόπουλος	4
Κ. Φωτόπουλος Εἰρηνοδ.	1	Κ. Π. Γεωργ. Δασκαλέλης	1
Α. Παραμαρᾶς	4	Ἄθαν. Τζετζέλας Ἱερβμ.	4
Β. Ἀρέμπανος εἰς Ἀρέοπολιν	4	Ἴωαν. Παπαθανασόπουλος	4
Ἰωάν. Α. Γιαννακάκος	4	Ἄνδρ. Π. Κανελλόπουλος	4
<i>Κυπριασία.</i>		Παναγ. Μοσχούλας	4
Φ. Α. Ἄντωνόπουλος	4	Παναγ. Παπαθανασίου	4
Α. Βερτιωντζής	4	Ἄν. Θεοδ. Φιλιώτης	1
Γ. Χ. Κωνσταντίνου	4	Γ. καὶ Λουκάς Χ. Διάλιου	4
Κ. Στεργιόπουλος	4	Παναγ. Δριμάλης	1
Α. Βέρροιος ἐν Πύλῳ	4	Σωτηρ. Μιχαλόπουλος	4
Κ. Διμπερόπουλος ἐν Ἰθώμῃ	4	Διονύς. Ι. Τριβελόπουλος	4
<i>Δῆμος Βουφράσου.</i>		Θεοδός. Κυσηνήρης	4
Ἀθανάσιος Τσαγκαρόπουλος	4	Ἀθανάσιος Τζήπηρας	4
Ν. Καλογερόπουλος Γραμ.	4	Ἀριστείδης Δ. Μοσχόπου-	
<i>Δῆμος Φλεσιάδος.</i>		λος	4
Ἰωάν. Σπυρόπουλος	4	Στάμος Γιαννόπουλος	4
Σπυρ. Φ. Σταρνόπουλος	4	Π. Αναγνωστόπουλος	4
Παναγ. Περαιτινός	4	Θεόδωρ. Καραμπαϊδόνης	4
Μιχαὴλ Καλογερόπουλος	4	Χ. Δάλογλης	4
Ζαχαρίας Π. Νικολόπουλος	4	Ἡρακλῆς Γεωργίου	4
<i>Δῆμος Βώλακος.</i>		Κωνσταντίνος Κουκουζής	4
Νικόλαος Δ. Μοσχούλας	4	Σ. Ἀναστασιάδης	4
Μῆντος Σμυρνιώτης	4	Σ. Παρθενοόπουλος	4
Ἰωαν. Ἰουρλόπουλος	4	Θ. Ἰωαννίδης	4
Γεώργ. Δ. Γκιόκας	4	<i>Μέγα Σπήλαιον.</i>	
Δημ. Α. Μοσχούλας	4	Τὸ κοινὸν τῆς Μονῆς	5
Νικόλαος Π. Μοσχούλας	4	Ὁ καθηγούμενος Σαμουὴλ Κα-	
<i>Δῆμος Οἰχαλίας.</i>		ταρὸς	4
Α. Νικολαΐδης	4	Ἰωανᾶς Κανελλόπουλος	4
Γεωργ. Π. Κωτσάκης	1	Ἀρσέν. Γεωργιάδης	4
Π. Μπούτος	4	Γεράσιμος Τοριλὸς	4
Σταματέλος Ἀλιτάρχης	4	Ἱερόθεος προηγούμενος	4
<i>Πατρῶν.</i>		Ἄνανίας Ἀθανάσιος	4
Ἄντ. Μιλάκας	4	Παγκράτ. Παππᾶ Ματσάλου	4
Ζ. Νιάγκαθος	4	Δαμιανὸς Πολυδώρου	4
Ἄνας. Παπασχηματόπουλος	4	Νεόφυτος Οἰκονομίδης	4
Π. Μακρογιάννης	4	Παγκράτιος Κανελλόπουλος	4
Γεώρ. Δ. Θανόπουλος	4	Σπυρίδων Παναγουλόπουλος	4
Δ. Βλαχοπαπαδόπουλος	4	Γρηγόριος Καρζάκης	4

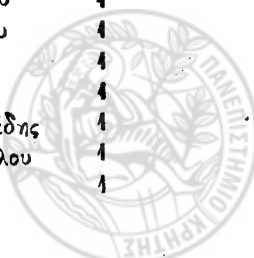
	Σώμ.		Σώμ.
Νικόδημος Ἀθανασίου		Γεώργιος Ρίζος	4
Μαρθένιος Νικολαΐδης	4	Τηλ. Κ. Μπέλλος	4
Γερβάσιος Ἀναστασιᾶδης	4	Παναγ. Α. Σταυρούλοπουλος	4
Γεδεών Ἰωάννου	4	Τηλ. Διάκος	4
Ἀνανίας Γκολφινόπουλος	4	Ἀντών. Ἀντωνόπουλος	4
Παγχράτιος Κωνσταντινίδης	4	Θ. Σάμιος ταμίας	4
Ἰωᾶς Ῥηγόπουλος	4	Δ. Α. Χαριτόπουλος	4
Γεννάδιος Δημητριάδης	4	Α. Χ. Δαραλέξης	4
Ἰωσήφ Νικολαΐδης	4	Γ. Δ. Παπαδόπουλος	4
Ἄμβρ. Παπα Δημητριάδης	4	Σπ. Κ. Διάκου	4
Καλλίς. Παπα Γεωργιάδης	4	Ἰωαν. Α. Πασκαλίγκος	4
<i>Αἰγιορ.</i>		Γ. Μήτσας	4
Τὸ κοινὸν Μονῆς Ταξιάρχου.	3	Μλῆς Ἄχολος	4
Δ. Γουμπούρος σύμβουλος	4	Ζώης Ἄχολος	4
Συμεὼν Ἀβραμιᾶδης	4	<i>Λειχαινά.</i>	
Ν. Νικολαΐδης γραμματεὺς	4	Διονύσιος Κολόντζος	4
Δῆμος Αἰγιαίων	4	Π. Βρανίτης	4
<i>Δῆμος Ἀλίας.</i>		Σπυρίδων Καρκαβίτσας	4
Α. Χρηστόπουλος	4	Π. Λούης	4
Γρηγόριος Γκοριτζας ἱερεὺς	4	Περικλῆς Η. Βουτιέρος	4
Γ. Πζπ. Ἀποστόλου	4	Ἀργύριος Σταματιᾶδης	4
<i>Λαύρα.</i>		Δ. Πανουργιάς δασοφύλαξ	4
Τὸ κοινὸν τῆς Μονῆς	2	Ἀναγν. Φραγγούλης δασον.	4
Δ. Ἀποστολίδης	4	Χ. Παλαιολογόπουλος εἰρην.	4
Καλλίνικος Γαργανόπουλος	4	Ἡλίας Γ. Μπουμπᾶς	4
Μῆλος Φ. Δολίγος	4	Α. Δ. Γιαννόπουλος	4
Αν. Ν. Λαγκαδάς	4	Κ. Χατζιγιάννης	4
<i>Κα ἄβρυτα.</i>		Ε. Δ. Γιαννόπουλος	4
Μ. Μεγακλῆς ἐκ Κερπινῆς	4	Ἰω. Ι. Ρίζης	4
Ὁ ἡγούμε. Δανιὴλ Μιχόπουλος	4	Παναγ. Δροσόπουλος	4
Ὁ ἡγούμε. τῆς Ἐπάνω Μονῆς	4	Δημοσθένης Ἀναγνωσόπουλ.	4
Δίβρης	4	Σ. Δ. Φαράντας	4
Στυλιανὸς Κατσιγιάννης	4	Ἄ. Ι. Ἀθανασόπουλος	4
Ζώης Παρμενῆνης	4	Χ. Ράπτης	4
Ν. Ν. Μουρτσίνης	4	Ἄγγελῆς Κωστόπουλος	4
Γ. Ἐμ. Σεργόπουλος	4	Πέτρος Τζίμπας	4
Δημ. Νιώτης	4	Νικόλαος Δροσόπουλος	4
Θ. Ἡλιόπουλος	4	Παναγ. Ἀθανασόπουλος	4
Ν. Δούκας	4	Ἰωάν. Ἀθανασόπουλος	4
<i>Πύργος.</i>			
Γεώργιος Π. Γιολλάσης	4		

<i>Γαστούνη.</i>	Σώμ.		Σώμ.
Α. Α. Ζαροκανέλλος	1	Ι. Π. Νικολάου	1
Μαρ. Χρηστόπουλος	1	Ευστράτιος Κωνσταντάκης	1
Διονύσιος Μπαχαμιάς	1	Ιωάν. Κ. Τζήτζος	1
Νικόλαος Μ. Σκούρτης	1	<i>Κάρυστος.</i>	
Μ. Γ. Σιδός	1	Η Μονή Λουκᾶ	1
Κ. Μιχόπουλος Δήμαρχ.	1	Γεννάδ. Ευσταθίου ἡγούμ.	1
<i>Ζάγολη.</i>		Α. Στράτης Δήμαρχος	1
Γεώργιος Μεντσιλόπουλος	1	Δ. Λένωσης	1
Η Μονή Ηλίου	1	Α. Μπουράκης	1
<i>Σωποτόν.</i>		Θεόδωρ. Ηλιόπουλος	1
Χ. Νικολαΐδης	1	Χρ. Γάσπρης	1
Β. Βέρβοιος	1	<i>Δῆμος Δουτιών.</i>	
Ιωάν. Διδασκαλόπουλος	1	Κωνσ. Μ. Καλλίας δήμαρχος	1
Θεόδ. Στρατόπουλος	1	<i>Δῆμος Αὐλώνος.</i>	
Ι. Α. Σοφιανόπουλος δήμαρχ.	1	Δημήτριος Ἐμμανουήλ	1
Ὁ δήμαρχος Φερών	1	Ἀναστάσιος Σταματιάδης	1
<i>Δῆμος Κλειτορίας.</i>		Ι. Γ. Ἀνδριτσίου ἐξ Αἰγιτίου	1
Λεωνίδας Ν. Χρηστίδης	1	<i>Δῆμος Κοτυλαίων.</i>	
Κ Παππαδαΐος	1	Νικ. Μωραΐτης	1
<i>Ἵδρα.</i>		Γεώργ. Σ. Γεωργιάδης	1
Ἀναστάσιος Γ. Αναστασάκης	1	<i>Δῆμος Κοριστριών..</i>	
Η Μονή τοῦ Προφήτ. Ηλίου	2	Γ. Ἰωακείμ	1
Βασίλειος Κοκονέζης	1	Βεζύρας	1
Δ. Βρατσάνος Ψαριανός	1	Ὁ Δῆμος Αἰγαίων	1
<i>Σπέτζαι.</i>		Ὁ » Αἰδικίων	1
Ιωάν. Παξιμάδης Τελώνης	1	Ὁ » Ἰσιαίων	1
Α. Δ. Σιμοντέλης ἐλεγκτής	1	<i>Σκόπελος.</i>	
Κωνσ. Δ. Ἀσημάκης	1	Ι. Θ. Μάλλωσης ταμίας	1
Μιχ. Δ. Σαλιᾶς	1	Μοναχάκης Εὐαγγελينوῦ	1
Κωνσταντῖνος Στρατήγας	1	Νικήτας Δεϊμεζής	1
Β. Κουροῦ	1	Γ. Α. Γεωργιάδης	1
<i>Χαλκίς.</i>		Κ. Α. Δαπόντης	1
Στέφανος Κονδύλης	1	Ν. Γεωργιάδης	1
Στέργιος Μακόπουλος	1	Κ. Ἀνδρεάδης	1
Ἰωακείμ ἡγούμ. Μ. Γέροντος	1	Γ. Ἀγγελέτος	1
Ι. Μούρα	1	Α. Κλεάνθης Ἐφορος	1
Γεώρ. Δράμαλης	1	Α. Κατσαλίδης	1
<i>Κύμη.</i>		Θεμισ. Σγουρδός	1
Φ. Κ. Λοιγαρή	1	<i>Σκιάθος.</i>	
Ἰωάν. Χ. Τζάτζος Ἐφορος	1	Β. Π. Σκελλάρα ὀπουλος	1

Γ. Ραυτάνης δήμαρχος Σώμ.	Ἄνδρος.	Σώμ.
N. Ματαρώνης	1 Ἡ Μονὴ τῆς Παναχράντου	2
K. K. Μωραΐτης	1 Θεοδόσ. Πανταζῆς Ἱερομόν.	4
A. Μακρόπουλος	1 Ἀθανάσ. Λαμπῆς Ἱερομόν.	4
Κωνσταν. Ρήγας	1 Νεῖλος Πούμπορος	4
N. K. Σταγειρίτης	1 Ἡ Μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς	4
Σωτήριος A. Φιλόπουλος	1 Γρηγόρ. Κρασᾶς	4
Μιχαὴλ Ρήγας	1 Λεόντιος Μπεζέρης προηγούμεν.	4
Ἐρμούπολις.	1 Νεῖλος Κασόρης σύμβουλος	4
Ἡ Δημαρχία Ἐρμούπολεως	2 Ἀγάπιος Μακρῆς πρωτοσύγ.	4
Γεώργιος Γιαννουκάκης	4 Ἡ ἐν Κοριθίῳ Μονὴ	4
A. Βαρθαλίτης	4 align="center">Λάρισσα.	
Γ. Δαλέζιος	4 Μιχαὴλ Β. Τσοῦκας	4
M. Σκωτάκης	4 Νικόλκος Γ. Νικολάου	4
Ξ. A. Πρίντζης	4 Δ. Χατζῆ Ζησίδας ὠρολογᾶς	4
E. Προβηλέγγις	4 Ἀθανάσιος N. Φαρμακίδου	4
N. Μαυρουσίδης	4 Ἄνσ. Γ. Π. Μιχαὴλ Ὀλύμπιος	4
Σ. Δαλέζος	4 Ἀθανάσιος Ἰωάννου	4
Σέριφος.	1 Νικόλ. Ζ. X. Κωνσταντίνου	4
Γ. N. Πρωτοπαπᾶς	4 K. Γ. Παππᾶ Μιχαλόπουλος	2
Πέτρος Χαρτοφύλακος	1 Τριαντάφυλ. Ἀναστάσιου	4
Λουκάς Θρ. Λιβάνου	4 Ἀθαν. Δ. Δεμοδιδάσκαλος	4
Ἡ Μονὴ Τουρλιανῆ Μυκόνου	2 Ἰωαν. Κυριακόπουλος ἰατρός	4
Τήνος.	1 Ἰωάννης Παππαδόπουλος	4
Ἡ Δημαρχία Τήνου	4 Κωνσταν. Γ. Κοκκοβίτης	4
N. M. Δαμηράλης	4 align="center">Θεσσαλονίκη.	
Φ. Καρκοῦλης	4 E. Γρηγοριάδης	4
Γ. Φραγκούλης	4 Γεώργιος Ἰω. Ἀνδρέοπουλος	4
Γεώργιος Αὐλήτης	4 Γεώργιος Ἀργυρόπουλος	4
Γεώργ. Γεωργαντόπουλος	4 Νικόλκος Διονύσιος	4
Ἰωαν. Δ. Μπάς ταμίς	4 Δ. Κυριακοῦ	4
Θεόδ. Κοκκινόπουλος γραμμ.	4 align="center">Σέριφοι.	
M. Παξιμάδης Ἐλεγκτῆς	4 B. Ἰωαννίδης	4
Ἐμμανουὴλ M. Ξανθόπουλος	4 Ἰωάννης Δ. Ζαμποῦλος	4
Ἀλέξανδρος Ἀρμάς	4 Βασίλειος Δημητρίου	4
Δ. Δαλιγιός	4 Κωνσταντίνος Πέτρου	4
Ἄντ. N. Λαγκαδάς	4 Πέτρος Ἀνδρέου	4
Θήρα.	4 Ἀλέξιος K. Παρᾶ	4
Ἡ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ	2 Γρηγόριος Δημητριάδης	4
M. M. Δαμηραλᾶς	4 Γεώργιος Χριστοδούλου	4
Γ. Αστούσης	4 Ἀδελφοὶ Ζλατάνου	4

Νικόλαος Γαδών	Σώμ.	Ξενοφών Α. Βασιλάς	Σώμ.
Βασίλειος Ι. Τσούμας	1	Πολύκαρπος Δεσίλλας	1
Κωνσταντίνος Δημητρίου	1	Λ. Ν. Σκαραμαγκιάς	1
Ιωαν. Π. Μαρκίδης	1	Στέφανος Κρομούδας	1
<i>Αδριανούπολις.</i>		Δημήτριος Γράβαρης	1
Παναγιώτης Φοίβος	6	Φρεδερίκος Δ. Ζεοβός	1
<i>Σάμος.</i>		Αλέξανδρος Σταματόπουλος	1
Ιωαν. Οικονόμου	1	Δημήτριος Δαμίρης	1
Μελπομένη Νούτι Μάρτ	1	Άγγελος Μαρκόπουλος	1
Γ. Σθερινός	1	<i>Λιβόρος.</i>	
Μ. Καψάλης	1	Θεοδ. Τσητσίνιας	3
Άνδρ. Άλ. Ανδρεάδης	1	Ήλιος Πανᾶς	2
Κ. Ωρολογᾶς	1	Ιωάννης Πενυνδόφ	1
Αλέξανδρος Γ. Δούκας	1	Δ. Σατζελής	1
Κ. Καλθοκορέστης	1	Carlo Levantopulo	1
Μ. Γ. Τσίμας	1	<i>Μάγχεστερ.</i>	
Κωνσ. Ν. Παρασκευᾶς	1	Ι. Παπαδάκης	15
Άρσιείδης Κωνστανταρίδης	1	Ν. Νομικός	10
<i>Βηρυττός.</i>		Γ. Κ. Τζιρὸς	5
Σπυρίδων Πετρῆς γράμ. Προξ.	1	Ι. Γ. Ἄλσαν	3
Ν. Τζίφος	1	Λ. Ν. Φραγκόπουλος	5
Θ. Σκρινῆς	1	Κ. Ν. Ταμβάκος	5
Σ. Α. Τελατηνίδης	1	Ἄθ. Ιωαννίδης	5
Ἀντώνιος Σέλημ	1	Π. Θεολόγος	5
Ν. Βελτάκης	1	Π. Γερούσης	5
Ίάκωβος Ταταράκης	1	Γ. Τριανταφυλλίδης	4
Γεώργιος Χάνας	1	<i>Νεοβόρακον Ἀμερικῆς.</i>	
Κ. Τριανταφυλλόπουλος	1	Δ. Ν. Μπότασης Πρόξενος	2
Ήλιος Ἀθανίας	1	Κ. Π. Ράλλης	5
Κ. Δ. Πετρίτσης	1	Π. Π. Ροδοκανάκης	5
Γ. Σπάρταλης	1	Φ. Καράλης	2
Κ. Αύγερινός	1	Ε. Ροῦδης	2
Π. Χ. Ζαχαρίου	1	Π. Γούναρης	2
Μ. Γιακουμῆς	1	Π. Νεγροπόντες	2
Φαδούλ Ρισκούλας	1	Φ. Λομβάρδος	2
<i>Κέρκυρα.</i>		Γ. Πιτζιπιδίς	2
Βασίλειος Σερεμέτης	1	Κ. Νεγροπόντες	2
Α. Ροδοκανάκης	1		

